GEORGINA-VIORICA ROGOZ

DRĂCULEȘTII

GEORGINA-VIORICA ROGOZ

DRĂCULEȘTII

Versiune electronică realizată
după volumul apărut la
EDITURA ALBATROS-1977

„...Nu vrem să fugim înaintea sălbăticiei lor, ci să avem cu orice chip luptă cu ei. Iar dacă vom ajunge, ferească Dumnezeu, la un sfârşit rău şi va pieri această ţărişoară a noastră, nici Măria Ta nu vei avea folos şi înlesnire de un astfel de lucru, pentru că va fi spre paguba creştinătăţii întregi."

Din scrisoarea lui VLAD ŢEPEŞ
către MATEI CORVIN[1]

CUVÂNT ÎNAINTE

Pe la mijlocul secolului al XV-lea. prin satele risipite în câmpia valahă, iernile erau adesea albe şi mute.

Zăpezile cădeau, valuri-valuri, şleahurile neumblate rămîneau troienite cu săptămânile, călăreţii şi chervanele nu se îndemnau la drum decât în preajma sărbătorilor şi iarmaroacelor sau cu cine ştie ce necazuri. Sătenii se închideau în obştea lor ca într-o cetate de zăpadă vremelnică, rupându-se un timp incert de lumea de afară. Veştile de la oraşe şi de peste hotare ajungeau cu întârziere, purtate de câte un olăcar domnesc, de o slugă boierească sau de negustori cu carul cu marfă, de câte un amărât de fugar ori de vreun târgoveţ cu treburi pe la rude sau mânăstâri din apropiere.

O asemenea vreme îngheţată şi mută s-a abătut şi în iarna anului 1447 peste neînsemnata aşezare Bălteni de

1 Vezi **Notele** numerotate cu cifre la sfârşitul volumului(n.a.)

lângă pădurea bătrână a Radului.

Sihla aceea învecinată - o ramificație viguroasă din vestitul Codru al Vlăsiei - păstrează toponimic amintirea unui domn *Radu,* poate legendarului Radu-Negru (zis şi Negru Vodă) poate chiar a lui Radu I Basarab, tatăl marelui Mircea cel Bătrân şi al lui Dan I-ul, Voievodul din care au descins apoi Dăneştii.

Numele satului sugerează îndată, ca şi în alte câteva locuri din țară, întinse bălți, ape leneşe, şi desigur, nelipsite mlaştini.

Băltenii ar fi rămas pesemne acoperit de zăpezile şi apele uitării dacă, la leatul vechi 6955, n-ar fi fost scos din hibernarea lui temporară şi n-ar fi intrat - meteoric şi viscolit - în istoria şi legenda valahă, ca teatru de luptă între Drăculeşti şi Dănesti. Desigur, un mărunt şi, cețos cadru pentru o luptă înverşunată şi legitimă[1], de aproape un secol, pe care au dus-o pentru tronul Țării Româneşti şi pentru stingerea unei vechi *vendette* familiale urmaşii celor două ramuri de voievozi Basarabi: fiii şi nepoții lui Mircea, cu fiii şi nepoții lui Dan.

Vrăjmăşia pare a fi început după moartea lui Radu.

Mircea cel Bătrân succede rapid fratelui său vârstnic Dan I-iul, răpus într-o înfruntare obscură de arme.

Timp de 32 de ani, cât durează glorioasa lui domnie, urmaşii lui Dan I-iul, adăpostiți în Ardeal şi la Curtea lui Sigismund de Luxemburg, nu îndrăznesc să-şi revendice drepturile asupra Munteniei. Abia după ce fiul şi asociatul la tron al lui Mircea, Mihail I-ul, piere în 1420 într-o bătălie cu turcii, iar aceştia înscăunează pe-un

1 Legitimă – Din punct de vedere istoric şi juridic, lupta era legitimă în sec.XV fiindcă acţiona principiul ereditar-electiv la succesiunea unui domn. După legile bizantine, consfinţite şi de feudalism la început, puteau concura la domnie atât fiii legitimi sau bastarzi, cât şi fraţii domnului răposat sau înlăturat, boierii ţării urmând să decida cui îi revine scaunul. Acest sistem electiv a adus mari şi nefericite prejudicii ţării, sfâşiată mereu de aceste lupte(n.a.)

bastard de-al lui Mircea, pe Radu Prasnaglava, Dan al II-lea, sprijinit de Sigismund, caută stăruitor să înlăture pe verii săi, pe fiii din flori ai lui Mircea, şi reuşeşte apoi să domnească şi el cu întreruperi, cam zece ani.

Acest Dan al II-lea *cel Viteaz,* cum îl numesc baladele sârbeşti amintind rezistența lui împotriva turcilor, moare în împrejurări-nelimpezi în 1431.

Coroana Țării Româneşti trece iarăşi la urmaşii lui Mircea. O poartă Alexandru Aldea, apoi Vlad Dracul[1].

Cu acest domn, cu nume straniu şi izbitor, conflictul dintre Drăculeşti şi Dăneşti capătă un ecou istoric mai amplu şi mai sângeros. Îl păstrează aproape toate cronicile şi însemnările vremii: bizantine, ungureşti, sârbeşti, italieneşti, polone şi chiar turceşti.

Fiul lui Dan cel Viteaz, Vladislav al II-lea[2], vine din Transilvania împreună cu Iancu de Hunedoara şi-l suprimă pe Vlad Dracul şi pe descendentul cel mare al acestuia, pe Mircea.

Urmează un intermezzo de vreo zece ani de triumf al Dăneştilor.

Dar, în 1456, lupta dintre cele două ramuri ale Basarabilor reînvie. Vlad Țepeş, un Drăculesc pur-sânge prin tată, un Muşatin adevărat prin mamă, şi un Basarab autentic prin bunicul său Mircea, omoară la a doua sa venire[3] în tronul Munteniei pe ucigaşul părintelui său, pe Vladislav II Dan. Şi, câțiva ani mai târziu, când prinde pe fiul acestuia, alt Dan (Dan III sau Dan cel Tânăr), adăpostit şi protejat tot în Ardeal (ca şi Vlad o vreme scurtă), îl ucide, spectaculos, când acesta

1 Vlad Dracul a fost domn al Ţării Româneşti în trei rânduri : 1436—1438 ; 1439—1442 ; 1443—1447. (n.a.)
2 Unii cercetători îl numesc şi Vladislav II Dan sau Danciul(n.a.).
3 Şi Vlad Ţepeş a domnit de trei ori. Prima domnie, din 1448, e foarte scurtă, doar două luni. A doua : 1456—1462 ; a treia iarăşi fulgerătoare, în 1478. (n.a)

a intrat în țară cu scopul precis de a înlătura un pretendent legitim la domnie, dar şi ca să împlinească, medieval şi cavaleresc, vendetta: să-şi răzbune tatăl.

La rândul său, aprigul potrivnic din 1462 al lui Mahomed, Cuceritorul Bizanțului, piere trădat şi asasinat de boierii lui Laiotă Basarab, alt fiu al lui Dan al II-lea.

Vrăjmăşia dintre Drăculeşti şi Dăneşti va continua mai estompată şi în deceniile următoare, sfâşiind inutil țara şi servind desigur doar intereselor politice şi economice ale unei părți din boierimea feudală română, la rândul ei împărțită în acea vreme în partide cu hotărâtoare simpatii şi duşmănii interne, cu aserviri şi ploconiri externe, când față de turci, când față de adversarii acestora.

Fiul lui Țepeş, Mihnea Vodă cel Rău, va fi ucis şi el de nişte Dăneşti: de un vistier Albu, întovărăşit de Dimitrie Iacşici şi de Danciul urmaşul lui Basarab cel Tânăr, strănepot al lui Dan al II-lea.

Cu omisiunile şi derogările unei ficțiuni literare, romanul de față caută, în contururile acestui conflict istoric real, să evoce doar câteva secvențe din lupta celor două familii domneşti, şi din destinele celor doi Drăculeşti propriu-zişi; al lui Vlad Dracul - *Drăculea Vodă* - şi al lui *Dârak-oglu,* adică fiul Dracului cum îi zic cronicarii turci din epocă, *Dracullus* cum îl vor latiniza istoricii contemporani cu el, sau *Țepeş,* cum va fi cunoscut în Istorie, datorită poreclei pe care i-a dat-o poporul în zilele stăpânirii lui, şi mai târziu.

Moartea lui Vlad Dracul - care constituie partea I-a a acestui roman - declanşează şi explică (în intenția autoarei) un episod justițiar dar feroce de la începutul domniei lui Țepeş, al cărui chip apare în *Legendele*

săseşti despre el înconjurat de la origine cu un exagerat sadism.

De asemeni, presupusa înfruntare dintre fiul lui Mircea cel Bătrân şi fiul lui Dan al II-lea. imaginată a se fi petrecut prima oară în timpul unui turnir la Curtea lui Sigismund de Luxemburg are ca motivare *învestitura* nobilă din 1431 desfăşurată *real* în scena Istoriei, în burgul Nürnberg, sub oblăduirea unui împărat duplicitar şi slab şi a unui destin politic covârşitor pentru veacul XV, în care Balcanii şi Bizanțul cad sub stăpânirea lui Murad II şi Mahomed II, sub privirile unei Europe mai mult nepăsătoare decât conştientă de răspunderile ei şi de amenințătoarea putere din Răsărit.

1

„Între Valahi, în timpul nostru, au fost două facţiuni, una a Danilor, cealaltă a Dragulilor... Iar Danii primind ajutor de la Ioan de Hunedoara care cârmuia Ungaria, acesta (prin intervenţia sa) nu i-a reinstalat într-atâta pe aceia (Danii) cât a dobândit pentru sine însuşi glorie şi bogăţii”...

ENEA SILVIU PICCOLOMINI
Cosmographia[2]

Spre sfârşitul anului 1447, satul Bălteni s-a înzăpezit ca mai toate din câmpia Ialomiţei. Abia se ghiceşte, sub nişte gurguie de nea proaspătă, din care se ițesc spre cerul sur, fumurile gospodăriilor ohabnice. Puține. Subțirele, ca să nu atragă atenția tâlharilor pripăşiți prin Codrii Vlăsiei, ori oastei lui Vladislav Dan, ce s-a arătat de curând pe drumul dintre Ploieşti şi Bucureşti.

Satul numără vreo douăzeci de case mari de lut în vatra obştei, şi alte douăzeci-treizeci de bordeie mai de vale, către râul ce dă în Ialomița. Pare pustiu, pe-o astfel de vreme. Vitele, averea de seamă a acestor valahi liberi, trăitori pe lângă bogatele bălți din preajma Cetății Bucureşti ului, sunt acum ascunse în locuri ştiute din strămoşi, înconjurate de smârcuri viclene sub pojghița de gheață măturată de proaspătul viscol.

Grâul şi mierea, peştele sărat, nucile, pometurile, țuica, afumăturile şi tot ce alcătuieşte rezerva de hrană

şi avutul lor la timp de izbelişte sunt de asemenea dosite cu grijă în nişte gropi tainice în margine de pădure, de frica deselor năboiri păgâne ori chiar a ciocnirii între valahi, după cum s-a mai întâmplat de la moartea Voievodului Mircea, în mai multe dăți.

Cu caii băltenilor au plecat de Sunt Niculae, îndată după slujba de hram a mânăstirii din sat, moşnenii credincioşi lui Vodă Drăculea, însoțiți de fiii şi nepoții lor ce-s în stare a purta ghioagă, arc ori coasă.

S-au dus lângă Bucureşti unde sunt strânşi oştenii lui Vlad.

Nu s-au mai întors. Nici oamenii, nici caii. În schimb, cu o săptămână înainte de Crăciun, în ajun de a se porni înghețul şi vifornița, a picat la mânăstire, pe neaşteptate, cumnatul starețului, un boier înrudit cu Dobăceştii, fost pivnicer în vremea lui Dan cel Viteaz. Fugise din tabăra lui Drăculea cu vreo cincisprezece curteni de seama lui, cu cai de schimb, slugi şi sănii încărcate de scumpătăți şi arme. Se grăbeau să apuce drumul Târgovişteі, ca să se închine lui Vladislav.

De la aceşti boieri dezlipiți de Vlad Dracul, băltenii au aflat veştile ce umblau prin oraşele Țării şi peste hotare.

Cică Vladislav, fiul lui Dan, ar fi fost uns Domn de ruda lui, puternicul şi viteazul Iancu de Hunedoara, cu ale cărui *banderii*[1] venise de peste munți, astă toamnă. Târgovişteniі i se închinaseră. Boierii cei mari se adunau acum sub herbul Dăneştilor, sătui de Drăculea Vodă, căruia nu-i rămăsese cine ştie ce sprijin, decât oastea mică de țară, ceva steaguri de târgoveți şi moşnenii ialomițeni şi dâmbovițeni.

Iancu de Hunedoara, Voievod al Transilvaniei, comite

1 Banderii (arhaism) — trupe, corpuri de oaste, (n.a.)

de Timişoara, şi ban al Severinului, fusese ales, după moartea regelui Vladislav, de către baronii regatului, Guvernator al întregii Ungarii.

Nu era bine pentru țară că Vlad Vodă se duşmănea cu marele bărbat transilvănean. Şi că nici acu, în ceasul al unsprezecelea, nu înțelege să se supună voinței lui Iancu şi tot mai şovăie să pornească sub flamura lui, alături de principii franci, poloni, italieni, sârbi şi de albanezii lui *George Castriotul*[1], la noua cruciadă împotriva lui Murad[2]. Noua *Ligă* creştină fusese binecuvântată de Papă şi e aşteptată cu înfrigurare în Balcani şi Bizanț. Vlad Dracul socoteşte că înfrângerea de la Varna de acum trei ani trebuie să fie vie încă în mintea şi rănile tuturor creştinilor, iar Valahia lui prea se găseşte la doi paşi de forturile turceşti de pe Dunăre, ca să strice pacea cu Sultanul pentru o bătălie fără sorți sigure în fața puterii turceşti.

Aşadar, Vodă nu vrea să creadă,ce cred toți: că azi, cumpăna izbânzii înclină fără nici-o îndoială de partea cruciaților şi a lui Iancu de Huniade. Căpățânos, fățarnic şi ascuns de dumnealor boierii, cum îi e felul - zicea acel curtean hainit - Drăculea o să dea Valahia de ruşine, de nu cumva chiteşte s-o dea pe mâna beglerbeilor turci de pe țărmul bulgar. De aceea ei, boierii luminați, şi după pilda lor toți cei cu scaun la cap, trebuie să treacă grabnic în tabăra noului Domn din stirpea cea vitează a lui Dan[3]. Iar țara să se gătească la primăvară de noi jertfe, pentru bătălia mare şi plină de speranțe ce se va da, dincolo de Dunăre, între Iancu

1 George Castriotul — Scanderbeg, marele erou albanez din veacul XV. (n.a.)
2 Murad al II-lea care a domnit între 1421—1451. (n.a.)
3 Dan I-ul, fratele lui Mircea cel Bătrîn, care a domnit între 1384—1386. Dan al II-lea, între 1420—1431, cu intermitențe,(n.a.)

şi Sultanul Murad.

Cam astea erau ştirile trâmbițate de boierii călători spre Cetatea de Scaun.

După plecarea lor, băltenii se împărțiră şi ei în două: monahii cu starețul țineau cu Dăneştii; bătrânii din sat în frunte cu judele, cu Vlad Dracul.

Dar şi unii şi alții se bucurară când se deslănțui viscolul şi se troieni drumul, gândind că-i mai bine cu nămeții, decât cu niscai alaiuri de boieri fugari ori de oşteni flămânzi, răzleți cumva pe la ei.

Nimeni din sat nu uitase pârjolul făcut, cu cinci ani mai înainte, de o ceată de achângii de-ai guvernatorului Rumeliei, beglerbeiul Şehabeddin. Se rătăciseră din oastea osmanlâilor, care apucase în sus pe Ialomița şi fusese apoi bătută crunt de Iancu de Hunedoara.

Sultanul făgăduise printr-un *achtnamé*[1] lui Vodă Drăculea că va trece doar prin Valahia, mergând spre Transilvania, fără să pustiiască Țara Românească. Achângiii aceia, răzniți de grosul *urdiei*[2] lor, prădaseră însă fără milă satele din preajma Bucureştilor, mai cu osebire între Snagov şi Pădurea lui Radu-Vodă, şi puseseră foc bisericilor şi mânăstirilor din calea lor, chiar şi celei din Bălteni. Noroc că o ploaie pânzişă de toamnă a stins iute prăpădul, iar flăcările nu s-au întins. La Bălteni a ars doar clopotnița veche, de lemn - dar monahii şi țăranii au ridicat în vara următoare alta, din cărămizi înguste vârstate cu bolovani de râu, lângă poarta mânăstirii. Au făcut-o trainică şi înaltă, ca pe un turn de posadă, şi au înzestrat-o şi cu o chilioară de veghe, clădită deasupra lăcaşului clopotelor, unde se ajunge printr-o scară de piatră, prin lăuntrul culei.

---

1 Achtname (în limba turcă) — tratat, (n.a.).
2 Urdie sau ordie — armata turcă, (n.a.)

De acolo, din acel turn se vede până departe, către şleahul cel umblat ce leagă Bucureştiul de Târgşor şi Târgovişte. De acolo, dangătul clopotelor răsună peste sat, pădure şi bălți, împletindu-se în văzduh cu glasurile de aramă ale mânăstirii învecinate a Snagovului, vestind ceasurile de rugă, sărbătorile, nunțile, înmormântările şi - în răstimpuri amare - primejdiile.

După Crăciun, îndată ce viforniţa se mai potoli şi săniile începură a se arăta pe drumuri, luptând cu nămeții, sătenii din Bălteni auziră devreme, în dimineaţa de joi, vuietul mare şi spăimântos al clopotului, bătut în dungă, întruna, ca în clipe de urgie.

Gospodarii ieşiră neliniştiți în tindă şi pe la porți.

Pe uliţa deszăpezită de curând, ce duce în afara satului, spre mânăstire, trecu îndată, în goana singurului cal rămas,de olac, judele - un bărbat falnic - deşi fără brațul stâng - cu barba creaţă şi sură, cu căciulă de lup şi pe umeri cu o mantie cărămizie de *vilar*[1] francesc, dăruită de un cavaler burgund căruia îi scăpase viaţa în bătălia de la Vama. Pâlcul de călăreți ialomiţeni, printre care şi judele (pe atunci simplu moşnean) luptase sub steagul fiului lui Drăculea. Împreună cu alte mii de munteni, alături de cruciați. Înfrânți de mulțimea de ieniceri şi cavaleri ai lui Murad, creştinii fugiseră în neorânduială. Cavalerii în armuri grele - *oamenii de fier,* cum le ziceau turcii cu uimire - căzură mai toți sub armăsarii împodobiți şi împlătoşați, în mlaştinile acelor locuri. Vlahii, pe caii lor uşori, se traseră iute din luptă şi se întoarseră peste Dunăre încărcați de prăzi luate de la turci şi de daruri căpătate de la nişte nobili de-ai lui Filip cel Bun, pe care îi

1 Vilar — (arhaism) — catifea, (n.a.)

scăpaseră ca prin minune, smulgându-i dintre ostatecii luați de un bei anatolian. Îi călăuziră prin Valahia până peste munți, trecându-i în Transilvania, şi apoi în Țara Ungurească.

În acea încleştare, judele băltenilor îşi pierdu brațul, dar dobândi mare cinste, câțiva cai, două săbii damaschinate şi nişte bucăți de postav şi brocart.

Cu ce luă din vânzarea cailor, săbiilor şi brocarturilor, îşi cumpără vite, un plug, şi ceva pământ.

Într-astfel, în vreo doi ani, îşi încherbă gospodărie bogată la el în sat şi - fiindcă judele dinainte se stinsese de bătrânețe - oamenii îl aleseră pe ciung, ca mai cu virtute şi vrednicie între toți.

De la Bălteni la mânăstire e cale de vreo oră, cu piciorul. Cu calul poticnindu-se prin zăpada vânzolită, ciungul făcu vreun pătrar de ceas. Pe drum se gândea ce năpastă se abate acum asupra satului şi cum s-o îndepărteze.

Ajuns la poarta mânăstirii, descalecă, leagă frâul murgului său de un stâlp, aruncă o privire grăbită spre monahii care aleargă prin curte ca nişte uriaşe furnici negre, punându-şi la adăpost în beciuri odoarele şi bucatele rămase de la Crăciun prin chilii şi arhondaric, şi intră de-a dreptul în clopotniță.

Aci, un călugăr tânăr, de neam boieresc, atins însă de boala copiilor, şi trimis la schivnicie ca să scape ai săi de el, smuceşte în neştire funia clopotului mare.

— Turcii... vin turcii... se văd în zare turcii... bolboroseşte cu ochii holbați, clănțănind din dinți. Un fir de salivă i se prelinge în colțul gurii.

Judele nici nu se uită la nevleg, ci urcă pe scărița de piatră în chilia paznicului şi strigă cu sufletul la gură de pe trepte:

— Ce-i, Anatolie, dau turcii? Ce-i?

— Uită-te şi *domita*[1] , poate desluşeşti mai bine decât noi ce fel de oşti şi flamuri se văd, zice ieromonahul, dându-se mai la o parte din dreptul ferestruicii înguste de veghe, ca să-i facă loc celuilalt bărbat. Eu nu văz alt nimic decât un şir lung şi des de călăreți. Pare că s-au desprins din şleahul Bucureştiului. Au stat o vreme pe loc, da' acu, vin către noi. Nu-s turci. N-au tuiuri, nici cealmale. Da' vin. Puhoi vin. Poate-or fi de-ai lui Vladislav. Ori de-ai slăvitului Iancu. Priveşte-i cât de mulți sunt!

Ciungul îşi îndeasă căciula din blană de lup pe cap şi cercetează cu luare-aminte mogâldețele acelea depărtate ce se mişcă destul de încet pe întinsul alb al zării. Sunt călăreți şi-s mulți, într-adevăr. Oşteni. Neîndoios, oşteni, cu caii la pas. Le sclipesc nişte teci de săbii culcate pe oblâncul şeilor şi de-a lungul şoldului. Înaintează anevoie, dar fără greş, spre Băltenii lor. După rânduială, după căciuli şi dulame, se vede limpede că sunt din țară, nu ungureni. Nu se poate desluşi însă, în ceața dimineții şi a depărtării, ce culori şi însemne au steagurile din fruntea întâiului pâlc de voinici.

— Ce naiba caută prin locurile noastre? se miră cu voce tare judele, îngrijorat. Sunt valahi. De-ai noştri. Ce vânt îi aduce însă pe-aci?

— Dumnezeule, Prea Sfinte, cu mare mila Ta, fă să fie luptători dintr-ai Dăneştilor! cântă pe nas paznicul mânăstiresc.

Ciungul se uită urât, peste umăr, la omulețul posmegit, cu ochii urduroşi, înfăşurat într-o rasă ponosită şi ruptă, şi cu o țundră flocoasă pe umeri. Nu-l

1 Domita — formă arhaică specifică sec. XV pentru domnia ta sau dumneata, (n.a.)

înțelege. Îl cunoaşte de-o viață. În copilărie, păştea vitele cu el dimpreună. Pe urmă l-a apucat călugăria. Îi vine să-l înjure, dar îşi face cruce cu limba în cerul gurii, se stăpâneşte, şi mârâie în silă şi derâdere:

— De-or veni în adevăr oştenii lui Vladislav şi-ai lui Iancu, crezi, părințele, c-o să-ți cârpească ție sutana flenduritâ şi o să-ți daurească chilia? Mai degrabă o să ne ceară să dăm de-ale gurii, şi fânul tot, pentru cai. De ce te bucuri? Ai înnebunit? N-ai auzit că fiul lui Dan, împins de Gubernatorul Ungariei, o să ridice alte oşti pentru bătălia din primăvară? Nu înțelegi că schimbarea Domnilor e pentru noi, ohabnicii, bucuria nebunilor? De unde să mai dăm oameni şi tot ce trebuie? Eşti nebun!

Călugărul se îmbățoşează pe dată şi-şi repede răspunsul.

— Nebun e cine ține cu Drăculea al vostru! Mai bine e de o mie de ori să-l dăm jos, şi să punem pe Vladislav Vodă. Mai bine să se ridice țara din nou la luptă împotriva păgânilor de turci, dăcât să stăm sub un Domn vândut papistaşilor, sau turcilor, sau lui Satana însuşi!

— Ce tot scorneşti, Anatolie? De unde-ai mai auzit asemenea ticăloşii? Tot de la ruda starețului tău? fierbe de mânie neputincioasă ciungul.

— Boierul cesta ne-a spus ce zvoneşte țara întreagă, zice pe nerăsuflate ciudos Anatolie, bucurându-se că-l poate pune măcar acum, cu botul pe labe pe jude, om harnic, dar nu prea milostiv şi neplecat călugărilor. Şi preacucernicul nostru stareț ştia demult ce hram poartă Drăculea al tău. Chiar înainte de a veni Domn, jurase Craiului Jigmond[1] să-i sprijine pe papistaşi, pe zişii *mi-*

1 Jigmond — nume deformat, popular, pentru Sigismund. (n.a.)

noriți, să-i lase cică să-şi facă frății de-ale lor şi chiar beseareci în Țara Românească. Era să cădem sub Papa de la Roma de rămânea pe voia lui Vlad, şi de nu striga la Domn Mitropolitul, şi nu se-mpotrivea tot clerul nostru pravoslavnic schismaticilor streini de noi, care - precum se ştie - cred că Sfântul Duh purcede şi de la Tatăl Ceresc şi de la Fiul, şi ne sapă dreapta noastră credință, aşa precum îți zic.

— Dar şi papistaşii luptă vitejeşte împotriva turcilor, şi pentru asta Sfântul Petru îi primeşte în rai. Şi ei sunt creştini. Au îi socoți, părințele, nişte făr-de-dumnezeu doar fiindcă se închină altfel decât noi? răbufneşte judele, care i-a văzut pe seniorii şi oştenii catolici îndeaproape, şi nu i s-au părut nici mai buni, nici mai răi creştini decât ceilalți luptători valahi ori sârbi. Şi apoi toate aceste certuri şi vrăjmăşii, dintre cele două Biserici, de răsărit şi apus, pentru deosebiri atât de neînsemnate ale credinței întru acelaşi Dumnezeu i se par încâlcite înadins de popii şi cărturarii ambelor tabere, ca să-l prostească pe omul de rând, neumblat şi fără judecată sigură, şi să-l lege la ochi. Nu îndrăzneşte să-şi spună răspicat gândul acesta nici măcar duhovnicului său, căci nu ține să moară, pe suflet cu o afurisenie sau vreun blestem popesc. Iar pe stareț nu-l are la inimă, asta aşa-i, fiindcă-l vede cum aleargă după mărire şi arginți, şi se-amestecă în tot felul de uneltiri de pe la Curte, în loc să-şi vadă doar de cele sfinte.

După chibzuiala judelui, călugării papistaşi sunt şi mai fățarnici, ba unii sunt cu adevărat lupi în piele de oaie. A auzit destule despre ei. În vremea când oastea românească înainta spre Vidin şi Varna. Înainte de a se ciocni cu turcii, cruciații veniți de pretutindeni - oşteni de rând, ca el - unguri, cehi, poloni, sârbi, transilvăneni

şi alţii - stăteau serile de vorbă în corturi şi povesteau fel de fel de isprăvi: cum îşi omoară turcii prinşii, ce silnicii şi răzbunări s-au petrecut prin locurile lor de baştină, cum sunt turnirurile şi dietele împărăteşti în Franța sau Germania, ce răzvrătiri şi măceluri au mai fost de curând, şi câte altele. De la un transilvănean a auzit atunci (şi n-a uitat niciodată) nişte grozăvii întâmplate rătăciților ce-şi zic *husiți,* după Jan Huss al lor, un mare şi cucernic bărbat ceh pe care călugării papistaşi l-au ars de viu fiindcă se ridicase împotriva Papei şi a fărădelegilor făptuite de nişte episcopi şi baroni din împărăția lui Sigismund. Transilvăneanul ştia că ani de zile țăranii husiți din Boemia, Ungaria şi de prin alte olaturi au ținut piept cruciaților şi oştilor trimise de Papă şi de Craiul Sigismund, până ce au fost zdrobiți şi măcelăriți cu toții, cam pe timpul când Drăculea luase a doua oară scaunul Valahiei, iar Huniade bănia Severinului.

Un alt oştean din tabăra ungurilor, unul de lângă satul Bobâlna, (om chipeş cu mustața pe oală, şi cu mare meşteşug la arbaletă şi la doinit) i-a povestit apoi despre iobagii români şi unguri ce-au cutezat să se răzvrătească la Bobâlna cu bâte, furci, şi mai în urmă cu oaste în lege, împotriva grofilor, a stăpânilor lor de moşii, a unui episcop de-al lor, călău sângeros, şi Iudă, încârdăşit cu Voievodul de-atunci al Transilvaniei, unul Vladislav - Ladislau[1] pe ungureşte. Răsculații şerbi cereau dreptul de strămutare, micşorarea dijmelor, învoieli mai blânde cu stăpânii, o viață de om, nu de câine. După luni de hărțuieli, grofii i-au învins pe nefericiți, şi pe mulți i-au tăiat cu ferăstrăul în bucăți,

1 E vorba de Ladislau Csáky şi de episcopul Gheorghe Lepeş. (n.a.)

drept pedeapsă.

— Îți aminteşti, Anatolie, că acu' vreo zece ani, când s-a vestit prin târgurile şi mânăstirile noastre de unirea celor două besereci, cea de la Bizanț cu cea de la Roma, starețul tocmai a venit de la Târgovişte de la ctitoria Domnească şi ne-a ținut o slujbă de ne-au dat nouă, proştilor, lacrimile... Atunci nici el, nici tu nu-l socoteați pe Drăculea închinat papistaşilor.

— Dar turcilor şi Diavolului tot s-a închinat, ştie o țară întreagă! strecoară printre dinți, veninos, paznicul mânăstirii. La asta ce-mi mai răspunzi, cinstite jude ot Bălteni?

— Zic că voi, slujitorii lui Dumnezeu, ar trebui să vă rugați pentru pace şi să nu vă săraţi sufletul cu gândul la bătălia ce va veni. Măcar încă un an-doi să mai fie pace, pe cum doreşte Vlad. Şi el, şi boierii au iscălit pact cu turcii, să fie linişte în țară.

— Vladislav Vodă n-a iscălit nici-o carte şi n-a jurat să ție pacea cu Sultanul. Şi nici nu s-a închinat Diavolului. ca Vlad al tău! ține morțiş să repete monahul, clipind satisfăcut. De aceea, țara o să treacă acmuşi la Vladislav Dan. O să vezi! Boierii nu sunt proşti, ştiu ei ce fac!

— Noi, oştenii care-am purtat lupte cu turcii şi ştim ce e lupta, ne-om duce iară de o fi țara la ananghie. Dar nu dorim *hrăborie*[1] în de-a surda şi fără sfârşit bun pentru creştini, cum nu doreşte nici Vlad Vodă în clipa asta, mârâie judele.

— Că o fi mai înțelept Drăculea al vostru dăcât Voievodul Iancu, carele e cel mai mare căpitan al românilor din vremea noastră! se oțăreşte din nou Anatolie sfrijitul.

1 Hrăborie (arhaism) — luptă, război, (n.a.)

Ciungul oftează. E adevărat, lumea creştină e plină de faptele măreţe şi izbânzile în luptele duse cu păgânii ale Guvernatorului Ungariei, despre care mulţi cruciaţi ziceau c-ar fi fost român, născut dintr-un tată oştean. Alţi cred că e fiu din flori al împăratului răposat, ori al Despotului sârb Ştefan Lazarevici. Oricum ar fi, judele crede şi el în vitejia fără pereche a Voievodului Transilvaniei, şi în adâncul inimii sale cinstite, nu înţelege de ce Vlad Dracul nu caută să se împace cu el.

Acu câtva timp nişte boieri ialomiţeni povesteau cum Vlad şi Iancu se certaseră urât înainte de bătălia de la Varna. Huniade lăsase să se vadă că n-are încredere în Domnul valah, şi îl jignise, pe faţă, acolo, pe câmpie, în faţa tuturor, zicându-i că *trădează,* deşi acesta venise la luptă cu 7 000 de călăreţi şi cu însuşi fiul său cel mare, cuconul Mircea. Când creştinătatea pierdu bătălia şi Iancu trecu Dunărea, într-o noapte neagră, fiul lui Drăculea, tânăr mândru şi pripit, puse de-l închise pe Huniade într-o culă domnească vreo câteva zile, ca să-l silească să aibă o lămurire cu ta-su, cu Vlad. Bătrânul Domn se supără foc pe cuconul fără minte, îl slobozi pe Iancu din acel loc tainic, îl încărcă de daruri şi-l însoţi până aproape de munţi, cu suită numeroasă de boieri.

Un an mai târziu, tot pe Dunăre, valahii, cruciaţii burgunzi şi ungurii luptară iarăşi împreună împotriva turcilor şi-i biruiră, iar Vlad îşi luă înapoi cetatea Giurgiu. Atunci între Drăculea şi Voievodul transilvănean nu se auzise de nici-o ceartă. Păreau cei mai buni prieteni. Acu însă, în ultimele luni, de când banderiile sale au intrat prin pasul Branului, aducându-l pe Vladislav, Vlad se lămurise ce prietenie îi poartă Iancu. Ridică îndată oaste şi căută să-l gonească. Nu-i vorbă, mai trimisese Guvernatorul, Domn Valahiei în

două rânduri, dar atunci fusese altceva. Nu venise el însuşi. Trimisese pe-un alt fiu al lui Dan, pe Basarab, în anul când Drăculea trebuise să meargă cu 300 de boieri valahi şi cu alai la Brussa, să facă pace cu Murad, fiindcă împăratul Sigismund murise şi nu mai avea sprijin deocamdată în Ungaria.

A doua oară, iarăşi pusese pe Basarab - în răstimpul când Drăculea a fost închis de Sultanul Murad într-o cetate din Turcia, dimpreună cu cei doi fii mai mici. Îndată ce Vlad venise îndărăt în Valahia lui, Huniade îşi chemă în Transilvania pe ruda şi ocrotitul său, acel urmaş al lui Dan. Acum însă Guvernatorul Ungariei a sosit el însuşi cu multă oaste, şi cu tânărul Vladislav, noul Domn. Ce-o să poată face Drăculea? O să le țină piept încă o vreme, poate. Pe urmă... o să ia calea pribegiei, cum a mai făcut-o...

Cu inima strânsă, judele din Bălteni se pleacă prin bolta de veghe a chiliei şi-i cercetează încordat pe călăreții resfirați în zare. Caii lor calcă zăpada acu' ceva mai repede. De n-ar bate nevlegul clopotul întruna, s-ar auzi poate şi strigătele de îndemn. Ce-o fi însă cu călăreții ăştia? Nu par hotărâți încotro s-o ia. S-au oprit, se învârtesc cam pe loc, şi privesc spre pădure. Fireşte, au primit porunci. Deodată, caii se smucesc şi pornesc toți într-un iureş, către sat. Dumnezeule mare! Alți călăreți, tot aşa de mulți, răsar mereu din umbra pădurii, dinspre calea Târgovişteі şi gonesc după primii.

Călugărul i-a văzut şi el, printr-alt *măzgal*[1] tăiat în zid. Se bucură prosteşte, şi-şi flutură mânecile largi ale sutanei, de parcă-i un corb cu aripile deschise de zbor, gata să se repeadă la nişte rămăşițe râvnite. Cu vocea

1 Măzgal (arhaism) — spaţiu sau fereastră, (n.a.)

devenită brusc subțire, de scapet, strigă în jos, peste scări:

— Fraților ! Fraților! Vine Vladislav cu oştenii săi.

Vestiți-l pe stareț! Să iasă cu pâine şi sare. Vin!

— Te cam grăbeşti, suflă necăjit judele, de la fereastra lui. Dintâi sosesc Drăculeştii noştri. Le desluşesc bine flamurile. Hai să le vezi şi tu, doar n-am orbul găinilor. Pesemne o să fie luptă.

Anatolie îl dă de o parte pe ciung, se apleacă la rându-i prin fereastră şi se uită la steagurile ce fâlfâie în mijlocul întâiului pâlc de călăreți, care s-a apropiat estimp binişor. Sunt două, mari de tot. Pe unul se zăreşte pasărea neagră cu conturni înalți şi crucea lângă cioc - bătrâna stemă a Țării Româneşti; pe celălalt, *Balaurul* lui Drăculea. Nu cumva o să se lupte unii cu alții aci, lângă zidurile mânăstirii? se sperie Anatolie. Dar neliniştea lui piere, în clipele următoare, când observă că oştenii lui Vlad Dracul au schimbat drumul. Nu mai curg râu către mânăstire, ci fac un ocol în marginea satului şi o iau apoi întins spre lacul cel mare, pe malul căruia se află păduri de sălcii încâlcite şi plopi groşi, împovărați de omăt proaspăt.

Ciungul se gândeşte cu satisfacție că Domnul a ales înadins malurile acelea, ca să-i poată atrage pe potrivnici într-un fel de capcană albă şi să-i împingă pe nesimțite înspre mlaştini. Vreun moşnean de aci, de prin părțile lor, i-a fost desigur bună şi înțeleaptă călăuză. De lângă lac poți mai lesne să te aperi şi să loveşti, ascunzându-te printre trunchiuri şi tufişuri, decât stând pe câmpie ori între zidurile mânăstirii. Oricât de numeroşi par a fi oamenii lui Vladislav, fostul oştean de la Varna are încredințarea că, în viitoarea ciocnire, sorții sunt de partea lui Drăculea, care şi-a ales locul cel mai

prielnic. Priveşte totuşi cu îngrijorare şi curiozitate mişcările pe care le face oastea Dăneştilor. Ce bazaconie se petrece cu ea, oare? De necrezut! S-a oprit un răstimp - cât să-şi tragă răsufletul caii osteniți - apoi s-a desfăcut în două aripi. O parte mai mică din călărime a luat-o pe urmele lui Vlad, către pădure şi lac. După armurile ce sclipesc, după coifurile şi căciulile cu tot felul de panaşe, după steagurile streine, sunt ungureni şi transilvăneni de-ai lui Iancu de Hunedoara.

Ceilalți călăreți - cei mulți - vin spre sat şi mânăstire, în goană strunită. Clopotele au tăcut o clipă. Se aude din turnul scării glasul poruncitor al starețului („luați-l careva pe SoIronie, sărmanul, nu vedeți că-l apucă iar tremurăturile? Duce-ți-l în chilia lui şi gătiți-vă de slujbă. Hai, că sosesc Dăneştii, din clipă-n clipă!”).

Într-adevăr, călăreții se apropie din ce în ce, tăindu-şi cărări prin zăpada moale. Caii nechează şi răsuflă zgomotos, oamenii strigă ceva neînțeles şi râd, ca la nuntă.

Cei din fruntea cetelor duc în nişte sulițe scurte stemele lor de curți boiereşti, muntene; în mijlocul unui pâlc de oşteni în zale e purtat sus steagul mare al Basarabilor - vulturul cu două capete. Iar alături fâlfâie altele, cu herbul de familie al Dăneştilor. Acolo, între comiții unguri în armuri greoaie şi boierii din țară, în coantăşe îmblănite, trebuie aşadar să se afle şi Vladislav. Flamura cu corb a lui Huniade, pe care judele o cunoaşte la fel de bine ca pe celelalte, nu-i. Deci, Guvernatorul n-a venit cu ocrotitul său. A rămas poate la Târgovişte. Dar Vladislav care-i? Pesemne, călărețul de pe calul alb... De ce nu goneşte însă către pădure cu credincioşii săi? De ce întârzie sau nu primeşte lupta bărbată cu Drăculea?

Clopotele mânăstirii bat asurzitor, din nou, într-alt ritm, rar şi bucuros, ca la sărbători.

Ciungul simte deodată că-i plezneşte capul de-atâta dangăt şi încordare. Cu mintea înțelege că la mijloc trebuie să fie o *hiclenie,* o ticăloşie de-a boierilor, dar cu inima iacă nu vrea să creadă în ființa şi puterea ei.

Posomorât, se agață cu ochii de umbrele pădurii, pe care le desluşeşte clar la malul lacului, acolo unde ungurenii călări se vor întâlni cu Drăculeştii... Mai e puțin, mai sunt câteva zvârlituri bune de suliță, pare că au ajuns... Şi, ca fulgerul, vine *sfârşitul.* Sfârşitul nedumeririi sale, sfârşitul acestei nefireşti şi mişelnice lupte pierdută înainte de a începe; sfârşitul, aşadar, al lui Drăculea!

Din pădurea troienită, din nămeții albi, de după sălciile fumurii, ies potop de călăreți boiereşti şi domneşti cu căciulile şi coifurile în vârful sulițelor sau săbiilor, cu steagurile ținute în jos.

Ungurenii îşi joacă armăsarii pe loc, chiuie lung, apoi îi înconjoară pe închinați fără a scoate săbiile. Dintr-acolo, de departe, se aud strigăte, nechezături, tropotul cavaleriei transilvane şi munteneşti. De aproape, bălăngănitul clopotului, voci şi fluierături, vălmăşag de călăreți ce se apropie de porțile mânăstireşti.

Coboară şi domnia ta, jude, din casa clopotniței, strigă vesel starețul. Va să-l întâmpinăm pe Domnul Vladislav. Grăbeşte! Doară nu-l mai aştepți pe Drăculea! Hai s-a isprăvit. Dumnezeu a vrut să nu fie luptă, pe cum gândeam şi noi mai de multişor. Hai şi tu, Anatolie, veniți jos!

Ciungul are gura amară-fiere şi-i vine să urle sau să înjure. Călugărul de lângă el țopăie şi-i spune ceva fără ca judele să-l asculte. El nu aude decât dangătul

nefiresc al clopotelor şi propriul său strigăt lăuntric, mut şi *răzvrătit: mişeii, mişeii, mişeii!*

2

Vlad... „foarte vestit prin vitejie şi înţelepciune”.
WALERAND DE WAWRIN[3]

Cu puținii, dar dârjii credincioşi rămaşi, Vlad Dracul şi fiul său cel mare, Mircea, au mai rezistat bine până pe la amiazi, luptând întruna.

Cetele vrăjmaşilor i-au urmărit cu prevedere, neintrând prea adânc în pădurea de răchite, însă tăind Drăculeştilor orice cale de fugă. Lacul a înghețat doar pe margini, nu poate fi trecut cu caii - înseamnă moarte sigură - iar plute sau luntri nu există.

După prânz începe din nou să ningă, dintâi arar, apoi vârtos. Drăculeştii se simt vlăguiți şi fără speranță. Caii tremură, cu picioarele julite şi înghețate, oamenilor le e deasemeni frig. Cărările ştiute de călăuză spre Codrul Vlăsiei sunt troienite, zăpezile din preajma lacului şi pădurii, neîntinate până acum de om, vădesc ici-colo urme de lupi. Noaptea vine repede şi rece.

Vlad Dracul e cătrănit şi tăcut. Ca să-şi scape viața, sau măcar pe-a lui Mircea, i-a mai rămas o nădejde. O singură nădejde, de care se agață ca înecatul de un fir de pai. E întruchipată aici, la doi paşi de Domn, de foarte tânărul comite Mihail Szilágyi, nepotul puternicului magnat cu acelaşi nume, cumnat cu Huniade. Pe acest mucos nobil, neîncercat în lupte, dar curajos şi pesemne dornic de faimă, l-a dat jos de pe cal de dimineață Mircea, într-o hărțuială cu nişte călăreți

de-ai ungurilor, şi l-au tras românii iute între sălcii, făcându-l ostatec, ca pe alți câțiva. E un ostatec de mare preț. În schimbul cruțării şi înapoierii fără nici-o crestătură a acestui june scutier ce tremură în armura sa de Veneția şi înjură urât vremea, chinga ce i s-a rupt la şa, şi, laolaltă, pe toți vrăjmaşii, Domnul Drăculea i-a pus lui Vladislav câteva clauze într-o scrisoare întărită cu jurământ şi pecete.

S-a oferit să înceteze îndată lupta cu el şi să se predea - dacă Vladislav va garanta viața lui Vlad şi pe a fiului său, Mircea, şi dacă va mijloci de îndată o întrevedere între Vlad şi Iancu.

Boierii şi oştenii ce-au luptat alături de ei, să fie aşijderi slobozi şi neîmpiedecați a depune legământul către noul Domn.

El, Vlad, fiul magnificului Mircea Voievod, şi nepotul lui Radu, descendent de Basarabi, al cărui strănepot de sânge bun este şi Vladislav Dan, jură că nu se va mai întoarce în țară şi nu va unelti niciodată nimic împotriva noului Domn.

În *cedulă,* mai adăugase că roagă pe nobila sa rudă, fiul lui Dan Basarab, să-şi aducă aminte cum i-a lăsat şi el viața şi cinstea, mai demult, când Vladislav era la fel de nevârstnic ca şi acest nepot al lui Huniade (azi ostatec la Drăculea) şi, deasemeni, să-şi amintească în virtutea jurământului de cavaler şi creştin, rostit în acea împrejurare de demult, de toți martorii care-au stat de față, prin voința lui Dumnezeu şi a fostului Chezar şi Crai Sigismund de Luxemburg, acolo, în castelul burgrafului de la Nürnberg.

Bătrânul Voievod a iscălit cu mâna înghețată de frig scrisoarea asta, alcătuită în pripă într-o latină corectă, de însuşi fiul său, în lipsa grămăticului. Şi a trimis-o

spre prânz la Bălteni, printr-un sol.

Nu crede cu totul în eficiența ei, dar n-are altă ieşire din impas. Se bizuie mai degrabă pe nobilii unguri din garda lui Vladislav. Nu-i vor îngădui, desigur, să-l sacrifice pe nepotul baronului Szilágyi şi-al Guvernatorului, îl vor sili să primească schimbul şi să-l predea pe Vlad direct în mâinile lui Iancu de Huniade. Poate că magnații sau chiar el îl vor duce pe Drăculea şi pe fiul său la Buda, să-i închidă în temniță până se vor lămuri lucrurile.

Şi, o dată aflați în Ungaria, cine ştie? N-aduce anul ce aduce ceasul. Lui Iancu, Vlad îi cunoaşte bine firea capricioasă şi orgoliul nemăsurat, dar şi chibzuință sa rece, de bun diplomat. Ştie de nemulțumirile şi încurcăturile lui politice cu baronii dinlăuntrul regatului, de certurile cu Brancovici, Despotul sârb, şi de împotrivirea marilor familii Garai şi Cilli care nu-l doresc în fruntea cruciadei şi a tării. Deci, în Ungaria lucrurile sunt schimbătoare şi Iancu nu-şi poate îngădui în acest ceas greu să facă o greşeală.

De aceea Drăculea nu se dă înfrânt. Mai speră. Cât timp trăieşte şi-şi va putea folosi mintea, la fel de ascuțită ca şi sabia, nu-şi acceptă moartea. O ghiceşte însă plutind, nălucă tragică şi neiertătoare, în cugetele credincioşilor săi ce-l înconjoară aci, în pădurea de lângă lacul Bălteni. Până când şi-n Mircea e implântată... Toți îi ocolesc privirile şi se înfundă într-un fel de nepăsare calpă.

Mircea se preface adormit; şi-a tras o glugă în cap, dar sub zeghea pusă peste pelerina de camelot, se răsuceşte fără somn. Nu mai crede că vor scăpa. Doar el, Vlad Voievod, speră. A sperat şi în temnița din Gallipolii, cu picioarele în fiare. Şi, când toți l-au socotit pierdut, iată

că a înviat. Steaua lui, a Drăculeştilor, e puternică. Aşa zicea în anul bătăliei de la Varna bătrâna aceea din Bulgaria... Secusa, pare-se că o chema pe ghicitoare.

...O babă măruntă, uscată, cu ochi rotunzi şi galbeni, de bufniță. O vrăjitoare sadea. Să dai şi să fugi, doar văzând-o. A fost în bordeiul ei, într-un sat din apropiere de oraşul Nicopol, împreună cu spătarul său de-atunci, jupan Voicu şi cu un grămătic ce ştia sârba şi bulgara.

Voicu se jurase că unor cavaleri frânci şi unor sârbi, tartorița asta le ghicise ce sunt, ce-au făcut, precum şi toată viața, de parc-ar fi văzut-o zugrăvită pe pereții colibei ei. Drăculea având din copilărie (moştenită de la maică-sa) o înclinare ciudată pentru astrologi, zodii, semne, alchimişti şi prezicători de tot soiul, se grăbise să meargă la ghicitoare. În acel an fiind şi foarte neliniştit pentru soarta şi veştile ce-i veniseră de la fiii săi mai mici, Vlad şi Radu, ținuți zălog de Sultan în seraiul din Edirne. N-a uitat nici până în clipa asta, ce i-a ghicit vrăcița aceea, în palmă. I-a ghicit, i-a arătat cu arătătorul ei noduros şi negru nişte linii şi „stele" (zicea ea), *scrise* în palma lui Vlad. I-a strâns mâna, a închis ochii, a tăcut un timp. Apoi a boscorodit îndelung pe bulgăreşte, iar grămăticul a tălmăcit, pe urmă, impresionat şi el, spusele bătrinei. Şi le aminteşte cuvânt cu cuvânt.

„Steaua ta, *Dragulios* - a zis - e puternică şi, când crezi că vei fi la pământ, atunci ea va străluci mai viu şi te va scăpa din mari necazuri şi robii.

Să te încrezi în soartă. Eşti norocos, drept, milos, viteaz; ai mulți, foarte mulți duşmani, şi de-un sânge şi de alte neamuri, dar îi răpui cu viclenia şi puterea ta, unite cu viclenia şi puterea unor prieteni ai tăi.

Dumnezeu ți-a dat faimă şi coroană de *Despot;* cineva,

mare de tot între Craii cei mari, ți-a pus în mână o spadă şi te-a legat de un Drac. Un păgân sau diavol ți-a dat un steag, după ce-l pierduseşi, dar ți-a luat două suflete şi suferi pentru ele, şi Doamna ta plânge pentru toți. E bună, ai luat-o din drag, şi va muri călugăriță, iar tu nu-i prea iubeşti pe popi şi nu vei avea parte de ei în ultimul ceas, deşi ai dat mult aur şi danii la mânăstiri şi eşti om credincios. Te-ai născut pentru mărire şi luptă, şi mereu te vei lupta, căci viața şi veacul tău e plin de fumul taberilor de oşteni, de gemetele robilor şi învinşilor, de strălucirea săbiilor şi a învingătorilor, de sângele celor ce se zbat pentru credința lor.

În războiul la care ai plecat, va muri un Rege mare. Şi creştinii vor suferi multe şi mult, iar păgânii se vor bucura. Tu nu vei muri atunci când crezi că vei muri. Numele tău va trăi şi străluci de zece ori peste cât vei străluci şi trăi tu. Iar după tine, dintre toți fiii pe care-i ai, să ştii că doar trei vor purta coroană, al patrulea va umbla turbat după ea. În zadar însă, că n-o va ține, iar cel mai iubit de inima ta, va muri la netimp, lovit de un mişel, înainte de a fi Domn."

Moartea Regelui Vladislav al Ungariei survenită fulgerător în bătălia de la Varna, şi înfrângerea suferită de creştini, i-au părut lui Vlad Dracul nişte semne şi dovezi sigure că tot ce bălmăjise iscusita ghicitoreasă în prezicerile ei sibilinice, se va petrece întocmai. Şi ținuse minte, de aceea, totul.

De nenumărate ori, amintindu-şi cuvintele ei, Domnul s-a simțit mai îmbărbătat, mai încrezător în soarta lui bună. De nenumărate ori, i s-a strâns inima, cuprins de îndoieli şi de amărăciune cu privire la viitorul său, şi mai ales al fiilor săi.

În clipa asta, se gândeşte din nou la cuvintele confuze

ale bulgăroaicei.

E liniştit oarecum, fiindcă baba îi prezisese *că nu va muri când crede că moare...* aşadar, s-ar părea că acum, când totul e ca şi pierdut, el, Vlad, o să scape iarăşi cu viaţă...

Fără îndoială va muri înaintea Doamnei sale - căci e cu aproape cincisprezece ani mai bătrân ca ea - şi-i firesc deci ca ea să plângă şi să se călugărească apoi, după cum fac multe soţii ale Domnilor răposaţi.

Dar ce-o fi vrut tartorița aceea de Secusa să spună când a zis că *„un păgân sau diavol”* (aci a brodit-o, se pare că ăsta ar fi Sultanul..) *i-a dat steag?* Adică l-a întărit în domnie, cum s-a şi întâmplat la leatul 6946[1] , dar i-a mai dat un fel de steag, „o întărire” şi în anul când a scăpat ca prin minune din închisoarea unde-l vârâse pentru zvonurile că i-a ajutat pe creştini mereu. Vlad zâmbeşte, căci ştie cât erau de adevărate acele zvonuri trimise de subaşiul de Giurgiu duşmanului său perfid, beglerbeiul.

Aşadar... Murad i-a dat steag - *(două* - aci a greşit baba... *două* nu unul) şi în schimb *i-a luat două suflete...* Neîndoios, cele două *suflete* sunt Vlad şi Radu... Ce înseamnă oare că păgânul *i le-a luat?* Că nu i le mai dă niciodată îndărăt?

Drăculea se infioară, socotind că şi acesta ar putea fi adevărul... Vlad şi Radu... Un copilandru şi un băieţel... Două mlădiţe din trunchiul său... Vlad, aprigul, dârzul, viteazul său fecior... tăcut şi urâţel, cu nasul lui coroiat şi ochii posomorâţi şi tăioşi, ochii lui verzi şi largi care se înseninează cumplit şi ard, doar când ajunge întâiul la întrecerile dintre paji, sau când înfige săgeata şi sulița în

1 6946 (după calendarul bizantin) — 1438.

țintă, şi când aleargă pe roib la vânătoare, prin pădurile Nucetului...

Şi Radu... micul, veselul, frumosul băiețel, pe care Doamna îl iubeşte atât... şi el, şi toți îl iubesc... Să fie cu putință să nu-i mai vadă vreodată?

Şi oare, oare ce-o fi vrut să spună afurişita aia de cotoroanță când a zis că unul, cel mai iubit - *va muri la netimp... lovit de-un mişel...*

După sorocul naşterii fiilor săi *al cincilea* e copilul pe care i l-a născut brăileanca... Fruct al unei iubiri vinovate şi trecătoare... făcut după un chef, cu o tânără fiică de negustor, din târgul de la Dunăre... *Mircea...* (Ce încăpățânată mumă-sa că l-a botezat tot *Mircea,* zicea că de drag pentru numele marelui Voievod ce-i e bunic pruncului acest *al doilea Mircea* are abia câțiva anişori... Creşte departe de Curte, ca să n-o supere pe Doamnă... abia l-a văzut de două ori... Îi e drag, dar... e aşa de micuț, şi departe... Şi-i sperios şi tăcut... Nu... hotărât lucru, nu-i este cel mai drag dintre fiii săi. Cel mai iubit, cuconul de care a fost şi e mai mândru decât de toți, fără îndoială este Mircea, cel mai vârstnic... Totul în el vădeşte dreptate, tărie, curaj. Şi e frumos, vesel, ascultător, omenos. Se mînie cam iute, dar ce să-i faci, ăsta e năravul tinereții, moştenit din vâna părintelui său... Şi el, Vlad, se mânia uşor la tinerețe. Cu timpul a învățat să se domine... Printre străini mai ales. La Curtea lui Sigismund unde a deprins meşteşugul armelor şi-al politicei...

O să învețe şi Mircea să nu-şi arate pe față mâniile, iuți trecătoare de-altmintreli.

Drăculea îl priveşte pe furiş şi surâde, cu toată neliniştea clipei.

Îi e foarte drag. Aproape în toate bătăliile din urmă,.

Mircea a stat lângă el. Oare câte bătălii îi va fi dat să poarte de-aci înainte? Oare vor scăpa? Da, desigur, da, de o mie de ori, da! Steaua Drăculeştilor e puternică... Bătrânul Domn crede în ea. Şi aşteaptă.

Aşteaptă aparent liniştit, cu inima strânsă totuşi, răspunsul rivalului său, stând jos sub sălciile albe, pe nişte saci de piele, înfăşurat în blănuri, cu ochi ațintiți asupra ninsorii şi pădurii, mestecând nişte pită cu brânză şi bând *gingembru*[1] verde, dintr-o ploscă. Această băutură frâncească îi place - o consideră un leac straşnic împotriva frigului şi a podagrei - şi se bucură că jupân Gherghe cămăraşul i-a pus-o în desagii de pe caii cu merinde, când au plecat din Bucureşti.

Gustul tare şi aromat ca izma îi aminteşte deodată de seniorii burgunzi de pe galerele cruciaților, alături de care acum doi ani a dat lupte norocoase de-a lungul Dunării. I-au bătut pe turci pretutindeni: în Cetatea Dristor, la Castelul Turcan (Turtucaia, cum i se mai zice), la Nicopole şi Giurgiu.

Îi vecie cu ochii mintii pe cavalerii de Houes şi de Comfide, pe Walerand de Wawrin, comandantul flotei lui Filip *le Bon,* pe culevrinii şi tunarii burgunzi ce l-au încântat cu ştiința lor de a mânui bombarda, şi, fireşte, pe Voievodul Transilvaniei, Iancu de Hunedoara.

Cu acesta din urmă şi cu un castilian, Pietro Vaast, şambelan al ducelui de Burgundia, băuse întâia oară virtos gingembru în cămăruța căpitanului flotei cruciate, pe galera acestuia, unde seniorul de Wawrin bolea.

Vlad nu-l mai întâlnise pe Iancu după întemnițarea aceea nefericită, pusă la cale de căpățânosul de Mircea. Şi în clipa asta grea, şi totuşi poate cea din urmă clipă

1 Gingembru — de la cuvântul francez gingembres — plantă aromată originară din Asia Mică, în româneşte — ghimber sau zinzifil. (n.a.)

de răgaz, când e cu Mircea, amintindu-şi de isprava lui nesocotită, spumegă de mânie, dar mustăceşte de mulţumire şi mândrie părintească.

Mircea, cu capul său prost de copilandru, (cum era acum câţiva ani) însă cu inima lui bărbată de adevărat Basarab şi Domn, i-a făcut-o atunci lui Iancu... chit că au tras ponoasele şi le trag şi acum, pesemne... L-a răzbunat pentru înfumurarea, gelozia şi neîncrederea pe care măritul Voievod al Ungariei i le arătase de faţă cu Regele Vladislav al Ungariei lui Drăculea. Înainte de bătălia de la Varna.

Şi, la urma urmei, ce zisese Vlad atunci? Un neadevăr? Ba. Îi dăduse Regelui ungur un sfat foarte sincer şi bun, ca unul ce cunoştea cu ochii lui faptele din împărăţia lui Murad. Le spusese unor principi (Maică Precistă, ce se mai holbaseră şi se mâniase Iancu, şi după el, cardinalul Cesarini) le spusese că ridicarea de oşti creştine nu fusese făcută chibzuit, că pedestraşii sunt puţini, călăreţii aşijderi. Şi că marele Sultan Murad, fiul lui Mahomed, îşi ia cu el la o vânătoare prin păduri, de obicei mai mulţi călăreţi şi familiali decât sunt cei adunaţi acolo în oastea creştină. Şi le mai dăduse şi câteva sfaturi strategice, de luptă, de care n-au vrut să ţină seamă.

După înfrângere, Iancu de Hunedoara şi-o fi dat cu pumnii în cap că nu l-a ascultat.

În darn. Nici măcar n-a mărturisit că Vlad avusese dreptate. Acolo, pe Dunăre, Iancu se arătase băţos şi distant; totuşi se făcuse a uita duşmănia dintre ei. Se mişca greoi pe puntea galerei lui de Wawrin în armura sa foarte lată, de mare gală. Vorbise puţin cu Vlad - măsurat, rece; ascultase politicos toate propunerile strategice făcute de Domnul Valahiei şi chiar pe cele ale

lui Mircea, şi-i lăudase pe români înaintea căpitanului burgunzilor şi a cardinalului Condolmieri, în noaptea dinainte de asaltul Nicopolului.

După ce se încheiase cu bine campania de pe Dunăre.

Guvernatorul Ungariei nu mai căutase a vorbi ca de la egal la egal cu Vlad, despre problemele creştinătății şi ale țărilor de la hotarele cu Turcia.

Drăculea se întreabă deodată lucid dacă nu cumva, încă din acel an, Huniade îl urăşte şi începuse să-i pregătească pieirea. Şi dacă vreodată va mai avea prilejul să-l vadă, să-i explice că amândoi au greşit... Oare Vladislav îl va preda în mâinile Guvernatorului, cum foarte firesc ar fi, sau...?

Totdeauna îl socotise pe fiul lui Dan mai puțin primejdios decât se dovedise azi. De uneltirile lui aflase câte ceva, mai demultişor, dar nu le dăduse însemnătatea cuvenită. Cum de îi atrăsese pe boierii cei mari de partea lui, lepra? Şi cum de-l hotărâse pe Huniade să-şi pornească oştile şi să calce pământul Valahiei?

Nu-i vine să creadă nici în clipa asta că boierii Țării, în loc să se sfătuiască pe îndelete cu el, l-au trădat, l-au vândut cu oaste cu tot, fiului lui Dan.

Oare ce le-o fi făgăduit Vladislav şi Iancu? Să-i scutească de unele dări... Să încheie noi privilegii de negoț? Să nu plătească în acest an tributul față de Murad... Dar de ce n-au căzut la înțelegere cu el, şi s-au dat cu Dăneştii?

Ca să nu mai vadă pădurea asta înghețată ce-l înconjoară, Drăculea închide ochii şi geme cu mânie în sinea lui. Ah, de ce l-a iertat *atunci,* la Nürnberg, pe Iuda de Vladislav? Ar fi avut azi un duşman mai puțin... L-ar fi putut sfărâma, cum sfarmă ursul în brațe un

cățelandru care chelălăie şi muşcă în gol... Şi n-ar fi avut de dat socoteală nici lui Dumnezeu, nici oamenilor...

Acolo, la Nürnberg, fiul lui Dan se purtase ca un țânc fără minte, orbit de duşmănie, turbat că Sigismund îl privea ca pe un copilandru orfan fără valoare, în vreme ce lui Vlad îi arăta pe față cea mai înaltă prețuire şi prietenie.

Printr-un curier imperial, Regele Ungariei îl chemase din Bizanț, de la Curtea lui Ioan al VIII-lea. unde Vlad era de mai mulți ani căpitan al gărzilor de stratioți ale Bazileului.

Sigismund îl invitase la serbările pe care le dădea în acel an cu prilejul unor învestiri de cavaleri, la Nürnberg.

În acea vreme, la Bizanț ca şi la Buda, se zvonise despre moartea lui Dan, Voievodul valahilor, într-o luptă. În ultimii săi ani de domnie, Dan se apropiase de turci, plătise tributul întreg şi se stricase cu Sigismund din pricina Cavalerilor Teutoni, aşezați de acesta în cetățile dunărene din Banat şi în Severin. Şi cu Alexandru, Domnul Moldovei, din pricina luptelor pentru Chilia.

Ioan Paleologul, Împăratul Bizanțului, se grăbi să-l ajute pe prietenul şi căpitanul său, lăsându-l să-şi încerce norocul de a-şi dobândi scaunul părintelui său bun, Mircea. Nu prea avea Ioanos bani şi soldați, căci falnicul Bizanț era sărăcit şi şubred, dar îi dădu cu împrumut două corăbii, cu care Vlad porni peste mare spre țară, în drum spre Nürnberg.

Speriat de moarte de căderea Tessalonicului la turci, chiar în acelaşi an, Ioan îl rugase pe Vlad la plecare să

transmită *Regelui Romanilor*[1] că e gata să reînnoiască tratativele pentru unirea celor două Biserici, cea a Bizanțului cu cea a Romei, şi să vină chiar el în Italia, unde se va ține conciliul de împăcare, dacă i se vor trimite banii de drum şi asigurarea că va fi ajutat de creştinii din apus împotriva turcilor, din ce în ce mai amenințători cu bizantinii.

Împreună cu suita sa de tineri boieri români, pribegi la Constantinopole ca şi el, Vlad se pregătea în taină să meargă în cetatea dietelor imperiale unde îl chemase vechiul său protector, Sigismund, care îşi amintise de el şi se oferfea să-i dea învestitura de cavaler al unui nou ordin teutonic înființat, *Drachenorden,* ordinul Dragonului sau Bălaurului, cum i se spunea, fiindcă avea ca emblemă, pe steag şi pe celelalte însemne cavalereşti, un balaur, şi deasupra o cruce, semn al biruinței creştinilor asupra păgânilor şi ereticilor. În schimb, Vlad, ca vasal al împăratului Romanilor, trebuia să sprijine cu arme, după puterea sa, orice război dus de Sigismund împotriva turcilor sau a altor vrăjmaşi.

Înainte de a porni către burgul germanic şi către noul său destin, s-a sfătuit cu Bazileul Ioanos, asupra unor îndoielnice şi cam încâlcite treburi de politică şi de conştiință, ale amândurora.

Vlad oftează, deschide ochii şi-şi pironeşte privirea peste creştetul nins al unei sălcii gârbovite. N-o vede, cum nu vede şi nu simte nimic din ce e real *acum* în jurul său, în noaptea rece şi dezolantă.

Salcia şi-a pierdut brusc culorile înghețului, s-a îndreptat şi a crescut fantastic, preschimbându-se într-o coroană înaltă şi masivă de ziduri roşietice şi cenuşii, pe

1 Titlul purtat de Sigismund până în 1433 când a fost încoronat împărat, (n.a.)

alocuri îmbrăcate în iederă şi iasomie, cu nenumărate creneluri şi turnuri...

Bizanțul... Pentru Vlad, cetatea triunghiulară, de o neasemuită splendoare şi mărime, milenară şi invincibilă, scăldată ca o scoică uriaşă de apele albastre a trei mări, apărată de trei rânduri de fortificații, simbolizează forța şi frumusețea Imperiului Roman de Răsărit, credința şi cultura lumii lui... Şi, pe deasupra, cetatea minunată unde a cunoscut, în afara îndatoririlor vieții de căpitan de oaste şi de curtean împărătesc, dulceața traiului de familie, fericirea de a iubi şi de a fi iubit. Căci acolo, într-un mic palat din piața Catedralei Sfintei Sofia, a viețuit împreună cu tânăra sa Doamnă aproape şase ani... Poate cei mai frumoşi ani ai lor, cei de la începutul căsătoriei...

Şi seara de iarnă se preface şi ea într-o noapte caldă de septembrie, un septembrie sudic, pe țărmul Propontidei, unde briza sărată a mării se-amestecă, umedă şi voluptuoasă, cu izurile ierburilor sălbatice din parcurile părăsite, aflate în interiorul oraşului, şi cu dulcea mireasmă a florilor din grădinile ce înconjoară casele, palatele şi cele trei mii de bazilici ale Bizanțului...

În seara aceea de septembrie, în Palatul Blachernelor, împăratul Ioan al VIII-lea Paleologul primise de la *bailul*[1] *Republicii Sfântului Marcu*[2] vestea că turcii s-au învoit să facă pace cu Veneția şi că-i recunosc tratatele comerciale şi posesiunile orientale din Marea Mediterană. Bazileul era destul de bucuros de izbânda negustorilor creştini. Cât timp venețienii, genovezii, florentinii, raguzanii, spaniolii, francezii şi alături de ei ceilalți creştini răsăriteni, vin cu vasele lor comerciale în

1 Bail — ambasador, trimis, (n.a).
2 Republica Sfântului Marcu — Veneţia, (n.a.)

apele Bizanțului, chiar dacă au smuls negustorilor bizantini aproape toate bogățiile pieței lor, se simte totuşi ceva mai apărat, mai puțin lăsat în voia sorții şi a puterii otomane, ce se strânge în jurul său, necruțătoare.

Nu păstrase la masă însă nici pe ambasadorul venețian, nici pe vreunul din senatorii săi, nici măcar pe *nomophylaxul,* directorul Facultății de Drept, cu care discutase nişte chestiuni juridice, şi pe care îl stima fiindcă fusese prieten cu tatăl său şi cu filosoful Gemistos Plethon. Pretextase că e bolnav şi-i concediase.

Demnitarii zâmbiseră discret şi, după ce făcură toate genuflexiunile fixate de ceremonialul Curții, şi debitară complimentele de rigoare, plecară. Toți cunoşteau zgârcenia Bazileului, care controla cu mare grijă cheltuielile făcute pentru cămările sale, cât şi încasările şi plățile trezoreriei, destul de golaşă cum auziseră până şi copiii, nu numai ambasadorii streini.

În realitate, avariția lui Ioanos reflecta spaima lui că, în curând, Imperiul Bizantin, redus acum la oraş şi la câteva pământuri de pe litoral, va ajunge pe marginea prăpastiei; şi ca finanțe, şi ca şubrezenie militară.

Împăratul lua continuu măsuri să se facă economii la sânge, în Imperiu şi în propriul său palat, şi cerea să se strângă cât mai multe rezerve de hrană şi orice prisos de bani pentru clipele când, asediat de turci, Constantinopolul va trebui să reziste. Avea presentimentul acelor clipe foarte apropiate, cât şi a prăbuşirii imanente a falnicului Imperiu Roman de Răsărit. Îl obseda zi şi noapte această idee, moştenită de la tatăl său, Manuil al II-lea, spirit foarte profund şi cultivat, filosof şi literat, lucid diplomat şi psiholog, dar copleşit de greutățile unui Bizanț înconjurat de turci,

sărăcit de negustorii avizi din multele colonii italice şi frânceşti şi fără resurse proprii.

Ioanos trimisese *heteriarhul*[1] să-l cheme pe principele valah din locuința acestuia, ca să-l ia cu sine într-o plimbare secretă prin cetate.

Vlad îl mai însoțise în câteva rânduri în asemenea inspecții nocturne, neaşteptate, pe care Bazileul le făcea deghizat în veşmintele unui modest slujbaş sau, cel mai adesea, în tunica uşoară de zale a stratioților.

Pentru seara aceea alesese aceeaşi ținută militară ca şi căpitanul său.

Plimbându-se călări pe ulițele pavate ale Bizanțului, păreau doi prieteni de arme care hoinăresc prin oraş. La o depărtare potrivită ca să nu bată la ochi, îi însoțeau câțiva *vardarioți*[2] cu bâtele şi bicele funcției lor, binecunoscuți mai ales de populația cartierelor aglomerate din porturi - şi apoi câțiva oşteni tot călări, gata să sară în ajutorul împăratului dacă ar fi fost atacat de răuvoitori sau hoți.

Bazileul presimțea, dealtfel ca şi principele valah, că e ultima oară când mai străbat împreună mândra Cetate întemeiată de Constantin cel Mare. Lui Ioan nu-i plăcea să vorbească mult, ci să asculte, să privească şi să reflecteze singur asupra faptelor şi oamenilor. Destul de rar îşi exterioriza simțămintele şi-şi expunea gândurile şi planurile. Prețuia în Vlad aceeaşi stăpânire de sine, felul cum îi respecta tăcerile şi melancolia, cât şi atenția şi inteligența cu care îl urmărea în rarele lui accese de oarecare retorism; îi plăceau şi replicile lui bruşte şi clare, şi siguranța cu care descurca motivele politice incerte din atitudinile unor oameni.

---

1 Heteriarhul sau protoheteriarchul — şeful poliţiei secrete externe. (n.a.)
2 Vardarioţi — un fel de poliţişti, (n.a.)

Dinspre palatul Blachernelor, o luară paralel cu Cornul de Aur pe lângă ruinele Curții lui Constantin, pe lângă minunatele şi marile cisterne de altădată, încă folosite în vremea Comnenilor, însă acum acoperite cu pământ, viță de vie şi ierburi.

În grădinile Augusteonului pustii, nişte negustori de vite îşi vârâseră cirezile de boi şi măgari. Şi nimeni nu-i oprise, căci vastele curți imperiale de odinioară arătau ca nişte ceairuri, iar în fântânile din împrejurimi, cioplite în marmoră sau piatră lucrată meşteşugit, cu apa acum murdară, femeile îşi spălau adesea copiii-şi rufele.

Întreg oraşul vechi părea părăginit, cartierele din mijlocul lui se depopulaseră, casele cădeau în ruină şi câmpul sălbatec cucerea grădina, pretutindeni.

Dar toate aceste semne ale mizeriei, pătrunse în inima milenarei Cetăți, făceau parcă să iasă în lumină mai mult splendorile vestite ale străvechiului Bizanț, plin de teatre, gymnazii, terme şi săli de gimnastică, de palate delăsate sau foarte îngrijite, de grădini luxuriante, de statui şi coloane antice, de monolituri şi porți triumfale, şi de nenumărate biserici vechi şi noi.

În drum spre port, unde Bazileul voia de fapt să vadă dacă s-au luat măsuri împotriva contrabandiştilor genovezi, se opriră puțin să privească vestigiile Capitoliului şi, în fața acestuia, nişte case de negustori înstăriți.

Şi Ioanos care tot timpul vorbise câte ceva dezlânat despre „ordinea şi armonia".pe care e dator să o restabilească Autocratorul în Bizanț şi despre *Tratatul asupra legilor* al învățatului neoplatonist Gemistos Plethon, care considera pe împărat, ca *om,* drept un element în sistemul armonios al Universului, spuse deodată ceva ce îl surprinse pe Vlad.

— Te fericesc, prințe Basarab, fiindcă tu, acolo în țărişoara ta de lângă Dunăre, dacă vei lua puterea prin vrerea lui Dumnezeu, Istoria te va scrie printre cei dintâi dintr-un lung şir de Despoți şi ctitori ce-i vor făuri Valahiei substanța şi renumele... în vreme ce eu sunt, dacă nu ultimul, în mod cert *printre ultimii* Cezari, Autocratori şi Bazilei din acest Imperiu Roman de Răsărit, milenar şi tragic, ce-şi dă duhul...,

— *Despota,* în Valahia mea există o zicală din bătrâni: să nu plângi, până nu-ți moare cel drag. La amiazi erai bucuros că venețienii au făcut pace cu Murad. Poate c-o să fie linişte. Poate că Roma, şi Sigismund, şi ceilalți suverani din Apus vor înțelege în sfârşit greaua circumstanță. Dinspre partea mea, să n-ai teamă. Acolo, la Nürnberg, voi pleda ca un Demostene cauza ta, a Bizanțului. O cunosc doar. Şi eu mă tem de turci. Îi văd, îi simt cum pândesc să ne subjuge. Dar n-o să-i lăsăm, te încredințez. Bizanțul n-o să piară. Nu trebuie să piară!

— Şi totuşi, va pieri... replică la fel de melancolic Bazileul. Fireşte, e zadarnic să plâng, acum sau mai tirziu... Soarta unui imperiu, ca şi a unui conducător, e hotărâtă de multe împrejurări politice ce par neînsemnate, nevăzute, ca *Parcele* impenetrabile... Se adună, strop cu strop, devin noian, şi abia atunci le vezi... şi nu mai ai ce face împotriva valului ce urlă şi te dărâmă.

— Împotriva valului există diguri. Şi Bizanțul le are. Şi mai pot fi ridicate şi altele, argumentase Vlad, convins pe atunci de ceea ce spunea.

Bazileul dăduse din cap, pesimist.

— Deocamdată există, şubrede, deşi par invincibile. Fireşte că voi lupta să le apăr. Dar nu e de ajuns să

luptăm numai noi. Noi, bizantinii, suntem destul de singuri şi slabi. Lupta noastră va fi zadarnică atâta timp cât apusul nu va înțelege că prăbuşirea mea şi a Bizanțului va deschide barbarilor cale liberă spre inima Europei. Şi, o dată întâmplată această catastrofă politică, toată politica apusului şi țările lui vor suferi grave schimbări. Sunt foarte îngrijorat, prințe Basarab. I-am scris împăratului Sigismund şi sper să mă sprijine. Din păcate, cunosc şi eu, cum cunoşti şi tu, stăruința şi orgoliul lui în chestiunea unirii bisericilor de Răsărit şi Apus. Şi-a pus în cap să se amestece în toate aceste divergențe greu de unificat, ca să câştige de partea lui pe Papă şi Biserica romano-catolică, în genere, şi să-i pună Papa pe frunte coroana împăraților germani şi longobarzi.

— Da. ştiu prea bine. Încă de la Conciliul din Constanța[1], când Sigismund a intrat în tratative cu cardinalul Otto Colonna[2] şi l-a impus atunci ca papă, era foarte mândru că a restabilit unitatea bisericii catolice. I s-a făgăduit acolo din nou coroana Boemiei, fie cu sprijinul papistaşilor, fie cu cel al nobililor din Boemia şi Cehia, îngroziți de partizanii lui Huss, ereticul acela pe care conciliul l-a condamnat la rug.

— Ştii multe despre husiți. Se pare că sunt porniți împotriva lui Sigismund.

— Ştiu câte ceva de la prietenii şi oamenii mei din Transilvania. Husiții s-au ridicat la început mai mult împotriva seniorilor germani, a puterii nobililor şi chiar împotriva unor episcopi de-acolo. Nu-i va fi uşor lui Sigismund să-şi recâştige regatul pierdut. Pentru asta socotesc eu că a înființat, în parte, noul ordin teutonic.

1 Din 1415-1418. (n.a.)
2 Devenit după Conciliul de la Constanţa papă sub numele de Martin V. (n.a.)

Ca să-şi apere drepturile, Chezarul aleargă necurmat şi se pleacă Papei, Bisericii romano-catolice, după cum făcea şi tatăl său, împăratul Carol al IV-lea. Şi caută să-i silească şi pe alți principi şi regi să facă la fel.

Nu putem spera mare lucru de la Sigismund, dacă nu-i primim politica lui papistaşă. Peste tot, vrea să se arate apărătorul bisericii şi mediatorul de frunte în problema spinoasă a unirii celor două credințe.

Drăculea se gândise că spusese cam pe şleau şi cam prea multe din ceea ce chibzuia în de sine. Se simțise întărit însă când Ioan, apropiindu-se mult de el, se aplecase din şa şi-i şoptise la ureche, confidențial:

— Problemă fără finalitate azi, dragul meu prinț. Nimeni nu va fi în stare să împace clerul celor două Biserici, oricâte concilii se vor face...

Vlad zâmbise. Îşi aminteşte *acum,* şi zâmbetul şi vorbele ce urmaseră:

— Despota, mă pui să pledez acolo, la Nürnberg, o cauză în care nici măcar mintea ta luminată nu crede că e dreaptă?

— Ba da, cred, cred că e adevărată, cred că va fi rezolvată, dar nu atât de curând, nu în vremea noastră, se însufleţise Ioan. Cred că, atât timp cât în aleşii Bisericilor noastre vor vorbi patimile, interesele şi limitările omeneşti, şi nu pacea şi lumina creştină, nimeni, niciun preot, niciun împărat, nimeni nu va săvârşi *de facto* şi *de jure* această unire firească şi dreaptă.

— Pentru care şi Domnia Ta se zbate... şi mulți alții. Şi... Până atunci, aşadar, ce ar fi bine să facem noi, ortodocşii? (Aşteptase răspunsul Bazileului ca pe o dezlegare la propriile sale frământări de-atunci... El, Vlad, nu-i iubea pe papistaşi. De Regele Ungariei avea

însă nevoie cumplită în acel ceas de cumpeni pentru Valahia. Pe Bazileul Ioanos îl socotea un Despot sfârşit, deşi chibzuit, şi-un filosof sceptic, deşi creştin. Pe Sigismund - un senior şi un Rege încă puternic, încăpățânat în scopuri, mlădios în tertipurile politiceşti, da neclintit în convingerile învechitului crez al Cavalerilor apuseni - mai ales în cele două legi din „decalogul" acestei instituții: *Să respecți ce propovăduieşte Biserica* şi *s-o aperi în orice împrejurări...* Toată lumea ştia, la Curtea lui Sigismund, că împăratul nu era tocmai un dreptcredincios fără şovăiri sau pete - nu era „uşă de biserică" s-ar fi zis pe româneşte - dar nimeni nu-i putea aduce învinuirea că se abate vreodată de la acele însemnate legi ale Cavaleriei pe care jurase... Mai exista în *decalogul* cavalerului, aşa cum îl învățase Vlad la Curtea din Buda, o normă cam la urmă, a noua, pare-se, care zicea că un senior sau prinț „trebuie să fie indulgent cu vasalul şi să-l lase să trăiască în voia lui". Pe această normă, la care Sigisnâund consimțea suplu şi generos, se bizuia Vlad când gândea să primească învestitura de la Nürnberg. Totuşi aştepta febril, ca pe o dezlegare, cuvintele lui Ioanos. De aceea îşi aminteşte şi azi ce a răspuns Bazileul în ultima lor seară petrecută în Bizanț.)

— Până atunci, prințe Basarab, eu voi împlini ceea ce i-am jurat părintelui meu, împăratul Manuil, înainte de a se călugări şi a închide ochii... a zis Ioan. Am jurat că îmi voi face datoria... Că voi lupta să apăr bietul nostru Bizanț şi coroana mea, pe toate căile, cu toate armele. Bunul şi înțeleptul meu tată m-a făcut să înțeleg că Unirea Bisericii de Apus cu cea Grecească nu trebuie considerată de mine, Autocratorul Bizanțului, decât ca o armă de luptă împotriva turcilor.

De aceea voi adera şi eu la chemările unui nou conciliu, cel pe care-l pregăteşte Sigismund. La nevoie, voi asista şi la el, voi purta discuţii, negocieri, voi lungi lucrurile cât mai mult, ca să câştigăm timp şi ajutoare. Dar de fapt cred şi eu, ca şi împăratul Manuil, că nu vom putea concilia niciodată orgoliul imens al latinilor cu încăpățânarea fanatică a grecilor noştri; şi, oricât vom discuta litigiile şi doctrinele, sacrosancte pentru fiecare cler în parte, nu vom face în realitate decât să adâncim Schisma existentă. Voi vedea pe cine şi cât să mă sprijin... mai târziu. Singurul adevărat duşman, dar şi adevărat aliat al meu şi al Bizanțului, e doar *Timpul...* doar timpul, prințe Basarab...

Aşa spusese Ioanos... *Doar Timpul...* Drăculea îşi dă seama deodată, cu o strângere de inimă, că şi *aci, acum,* la Bălteni, cuvintele Bazileului ar putea suna ca o profeție ciudată... chiar şi pentru el, Vlad... Adevăratul duşman şi adevăratul aliat al oricărui cârmuitor, şi chiar al oricărui muritor de rând, e *Timpul...*

Voievodul simte în acea clipă, cu amărăciune şi deznădejde, cum îl pătrunde frigul *real* din jurul său. Vede aievea ramurile poleite de îngheț, aburul uşor ce iese din gura oamenilor adormiți care sforăie lângă el, sau din nările cailor legați de trunchiuri, vede zăpada frământată de copite şi cizme, boccelele şi armele sprijinite grămezi de rădăcina arborilor, la îndemâna oştenilor... Mai încolo, sacii cu merindea taberei, butoaiele cu apă sănătoasă puse în căruța la care adastă înhămați trei roibi păroşi...

Zăpadă... Timp vrăjmaş... Clipe sleite... La noapte gerul va creşte. Vremea lui *Undrea*[1]. E iarnă jur-

1 Undrea — nume popular pentru luna decembrie. (n.a.)

împrejur, şi, ca o dagă răsucită fulgerător, în suflet simte tot iarnă... Bătrâneţe... Atât de repede a venit bătrâneţea... Vulpeşă... *Ce e timpul?* se întreabă copleşit Voievodul. Pentru om oare ce e timpul? îşi aminteşte că logofătul Filon, sfetnicul şi prietenul tatălui său Mircea, numise cândva vremea sau poate viaţa, *un lanţ...* Un lanţ de încercări, ispite şi frământări, bune şi rele, ce leagă naşterea de moarte. Crugul existenţei omului... lanţ pe care-l porţi neştiutor până-ţi sună ceasul cel din urmă...

La Bizanţ, într-o *scoicărie* din cartierul Portului unde lumea bea vin, mănâncă peşte şi fructe, şi ascultă bazne şi cărţi, auzise pe un gramatikos şi recitator ambulant povestind dintr-un manuscript păgân despre Zeul Timpului la vechii atenieni şi greci. Zicea că e un Titan hidos ce-şi năştea şi înghiţea singur fiii, odraslele... *Kronos...* Dar dacă şi el, Vlad Voievod, tată de creştini şi nu zeu păgân, a vlăstărit fii pentru a-i sorti neştiutor morţii la netimp? Doamne, ce vor face Vlad şi Radu, la Edirne, în seraiul Sultanului, dacă... Şi Mircea?

Aceste ceasuri până în zori, până va veni răspunsul blestematului de Vladislav, îi par *acum,* cele mai grele din viaţa lui greu încercată. *Timpul...* ceasurile ăstea îi vor fi aliate sau duşmane? Îl vor salva sau îl vor pierde?

De ce, Dumnezeule, nu l-o fi înlăturat pe Vladislav, *atunci* la Nürnberg?...

Şi încă o dată Voievodul geme mut şi bleastămă, şi-şi muşcă buzele îngheţate...

Şi timpul... *Timpul,* lanţul acela de *încercări şi făptuiri,* îi curge prin faţa ochilor, în cuget şi simţuri, fulgerător, îndărăt, dinspre clipa de faţă - îngheţată în iarnă şi bătrâneţe - spre trecut, şi se revarsă şi se opreşte într-o verigă anume, care-a cetluit în ea atunci şi de-a pururi

şi fală, şi speranță, şi bucurie, şi dragoste, şi frământare, şi ură, şi triumf.

Anno domini 1431. O altă iarnă. Iarnă de nădejde şi pact cu soarta... Strălucitoarea, gălăgioasa, pestrița şi sărbătoreasca iarnă din Nürnberg...

Florența Nordului, îi ziceau cu mândrie negustorii bavarezi şi ai Hansei, acelui mare şi înfloritor oraş imperial de pe râul Pegnitz unde el, Vlad, fiul lui Mircea, stătuse toată luna lui Făurar, ca oaspe al lui Sigismund, în castelul străvechi ridicat de Barbarossa[1] lângă Cetatea Burgravilor de Zollern, arsă aproape până la temelii cu zece ani înaintea intrării lui în Ordinul Balaurului.

Clocotea de lume în acea iarnă magnificul burg al dietelor, în care Sigismund îşi chemase vasalii şi oaspeții. Seniori, herzogi, landgrafi, marcgrafi, nobili streini, magnați unguri şi cavaleri de tot soiul, de viță veche, germani, frânci, boemi, poloni, lituani, cu suită de oşteni şi slugi, sau sărăcuți şi scăpătați, abia cu un scutier după dânşii, alergaseră să vadă primirile în noul ordin al Dragonului, precum şi turnirul ce avea să se desfăşoare după solemnitatea învestirii. Oraşul gemea de oaspeți. Frumoasele case de piatră sau lemn ale neguțătorilor, şi hanurile, toate pline, se împăunau la ferestre şi porți cu flamuri şi baniere de mătasă, brodate cu stemele celor adăpostiți. Cavalerii care nu mai încăpeau în burg şi pe la margini prin hanuri, ridicaseră corturi în câmpia ninsă, la miazăzi de castelul imperial, sau chiar în insulele râului Pegnitz.

Până şi mânăstirile franciscanilor, augustinilor, dominicanilor şi carmeliților, din afara vechilor ziduri ale

1 Friedrich Barbarossa a modificat acel castel, la sfârşitul sec. XII. (n.a.)

cetății, îşi aveau oaspeții săi nobili. Cavalerii Teutoni locuiau în câteva case aflate lângă biserica Ordinului, biserica Sfântul Jack.

Toți cei ce țineau să ia parte la serbările Ordinului şi ale Magistraților burgului, şi mai ales la întrecerile turnirului, veniseră cu cel puțin o săptămână-două înainte de Vlad şi suita lui. El întârziase în țară. Luptase cu nişte călăreți ai unor boieri potrivnici - sumeții de Albu, care-l voia Domn pe Aldea - şi cu nişte cete de turci care sprijineau un uzurpator.

Țara întreagă îl voia însă pe el, pe fiul mai mic al Bătrânului Mircea Voievod - dar Albu avea oaste bună pe Argeş în sus; stratioții bizantini se înapoiaseră odată cu trilemele lor; tinerii boieri care-l înconjurau nu aveau sub steag multe pâlcuri de voinici, şi, ce era mai trist, socrul său, Domnul Moldovei, nu-i trimisese niciun sprijin. Nu-l iertase niciodată fiindcă Vlad, în loc s-o ia de soție pe sora lui Alexandru, pentru care fusese poftit la Curtea Moldovei în pețit, se îndrăgostise nebuneşte de copila cea mică a Domnului. Pe aceea o voise, o curtase, şi fata, vrăjită de ochii verzi şi de ținuta bărbată a bastardului lui Mircea Bătrânul, şi de patima şi priceperea cu care şoptea vorbe dulci de dragoste, mărturisise părintelui şi mumei ei că, de nu-l ia pe prințul Basarab, se omoară sau se călugăreşte. De spaimă, şi spumegând de mânie, Alexandru i-o dădu de nevastă, deşi se gândise mai înainte pentru fată la un nobil lituan, înrudit cu Iagelonii.

Iar Elencuța, frumoasa, tânăra şi încăpățânata Muşatină, devenită soața lui Vlad, îşi urmă fericită alesul, mai întâi câteva luni la Curtea din Buda. apoi în Bizanț - unde Sigismund se învoise ca prințul Vladislav Basarab să plece împreună cu Ioan Paleologul, întors

dintr-o călătorie lungă prin Apus şi aflat tocmai atunci în Ungaria, în drum spre Cetatea sa.

Ce fericiți au fost anii lor în Bizanț!

În iarna Nürnbergului, Vlad fusese silit s-o lase pe Elencuța în Valahia, ascunsă la o moşie, împreună cu micuțul Mircea. Aştepta să nască - şi într-adevăr după Mărțişor, îl aduse pe lume pe Vlad, al doilea fiu al lor. O părăsise cu multă nelinişte şi chiar se certaseră atunci. Întâia oară.

Elencuța aflase în țară de la o jupâniță spartă la gură că iubitul ei soț avea un fiu mai mare, făcut înainte de căsătorie cu o transilvăneancă, şi botezat cu numele său. Creştea la o mânăstire, peste munți, şi se zicea de atunci că-i plăcea cartea, şi tihna monahală. De teamă să nu mai afle ceva Elencuța şi destul de grăbit în drum spre Nürnberg, Vlad nu se oprise să-şi vadă feciorul. Dealtfel, chiar după ce deveni Domn, îl văzu doar de două ori. Nu-i seamănă. Nu-i plac nici armele, nici întrecerile, nici măcar vorbele de duh. E molâu ca maică-sa şi trage a călugăr, din fericire. În privința asta, Drăculea e mulțumit. N-o să încurce soarta lui Mircea. Ori, poate, a celuilalt Vlad, când Drăculeştii vor mai veni la domnie. Dacă nu cumva...

Vlad Dracul îşi curmă gândurile negre şi se întoarce cu amintirile iarăşi în iarna leatului 6939.

La despărțirea de Elencuța, ea îi dăruise o iconiță de argint încrustată cu perle, zicând că e purtătoare de noroc şi făcătoare de minuni. Şi-l rugase s-o poarte sub cămaşa de zale, în timpul luptelor, mereu. Iar el, grijuliu cu aceste semne de pază şi iubire, o purtase. A pierdut-o în închisoarea din Gallipoli.

Dar *atunci,* la Nürnberg, o avea sub cămaşă şi cuirasă. Îşi aminteşte brusc armura bizantină, de gală, purtată

în dimineața de februarie, când a intrat călare prin marile porți ale Castelului imperial german, între cele două turnuri semețe şi vajnice - unul pătrat, Hasenburgul, celălalt rotund, Vestnerturmul - amândouă împodobite cu sute de baniere princiare de-a lungul zidurilor, şi în virf, pe creneluri, cu stemele lui Sigismund şi ale Oraşului liber.

Înaintea lui Vlad, aşa cum cerea ceremonialul oricărui cortegiu de senior poftit la turnir, călărea un paj pe calul ce-avea să-l încalece prințul în lupte - armăsar alb, cu pene de struț la cap, şi îmbrăcat în mătasea cu blazonul său de Basarab. Apoi doi trompeți, un menestrel german tocmit de la Buda, şi cei doi crainici de arme ai săi, Ioanăş Viteazul, om mărunțel, duhliu şi isteț care învârtea în gură patru limbi şi lătineşte, şi Miclea paharnicul, al cărui glas spărgea urechile când răcnea strigările la lupte, şi cucerea inimile când cânta doine româneşti sau *Tagelieduri*[1] . După cei doi heralzi venea el, prințul Vlad, pe un cal negru harnaşat măreț, în fruntea suitei sale de călăreți români - cincizeci la număr - destul de puțini pentru rangul fiului lui Mircea Voievod, dar strălucițiîn armurile şi straiele lor bogate, jumătate orientale, jumătate, frânceşti.

În stânga şi dreapta lui Vlad, strunindu-şi caii cu un pas în urma lui, călăreau jupan Nanu cnezul ot Lovişte, şi jupan Voicu din Boruşi fiul lui Voico, tovarăşii săi buni şi cinstiți - ce-l însoțiseră pretutindeni, totdeauna - nişte bărbați falnici, faimoşi de iuți la sabie, spaima luptătorilor din turnirurile Bizanțului şi din ciocnirile cu vrăjmaşii.

Între Castelul imperial şi Cetatea Burgravilor, o

1 Tagelied — cântec trubadurescgerman în care se povesteşte jalea iubiților ce se despart in zori. (n.a.)

mulțime de privitori, cavaleri, neguțători, menestreli, călugări, pungaşi, jongleri, bufoni, heralzi, maistori şi calfe, bărbați şi femei, aclamau fiecare alai în parte. Clopotele din burg şi mânăstiri sunau, lumea fremăta, caii nechezau, oamenii râdeau; dimineața se vestea strălucită.

Când au descălecat, iar Vlad s-a pregătit să se înfățişeze împăratului Sigismund, Voicu i-a făcut un semn şi i-a strecurat ce văzuse estimp cu ochii lui de şoim veşnic treaz.

— Mărite Vlad, ia seama ce-i spui lui Sigismund Craiul. În Burg aci, am văzut mulți cetaşi şi slujitori de-ai răposatului Voievod Dan. I-am zărit bine.

Trebuie să fie şi fiul acestuia printre pajii şi tinerii oaspeți ai Chezarului nostru. Îngăduie-mi să-l urmăresc, să iscodesc...

— Nu-ți îngădui să faci prostii, răspunse Vlad. N-o să ne temem de el. Nu m-ar fi chemat Chezarul, dacă avea gând să-l sprijine pe Dan, un tinerel necopt.

— Azi tinerel, *sprevârstnic,* mâine duşman în putere... cobise Voicu.

Vlad ridicase din umeri şi se grăbise să se ducă la împărat.

Sigismund era tot aşa cum îl cunoscuse în anii petrecuți la Curtea din Ungaria, doar cu părul mult mai alb. Acelaşi senior impunător, cu statura dreaptă şi încă subțire, frumos, deşi trecuse de şaizeci de ani. Ştia să-şi poarte coroana şi hlamida cu măreție şi grație, să domine cu bunăvoință afectată, să-şi ascundă gândurile lui schimbătoare sau acerbe sub cel mai senin şi condescendent surâs părintesc. Ochii săi albaştri, languroşii ochi după care se înnebuniseră odinioară doamnele de la Curte, căutau avizi şi neliniştiți; părea că

pândeşte mereu ceva, ca un ogar înaintea vânătorii, iar mâinile-i tremurau în acea iarnă, ca unui bătrân.

Se zvonea că în acel timp începuse să doarmă prost, hăituit de vise rele, zice-se de nălucile unor husiți arşi de vii din porunca sa. Se şoptea că şi acolo, la Nürnberg. ca să scape de asemenea vise, îşi adusese cu el pe ultima sa metresă - o ducesă frumuşică şi rea de muscă. O ținea închisă într-o aripă a palatului, atât din gelozie turbată, cât şi din teamă ca nu cumva tânăra favorită să se-apuce a sporovădui despre voluptățile pe care împăratul i le cerea, nesățios şi vlăguit.

Estimp devenise limpede pentru oricine că țelul râvnit fierbinte de Sigismund, şi pentru care cheltuia bani din belşug, era să-şi grăbească încoronarea la Roma, şi să-şi sporească faima în toată creştinătatea.

Nu mai putea vieți mulțumit fără osanale; plătea cu aur greu menestrelii şi solii, iar pe secretarul său, Eberhardt Windecke, îl înnobilase fiindcă-i scria o minuțioasă cronică apologetică. Şi, tot ca să i se audă pretutindeni numele ridicat în slăvi, dădea serbări fastuoase, sprijinea alegeri de prinți şi regi, punea la cale concilii şi învestituri de nobili şi alerga şi acum, ca şi la tinerețe pe la Curțile europene să mediteze mereu câte ceva: o pace, o reformă, o cruciadă, o împăcare între rude imperiale sau un sinod bisericesc, orice, numai şi numai ca el, Sigismund, să fie de față în clipele mari ale Istoriei, pe care-şi închipuia că o făureşte *Dei Gratia* în ipostaza de cap al Imperiului Roman de Apus.,

Dar Vlad socotea încă de pe atunci că nu *voința lui Dumnezeu* îl mânase pe Sigismund să lupte prost la Golubeț şi astfel să-i împingă pe creştini la dezastru. Şi nici Iisus Hristos nu-i ceruse să-l predea papistaşilor pe Jan Huss, după ce tot împăratul îi dăduse zisului eretic

salvconductul la conciliu. Şi nici *Graţia Divină* nu-l silea pe Sigismund să-şi tot schimbe părerile politice, ca şi şeile de paradă sau ibovnicele, ci propriul lui cap şi gust.

Oricum ar fi fost, era totuşi un cap imperial de care trebuia să ţii seamă.

Sub coroană, nici măcar nu era gol ca al fratelui său, Venceslav. Trebuia să ţii seamă cum te porţi cu un cap ca Sigismund.

E drept că-i plăceau mult laudele, dar îmbrăcate într-o haină curtenitoare şi strălucită, nu nătângi şi dulcege. Unui cavaler îi preţuia, desigur, în primul rând, meritul forţei şi cutezanţei, însă nu unit cu prostia şi lipsa de instruire. El, împăratul care vorbea cu uşurinţă şase limbi şi se făIea că e unul dintre cei mai cultivaţi seniori ai vremii sale, nu-i avea de fel la inimă pe bâlbâiţii cărora le trebuiau şambelani şi tălmaci pentru a veni înaintea lui şi a-i cere sprijin sau sfat. Numai femeilor le ierta ignoranţa. Le ierta aproape orice, dacă erau mai cu seamă plăcute la înfăţişare şi blânde ca oiţele în faţa păstorului. Şi]e păstorise pe multe. Vuia Praga, Budinul şi Imperiul pe câte le păstorise. Nespus îi plăcuse să le vadă pe aceste blânde oiţe nobile, gătite în brocarturi şi zorzoane scumpe, adiind miresme de ambră şi lămâiţă, împodobite sărbătoreşte, înghesuite în sălile palatelor sau în *hourd*[1] -urile ridicate în pripă la turniruri, pe băncile catedralelor la mesă, sau la vânători regale, oriunde venea şi Sigismund, pe care fără îndoială ele trebuiau să-l admire şi să-l aclame ca pe cel mai strălucit cavaler al Apusului, un fel de Rege Arthur...

Stând strâmb şi judecând drept - îşi spune Drăculea - Sigmund Rex fusese totuşi, dacă nu un mare şi strălucit

1 Hourd (în limba franceză) estradă, turn. (n.a.)

cârmuitor în politică şi război, măcar un adevărat *Ritter*[1].

Aşa că nobilele oiţe îl puteau admira din toată inima, de vreme ce înşişi bărbaţii ca el, ca Vlad, l-au preţuit după cum se cuvenea...

Iar serbările pe care le dădea erau nebuneşti de măreţe... Costau cât o oaste - însă erau plătite din taxele puse de cancelarie asupra magistraturilor burgului şi din ducaţii breslelor, pădurilor şi neguţătorilor din Imperiu.

Luxuriantele serbări ale învestirii... Vlad zâmbeşte amar şi revede rapid, cu ochii minţii, solemnităţile acelei săptămâni...

Dintâi, noaptea de veghe, dinaintea primirii lui în *Drachenorden,* când trebuise să stea claustrat în capela palatului şi să se roage pios - cum cerea ritualul - având drept cină nişte biscuiţi şi apă, iar drept tovarăşi consolatori un *Benedicto novi militis*[2] şi nişte psalmi lătineşti, în vreme ce toţi ceilalţi oaspeţi chefuiau şi dănţuiau în cele două uriaşe săli ale castelului imperial.

Ascuns sub o pelerină împrumutată de la un călugăr teuton, jupan Nanu îi strecurase totuşi în acea bisericuţă o ciosvârtă de căprioară şi o ulcea cu bere (fiindcă Vlad nu înţelegea să postească de dragul papistaşilor într-o zi de dulce) precum şi vestea bucuroasă că nişte boieri de-ai Dăneştilor s-au hotărât să-l aclame şi ei a doua zi ca Domn al Ţării Româneşti.

Sigismund pusese la cale cu maestrul lui de ceremonii ca, îndată după slujba din biserica Sankt Jack, pe străzile din Nürnberg, şi în pieţele burgului, heralzii imperiali să strige poporului numele noului Voievod al

1 Ritter (în limba germană) cavaler, (n.a.)
2 Manual vechi pentru uzul religios al cavalerului, (n.a.)

Valahiei, în sunet de trâmbițe, cimpoaie şi tobe, fapt care s-a şi petrecut întocmai.

Drăculea ține minte foarte bine şi clipa aceea ce-i atinsese inima, când, în vălmăşagul bisericii pline de cavaleri şi doamne, Sigismund îi întinsese, cu amândouă mâinile, splendida spadă de Toledo a învestiturii, iar marele maestru al Cavalerilor Teutoni, Paul von Russdorf, intonase solemn şi clar binecuvântarea sacră.

— Binecuvântează Doamne, Tată atotputernic, Dumnezeule etern, această spadă pentru ca supusul tău cavaler, purtătorul ei, să lupte de aci înainte în numele Tău, împotriva cruzimii păgânilor şi ereticilor, în sprijinul Bisericii, al văduvelor, orfanilor şi năpăstuiților... Şi să fie stăpân al victoriei, şi la adăpost de orice încercare...

Când corul începuse la sfârşitul slujbei psalmul *„Hif dictis, novus miles vadit in pace”* Vlad, noul cavaler al Dragonului, răsuflase liniştit şi căutase pe chipul boierilor săi să vadă cum primesc ei această dovadă de cinstire cu care Sigismund îl onorase, ca şi pe marele cnez Vitold al Lituaniei, ca şi pe alți principi streini, de sânge imperial sau regesc, ce-i erau vasali.

Valahii săi înțepeniseră într-o ținută reverențioasă, numai mucalitul de jude ot Lovişte, Nanu, îi făcu cu ochiu şi-i arătă printr-un semn spre cealaltă parte a Bisericii unde, rezemat de o coloană de marmură de Tyrol, stătea un băiețandru în zale, cu o pelerină neagră de doliu pe umeri, cu plete blonde şi fața aprinsă de ură. Fără să-l fi cunoscut mai înainte, Vlad ghicise că e feciorașul lui Dan. Într-adevăr, lângă tânăr, străjuia un grup de boieri, cu capetele plecate, părând că ascultă spăsiți corul, iar printre ei dintr-o ochire îl zări pe jupan

Cega, Spătarul lui Dan.

Dar nimic nu putea să-i întunece atunci triumful! Cu toate acestea îşi pusese în gând să-l urmărească pe fiul răposatului Voievod în timpul petrecerilor şi al turnirului.

Vladislav *sin* Dan se purtase în acea săptămână de serbări, ca un imberb, înfumurat până la prostie şi năvârliu precum o muiere fără judecată.

Da' nici Vlad nu avusese prea multă minte, să-i reteze ghiarele, cum s-ar fi cuvenit! Gândise că e bine doar să-l observe.

Feciorașul Domnului Dan trecea de la mâhnire la veselie cu o uşurință nepăsătoare. Umbla în haine cernite (fiindcă nu se împliniseră nici şase luni de la stingerea tătânelui său) dar nu se dădea în lături de la dans, iar noaptea cânta cu menestrelii în cor stihuiri lumeşti pe sub ferestrele unor frumoase doamne, ce-i trimiseseră mânecuțele lor de dantelă şi ochiadele lor dulci, ca unui adevărat bărbat încercat în amor şi turnir uri.

La mese, se schimba la față la fiece frază ce i se părea că-l atinge; se îmbufna când vreun herzog sau crainic de arme făcea elogiul unui alt tânăr de seama lui, mai norocos sau mai plăcut ca fire şi ținută. Şi îndeosebi, se lăsa mânuit ca o ceară moale, când de unii, când de alții dintre baronii petrecăreți şi linguşitori de la Curtea lui Sigismund.

Unul dintre aceştia, unul din familia magnaților de Csaki, îl întărită pe Vladislav la un ospăț, a patra zi a serbărilor, şi-l puse să ceară împăratului Sigismund să se facă strigări nu numai pentru întreceri între cavaleri, ci şi pentru o *luptă adevărată,* un război pe cete, ca în vremuri viteze şi vechi, la germani şi franci, ziceau.

Cu el dimpreună începură a face larmă şi a striga şi alți fii de cavaleri.

„Da, da, vrem un adevărat turnir, nu o joacă de copii!" se înverşunau ei din ce în ce.

Vlad zâmbise pe sub mustață. Mucoşii ăştia din ducatele alemane şi de la Curtea lui Sigismund, îşi spusese atunci, n-au văzut încă în viața lor un vălmăşag de-ăsta eroic, din care nu te-alegi ca spectator decât cu urletele celor ce se ciocnesc în arme boante, şi cu sudoarea şi praful gros, pe care-l scot laolaltă caii şi oamenii, alergând orbeşte unii împotriva altora. Dacă eşti luptător încercat şi te aperi bine cu scutul, izbutind estimp să dai jos de pe cal cu lancea de lemn vreun potrivnic (din trei lovituri şi năvale frumoase, câte sunt în codul turnirului), atunci te alegi cu calul şi armele celui biruit. Dacă eşti bărbat greoi, nenorocos sau vreun neştiutor cu caş la gură, te pocneşte careva peste vizieră de-ți rupe dinții sau peste țurloaie de umbli în cârji un an... Dar nu zisese nimic, aşteptând hotărârea Chezarului său.

Sigismund se împotrivise o vreme; tinerii şi chiar bătrânii cavaleri băteau însă mai departe cu cuțitele şi săbiile în farfuriile de argint de pe mese, iar *minnesänge-rii* suflau în trâmbițele lor asurzitoare. Şi atunci împăratul nu vru să strice cheful vasalilor şi invitaților săi, mai ales fiindcă intenționa să le ceară şi o contribuție în bani şi echipaje, pentru călătoria pe care avea de gând s-o facă în vară sau toamnă la Milano şi Roma.

Aşa că rugă pe maestrul său de ceremonii, ales la acest turnir „rege al armelor", să-şi pună crainicii să trâmbițeze că în ultima zi a serbărilor date în cinstea primirii de cavaleri în sfântul şi imperialul Ordin al

Dragonului va fi organizat un turnir general, o mare întrecere între grupe sau tabere de războinici. Atrase atenția celor ce se vor înscrie în aceste grupări potrivnice şi se vor ciocni unii cu alții că trebuie să respecte cu strictețe legile turnirului, aşa cum le-au consfințit cărțile despre luptele dintre cavaleri. Deci, nimeni să nu verse din duşmănie, cu bună ştiință, sângele cuiva. Niciun cavaler să nu lovească un călăreț căzut de pe cal sau fără vizieră ori coif. Iar toți combatanții să vină la luptă cu lăncii de lemn neascuțite şi săbii încovoiate şi cu vârful retezat.

Cită apoi câteva exemple din *Tratatul despre legile unui turnir* scris de bunul Rege Rene din casa de Anjou, şi dintr-altul mai vechi, al lui Henric al Angliei.

Când Sigismund tăcu, nevârstnicul şi ambițiosul Vladislav se ridică îndată de la masa lui de tineri, veni spre Vlad şi-i azvârli la picioare mănuşa lui de fier, iar crainicul său - un transilvănean - dădu strigăt că fiul Voievodului Dan Basarab cel Viteaz împreună cu treizeci de nobili din suita răposatului său tată, provoacă la luptă pe Vlad, fiul Voievodului Mircea cel Bătrân, cu un număr egal de viteji, la locul şi ziua pe care le vor hotărî împăratul Sigismund şi Regele turnirului.

Vlad primi să ia parte cu credincioşii săi valahi la un turnir pe grupe, dar obiectă că nu ştie dacă se poate lupta cu un sprevârstnic ca prințul Vladislav, întrucât nu cunoaşte când şi unde acesta ar fi fost făcut cavaler.

Se ridică atunci unul dintre cei patru judecători ai turnirului, un oştean din garda imperială. Spuse că e martorul tânărului Dan Basarab, că a fost de față când tatăl sus-zisului tânăr l-a făcut cavaler pe Vladislav şi că, deci, condițiile cerute de luptă sunt împlinite de ambii conducători de cete, ambii prinți de sânge,

cavaleri, şi fii de Domni valahi.

„Judecătorul” care cunoştea atât de bine pe Dan, nu era altul decât Ioan de Hunedoara, intrat de curând în grațiile şi serviciul lui Sigismund.

A doua zi, pe câmpul de luptă din fața Castelului, în marele *barlong* pregătit, s-au ciocnit valahii săi, ai lui Vlad, cu cetaşii lui Vladislav.

Trâmbițele au sunat, crainicii au strigat formulele şi titlurile, şi luptătorii s-au rânduit, unii în fața celorlalți, pe două şiruri de călăreți înzăuați, la o depărtare mai mică decât bătaia unei arbalete.

Uriaşa clepsidră cu nisip roşu, ce măsoară cât va dura ciocnirea, a fost întoarsă de un jude; timpul *roşu* al luptei a început să se scurgă, vitejii au dat pinteni cailor, au urlat, şi şarja s-a pornit, cu o furie oarbă.

Toți privitorii şi-au dat seama îndată că e mai mult decât o întrecere obişnuită, spectaculoasă, că e o înfruntare lacomă de sânge. Au căzut câțiva în toiul năvalei, de o parte şi de alta. Dăneştii l-au apărat însă straşnic pe mucosul de Vladislav, ferindu-l mereu de întâlnirea adevărată cu un încercat luptător ca Vlad. Până la urmă, Vlad tot i-a rupt lancea în două şi era să-l arunce din şa, dacă nu se vâra spătarul lui Dan, ca fulgerul. Nanu a lovit şi el de alături - trăsnet - scutul spătarului a căzut, calul lui a îngenuncheat. Vladislav, rămas dezgolit, şi-a dat seama într-o clipă că e pierdut. Şi-atunci, cu o mişcare pe care Vlad a văzut-o bine, dar judecătorii şi privitorii n-au putut-o prinde din pricina învălmăşelii, şi-a aruncat singur coiful.

Vlad nu l-a mai urmărit - ar fi fost neloial, necavaleresc - s-a luptat cu alții.

Şi, când ciocnirea luă sfârşit, fu aclamat învingător.

Voicu avusese însă grijă să culeagă de pe jos lancea

ruptă a lui Vladislav. Era o lance obişnuită, cu vârf ascuțit.

— Mărite Vlad, s-o ducem judecătorului, acestui Huniade care-l ține sub aripa sa de corb războinic, să vadă ce pui de lele oblăduieşte, zisese Voicu.

Vlad râsese.

— E un țânc şi lumea îl va apăra tocmai fiindcă-i un țânc tembel. Nimeni n-o să creadă că e chiar lancea lui Vladislav, asta cu vârful ascuțit, şi, oricum, noi suntem învingătorii, iar ei, învinşii. Să nu-l ruşinăm în zadar.

Aşa fusese *atunci.*

Se vede că vechiul proverb cu „ziua bună de dimineață se cunoaşte" i se potrivea lui Vladislav. Azi, lupta aceasta, deşi nu mai era o ciocnire într-un turnir, se vădea la fel de măsluită. Îi cumpărase pe boieri; armele lor nu mai erau aceleaşi şi Vlad pierduse.

Drăculea mai are însă încredere în soarta lui bună. Aşteaptă o minune. Aşteaptă răspunsul. Măcar până la ziuă. Pe urmă... pe urmă tot se va preda. Nu doreşte să-şi omoare de pomană credincioşii. Se va preda, cerşind viața lui Mircea... Pe a lui Mircea... Măcar el să scape...

3

„Vlad Voevod cel Bătrân pe care l-a ajuns Moartea în satul Bălteni”...

Dintr-un hrisov din 3 aprilie 1534 dat de VLAD VINTILA[4]

La Bălteni, în preajma mânăstirii, oştenii Dăneştilor mănâncă şi se odihnesc lângă focuri mari de tabără, cu caii alături, priponiți de corturile înjghebate la iuțeală. Au pus blănuri şi cergi şi peste animale, ca să nu degere.

Boierii s-au înghesuit prin chiliile monahilor ori în casele din sat. Petrec sau sforăie.

Curtenii cei de frunte şi Vladislav, împreună cu câțiva nobili unguri, vasali de-ai Guvernatorului şi prieteni de arme cu noul Domn valah, au rămas după ospăț târziu, noaptea, în arhondaricul sărăcăcios, cu pereții de bârne văruite, însă cu mesele încărcate încă din plin cu fripturi şi piftii, vin, peşte, lipii calde, grâul fiert amestecat cu mirodenii, şi fructe de tot soiul, din Valahia şi de prin piețele Bizanțului şi Caffei, păstrate în cămările starețului. Mai ciugulesc, sătui şi muiați de băutură şi somn, câte ceva din tăvile mari de argint, beau din pocalele groase şi înalte, lucrate meşteşugit de măistoriile din Braşov şi Sighişoara, şi închină mereu:

— Să ne trăieşti, Măria Ta.

— Să ne duci la izbândă cum ne-a dus şi viteazul tău părinte, Voievodul Dan.

— Să-ți fie toate luptele uşoare cum a fost asta cu Drăculea.

— Şi pe pământul turcului, biruință ca azi.

— În veci, trăiască şi izbândească stirpea Dăneştilor!

— No, şi pentru drăguțul nost' de Gubernator şi Voievod Ioanăş, să-l ție Dumnezeu şi să-i vie turcului de hac!

— Amin! întăreşte solemn şi plin de importanță starețul, de parcă se şi vede oficiind în Biserica Domnească slujba Anului nou, aşa cum i-a făgăduit Domnul.

Vladislav mulțumeşte preocupat, dând din cap şi ridicând pocalul plin.

Abia îşi moaie buzele în vinul grecesc, dulce, din insule, ținut de monahi pentru împărtăşanie şi ospeție înaltă. Nu vrea să se amețească. Îl doare capul. E nervos, nesigur, foarte îngrijorat. După sfatul spătarului său, pe oştenii lui Drăculea care i s-au plecat fără luptă, i-a trimis înainte de a se înnopta, înspre Târgovişte, unde se află o parte din banderiile lui Huniade, cu Guvernatorul Ungariei cu tot. A repezit într-acolo adineaori şi doi olăcari domneşti, cu patru cai de schimb la sanie şi porunca de a se duce şi întoarce ca vântul, cu un răspuns mult aşteptat şi cu cineva, în mare taină.

Prin ei i-a trimis lui Ioan de Hunedoara scrisoarea primită de la Drăculea. Şi aşteaptă acum de la protectorul şi ruda sa, un sfat, o dezlegare. Ce să facă?

Deşi încercuit şi singur, Drăculea mai e puternic. Are destui susținători în afara țării, în partida potrivnică lui Huniade, între vechii baroni germani şi cehi ai lui Sigismund, în familia Garai, între venețienii Dogelui şi sârbii bătrânului Despot Brancovici, şi deasemeni între burgunzi şi bizantini. Poate că şi Murad ar trimite vreun bei cu două tuiuri şi azapi să-l apere, deşi Vlad menținuse relații foarte bune cu pretendentul turc Daud Celebi, adăpostit la Buda, duşmanul lui Murad.

Înlăuntrul țării, Vladislav nu are a se teme. Deocamdată, banderiile lui Iancu sunt aci şi nici celui mai înverşunat apărător al lui Drăculea nu-i dă prin cap să mai lupte.

Cu boierii din Sfat şi cu cei din Târgovişte, nemulțumiți de fostul Domn care se sprijinise mai mult pe boierimea mijlocie şi pe negustorii mari din celelalte cetăți şi târguri, ticluise bine lucrurile, prin Ioanăş.

Guvernatorul avea dovezi că Vlad Dracul, legat de turci printr-un pact reînnoit anul trecut, la un protest al beglerbeiului Rumeliei către Murad, s-a învoit să întoarcă Sultanului o parte din cei 12 000 de bulgari ortodocşi pravoslavnici, fugiți de la turci, din ținuturile lor, cărora, în timpul campaniei cruciaților pe Dunăre, chiar Drăculea le îngăduise printr-un salvconduct să treacă fluviul şi să se aşeze în Valahia.

Iancu şi Vladislav folosiseră cu abilitate şi succes acest incident, ca să-l ponegrească pe Vlad în ochii propriilor lui sfetnici şi supuşi, trecându-l drept sperjur, neomenos față de creştini, vândut turcului.

Câştigaseră. Deocamdată. Cât timp Drăculea e în viață, el, Vladislav, se teme totuşi oricând de o întorsătură a sorții. Îndrăcitul fiu al lui Mircea urcase în scaunul Țării de trei ori la rând, împotriva Dăneştilor. Vicleanul are între cruciați faima unui bun căpitan şi strateg, care cunoaşte tactica de luptă otomană şi-i *„moult famé de vaillance et de sagesse”,* cum a umplut lumea un senior burgund. În vreme ce el, Vladislav, deşi a luptat cu turcii sub flamura lui Huniade, nu este până azi vestit pentru ştiința lui militară. Doar pentru stirpea sa basarabă. De abia acum va avea o oaste numeroasă. Oastea Țării Româneşti. Călăreți buni, printre cei mai viteji din lume, cum a aflat întreaga omenire creştină.

Câți călăreți ar putea ridica, până la vară? Oricum, a făgăduit lui Iancu vreo 7-8000 de viteji[1] , echipați cu arme şi cai, la anu', când va merge şi el la cruciadă. Şi dacă Voievodul Ungariei şi creştinii ceilalți vor învinge, nici gloria Domnului Țării Româneşti nu va fi mică... Arde de nerăbdare să strălucească în fapte de vitejie, şi să-l cânte minnesängerii din Apus şi guslarii dunăreni, ca pe Dan, înaintaşul său.

Dar dacă, aşa cum i se întâmplase şi tatălui său în bătălia de la Golubeț, va pierde, şi creştinii vor fi din nou bătuți ? Atunci... atunci poate va avea noroc să încheie un tratat de pace cu Sultanul, la fel cum făcuse şi Dan, cu trei ani înainte de a se pristăvi... Socoteala e limpede. *Vae victis,* cum ar zice pe lătineşte guvernorul fiului său, al micului Dan.

Vladislav mai soarbe o gură din acest Malvise înmiresmat, şi se însenineză, cu gândul la copilul bălai şi frumos, rămas sub aleasă supraveghere în castelul familiei Guvernatorului, la Hunedoara. De dragul acestui urmaş, de care e mândru fiindcă-i seamănă leit şi e întâiul său născut, o rabdă lângă sine cu mai multă îngăduință pe Doamna sa, nepoată bună de-a lui Ioanăş, dar din nefericire icoană aproape fidelă, sub trăsături de muiere ciolănoasă, a marelui viteaz. Trupul îi e scurt şi lat, sânii vârtoşi prea mari, mijlocul gros, obrazul prea plin, gura aspră are deasupra un pufuşor negru ca la pajii ieşiți din copilărie. Numai ochii îi sunt frumoşi - însă trişti, severi, scormonitori. Sub privirile ei încărcate de iubire şi mustrări mute, Vladislav nu se simte la îndemână şi nu e deloc stârnit s-o mângâie, s-o ia în brațe, să se culce cu ea. Dimpotrivă. Dorința se

1 Despre oştenii din Ţara Românească, Torcello spunea în 1439, de pildă, că sunt „printre cei mai viteji din lume", (n.a.)

sleieşte în el înainte de a se aprinde şi, spre furia lui şi ruşinea ei, rămâne neputincios, şi nu ştie cum să scape mai repede din iatacul conjugal.

Şi totuşi e un bărbat viguros, tânăr şi plin de pofte. Simțurile i se aprind iute pentru multe alte femei. De vreun an e robit trupeşte şi sufleteşte de o nurlie şi sprințară boieroaică din neamul lui Albu, pripăşită în Ardeal, o văduvă pe care o duce cu el pe ascuns, pretutindeni, la vânători sau turniruri.

Numai aci, la Bălteni, n-a luat-o. A lăsat-o în Târgovişte, ca prostul, şi-i arde sângele în vine dorind-o chiar acum alături de el, la noapte... O aşteaptă pe sub cumpăt. Dar nu-i cu putință să vină, decât târziu... îi e ciudă că n-a luat-o de la bun început cu sine. De teama lui Ioanăş a lăsat-o în oraş.

Guvernatorul Ungariei, „părintele său sufletesc" cum îi place acestuia să fie numit de Vladislav şi de toți nepoții şi rubedeniile, pe care şi-i i-a învestit cavaleri şi i-a căpătuit de altfel binişor, e un bărbat auster, cu vederi foarte temeinice, familiste şi catolice. E un soi de „pater familias" care-şi împlineşte acasă, cucernic şi ostăşeşte, toate datoriile matrimoniale, şi pentru care iubirile, petrecerile de la Curte, cu dănțuială, spectacole şi cântece, farmecele dulcelui trai cavaleresc dintre două războaie, sunt toate nişte prostii nesărate în viața unui strateg şi Voievod. Nu le crede păcate de neiertat, ca zişii flagelanți sau ca pocăiții, dar le priveşte ca pe nişte irosiri zadarnice şi ieftine de timp şi vlagă, ce-ți strică faima.

De curând, la Curtea din Târgovişte (unde s-a izvodit iute despre ibovnica noului Domn), Vladislav a trebuit să înghită de la părintele său Ioanăş o dojană, ca de la senior la scutier, după care magnificul Guvernator i-a

spus apăsat că a şi trimis la Hunedoara nişte oameni ai săi s-o aducă mintenaş pe Doamnă şi pe cuconul Dan, la Târgovişte, aşa cum cere protocolul Curții şi cum se cuvine în căsătoriile creştine. Că doar Ladislav nu e neam de turc. Şi pe viitor ar fi bine să se arate mai drăgăstos şî silitor cu soața, să nu se mai plângă, sărăcuța, mereu Elisabetei, mătuşei ei, că Domnul uită să-şi împlinească îndatoririle. Fiindcă el, Iancu, ca om matur şi cu judecată dreaptă, vede bine de la alții câte necazuri familiale şi încurcături politiceşti îți pot aduce copiii din flori. De aceea, e mai cuminte să-i faci acasă, împreună cu Doamna ta, dacă ții să fii onorat de mulțimi, de Biserică, şi de puternicii şi binevoitorii tăi prieteni.

Tânărul Domn valah nu e din cale-afară de încântat de amestecul lui Iancu chiar şi în trebile şi gusturile sale de iatac, însă tace şi se supune. Lui trebuie totdeauna să i te supui ca să nu-l mânii. Noroc că, peste o lună-două, a zis că se întoarce în Ungaria, după ce va lua în Banat şi Transilvania toate măsurile pentru viitoarea bătălie, pentru plata mercenarilor şi încasarea veniturilor.

Vicevoievodul Emeric Bebek şi locțiitorul Guvernatorului, Ujlaki Nikolaus i-au trimis ştiri să se pregătească pentru Dieta de la Buda, din primăvară.

Fiul lui Dan Basarab are o admirație sinceră față de protectorul său. Dintr-un mic nobil transilvănean, ostaş foarte viteaz, e drept, care a fost în tinerețele lui între credincioşii din suita lui Dan, apoi în slujba lui Lazarevici Despotul, şi a ducelui Milanului, şi a altora, înainte de a intra în grația şi garda împăratului Sigismund, Ioanăş a ajuns azi cârmuitorul regatului, cel mai vestit căpitan creştin din părțile Dunării, comite şi

ban, Voievod, *miles militum,* omul zilei, şi unul dintre cei mai bogaţi şi ascultaţi seniori din Ungaria. Vladislav ştie că pentru a ajunge pe astfel de culmi, Ioanăş şi-a jertfit tinereţea şi poate bucuriile omeneşti, amorurile şi tihna, trăind doar două mari patimi: războiul şi politica.

Când venea ca logodnic în familia lui Ioan de Hunedoara, nu o dată l-a auzit pe acesta mărturisind prietenilor sau tinerilor ce-l înconjurau, că doar luptând împotriva duşmanilor creştinătăţii se simte trăind cu adevărat şi e fericit cum e peştele în apă şi cerbul în hăţişul încâlcit al pădurii.

Nu mintea. Dar ca adevărul să fie întreg - zâmbeşte Vladislav subtil, cu preţuire şi totodată condescendent - ar fi trebuit ca marele comandant să-şi mărturisească măcar sieşi cât de pătimaş, de înverşunat şi de viu *trăieşte* şi respiră, ca un arbore prin toate frunzele sale, nu numai victoriile războiului, ci mai ales orgoliul puterii, plăcerea de a hotărî şi schimba soarta oraşelor şi a oamenilor, de a se amesteca în jocul celor ce ţes plasele sugrumătoare şi gingaşe ale intrigei de Curte, ale măririi şi prăbuşirii, ale politicii şi istoriei.

Pe un asemenea om, ca să-l ai prieten, trebuie să-l asculţi orbeşte. Ceea ce Vladislav şi face. Deocamdată. Dealtfel, îi e îndatorat până peste gât. Nu vrea să-l supere cu nimic, îi e recunoscător, şi totuşi se simte mereu sâcâit de acest spirit dominator, socotit ca un cămătar şi destul de schimbător. Nu poate uita că, acum câţiva ani, pe un alt Basarab, îl menise să fie Domn al Valahiei. Şi chiar acum, în Transilvania mai sunt nişte zişi pretendenţi la tronul Ţării Româneşti, care trăiesc liniştiţi sub oblăduirea unor oraşe sau cetăţi, şi Iancu nu găseşte de cuviinţă a lua măsuri împotriva lor.

Toţi aceşti fugari de sânge domnesc au rude şi prieteni

printre magnații unguri sau principii poloni şi printre unii boieri din Moldova şi Valahia. Toți visează pentru ei sau urmaşii lor să apuce Coroana Țării Româneşti. Şi el a visat ani de-a rândul... Acum vreo opt ani, la naşterea fiului său, Dan, a jurat să-i lase moştenire o Valahie mare şi neatârnată...

„Dintâi, nepoate, trebe să lupți ca s-o capeți", a zis atunci Ioanăş, cu tâlc. L-a sprijinit să lupte şi să şi-o capete... e-drept... Şi dacă o va ține mulți ani, cum nădăjduieşte, o să-l asocieze pe fiul său la tron... apoi...

Dar dacă totuşi acest blestemat de Drăculea sau urmaşii lui... (destul de mulți, că bătrânul Vlad a fost prevăzător şi cu snagă, a făcut - mai cu Doamna, mai din flori - o mulțime de fii - vreo patru, sau chiar şase...) dacă i se vor pune de-a curmezişul?

Vladislav mai soarbe o gură din pocal şi deodată i se încălzesc obrajii şi-i ard ochii, în vreme ce mâinile reci, nervoase, puternice, bat darabana în masă. Şi gândurile, gândurile-i bat repezite şi înghețate sub tâmple. De-ar fi liber să şi le prefacă de îndată *în faptă,* ştie neîndoios cu ce să înceapă. *Vae victis.*

Dar nu e lăsat de capul lui. Iancu s-ar supăra cumplit dacă nu i-ar aştepta răspunsul şi l-ar trunchia pe Vlad. Deşi nu-l are la inimă şi a adus încă de anul trecut Dietei dovezi că Voievodul Vlad ar fi unul dintre duşmanii regatului, de la hotarele din miazăzi, vădeşte în anumite clipe o ciudată prețuire pentru acest Drăculea. Deseori, lui Vladislav îi trece prin minte (poate de teamă) gândul că Vlad şi Iancu s-ar mai putea împăca. Şi atunci? Atunci care va fi soarta Dăneştilor? Nu-i vine să creadă cu tărie o astfel de scorneală, dar cunoaşte scrupulozitatea şi prudența cu care Ioan de Hunedoara acționează în astfel de împrejurări cruciale.

Nu l-ar omorî pe Vlad, cel învins şi oricum detronat, (mai degrabă l-ar închide), ca să nu dea prilej vreunui principe aliat sau potrivnic, să-i aducă vreodată învinuirea că a înlăturat fără temeiuri limpezi un domn creştin, luându-i ținuturile pentru a-şi lărgi puterea sa asupra acelor pământuri, aşa cum Regina însăşi l-a ponegrit mai anii trecuți, în scris, la Roma, că ar avea obicei să facă.

Desigur, Huniade o să-l închidă pe Drăculea. Deocamdată, l-a scos din domnie ca să aibă cale liberă şi sigură spre Dunăre. Şi-atât.

Vladislav se frământă în jilțul său popesc. I-ar plăcea acum să bea, să bea cu sete, până-i pier neîncrederile; dar se stăpâneşte. O să bea altădată sau poate spre ziua. În chilia starețului, cu draga inimii lui... Dacă bățosul şi afurisitul de Ioanăş nu va fi mirosit ceva şi-i va împiedica pe olăcari s-o aducă în sanie, schimbată în straie de paj şi înfofolită în blănuri... Pe drum o să înghețe... Şi pielea dulce a trupului, sub blănurile multe şi calde, o să capete iz de sălbăticiune...

Dintr-o dată tânărului Domn i se face un dor năprasnic de muierea râvnită şi, ca să-şi țină-n frîu neastâmpărul, şi să curme o prea lungă tăcere, se sileşte să vorbească cu unul dintre meseni, ceva, orice. Întreabă în ungureşte pe nobilul din fața lui, care se întâmplă a-i fi prieten bun:

— Graf Marczali, cam cât mai e până la miezul nopții?

Contele Marczali e un bărbat voinic, frumos, cu haină în găitane aurite. E prețuit de mulți de la Curte pentru caii şi moşiile lui, pentru influența de care se bucură pe lângă Guvernator, pentru firea sa veselă, flecară, dar dreaptă. În seara asta a mâncat bine şi-a băut mult, şi pică de somn. Cască fără vrere de-i trosnesc fălcile, se

scuză cu politețe, apoi râde:

— Nu ştiu, iubitul meu principe Basarab. N-am auzit cucoşii. Se pare că pe toți i-au mâncat oştenii noştri. Ceea ce ştiu e că eu unul - să mă ierte Măria Ta - o să cad sub masă de oboseală şi somn, înainte de a veni olăcarii.

— Mai rabdă dimpreună cu mine, graf Marczali, zâmbeşte Vladislav, căruia nu-i e de loc somn şi-ar fi bucuros să-l asculte povestind fel de fel de „novitale" şi măscări.

— Eu unul, rabd că stau bine, la căldurică şi la vorbă cu Domnia Ta, zice seniorul ungur. Dar mă gândesc ce trebuie să rabde ruda ta şi-a Voievodului nostru, tânărul, Mihaly, în pădure cu Drăculea... O fi degerat, ce crezi?

Vladislav se mahmureşte brusc. Înțelege încotro bate contele.

— Lasă, Marczali, că scutierul e tânăr. Nu-i ger să-i pice nasul. O să-i treacă.

— Dacă n-o fi trecut *dincolo,* pe cealaltă lume... mormăie în româneşte un boier mai bătrân. O să aştepte oare Drăculea până la zi?

— Da' ce altminteri vrei să facă? se burzuluieşte noul Domn.

— Bunăoară, să-l jupească pe scutier şi pe ăilalți ostateci... sau să-i lege de copaci şi să-i lase... Iară ei, Drăculeştii, să se ducă pe vreo cărăruie, prin Codrul Vlăsiei.

— Ba, ca de s-or duce în codru, rătăcesc şi îngheață cu toții, se-amestecă alt boier valah.

— Îl cunoaştem noi pe Vodă Dră... iertare, pe mazilul Vlad. O să ne scape. E îndrăzneț. Mintos. Viclean. Ce mai - Drac, în carne şi oase! e de părere un altul.

Acum când iarăşi vine vorba despre fostul lor Domn, jupanii valahi sar mai toți cu gura:

— Măria Ta, să nu te încrezi în el nici când e la ananghie.

— Îl cunoaştem noi, e tare viclean. L-am văzut cum l-a înfundat şi pe Murad.

— N-o să aştepte răspunsul Măriei Tale şi p-al lui Iancu. A vrut doar să câştige timp.

— O să fugă la turci.

Jupan Dumitru Spătarul se încruntă şi izbeşte cu palma în masă:

— Ba n-o să fugă! A dat în scris... O să adaste să vază dacă-i iese bine socoteala cu pacea. N-are încotro, o să se închine Domnului nostru Vladislav. Acu, dis-de-dimineață... O să vedeți ce n-ați mai văzut.

— Că bine zici, boierule, îl ia peste picior comisul Caraja, arțăgos din pricina vinului băut. Grăieşti ca un oracol. O *să vedem ce n-am mai văzut!* O să ne tragă pe sfoară şi-o să fugă prin codru. Asta o să vedem.

— Câți oşteni d-ai noştri sunt în marginea pădurii, spătarule? întreabă Vladislav, plictisit şi nervos.

— Vreo patru sute de călăreți de-ai Guvernatorului, şi cincizeci de valahi.

— Şi Drăculea câți oameni ar mai avea cu el, după ştiința voastră?

— Poate că vreo patruzeci-cincizeci. Da' buni.

— Şi crezi, spătarule, c-ar putea fugi cu toții prin codru?

— Nu, Măria ta. Toate drumurile le sunt tăiate. Mai ales în codru n-au scăpare. Îi dau de gol urmele... Doar dacă Vlad vrea să-şi jertfească în darn oamenii. De nu i-om găsi noi, i-or găsi însă gerurile şi lupii...

Contele Marczali intervine glumeț, aruncând ca din

întâmplare un sfat lui Vladislav, pe care-l ştie influenţabil mai ales când e obosit de drum şi de o lungă aşteptare, ca acum.

— Ce-ar fi, dragul nostru principe şi Voievod, să-l aducem aci la mănăstire, pe Mihaly, până nu îngheaţă de tot, în pădure. Nu ţi-ar ierta frumoasa lui mamă, Eleonora Szilăgy, dacă i l-ai trimite pe băiat preschimbat într-un sloi de gheaţă. Ştii cât a plâns la Buda, sărmana, când Guvernatorul a acceptat să-l ia cu banderiile sale şi pe tinerelul scutier. Nici ta-su n-ar fi prea încântat să-l piardă. L-a dat la oaste cam în silă. Zicea că n-are încă şaisprezece ani şi-ar face mai bine să aştepte până va fi învestit cavaler: — măcar până la Cruciadă...

— Bietul băiat, oftă un alt nobil ungur. Ar fi bine să scape...

— Ar fi bine, Măria Ta, murmură şi spătarul prinzând din zbor un semn al contelui Marczali, să nu-l lăsăm să înghețe... fără rost... Drăculea tot în mâinile noastre este.

— Am hotărât să-i trimitem răspunsul nostru numai după ce primesc încuviinţare de la părintele meu, Voievodul Ioanăş, şovăie Vladislav.

— Olăcarii o să vină îndărăt înspre zori sau chiar mâine, pledează contele Marczali. Atunci ai să ştii ce să faci cu Drăculea. Să-i cruţi capul şi deci să-l predai viu Guvernatorului nostru, dacă el ţi-o va cere. Sau să-l suprimi - dacă... Oricum ar fi, lupta e terminată, şi acest Vlad Dracul e în mâinile tale, iubite prietene şi Domn, cum a zis-o şi spătarul tău. De ce să nu-i oferi o noapte între nişte ziduri, în loc de una între sălcii? Şi mai ales, lui Mihaly, bravul nostru scutier guvernatorial, de ce să nu-i dăm un pahar de Malvise şi un pat cald?

Vladislav chibzuieşte încet, puţin contrariat. Adică, graful îi cere să-l închidă pe Vlad aci, până primeşte instrucţiunile Guvernatorului. Pe de o parte, nu-i niciun bai... Ar răsufla şi oştenii, l-ar salva pe nepricopsitul acela de nepot al lui Ioanăş... I-ar trimite pe toţi la culcare... Şi când ar veni olăcarii... Şi sania... pe ascuns... nu vor fi toţi ochii asupra săniei...

OH... de s-ar sfârşi mai iute noaptea asta... De-ar veni mai iute olăcarii...

Şi dacă Ioanăş nu primeşte să stea de vorbă cu Drăculea?... Atunci Drăculea nu mai are nici-o scăpare... În codru, ar fi avut, poate, o portiţă...

După codul cavalerilor şi după toate canoanele diplomaţiei vremii, dacă nu-i lasă nici-o portiţă de scăpare şi-l cheamă la mânăstire, făgăduindu-i viaţa, iar apoi nu i-o dă, Vladislav devine sperjur. Şi prea sunt mulţi martori de faţă... însă dacă Ioan de Huniade primeşte să-i vorbească şi cad la împăcare, înseamnă că el, Vladislav, nu va avea tihnă. Blestematul ăsta de Drăculea! De ce n-a crăpat în luptă? se înciudează noul Domn, şovăind încă asupra hotărârii. Îşi rememorează din nou fraza care-l sâcâie cel mai mult din cuprinsul scrisorii vrăjmaşului său: ..."Cum *i-a lăsat şi el viaţa şi cinstea mai demult... când Vladislav era un nevârstnic... la Nürnberg"...*

Ei bine, pe atunci, *da,* era într-adevăr un tinerel nechibzuit şi se purtase ca un fătălău... de neiertat... Azi când îşi aduce aminte îi vine să râdă. Pe atunci i-a mulţumit lui Vlad cu lacrimile-n gât. Neghiob ce-a fost! După înfruntarea aceea neizbutită de la turnir, i-a jurat credinţă ca un neghiob, de faţă cu bătrânii seniori alemani din suita lui Sigismund... Cine fuseseră acolo? Pare-se şi Friedrick de Zollern, markgraful

Brandenburgului, şi pfalzgraful, şi Boguslav de Pomerania, şi conții von Görtz, şi o mulțime de episcopi, şi *prieur*-ul teutonilor, şi marele lor Maestru... Nişte bătrâni, azi mai toți dormindu-şi somnul de veci. Şi dacar fi vii, tot nu-i pasă!

S-a întâmplat de mult. Ei erau acolo... iar el e *azi* în Țara sa strămoşească. Jurase c-o să-l asculte pe Vlad, fiul lui Mircea Voievod, ca pe un frate mai vârstnic... Vorbe! Toți românii, aflați atunci la Nürnberg, au fost siliți de împrejurare să i se închine lui Drăculea... Unii dintre boierii din delegația venită din țară să-i înmâneze *sceptrul alb* al domniei, sunt azi de partea Dăneştilor. Şi se închinaseră odinioară lui Vlad. S-a închinat şi el, băietan neputincios, cu inima cătrănită şi trufia călcată în picioare, fierbând de ciudă şi înnebunit de strigătele oamenilor din Burg, puşi de Sigmund pe la colțuri de străzi, în cetate, să-l aclame pe noul Domn valah şi pe noul cavaler al Dragonului.

Însă ce bine i-a părut peste câteva luni, când Vlad a fost înlăturat din scaun de bătrânul Aldea, care se bucura de mai mare prețuire în ochii lui Alexandru al Moldovei. Iar Sigmund Rex, prietenul lui Drăculea, n-a crâcnit. Că nu voia să se strice cu marele Domn moldovean. I-a dat lui Vlad ca să-l împace hereghia[1] de la Sighişoara şi, pesemne, alte speranțe.

Pe urmă, Drăculea, după moartea socrului său cu care nu se avusese bine, şi după moartea lui Aldea, frate-său vitreg, a venit în tronul Valahiei. Atunci Vladislav a crezut că vremea Danilor e dusă pentru vecie... Acum însă, soarta, curva asta schimbătoare, l-a luat pe el în brațe - *pe el,* fiul lui Dan Basarab... Iar el va

1 Hereghia (arhaism) — monetăria. (n.a.)

şti să o țină, la rându-i, bărbăteşte, cu sila, cu mila, cu vorba şi mai ales cu juvățul...

Nu mai e fătălăul de acu' şaisprezece ani. N-o să lase ce-i al său, în ruptul capului. Şi Valahia e a lui. *A lui.* Şi *al lui* e şi Drăculea. O să-i pună juvățul de gât. Naiba să-i ia pe Miloş şi Pătru că nu mai vin odată cu sania şi răspunsul! Ce-ar fi să-i aducă totuşi în sat la Bălteni pe învinşi? I-ar plăcea să-i vadă cât mai grabnic la față, şi pe Vlad, şi pe Mircea, şi pe ticăloşii ceilalți, cei rămaşi neînchinați. Să-i vadă cerşindu-i mila... de râsul tuturor... Cu botul pe labe...

Se trezeşte rostind cu voce voit nepăsătoare..

— Ce-ar fi să te duci, vel-spătare, să-i pofteşti aci pe Drăculea?

— Dacă porunceşte Măria Ta, mă duc, murmură bătrânul oştean învățat cu toanele stăpânului său de mult timp, din pribegia lor în Ungaria.

— Poruncesc. Până-ți scoli şi nişte oşteni de-ai tăi din somn şi-i pui să încalece, întocmim şi o *poslanie*[1] şi punem şi pecetea. Ce zici, graf Marczali, eşti mulțumit?

— Te vor binecuvânta toți, şi duşmanii, şi prietenii, oftează făcând pe măscăriciul ungurul, bucuros mai ales pentru micul scutier. Iar mai mult decât toți, te voi binecuvânta eu, fiindcă abia aştept să strâng în brațe o pernă durdă şi să visez că-s acasă, cu iubita.

— Ce mai stați, boieri! râde Vladislav. Găsiți-i grofului un pat şi-o pernă pe plac, iar lui Drăculea o temniță şi-un paznic.

— L-am putea închide pe Drăculea în chilia de deasupra clopotniței. N-are cum fugi d-acolo. E loc ferit şi straşnic pentru astfel de treburi, se grăbeşte starețul

1 Poslanie (din vechea slava) — scrisoare, (n.a.)

să-l asigure pe Domn. Niciun rob şi niciun călugăr pedepsit şi zăvorât în turn, nu ne-a scăpat.

Vladislav îl măsoară cu bunăvoință. E mai uşurat sufleteşte acum, fiindcă s-a hotărât să curme aşteptarea.

— Adu călimară şi pană, preacuvioase. Vreau să scriu.

— Îndată, Doamne, suflă starețul şi scoate dintr-un buzunar al rasei sale o călimară de argint filigranat, athonită, cu două capace groase, pe care-o aşază cu grijă pe masă.

Grămăticul Curții, om între două vârste, aflat mai la coada mesenilor, s-a sculat de la locul său şi a pus şi el înaintea Domnului o hârtie lucioasă. Îi întinde şi o pană de scris şi spune încet:

— Pecetea mică a rămas din întâmplare la Măria Ta. De alaltăieri, de la judecată, când s-a fost hotărât *prădalica* pe ocinele celor răposați fără urmaşi.

— Bine. Nu ştiu unde am vârât-o. O să pun sigiliul de pe inel.

Toți tac şi se uită cum Domnul scrie în grabă două rânduri pe foaia albă, cum picură ceară dintr-o lumânare şi pune sigiliul mic cu cap de vultur, apoi cum răsuceşte scrisoarea şi i-o dă spătarului său.

— Zboară, jupan Dumitre, şi să-mi vii cu Drăculea viu. Am nădejde să prindă şi el sărmanul rugăciunea din zori a călugărilor. O să-i cântăm apoi popeşte un colind pentru noul său an şi noua sa trişte.

— Am înțeles, Măria Ta.

— Stai, că mai am a-ți grăi ceva - şi Vladislav îl dă la o parte cu un gest nervos pe Marczali, care stă între el şi bătrânul oştean, şi-i pune celui din urmă mâna pe umăr, şoptindu-i la ureche:

— Să nu mă trezeşti, vel-spătare, dacă la întoarcere

mă găseşti dormind. Fă totul ca hoţii de cai: pe tăcute şi repede. Pe Mircea să-l închizi în beci, pe Drăculea în turn. Pe credincioşii lor să mi-i mâni la Târgovişte, de îndată ce-şi vor închina săbiile.

Spătarul aprobă din cap, îi sărută Voievodului dreapta, salută scurt pe ceilalţi curteni, şi iese din arhondaric grăbit, cu faţa impasibilă şi pasul apăsat al celui covârşit de însemnătatea clipei decisive.

După plecarea lui, cheful - şi aşa destul de lânced la acea oră - moare cu fiecare clipă, în pofida paharelor golite întruna de boieri. Apucat brusc de o sete premeditată, noul- Domn bea pe nerăsuflate câteva cupe cu vin, dorind să se ameţească iute şi să-şi uite în somn îndoielile şi nerăbdarea, grabnic, cât mai grabnic. Vinul, deşi bun, îi face greaţă, şi capul începe din nou să-l doară. Deşartă însă metodic încă un pahar, apoi azvârle cupa de argint pe jos şi se sileşte să zâmbească.

— Ajunge, boieri dumneavoastră. Mulţumesc tuturor pentru tovărăşia plăcută şi vă pohtesc noapte bună, că o meritaţi din plin după atâta netihnă şi zdruncinătură. Odihniţi-vă bine, mâine vom purcede îndărăt la Târgovişte. Dea Domnul să visaţi frumos.

— Şi pentru Măria Ta, aşijderi, somn bun şi vise frumoase, se grăbeşte careva să-i ureze.

Ceilalţi curteni reiau în cor urările, în vreme ce Vladislav trece printre dânşii spre odaia pregătită de Stanciu, postelnicul şi prietenul său, şi de doi oşteni de pază.

Puţin înainte de revărsatul zorilor, noul Voievod se trezi din somn, leoarcă de sudoare, cu tâmplele zvâcnind.

Visa că e copilandru, la Curtea din Târgovişte, în vremea stăpânirii tatălui său. Se făcea că era dimineaţă,

vară, cald... Ieşise pe marea poartă a palatului, călărind într-o goană nebună, însoţit de copiii de casă, de câţiva viteji şi de comisul domnesc, care veghea asupra instruirii militare a pajilor şi chiar a *Fiului Ţării,* a lui, a moştenitorului.

Auzea limpede în vis boncănitul puţin înfundat al cailor, chiuitul vesel al băietanilor din alaiul său, nişte clopote, departe, apoi bătaia inimii sale parcă în ritmul galopului. Aerul era fierbinte în jurul lui, ceva îi zvâcnea în gât - nerăbdare, spaimă, ambiţie - şi el râdea, cu inima strânsă, strângând frâul, strângând între pulpe burta calului, apoi strângând din dinţi. Şi toţi fugeau, el mai cu osebire în fruntea cetei de băieţi. Şi iată-l singur, în goana aceea deodată foarte înverşunată, cu sabia ţinută deasupra capului, mânându-şi calul drept spre o momâie uriaşă de piele umplută cu tărâţe, înfiptă într-un par scund pe câmpie, păpuşă caraghioasă şi ameninţătoare ce închipuia vrăjmaşul, şi pe care trebuia s-o descumpănească, s-o dea jos, s-o răstoarne de pe locul ei fix, cu o lovitură de spadă, bine şi zdravăn dată.

— Ia seama, ia seama, ia seama! urla comisul - sau altcineva în spatele lui. Şi caii boncăneau, boncăneau nevăzuţi, în urma lui...

Goana era din ce în ce mai turbată, urechile îi vâjâiau, ştia că dacă nu va izbi *cum trebuie,* toţi vor râde.

De aceea strânse din dinţi, închise ochii, izbi - tăişul intră prin trupul momâiei... Ştia că lovise *cum trebuie,* curgeau tărâţe, apoi sânge şi cineva râdea, râdea în hohote... cumplit... Deschise ochii. Căzu, dar înainte de a se prăbuşi peste momâia care se prăbuşise şi ea la pământ, *îi văzu faţa...* Râdea... Momâia râdea în hohote, cu faţa neclintită totuşi. Obraz neomenesc de piele sau parcă de lut, gură larg căscată, dinţi mărunţi, ca de

femeie, stricați, ca ai soației lui... Şi chipul momâii îl privir brusc *cu ochii ei,* ai Doamnei, dar râsul era al lui Ioanăş. Un râs gros, aspru, batjocoritor. Şi răsuna mereu, iar caii boncăneau mereu şi veneau spre el. El, Vladislav, nu se putea însă ridica de la pământ. Leoarcă de sudoare, înspăimântat, auzea cum caii goneau, tropăiau nepăsători, şi cum treceau peste el fără să-l stâlcească, doar zgomotul copitelor îl auzea hăulindu-i în vis sub tâmple. Se mira că mai trăieşte. Un tropot surd, nepăsător, necurmat, blestemat!

Se trezi gemând, cu spaima în suflet *vie,* spaima aceea a lui de copil, resimțită adesea înainte de a izbi vrăjmaşul - încă neîntâlnit - travestit într-o amenințătoare şi neclintită țintă.

Cineva bate încetişor, dar cu stăruință în uşă.

— Măria Ta, Măria Ta, scoală... Am veşti!

Într-o clipă Vladislav sare din pat şi se repede la cana cu apă pe care-o dă pe gât. Recunoaşte vocea lui Pătru, omul său de nădejde şi inima începe să-i bată repede, năvalnic. Strigă vesel aranjându-şi straiele în neorânduială:

— Intră! Hai, intră!

Uşa odăii se deschide cu grijă, şi în pragul ei se arată olăcarul domnesc, încă în ținută de campanie, cu mantia scoarță de frig şi zăpadă, şi obrazul roşu.

— Ai adus-o? Unde e? Ce stai, vorbeşte! Cred că n-a degerat ca tine, pe drum! Unde e?

Însă olăcarul tace şi-şi pleacă privirea, posomorât şi vinovat, spulberând dintr-o dată freamătul acela bărbătesc de satisfacție pe care Vladislav l-a simțit adineaori parcurgându-l.

— Unde e Miloş? Şi jupânița?

Pătru olăcarul tace mai departe şi-i întinde Domnului

său îndărăt sulul cu scrisoarea lui Drăculea, pe care Vladislav o trimisese lui Huniade.

— Ce-i asta? Unde-i răspunsul Guvernatorului? De ce nu grăieşti? Ți-a crestat Cineva limba, or vrei să ți-o crestez eu, neghiobule? Ce s-a întâmplat? Nu l-ai găsit pe Guvernator?

Oşteanul oftează din greu.

— N-am vină de cele petrecute, Doamne... N-am nici-o vină că nu mi-a fost încredințat un răspuns scris. Să mă crezi, Măria Ta... Şi să mă ierți că nu-ți aduc veste bună măcar dinspre partea jupâniței... Cineva a tulburat apele, a uneltit... Ca nici măcar pe biata jupâniță n-am aflat-o acasă. E trimisă la o mânăstire, din porunca Domnului nostru Ioanăş...

Vladislav nu e încă dezmeticit nici din coşmarul trăit în vis, nici din surpriza proastă, materializată acum, concret şi subit, în vorbele acestui credincios al său, în care şi-a pus atâtea nădejdi. Nu-i vine să-şi creadă urechilor; îl priveşte pe Pătru parcă fără să-l vadă, şi caută cu mintea înghețată să prindă dedesubturile acestei atitudini a lui Huniade. Fără îndoială, Ioanăş e supărat pe el, devreme ce nu-l învredniceşte, în clipa asta hotărâtoare, cu un răvaş, cu un sfat... Careva, un duşman, bineînțeles, a besăduit iarăşi prosteşte despre jupâniță, înaintea Guvernatorului. Iar acest neîngăduitor *atlet* al lui Christos, care n-a ştiut niciodată ce e plăcerea şi bucuria iubirii, poate din gelozie de bătrân, poate din alte pricini, se răzbună pe o biată femeie, ca să lovească în el, în aşa-zisul pupil al său şi fiu sufletesc... Şi a înlăturat-o de la Curte... Ce crede el? Că o să i-o smulgă din inimă, dacă acum, la sărbătoarea de Anul nou, când îşi va prăznui şi victoria asupra lui Drăculea, o s-o țină departe de Curte? Nerod

bătrân... Pe ființa aceea gingaşă şi arzătoare, crede c-o s-o înlocuiască cu gâsca lui îndopată cu sfaturi, cu *momâia* aceea pe care i-a vârât-o pe gât, fiindcă-i era nepoată? Desigur, o să afle *cine* a vorbit... O să aştepte până pleacă Guvernatorul şi...

Dintr-o dată îi e grozav de ciudă că trebuie *să aştepte* plecarea lui Ioan, *să aştepte* sfatul său, *să aştepte* mereu blagoslovenia lui în orişice împrejurare, de parc-ar fi fost un pretendent nepricopsit şi nevolnic. A venit într-adevăr în țară cu sprijinul Guvernatorului, dar să nu uite nici acesta că țara l-a primit cu brațele deschise, prin voința boierilor ei şi că brațele acestea de viteji sunt de-aci încolo ale lui Vladislav. Cum a ştiut să-i câştige pe boieri, o să ştie şi să-şi apere ce-i al lui şi ce-i place să fie al lui.

Voievodul scrâşneşte din dinți:

— Şi Domnul Ioanăş?... Ce-a zis? L-ai văzut? Ce legătură are jupânița cu acel răvaş de răspuns? Hai, Pătrule, fă-ți mesererea: deşartă-ți ştirile, iar eu o să mă căznesc să te-ascult. Era supărat?

— Iartă-mă, Doamne, pentru cele ce-ți voi spune, murmură olăcarul. Mi-a vorbit puțin, aspru de tot. Părea supărat. Se zice că primise nişte veşti rele din Ungaria.

— Şi? Ce-avea cu jupâniță? Cum a luat-o? Unde a dus-o?

— Când eu şi Miloş am ajuns în Târgovişte era dusă la mânăstire. Cred că e prin țară. L-am lăsat pe Miloş să o caute, să-i dea de urmă. Am vorbit cu slugile... Mi-au spus tot... îndată ce Măria Ta şi steagurile boierilor au ieşit din Târgovişte, nişte oameni ai Guvernatorului s-au şi înfățişat la casa jupâniței, cu o sanie pregătită de drum, şi cu porunca lui Ioanăş. Degeaba a plâns, degeaba s-a rugat de pristav să-i îngăduie măcar încă-o

zi-două să rămână în Cetate. Degeaba. Guvernatorul i-a trimis vorbă prin acel pristav că nu poate rămâne; că Domnia Ta şi cu dânsul v-aţi înţeles asupra mântuirii sufletului ei... Că Doamna Ţării o să vină acu' de sărbători şi că de aceea jupânița n-are ce căuta în oraş, să-i strice liniştea, casa şi sărbătorile. Şi că se miră Domnul Ioan că jupânița n-a priceput de la Voievodul Vladislav cum că trebuie să plece... Totul a fost doară chibzuit dinainte între Guvernator şi Domnul Ţării, ce se cade şi ce nu se cade... Asta mi-a cerut şi Guvernatorul să zic înaintea Domniei Tale.

Ascultând vorbele murmurate şi cam poticnite ale slugii, Vladislav îşi iese din fire. Îl apucă pe curier de pelerină şi-l zgâlţâie, tremurând de furie.

— Aşa? Asta a zis? Şi despre Drăculea ce-a zis?

Pătru se trage cu grijă din mâinile stăpânului său, închide uşa odăii, se întoarce, apoi pune un genunchi la pământ şi suflă:

— Măria Ta... să nu ne audă nimeni... Rogu-te!

Vladislav îl cântăreşte din ochi, mahmur, şi-şi scade glasul:

— Ce-a zis? Mi-a trimis vreo povaţă după ce-a citit scrisoarea?

— Da, Măria Ta.

— Care?

— A zis...

Pătru se tulbură o clipă, se uită lung la Domnul său, îşi face cruce şi adaugă:

— Jur că spun adevărul. Domnul Ioanăş însuşi m-a pus să repet de trei ori, ca să nu uit nimic şi să nu schimb nimic, după capul meu prost...

— Ce-a zis?

— A zis astfel: Că Măria Ta eşti azi biruitor peste

biruiți şi trebuie să ştii singur ce să faci, ca să-ți păstrezi şi mâine biruința asupra vrăjmaşului, cât şi prețuirea celor ce te prețuiesc.

— Altceva?

— Altceva, nimic. Era supărat că venisem pe nepusă masă. Făcea nişte socoteli cu secretarul. M-a primit totuşi îndată, văzând scrisoarea cu sigiliul lui Drăculea. De izbânda noastră ştia, de la oştenii săi.

— I-a citit-o secretarul?

— Nu. Şi-a agățat nişte oglinzi rotunde de cleştar la ochi şi a citit singur, mişcând buzele. Pe secretar l-a poftit afară, de la început.

— Şi?

— Atât. Mi-a dat scrisoarea îndărăt. A scos cleştarele alea de la ochi şi le-a frecat cu o năframă. A tăcut. Pe urmă a sunat din clopoțel şi a venit secretarul. Am plecat.

Vladislav se aşază pe marginea patului, descumpănit şi mohorât.

Se simte iarăşi singur, amenințat, frustrat de bucuria aceea firească a izbânzii, aşa cum o visase mereu... Lumină, veselie, cântec... El, fără griji... *măcar a doua zi după ce-a isprăvit cu Drăculea,* fără griji, voios, fericit, zburdând pe cal, întâmpinat de mulțimea bucuroasă... de tovarăşii săi de pribegie, de curtenii săi, de cei ce-l iubesc. Şi mai ales - *după serbare,* în ascuns - întâmpinat într-un iatac cald de ființa aceea fermecătoare şi jinduită - muiere între muieri - după care tremură ca un însetat ce vede izvorul... Dar, nimic din toate aceste visuri!... în locul serbărilor strălucite - un An nou solemn, milităros şi chibzuit. Ioanăş, în capul meselor... Iar seara, în pat, în locul femeii bălaie şi fierbinți, Doamna lui, cea îndesată şi tristă ca o junincă

dusă la tăiere... Şi apoi plânsul ei ruşinat, de care i-e lehamite dinainte...

O nemulțumire rece urcă în el ca o sevă otrăvită... începe să se îmbrace repede, simțind deodată că frigul din sine îl face să tremure nefiresc, deşi în odaie e încă plăcut, călduț.

— Pătrule, mai spune odată ce-a grăit Guvernatorul despre scrisoare. Rar. Cuvânt cu cuvânt.

Credinciosul său repetă fraza slăvitului Huniade, obosit, fără să-i judece tâlcul.

„Sfinte Petre, apără-mă... de nu s-ar mânia pe mine, de m-ar lăsa să mă culc liniştit" îşi spune automat, în timp ce buzele lui murmură: „biruitor"... „biruiți", „biruința asupra"... „prețuirea"... „prețuiesc"...

Voievodul vibrează ca o coardă de arc la fiece cuvânt, cântărindu-l, căutându-i subînțelesul, imaginându-şi lucid *cum* îl rostea Ioanăş, cu ce zâmbet strivitor, *cum* se ascundea îndărătul acestor vorbe mari şi sfătoase, fără a-şi rosti adevăratul gând. „Fățarnicul... Se spală pe mâini ca Pilat... Şi mă lasă să-l judec eu pe... Neghiob ce sunt! Nici-o potrivеală cu Pilat. Ioanăş mă lasă singur. Atât... să hotărăsc singur *azi,* fiindcă azi sunt biruitor... Drăculea e Drăculea, nu altcineva... Nici Guvernatorul n-ar avea milă, dacă ar fi în locul meu. Nici Drăculea de mine. La Nürnberg, *atunci,* era altceva. Azi e altcum. Ce-o să zică însă boierii? îmi vor şti de frică sau îmi vor scorni că-s sperjur? Şi dacă vor scorni? La urmă urmei, îmi calc cuvântul *şi pentru* a-i apăra pe ei. Dacă rămâne în viață, Drăculea s-ar putea întoarce cu o răzbunare grozavă şi împotriva lor. Şi, Doamne păzeşte, s-ar mai putea întoarce în scaun şi a patra oară!... S-ar mai putea întoarce... dacă-i las viața... Să se gândească şi boierii mei ce-ar face, pe unde-ar scoate cămaşa, dacă

Drăculea al lor s-ar mai întoarce odată... Ce neghiobie!... De ce să se gândească... E aşa de limpede; mă gândesc eu *şi* pentru ei. Iar ei vor judeca *şi* pentru mine. Îl vor judeca şi trunchia *ei* pe Drăculea. E dreptul lor să-l judece. Şi al meu să le cer *cum* să-l judece.

— Pătrule...

Olăcarul ridică ochii, surprins de tonul hotărât şi plin de o clocotitoare satisfacție, cu care Vladislav îl strigase, încet, înăbuşit.

— Măria Ta...

— Cheamă-l pe jupân postelnic să mă îmbrace. Şi anunță-i pe jupanii târgovişteni din sfat să vină îndată aci. Spune-le că avem de hotărât lucruri mari. Iar tu du-te în cuhnia călugărilor. Mănâncă puțin ca să te întremezi fără să dormi. Dar să nu bei nimic, mă auzi? E nevoie şi de tine la sfat. Le vei repeta jupanilor ce-a zis Domnul nostru Ioanăş. Însă, fii cu luare aminte cum vei grăi. Vei privi spre mine şi vei spunt astfel: „Măria Ta eşti azi biruitor peste biruiți şi *să faci singur ce trebuie ca să-ți păstrezi şi mâine biruința”*... Fii cu luare aminte. Pătrule. *„Să faci singur ce trebuie ca să-ți păstrezi* biruința aşa a zis Guvernatorul. Nu?

— Întocmai, Măria Ta - murmură oşteanul, şi un zâmbet larg, complice, se aşterne peste fața lui obosită.

A doua zi, când spătarul i-a adus pe Drăculea şi pe Mircea la Bălteni, sfatul boierilor târgovişteni le şi hotărâse soarta. Noul Domn nici nu stătu de față la împlinirea judecății. Călărea de zor spre Târgovişte, în timp ce, în curtea mânăstirii, în sunetul clopotelor şi al trâmbițaşilor, Mircea fu orbit, apoi vârât de viu într-un coşciug, iar Drăculea trunchiat, după ce privise, mut şi neputincios, supliciul fiului său.

4

„Viaţa celor morţi se află în amintirea celor vii.”,
CICERO „Philippica 9,3.”[5]

30 de ani mai târziu. Snagov, leatul 6985[1]

Vreme aspră de iarnă. Totul e alb, fumuriu şi negru; decente şi potrivite culori pentru spectacolul ce se va desfăşura aci, repede, cât mai repede, şi fără niciun fel de fast.

Peste crusta subțire a gheții de pe lac s-a aşternut o fulguială imaculată, severă. Malurile năpădite de trestii dese s-au preschimbat solemn în scunde păduri de țepe sticloase şi boante, văduve de cap, rânjind cuviincios, în sus, spre văzduhul siv şi mohorât.

Pe turnul închisorii, clădit din bolovani vineți de râu şi la poarta mânăstirii domneşti flutură năframe de doliu, sărace, puține la număr. Niciun clopot nu răscoleşte cu glasul său adânc şi material cercurile pure ale neființei şi veşnicei taine a cerului. Totul e fumuriu şi negru. Totul e îngheț şi tăcere.

Abia spre prânz liniştea albă a lacului e tăiată în două de pleoscăitul unei bărci lungi, ce-şi face drum prin apele dure spre insulă.

La vâsle, doi călugări tineri şi țărănoşi. Înăuntrul bărcii, în picioare, trei bărbați în mantii negre, sub faldul cărora

1 6985 — 1477 (n.a.)

ghiceşti sabia prinsă la şold. Au capetele pletoase, descoperite, şi străjuiesc un sicriu cu margini lipite în plumb, peste care e pusă - în lungime - o spadă grea şi scumpă, cu mânerul bătut în grindină măruntă de diamante. Niciunul nu vorbeşte deocamdată cu glas tare, ci doar în gând. În gând... *Fiecare singur* şi *însingurat, ningându-şi ideile în sens invers, de jos - dese, transparente şi efemere fulguiri de gând, în sus - spre cerul închis şi boltit, ca un scut imens şi despărțitor de lunii.*

Barca înaintează anevoie, legănându-se, scrâşnind şi opintindu-se. Călugării răsuflă osteniți, se opresc deseori din tras şi împing cu lopețile spărturi mari de gheață subțire şi peşti cu burta-n sus, rotunzi, înghețați... Încet, încet, se-apropie de insulă.

Mai sunt doar vreo douăzeci de vâsle zdravene până la mal, unde îi aşteaptă acum starețul în odăjdii şi mai mulți monahi, gata de slujbă.

— Mai repede, mai repede, că vine din nou viscol, strigă cineva dinspre mânăstire. Unul dintre vâslaşi şi-a prins însă lopata dedesubtul undelor. Icneşte, barca se clatină, călugărul icneşte iar şi scoate o clipă la iveală, dintre ierburi negre şi bucăți de gheață, un trunchi umflat, omenesc totuşi, deşi fără cap şi membre.

Călugăraşul scapă vâsla şi bolboroseşte, holbând ochii şi arătând cu mâna bulboana unde trupul s-a cufundat din nou, sub apa densă.

— Acolo... l-am văzut... Doamne-Dumnezeule... acolo...

— De ce te-ai oprit, Ieronime? răcneşte starețul de pe decinde.

— Acolo... sub gheţuşcă... e cel tăiat de Vlad-Vodă, acu o săptămână... mortul... bolboroseşte mai departe Ieronim, spăimântat.

— O să-l căutăm după slujbă. Cine ştie cine-o fi, dintre ăi osândiți! înseamnă-ți locul şi vino, Ieronime!

Barca a tras la mal, şi cei trei cavaleri, înfăşurați în camelote negre şi cu săbiile ascunse, poartă pe umeri sicriul şi intră în biserică.

Înăuntrul domneştei ctitorii, chiar în naos, între lespezile de piatră, se cască un dreptunghi gol.

— Aci? întreabă surprins cel mai tânăr dintre însoțitorii coşciugului. De ce nu-l aşezați, preacucernici părinți, în pronaos, la locul hărăzit prin diată pentru cei din neamul de ctitori ai acestui sfânt lăcaş? E o încălcare a pravilei, e o fărădelege...

— Boier Codre, nu te mânia în darn, zice starețul, mult plictisit. Ne-am mirat şi noi, dar porunca e poruncă. Aşa a fost până la sfârşit voia Voievodului Laiotă şi aşa a hotărât şi cinul prea înalt, de la Curte... Ba, dacă vrei să afli, au fost destule glasuri, în sfatul cel mare, care s-au împotrivit până şi îngropăciunii creştineşti... Zic unii că Vlad răposatul, fiul lui Vlad Dracul, ar fi fost păgân, lepădat de dreapta credință şi botezat iar, a treia oară, de papistaşi.

— Minciună! tună vocea celui mai bătrân dintre boierii însoțitori. Eu am fost martor, la Edirne, la Poartă. Nicicând nu s-a turcit Vlad al nostru. Şi dacă sfinția ta mai îl ponegreşti şi după moarte, amintind ce zic boierii aceia, teme-te de mine, cucernice părinte, de nu te temi de Dumnezeu!

Starețul se mai îmblânzi:

— Stai, jupan Harefta, nu trage sabia, ce Dumnezeu! Suntem în fața altarului. Gândeşte-te câtă luptă am dat să-l aducem şi să-l îngropăm aci, după cum se cuvine...

— Atunci, ce mai adaşti? mârâe jupan Harefta, scârbit. Prohodeşte-l! Îngroapă-l! Pune-i piatra deasupră-i, cât mai

iute, *să nu se scoale* mortul să te fulgere *şi* să *te răsboteze el!*

— Mio padre, *unde e lespedea încrustată cu anii şi luptele lui Dracullus Waywoda? se aude glasul cu un puternic accent italian al celuilalt însoţitor domnesc.*

Starețul îl măsoară pe străin, iute şi nemulțumit:

— Mai târziu o vom porunci unui meşter... mai târziu... Deocamdată vom pune o piatră simplă, de rând...

— O lespede de rând peste un Domn ce l-a învins pe însuşi il grande Turco, *pe* Moametto, *cuceritorul Constantinopolului? O piatră fără* inscriptiones *şi podoabe pentru nobilul Waywoda, fiu şi nepot de Domn, ale cărui isprăvi de arme sunt demne de un mausoleum mai ilustru decât cele ale* condottierilor *din oraşele noastre italice? Pe legea mea, padre, e o ruşine! Noi, veneţienii, răsplătim mult mai darnic pe comandanții noştri chiar mai puțin bravi.*

— Se prea poate să fie aşa, la Cetatea Lagunelor, îi taie tirada monahul. Dar noi n-avem astfel de poruncă. Nu va fi nici-o însemnare pe piatra răposatului Vlad. Nime nu trebuie să-i ştie mormântul. Doar noi, câțiva... Noi, călugării, vom trece zilnic peste lespedea şi trupul lui, şi, la sărbători, însuşi norodul cel prost va umbla cu opincile şi tălpile goale, fără a şti, peste piatra ce va ascunde acel trup lumesc unde-a sălăşluit duhul neguros al săvârşitului nostru Domn şi stăpân, carele n-a ştiut ce-i mila şi iertarea, cât a fost viu. Să înveţe împietritul lui suflet ce e umilința şi ruga... el, carele a călcat în picioare pe toți, să fie călcat de picioarele tuturor, în veci, şi numai fumul cădelniţelor noastre să-i aducă o pală de odihnă în zbuciumul lui veşnic...

— Părinte stareţe, ia seama! Eşti pus să-i *citeşti iertările, nu să-l blestemi! Teme-te măcar de Dumnezeu,*

pe care zici că-l slujeşti, de nu ți-e frică de tăişul spadei mele! strigă din nou furios Harefta, apoi strecură printre dinți:

— Nu se cade să uiți, arhonta, *că Măria Sa răposatul a întărit mânăstirii drepturile cele vechi de la moşu-său, Mircea, şi v-a făcut danii bogate în ocini şi robi. Am parafat eu însumi pergamentul acela, mai demult, când eram la Curtea din Târgovişte. Aşa că nu arunca anatema, citeşte-i mai bine troparele şi lasă-l pe Dumnezeu singur să-l judece, că asta e mesererea Celui de Sus să judece şi să ierte unde noi, oamenii, nu putem ierta şi nu putem înțelege!*

Un murmur nedistinct, de voci bolnăvicioase, răguşite, scăzute, întâmpină aceste spuse ale jupanului Harefta, umplând aerul rece dintre icoane şi monahi, ziduri şi bolte cu o stranie aşteptare - ca suflul adunat în golul văilor înainte de începerea furtunii.

Călugării şi cavalerii se-ntorc şi privesc cu stăpânită mirare trupurile hirsute, crescute brusc în spațiul negru al uşii, bărbile zbârlite, pline de promoroacă, capetele dezvolbite, mâinile crăpate şi roşii care frământă căciuli roase, opincile ude şi grele, lipite parcă de cioareci ca iasca de rădăcina trunchiurilor gemene din pădure.

Țăranii. Mărginaşii moşiilor Snagovului. Credincioşii şi oştenii de rând ai Voievodului ucis.

Veniseră - cum? Aflaseră - când*? De ajuns că stau acum în tinda bisericii şi aşteaptă neclintiți, turmă cuviincioasă, dar avidă şi aprigă, pândind ceva nelămurit încă, poate un praznic coborât în chiolhan haiducesc sau poate o înviere cumplită, răzbunătoare şi spectaculoasă.*

Privindu-i, starețul se sperie. Tuşeşte şi începe de grabă cântările duhovniceşti.

Slujba decurse apoi în galopul respectuos al celor sfinte

şi în murmurul pios şi prevenitor al privitorilor.

Când piatra fu aşezată peste mormântul proaspăt al Domnului, clopotul cel mare al mânăstirii purcese să bată puternic, prelung, răzvrătit, ca o inimă de bronz în furtună, aruncată de-un vânt năpraznic şi teluric, încoace şi încolo.

Starețul se zgârceşte în sinea lui, neîndrăznind să repeadă un călugăraş în clopotniță spre a opri limba neîngăduită. Se stăpâneşte, îşi muşcă buzele şi priveşte bănuitor, cu duşmănie, spre jupan Harefta, fostul om de nădejde al lui Țepeş. Acesta însă tocmai se închina solemn înaintea marilor picturi aurite ale tâmplei.

— Dumnezeu să-l ierte, încheie, cântat şi limpede, monahul, spre a fi auzit deplin de mulțime.

Jumătate dintre cei aflați în biserică răspund ca un ecou potolit „Dumnezeu să-l ierte”... Ceilalți tac şi-şi îndeasă cuşmele flocoase pe cap.

Jupan Harefta râde fără sunet, scurt, dezvelind sub mustața făcută cu drotul, după moda Curții din Buda, nişte colți gălbui dar încă tari:

— Dumnezeu să ne ierte pe toți!

Îşi înfundă apoi şi el căciula de vidră pe cap şi-l trage pe stareț mai de o parte, pleznindu-l cu vorbele usturătoare, ca şi biciul:

— Pe sfinția ta va să te ierte mai cu osebire, părinte starețe, c-ai slujit cu bună ştiință un sicriu în care e doar pământ şi oase amestecate de cal şi de om.

Starețul păli:

— Chiar dacă rămăşițele nu i s-au fost găsite întregi în groapa unde-a fost zvârlit după luptă, eu, jupane, am slujit gândindu-mă la suflet, la duhul lui plin de păcate şi blesteme, carele are atâta trebuință de dezlegarea noastră.

Harefta râde din nou, de data asta, tare şi muşcător:

— Nu de iertarea voastră, a popilor, are trebuință duhul lui Vlad, ci de cea a lui Dumnezeu şi de înțelegerea celor ce vor veni după noi, pe acest pământ... Atât...

Vru să mai spună ceva, dar venețianul, nerăbdător, îi făcu semn din uşă:

— Messire *Harefta, să plecăm. Afară s-a pornit viscol.*

— Haidem, boier Stepane, mormăie şi Codre, mohorât. Ne-am împlinit datoria aci, față de Domnul nostru, căruia i-am juruit credință până la mormânt.

— Pretutindeni ne-am împlinit-o, boier Codre, răspunde Harefta, luându-l de umeri. Noi doi măcar n-am scuipat unde-am jurat, ca alții mulți. Şi chiar dacă eu însumi m-am lepădat de el, într-o anume împrejurare, totuşi nu l-am vândut, nu m-am dat cu frate-său, Radul, nici cu altul... M-am tras la o parte, la mine la Argeş, în munți. Sufletul îmi cerea puțină odihnă... Nu l-am urmat în pribegie, în Transilvania şi Ungaria, totuşi am venit la chemarea lui anul trecut, ca şi domita, dealtfel...

— Aşa-i...

— Şi Petru s-a lepădat de trei ori de Christos... iar Christos era lumina însăşi, era fiul părintelui nostru ceresc, era dragostea însăşi... Pe când Vlad al nostru a fost furtuna, a fost sabia lui Mihail, a fost răzbunarea neiertătoare...

Codre îl priveşte cu prietenie, zâmbindu-i totuşi cu dedesubturi ironice:

— Jupan Harefta, nu te supăra, dar se zice că la Argeş, acolo, în ultimii ani, ai cam luat-o pe drumul pocăinței... După cum grăieşti... ca din psaltirie... Adevăr să fie? Ori te pomeneşti c-o iei pe urmele Monahului Filotei, care ți-a fost un fel de părinte... şi te tragi spre călugărie şi domnia ta?

— Ca orice moşneag din neamul nostru de ciobani şi cnezi, mârâie binevoitor bătrânul, caut să nu mă prindă clipa a din urmă fără nici-o *pregătire filozoficească. Dar până la pocăință sau călugărie, nepoate Codre, mai va!...*

Pe insulă şi pe lac se stârnise iarăşi vânt aprig şi ninsoare. Crivățul sufla sticlos în trestii, le clătina, le izbea şi le spărgea, şuiera înalt în clopotniță, zăngănea în obloanele mici ale chiliilor, spulbera zăpada şi o azvârlea oamenilor în obraz, urla cu glas de stihie, glas în care se *amesteca, departe, lătrat neliniştit de lupi flămânzi, şi țipăt neliniştit de corbi înfrigurați, şi zbateri neliniştite de val izbind sub gheață în mal, şi-un alt vuiet mai adânc, mai trist, care se-nşurubase de jos în sus, din pământ, din lac, din nămeți şi ramuri, spre văzduhul cenuşiu.*

— Doamne-iartă-mă, parc-ar umbla prin cer un duh fără odihnă... mormăie Ieronim, şi se aşază iarăşi la vâsle, scuipându-şi în palme.

Harefta, Codre şi venețianul se urcă şi ei în barcă şi se-nfăşoară bine în pelerinile lor streine, țesute din lână de cămilă de Anatolia şi căptuşite cu piei de jder.

Niciunul nu mai vorbeşte cu glas tare. Din nou doar în gând..., în gând... *Fiecare singur, iarăşi însingurat, priveşte ninsoarea deasă, vânzolită şi aproape imaterială, care totuşi cade, cade deasă - un fulg, doi, mii, zeci de mii, întunerec alb de fulgi* - până, ce *acoperă, sub omătul fără prihană pământul negru, casele cenuşii, crucile albe, frunzele, peştii morți, morții toți, decapitați, trunchiați, înțepați, cei din ape, din morminte, de pe câmpii - un mort, doi, mii, zeci de mii,* întunerec de morți...

Ochii celor trei credincioşi ai lui Țepeş rămân larg deschişi şi orbi în afară - privitori doar înlăuntru - urmărind, prin fulguiala vremii nemiloase, cum zboară, cad, se-adună şi se topesc laolaltă imaginile trecutului,

ale unui trecut pentru ei încă apropiat, deşi tulbure, ducând în prelungire posibilă spre un viitor, la fel de învolburat şi nesigur.

Nu-şi vorbesc - tac - şi vor tăcea frumos şi deplin, deşi noi credem a le auzi prin timp, mai departe, VOCILE, gândurile şi destinele, urcând împotriva ninsorii dese a deceniilor şi-a uitării până la prezentul paginilor ce urmează...

5

„Domnia Ta ştii cum m-am dus la Murad împăratul şi cum m-am jurat cu el şi cum am vorbit cu el; toate le-am dat de ştire cu frică domniei voastre. Ce am făcut, am făcut şi m-am dus la el; toate astea cu frică le-am făcut, căci mi-au luat Ţara ş-au început să se apuce de capul meu şi-am dat copii boiereşti acolo. Şi asta s-o ştie domnia voastră: Turcii mi-au risipit toată Ţara după ce se juraseră cu credinţă şi cu blesteme şi primiseră credinţă".

Dintr-o scrisoare a domnului ALEXANDRU ALDEA
către comitele Timişoarei ŞTEFAN ROZGONYI[6]

Harefta:

Soarta m-a legat de viţa mult nobilă a Drăculeştilor întâi prin jurământul lui taica - pe urmă prin mine însumi, de nenumărate ori - strâns, cu neputinţă de a mă smulge. Taica... Tot într-o iarnă s-a pristăvit şi el, demult.

Ninsori, ninsori...

O, cât de blânde ninsori troieneau tăcut chiliile Coziei, în anii curatei mele copilării, când învăţăceam la mânăstire, aşteptând cu înfrigurare pe cnez să vină să mă vadă, să mă ia şi să mă ducă cu dânsul la Curţile împărăteşti, pe unde trăia, pândindu-şi norocul.

Venea însă rar, totdeauna pe înnoptate, căci se ferea de oamenii lui Albu, duşmanul său şi boier închinat Dăneştilor. Stătea puţin, o zi, poate nici-o zi... L-am văzut aevea doar de câteva ori - şi ades numai în amintire, ca şi acum, năpraznic de viu, gălăgios şi

mândru.

Pe la şapte ani am desluşit de la călugării şi robii mânăstirii că sunt doar copil din flori al cnezului Nanu ot Lovişte, deşi, ce-i drept, singurul său urmaş în spiță bărbătească. Purtam pe umăr pecetea de pe scutul şi inelul său de cavaler, scrisă în carnea mea cu fier roş şi primeam în fiecare an bani şi îngrijire aleasă, pe ascuns, în sihăstria Coziei.

De la învățatul şi bunul meu dascăl Filotei Monahul (carele fusese cândva, înainte de a se trage între zidurile mânăstirii, sfetnicul şi logofătul lui Mircea cel Bătrân, şi prietenul cnezului) ştiam că taica se afla în ultimul timp la Bizanț, pe țărmul Propontidei, însoțindu-l pe Vlad Dracul, în pribegia dinaintea înscăunării sale.

Venise apoi primăvara aceea, de neuitat pentru mine, cu zăpezi târzii şi uşoare, albăstrui, proaspete, cu iz amar de cetini şi toporaşi, cu soare înalt, strălucitor, sclipind în crestele munților. Zburdam de fericire. Scăpăram. Primisem carte că taica trece prin țară, pe la Chilia, apoi urcă pe drumul Argeşului nostru, şi merge dimpreună cu seniorul său tocmai hăt, într-un îndepărtat burg din țara germanilor, unde Regele Sigismund chemase pe Principele nostru valah la adunarea magiştrilor şi Cavalerilor Teutoni.

Credeam că taica mă va lua, de data asta, cu dânsul. De aceea, nu mai aveam răbdare să tot copiez acte şi să împodobesc uncialele cu chinovar şi aur, nici să caligrafiez meşteşugit scrisorile slavone sau greceşti, pe care mi le dicta bătrânul meu dascăl.

Numai la cetitul Alexăndriei şi-al lui Homer mă îndemnam bucuros, chip să-l uimesc pe cnez cu priceperea mea la aste învățături.

Dar mai presus de toate mă trăgea inima la călărit, arc

şi praştie. Meşteşugul lor îl deprinsesem de la un moşnean de țara, de fel din Valea Lupului, care stătuse ascuns la noi la Cozia vreo doi ani, ca să scape de nişte vrăjmaşi, ce-l urmăreau pentru nu mai ştiu ce pricină. La înfățişare nu mi-l mai amintesc. Luptase olaltă cu cârstoşii[1] la Nicopole şi se lăuda că-l dăruise Mircea Bătrânul cu o sabie. Avea un picior de lemn. Nu se cunoştea când călărea, însă pe coridoarele şi pe lespezile bisericii boncănea cumplit şi scârțâia din încheietură.

Prin acel timp eram un dănac de vreo zece-unşpe ani, încă neştiutor la multe rele şi suferinți, cam scund şi pirpiriu, dar iute şi dârz, şi-aplecat spre şotii şi hoinăreli.

Spre deznădejdea cucernicilor părinți şi dascăli de la mânăstire, nu mă dădeam în lături să mă-nhăitez cu puradeii robilor țigani de pe ocinile din împrejurime, să-mi mânjesc cu funingine fața, să-mi împletesc ca ei sfori şi bănuți în plete, să joc ursul ori să-l plimb de lanț prin sat, stârnind râsul copiilor şi-al muierilor.

Mă desfătam de asemenea, mânzeşte, îmbrăcând rasa şi gluga şi mergând prin curtea mânăstirii în mâini, ca *țampazii*[2] din Bizanț, sau dându-mă huța în clopotniță, agățat de funia a mare, dojenit şi ruşinat apoi de bunul Filotei, căruia nu-i venea a-şi crede ochilor, când mă vedea aşa de vânturatec.

Dar mustrarea lui îmi intra pe-o ureche şi-mi ieşea pe, alta. Nu mă bătea niciodată. Era din cale-afară de blând şi mă iubea ca pe un fiu, deşi se ferea să mi-o spună.

Ăilalți monahi mă mai atingeau care cu joarda, care cu postul, ca să mă lepăd de rele. Dacă mă lăsau însă mai mult de două zile numai cu apă şi pâine, mă

1 Cârstoşi — termen arhaic, popular, pentru cruciaţi, (n.a.)
2 Ţampazi — saltimbanci, (n.a.)

răzbunam şi eu şi piream *de-acasă,* din scunda şi alba mea chilioară şi m-apucam să bat cărările muntelui şi să hoinăresc prin pădure. Treceam prin hugeacuri pustii - unde aş fi vrut să întâlnesc niscai furi sau haiduci, dar unde nu dădeam decât arar peste robi fugiți ori țărani trişti, băjeniți de prin câmpiile dunărene, cele frământate mereu de lupte...

Cum mai cântau păsările prin castanii uzi şi grei de nea, în acea primăvară depărtată, de la leatul 6939[1]! Umblam călare toată ziulica, vântul îmi bătea pulpanele mantiei, îmi răvăşea părul lung şi-mi umplea sufletul de-o fericire fără seamăn.

În acea vreme l-am văzut pentru ultima oară pe taica şi pentru întâia oară pe Domnul său şi-al meu, pe Vlad Dracul.

Se-ntâmplase să mă întorn dintr-o hoinăreală tocmai pe la chindie. Eram flămând ca un lup, chiuiam şi făceam larmă cât zece, stând pe cal în picioare aşa cum auzisem de la moşneagul cel şchiop că aleargă mârzacii, la întrecerile lor.

Apropiindu-mă de zidurile Coziei, m-am mirat găsind închise porțile cele grele, şi pe-un călugăraş-pisar pus de strajă afară, aşteptându-mă. De departe, mi-a făcut semne tainice să tac şi să descalec, apoi mi-a strecurat în şoaptă:

— Stepane, leagă-ți iute calul în grajd şi du-te în arhondaric. Au vint de preste munți tatăl tău, cnezul, şi cu el dimpreună nişte cavaleri d'ăi mari, de frunte.

M-am grăbit spre grajduri şi aci m-am uitat pe fugă la sirepii, ca nişte smei de focoşi, cu care sosiseră oaspeții.

Erau nişte cai de soi strein, toți cu picioare subțiri şi

1 6939 = deci 1431.

glezne jupuite de gheață, suflând ostenit şi cald peste cel mai bun fân din pătulul stareţului nostru.

Un ţigănuş, vegheat straşnic de-o slugă ungureană, freca de zor cu un şomoiog de paie crupa unui armăsar alb, încă înşeuat. Mi-au luat ochii îndată scările de-argint, împodobite cu desene şi pietre scumpe, şi ţesătura cioltarului de dedesubtul lor - numa' fir şi flori, bătute în lână moale de Persia. Niciodată nu văzusem asemenea arşâ. Am mângâiat cu mâna lacomă gâtul înspumat al frumosului cal şi m-am ferit la timp, râzând, de zmucitura şi copita lui. Înjurat pe ungureşte de sluga străină, i-am răspuns şi eu, cum se cuvenea, înjurându-l fără preget pe româneşte, apoi am trântit uşa grajdului şi-am alergat spre sala de ospeţe. Pe drum, mi-am lepădat mantaua de şiac şi căciula, amândouă nu prea noi, nepotrivite cu ceasul bucuriei mele, mi-am scuturat opincile de zăpadă şi - cu sufletul la gură - am intrat în încăperea de unde veneau zvon de voci, clinchete de pahare şi râsete.

Din cele şase candelabre mari de argint aşezate de obicei pe lunga masă a arhondaricului, numai trei aveau lumânările aprinse, aruncând o lumină scăzută, pâlpâitoare, peste grupul mesenilor. Parcă-i văd şi-acum. Erau cu totul vreo doisprezece. Câţiva monahi de-ai noştri, cei mai învăţaţi, cu bărbile bine pieptănate şi cu mătăniile lor cele mai de preţ peste rasa călugărească, stăteau presăraţi mohorât printre boierii în haine strălucitoare şi cu obraze rase, după moda francilor şi-a italienilor. La un capăt al mesei, stareţul, înţepenit şi înspăimântat, iar la celalt, un cavaler măreţ, necunoscut mie, îmbrăcat într-un ciudat veşmânt, negru de tot, de filendreş cu bumbi şi fireturi de argint, şi pe piept cu un colan lat de diamante, ca un râu de

stele înghețate şi-aprinse, de care atârna un medalion greu.

Dintr-o ochire mi-am dat seama că trebuie să fie un nobil de stirpe foarte înaltă, fiindcă la dreapta lui stătea cnezul, iar la stânga, însuşi prea învățatul şi bunul meu Filotei, cu un zâmbet demn şi parcă sfiit pe chipul său ascetic.

Am strigat din prag: „Slujitorul vostru prea supus!" şi-am dat să mă reped la taica, să-i cad în genunchi, să-i sărut pulpana mantiei lui tivite cu jder, fericit că-l vedeam, că-l recunoscusem. Dar cum oare aş fi putut să-l uit?

Cnezul însă mi-a făcut semn să mă opresc, s-a ridicat de pe laviță, clătinându-se puțin, m-a strâns în brațe ca un urs, tare, să mă frângă, nu alta! Şi, în timp ce eu îi adulmecam cu nesaț izul trupului său, pe care mi-l aminteam a fi neschimbat, şi mi-l amintesc şi acum - amestec de năduşeală iute şi busuioc uscat, de abur de drojdie şi pielărie fină, de blănuri parfumate, şi oțeluri încinse (purta întotdeauna pe sub tunică o cămaşă subțire din za de Damasc) - mi-a spus solemn, încovoindu-mi umerii cu mâna lui de fier, aproape aruncându-mă jos, la picioarele cavalerului ce sta în capul mesei:

— Fiule, nu se cade să mi te închini mie celui dintâi, atunci când te afli înaintea Domnului nostru, Vlad, Voievodul Țării Româneşti şi duce de Amlaş şi Făgăraş, bunul nostru stăpân, căruia i te-am juruit pe când nu te născuseşi încă, şi căruia trebuie să-i fii credincios până la moarte, aşa cum îi sunt şi eu!

Apoi a hohotit cu veselie meşteşugit întoarsă în vorbele sub care gâlgâia o umilință hâtră:

— Asta-i, Doamne, robul tău şi mânzocul meu cel

iubit şi părăsit de-atâtea ori pentru tine! L-am zămislit, ce-i drept, în mare şi dulce păcat, de-aceea l-am hărăzit pentru început mânăstirii, ca să fie hrănit cu lapte de capră pocăită şi cucernică şi cu jăratec de slove duhovniceşti şi lumeşti, înainte da a-l adăpa noi - cum se cuvine unui fiu de oştean - cu vinul tare al bătăliilor. Îngăduie, Măria Ta, puiandrului acelui urs, odinioară uns de tatăl Domniei Tale cnez peste țara Loviştei, să-ți sărute mâna şi să se împărtăşească şi el, laolaltă cu noi, întru slava Ta, din această binecuvântată şi nemaipomenită licoare de Chios, păstrată în două butoiaşe vechi şi fără cusur de părintele stareț.

— Ai şi cercetat că sunt două butoiaşe, boier Nanule? râse Vlad, dând isonul celorlalte hohote bărbăteşti. Vezi, că-n zori ne aşteaptă iar neodihna, drumul şi poate lupta... ori crezi că am venit la nuntă?

— Da, stăpâne, cred. Când vine Domnul Țării pe pământul strămoşilor lui, atunci e nuntă, Măria Ta, şi se cade să ne veselim cu toții, să chiuim şi să jucăm.

— Să chiui, Nanule, când te-oi întâlni cu lefegiii şi oamenii vrăjmaşilor noştri, Dăneştii!

— O să chiui şi atunci, Doamne, da'ntr-altfel! Ca lupu' o să fac. Ştii, Măria Ta, că la nevoie am glas gros şi tăiş subțire. Urlu şi tai, tai şi urlu. Acum însă, nu te supăra, aş voi să-mi direg puțin vocea cu aghiasma asta de Chios. Să ne trăieşti Măria Ta, într-un ceas bun să-ți fie viitoarea domnie! Binecuvântează, părinte starețe, şi sfinția ta asemeni, preacucernice Filotei!

„Ceas bun" şi „Întru mulți ani"! strigară şi ceilalți meseni.

Auzeam glasurile voioase, totuşi scăzute, auzeam clinchetul pocalelor şi şoapta smerită a monahilor, rămânând prosternat înaintea măritului oaspe şi Domn.

Simțeam cum mă furnică prin trup uimirea şi neastâmpărul, bucuria şi nădejdea. Venise în sfârşit taica! Mă va lua cu el! Aveam să fiu oştean, nu cărturar sau călugăraş. Cu buzele arse de frigurile închipuirilor mele (mă şi vedeam călărind în preajma lui Vlad, lângă tatăl meu, cnezul, în viitoarele bătălii ce se pregăteau încă de pe-acum), am sărutat mâna Voievodului şi-am cutezat a ridica fruntea spre el.

M-au fulgerat dintâi stelele colanului şi ochii hipnotici de rubin ai *Balaurului* înscris pe medalionul domnesc. Apoi am întâlnit acel chip de neuitat, scobit sub pomeți, aspru, şi cu nasul ascuțit ca pliscul unei nobile păsări de pradă, cu ochii mari, asemeni sfinților de pe icoane, dar telurici, verzi, neliniştiți, fără saț, tăioşi şi arzători - ochi de şoim şi stăpân al tăriilor şi hotarelor lumeşti.

Luminile înfricoşătoare, m-au străpuns şi m-au cântărit într-o singură şi lungă clipă; chipul ascuțit s-a îmblânzit şi gura a surâs:

— Cum te cheamă, copile?

— Stepan sin Nanu, supusul Măriei Tale, am şoptit, pierit.

— Cnez Nanule, spune-i logofătului meu să-l treacă şi pe Stepan la catastif, printre copiii noştri de casă. Când ne-om aşeza la Curțile din Târgovişte şi Argeş vreau să-l am în preajma cuconilor mei.

Privirea aprigă a Domnului m-a mai căutat şi străbătut încă o dată, cu bunăvoință:

— Ce-ai învățat, Stepan sin Nanu, de la marele nostru dascăl domnesc Filon, aci de față?

De tulburare, nu puteam glăsui. A răspuns pentru mine bunul Filotei:

— L-am învățat binişor scriitura celor două cancelarii: a țărilor de la Dunăre şi a Bizanțului. E îndemânatec şi

la desen, are pană uşoară şi minte ageră. Încă vreo doi ani, şi se va descurca şi pe lătineşte, aşa cum cer actele papistaşilor.

Cu latineasca mergeam tare anevoie, de aceea am roşit neliniştit, când Vlad, râzând, mi-a vârât sub nas medalionul ce i se clătina pe piept şi mi-a poruncit:"

— Ia desluşeşte, firoscosule, şi ce scrie aci, să te aud, ştii au ba?

Parcă am şi azi înaintea ochilor acel ordin teutonic, râvnit de atâția baroni franci ori litveni, şi cu care Sigismund împăratul îl învestise pe Vlad, la Nürnberg, făgăduindu-i totodată sprijin spre a lua domnia, la moartea fostului Voievod, Dan. Închipuia un soi de balaur, ca şi cel de pe icoanele cu Sfântul Gheorghe, un fel de vasilisc sau diavol, cu pupile roşii şi coada sfâşiată în două, încolăcit în cerc şi având crucea biruinții deasupră-i.

Am citit cu glas tremurat ce scria pe cruce: „*O, quam misericors est Deus pius et justus!"* şi am sărutat cu sfială, în râsul încurajator al boierilor, acel *drac* pe care Vlad Voievodul, cât va fi fost în viață, avea să-l poarte agățat veşnic de gât, iar după aceea veşnic de nume, ca pe-o stranie pecete nepereche...

M-au îmbrățişat Domnul şi apoi taica, mândru de mine.

Pe urmă au intrat cămăraşii mânăstirii, aducând pe tăvi de argint pui rumeniți, fripturi de iepure împănat cu usturoi şi claponi auriți în unt, lipii fierbinți, nuci desghiocate şi faguri de miere chihlimbarie.

Starețul a dezlegat pe Domn şi pe boieri de postul sfintei vineri (căci era o vineri) şi monahii au privit, înghițind în sec, cum toate acele bunătăți s-au fost dus pe gâtul aleşilor oaspeți, olaltă cu vinul de Chios...

Am mâncat şi-am băut şi eu zdravăn, mustrat de trista privire a lui Filotei, părintele meu întru spirit, dar îndemnat de pilda cnezului, tatăl meu întru carne şi sânge.

În timpul ospățului se tot povestea despre cetatea Nürnbergului, despre serbări şi un turnir la care au luat parte şapte sute de cavaleri, despre un banchet în palatul unui comite german, despre o văduvă iubeață ce-i făcuse ochi dulci cnezului, despre cai, vreme şi arme, despre câte şi câte, numai de întâlnirea ce se pregătea - grabnic şi pe sub cumpăt - nu s-a şoptit o vorbuliță.

După al treilea pahar, am lunecat de pe laviță sub masă şi am dormit dus, culcat la picioarele cnezului, ca un câine credincios, fericit că respiră acelaşi aer cu stăpânul său cel iubit şi regăsit.

La miez de noapte m-am deşteptat deodată în sunetul sec şi repede al toacei de la un mitoh de-al nostru de veghe, ascuns sus în munte. Cineva de-acolo bătea mereu în dungă, într-un anume fel, vestind primejdie. Toca întruna, ca şi-atunci când luase foc un hambar plin cu grâne al Coziei, sau ca şi cum, prin văi şi sate, se arătaseră turcii ori tătarii.

Afară, în curtea interioară, răsunau porunci în pripă, se-nchideau cu grijă uşile chiliilor, obloanele şi porțile ferecate ale mânăstirii, se-auzeau paşi şi bufnituri de lăzi, arme ciocnite, câte un nechezat de cal, şi-un du-te vino înăbuşit, neîntrerupt.

În odaie, la masa cea lungă, nu se mai aflau decât Vlad, taica şi încă un boier, cu pulpele groase şi îmbrăcate până la genunchi în nişte platoşe de oțel, cum nu mai văzusem.

Buimăcit de somn, stam la locul meu, privind cele trei

părechi de picioare - cele în ciorapi lungi, negri, cu vulturi de-argint ale Domnului, cele arcuite şi verzi ca de lăcustă ale cnezului şi,- în fine, cele puternice, scurte şi metalice ale noului venit. Cei trei bărbaţi vorbeau încet şi mi-a trebuit o lungă clipă până să le prind şoaptele.

— Crucea şi Dumnezeii cui a trădat! Zici că i-ai văzut chiar domnia ta, boier Voicule? mârâia taica, răguşit.

— Cum te văd, întări cel cu numele de Voicu. Lângă Argeş. Abia am avut timp să vin aci. Au crăpat doi cai de-olac sub mine.

— Şi câţi sunt? Ştii sigur ai cui sunt? întrebă Vlad, scurt.

— Peste cinci sute. Oşteni dintr-ai lui Albu cel Mare. Hainitul se visează iar mare vornic, dacă nu chiar Domn.

Pumnul Voievodului bufni greu pe masă.

— Când voi ajunge în Scaun, nu voi mai îngădui boierilor să aibă oaste. Ai auzit, Nanule? Jupan Albu! Albu cel Mare! Iarăşi el! Cum de-a dibuit c-am trecut peste munţi? Cum de ştie gândurile noastre?

— Are iscoade şi la Braşov, şi în ţară, Măria-Ta, zise Voicu. Dar nu de oamenii lui Albu mă tem mai mult. Citeşte pergamentul acesta. E de la negustorul meu din Hotin.

Ceva foşni pe masă, picioarele negre zvâcniră, pulpele de fier sunară sec, izbindu-se. Voievodul înjură pe neaşteptate şi taica îi ţiriu isonul, la fel de neaoş.

— E sigur ce scrie aci, boier Voicu? Alexandru al Moldovei, sprijină aşadar pe celălalt Alexandru?

— Răspund cu viaţa, Măria Ta. Omul meu a mai oblicit că lui Aldea i s-au dat întăriri de pace şi din partea Craiului Sigismund. Şi Aldea are cu el şi oaste moldovenească! Să vedem acu ce-o să zică şi turcul!

— Dar şi noi avem cuvântul Chezarului! Şi două mii de ungureni făgăduiți de ne-om ciocni cu potrivnicii pentru tron! izbucni taica.

— Nu-i prima oară că Sigismund stă cu şezutul său regesc în două luntri - se auzi râsul amar şi gâtuit al lui Voicu. După moartea bătrânului nostru Domn Mircea, fie el iertat de Cel de Sus, şi după uciderea lui Mihail de către turci, nu s-ar fi cuvenit să urmeze tânărul nostru stăpân Vlad? De ce l-a sprijinit Craiul pe Dan, duşmanul Voievodului Mihail? Şi ați uitat cum se purta cu noi la Buda, prin anul când s-a dat lupta dintre Poloni şi Cavalerii Teutoni[1]?

— Şi s-a mai şi supărat, fiindcă am fugit de la Curtea din Buda, când mi-a venit ceasul să fug! mârâi scârbit Vlad. S-a simțit - cică - atins până în inimă! Ptiu ! Mi-e silă. Nu poți avea nădejde în nimeni! Nici în Chezar, nici în Bazileul de la Bizanț, în nimeni, în nimeni!

— Doar în noi, Măria Ta, suflă necăjit taica. Sântem câțiva viteji de nădejde.

— Viteji, de nădejde - dar câțiva. Ce-ar trebui să fac oare împotriva slugilor şi oştenilor lui Aldea? Şi împotriva înțelegerii dintre Sigismund şi Alexandru al Moldovei? Să-mi las nădejdea doar în voi?

— Hotărăşte singur, Doamne!

— Am şi hotărât - zbucni tăios răspunsul. Nu vom lupta aici, la Cozia. E în darn. Singur Nanu va rămânea încă o zi, cu zece viteji. Să creadă cei ai lui Albu că mai stăm între ziduri. Apoi să vina la locul ştiut şi Nanu. Eu voi merge pe-ascuns, chiar acum, să-mi întâlnesc credincioşii rămaşi în pădure. La nevoie, voi trece iarăşi munții şi voi adăsta în cuibul meu de la Sighişoara, să

1 Anul 1422, lupta de la Marienburg. (n.a.)

văd ce gânduri are Sigismund.

Voicu răsuflă adânc:

— Bine chibzuit, Măria Ta. Nu te poți pune deodată şi cu turcul, şi cu Chezarul, şi cu moldovenii, şi cu soarta. Mie însă îngăduie-mi să rămân mai departe în țară, să-i cercetez şi să-i împing înainte pe boierii din tabăra noastră. Lupta se poate duce şi fără săbii.

— Îți joci capul, boier Voicule!

— Ca fiecare dintre oamenii tăi, Mărite Vlad.

— Fie, zise Voievodul. Şi sub ce fel de strai te vei ascunde de rândul ăsta?

— Îmi joc capul, dar nu ştiu încă sub ce căciulă, Doamne, glăsui Voicu. Găsesc eu ceva, o să-ți vestesc când oi fi sigur de ispravă.

În clipa aceea, taica se ridică de pe laviță şi mă călcă din greşeală pe degete. Am țipat, negândindu-mă la urmări, când, o mână de fier mă şi înhăță şi mă scoase de sub masă, la lumină.

— Cine-i puiul de vulpe care ciuleşte urechea? se zborşi la mine boier Voicu, trăgând fulgerător sabia din teacă.

— Ai greşit şartul dobitoacelor, zâmbi cu bunăvoință Vlad Dracul. Nu-i pui de vulpe, ci sămânță de urs, din Loviştea noastră domnească.

— Vere Voicule, vezi cum te porți cu el, ăsta-i un viitor *gramatikos,* mârâi în glumă şi taica. Tu, fiule, sărută dreapta boierului şi cată de nu-l uita. Domnia lui e cel mai de seamă strateg din tabăra noastră.

L-am privit cu teamă şi respect pe boier Voicu. Se sprijinea în sabie şi mă cântărea atent.

Era om trupeş, cu sprâncene roşcate, foarte groase, ca moațele unui râs. N-aveam să-l uit, nici el pe mine.

Mă întrebase, tem-nesam:

— Mărturiseşte, Stepane sin Nanu, ce-ai vrea să ajungi printre patrupedele noastre, când vom sluji la Curtea lui Vlad: vulpe învățată sau urs neînvins?

Mă mir şi-acum ce-mi năzărise să-i răspund:

— Vânător de vulpi învățate şi de urşi neînvinşi, dar de vulpi şi de urşi cu două picioare.

Au râs tustrei, boier Voicu m-a bătut pe umeri. Domnul mi-a dat un dinar, iar taica o mică amuletă de argint.

Apoi m-au trimis în chilia mea şi mi-au poruncit să mă zăvoresc şi să nu deschid decât stareţului sau cnezului, orice s-ar întâmpla şi orice zgomot aş auzi.

Din zori până spre prânz, mânăstirea rămăsese tăcută. Ghiceam totuşi, după uşi, încordarea tuturora. Aşteptau. Aşteptam şi eu, cu inima zvâcnind, cu urechea lipită de canatul greu de stejar.

La prânz au prins să răsune primele pocnete şi duduieli. Bătăi puternice se auziră apoi în porţile de fier, închise belci. Glasuri mânioase, huiduieli, fluierături şi porunci răstite se învălmăşiră spre noi.

Taica şi vitejii lui au răspuns îndată cu un şuier de săgeți. Aşa a început lupta cu oamenii lui Albu cel Mare. A ținut până către seară, când o căpetenie din oastea vrăjmaşilor a strigat că pune foc mânăstirii, de nu i se deschide şi de-l vom sili să urce meterezele.

Stareţul a ieşit la o gură de măzgal şi l-a întrebat dacă e creştin. Drept răspuns, căpetenia aceea a slobozit o săgeată, şi monahul s-a prăbuşit, lovit în ochi.

Săgeţile s-au înteţit apoi, de-o parte şi de alta, până ce nelegiuitul de-afară a zvârlit peste muri întâiul şomoiog de câlți aprins în vârf, iară cetaşii lui au trecut la asaltul cu scări de frânghie.

S-a lăsat pe urmă noapte groasă, fără lună.

Duşmanii erau vreo cincizeci, cnezul cu ai săi, numai zece.

Din zece, şapte au izbutit, să fugă printr-o pivniță ascunsă, ce da-spre râu, şi au scăpat în pădure. Trei însă au murit luptând ca turbații între zidurile mânăstirii. Printre ei - taica.

Nu ne-au lăsat nici măcar să-l îngropăm la Cozia. Îl voia boier Albu, drept pildă. De aceea, l-a atârnat la Târgovişte, în piață, într-o spânzurătoare. A stat acolo trei zile şi trei nopți, bătut de zloată, ciugulit de corbi, până ce l-au furat din ştreang nişte credincioşi de-ai săi şi l-au îngropat pe ascuns, la noi, la Argeş...

Amuleta dăruită de taica, înainte de-a muri, era singurul lucru de preț ce-mi mai rămăsese. Înfățişa, pe o parte, o cununiță împletită din frunze de-argint şi încrustată cu boabe de zamfir. Pe cealaltă se vedea un turn al cetății Nürnberg, unde o câştigase cnezul la un turnir. Întruchipa în mintea mea norocul şi vitejia, fala şi amintirea. Şi totuşi, gândindu-mă acum îndărăt, bucățica aceea de argint nu ne-a adus niciun fel de noroc, nici cnezului, nici mie. Taica n-a apucat s-o poarte decât puțin, eu am păstrat-o vreo trei ani - cei mai neguroşi şi cei mai deznădăjduiți din viața mea - anii când am fost rob pe moşia unui timariot din Anatolia. Zi de zi îl blestemam pe-atunci pe Albu şi noapte de noapte îmi plângeam soarta, încercând să fug de la turci.

Soarta...

Aşa-i spuneau ciobanii noştri de demult, legând-o de stele şi zodii, nu de Pământ... Grecii o numesc *moïra,* turcomanii *kismeth.*

Kismeth...

Am învățat să rostesc acest cuvânt ciudat, plin de nădejdi desperate şi de scrâşnite şi oarbe supuneri, demult, în şesurile aspre ale Anatoliei. Acolo era rostit în graiul tuturora al păstorilor de capre sau cămile, al neguțătorilor din caravanseraiuri, al *neferilor*[1], tineri, ori al cadinelor bătrâne şi balcâze, al bogătaşilor ca şi al sărmanilor, al arapilor smoliți, cât şi al robilor de beilic cu piele aurie sau albă, creştini sau copii de creştini smulşi din țările lor de lângă Mare sau Dunăre, şi, cei mai mulți, legiuiți să ajungă ieniceri şi să sporească „oastea nouă" şi feroce a Sultanului Amurad.

Ajunsesem rob la turci din vina şi porunca blestematului de Albu, cam la un an de la moartea lui taica şi de la alungarea monahului Filotei într-un mitoh în munți.

În vremea aceea, Alexandru Aldea, ca să-şi țină mai departe domnia, se împăcase cu turcii şi, lăcrămând ca crocodilul şi jelindu-se tuturor creştinilor, dase ostateci cincizeci de fii de boieri la Poartă. Amurad ceruse băieți nevârstnici de neam bun, de boieri haleà.

Marele vornic Albu avea un nepot pe care, din întâmplare, îl chema Stepan ca pe mine. Potriveala asta de nume l-a făcut să măsluiască într-altfel cumpăna vieții mele, ca să-şi scape odrasla lui de urgia robiei şi ca să dea şi - chipurile - o pildă celorlalți boieri, prieteni oarecum ai turcilor.

Aşa se face că, în loc şă fie luat ostatec vlăstarul Albeştilor, am fost luat eu şi am fost scris în scriptele subagăi de Silistra, *Istepan bin Harefta,* nepot de fiică al marelui vornic Albu din Țara Românească.

Din primele zile, la Gallipoli, am încercat să fug. M-au

1 Neferi (în limba turcă) - oşteni, (n.a.)

prins şi m-au bătut crunt - şi fiindcă eram sluțit de vînătăi şi slab ca o mârțoagă, n-am putut fi trimis îndată la curtea vreunui agă sau bei. M-au vândut ca rob. M-a luat un mic nobil de lângă Amasia. Trei ani mai târziu, spre fericirea mea, şi acesta s-a hotărât să mă vândă. M-a cumpărat un cronicar turc - Torgud-bei - fiul lui Iusuf şi nepotul de sânge şi slavă al înțeleptului şeic Bedreddin, cel care găsise sprijin şi înțelegere la Mircea cel Bătrân, în anii când se adăpostise în Dobrogea.

Fireşte, n-aveam de unde şti toate astea de la început. Le-am aflat pe rând. După cum, într-o bună zi, aveam să aflu că Torgud are legături prieteneşti cu cei din tabăra Drăculeştilor.

Kismeth... Soarta...

Avusesem noroc în clipa când îl întâlnisem pe Torgud-bei. Zicea adeseori că şi el avusese noroc de un scrib ca mine, necredincios față de Mahomed Profetul, însă credincios Ştiinței, după cronicar, cică, darul cel mai de preț şi mai plăcut lui Allah, cel care rânduise legile după care toate astrele se rotesc în sferele lor prin ceruri.

Un asemenea scrib îl dezlega - zicea uneori în glumă - de a fi el însuşi fidel cuvântului lui Allah şi infidel Ştiinței sau, mai bine zis, Adevărului. Căci, înainte de toate, cronicarul punea Adevărul. Istoria era, după el, un mijloc poetic, un stil filosofic deşi simplu, de a căuta şi lumina prin versurile şi „povestioarele" potrivite în acele *Tevarih-i al-i Osman*[1] , pe care le scria, adevăruri nevăzute de unii, din orbire, sau ocolite de alții din prudență.

Doamne, mi se strânge inima şi-acum când mă gândesc la Torgud! După monahul Filotei, el mi-a fost

1 Istorii (cronici) despre osmanlâi. (n.a.).

cel de-al doilea mare dascăl, şi mai mult chiar, uneori ca un părinte... Îi sunt dator cu-atâtea... Şi cu însăşi viața... Căci mi-a scăpat-o de două ori, ba nu, (dacă mă gândesc că m-a smuls din Anatolia. de la munci proaste şi m-a adus peste Bosfor), de trei ori cu totul!

Iar eu, păcătosul, nevolnicul... Deşi aş fi vrut să-i fiu spriiin, n-am putut... nu s-a putut... Ciudat..Nu mă mai răzvrătesc împotriva sorții. Inima mi s-a împietrit parcă şi ea în atâtea viscole... Cum mai ninge! Bine că ninge şi viscoleşte... Ni s-or troieni urmele, şi nu ni le-o mai găsi nimeni...

...Mă aflam de vreo doi-trei ani la seraiul din Edirne al cronicarului Torgud-bei, când într-o dimineață ce-avea să se răbojească adânc în carnea şi duhul meu, stăpânul mă chemă, poruncind să aduc hârtie şi tuş, ca de obicei în orele de lucru.

Era mahmur, cu ochii duşi în fundul capului, scârbit de toate şi de sine însuşi.

Se întâmpla ades să-l găsesc în umoarea asta neagră, după o lungă noapte de chef sau de dragoste. Dar în ajun nu se-ntâlnise cu prietenii de beție, nici cu noua lui favorită (o circaziană nesățioasă la pat şi tare clevetitoare în harem), ci scrisese versuri în limba persană, apoi luase din şorbet-ul verzui, dăruit de un şeic arab, şi care-l făcea să vadă - într-un fel de leşin sau somnie - imagini de paradis sau genuni de iad, plătite apoi prin acea trezie amară şi dezgustată.

— Trebuie să copiez vreun *arz*[1] *, mi lala*[2] sau o pagină din Analele anonime?

— Nu, lăsăm asta azi pentru scribul meu ăl vechi! Ție

1 Arz (în limba turcă) — act, scrisoare, (n.a.)
2 Mi lala (în limba turca) — învăţător, dascăl, dar şi stăpîn, părinte. (n.a.)

o să-ți dictez încă o filă la cronica mea, ce nu va avea, cât voi fi eu în viață, alt cititor decât pe tine. După ce-oi muri, o să se holbeze destui citind-o, pe-ascuns, fireşte. O să aibă ce compila, spre slava lor şi a epocii!

Am zâmbit, prețuind încrederea pe care mi-o arăta beiul şi pe care, dealtfel, mi-o câştigam cu multă trudă, transcriind câte zece ceasuri pe zi, în odăița mea din aripa robilor şi scutindu-l pe Torgud de o bună parte din copierea corespondenței oficiale ce cădea în sarcina lui, la cancelaria Porții.

— Mi lala, eu sunt un băiat prost, necultivat. De ce nu citeşti din istoria ta slăvitului tău văr, hafizul Halil ibn-i Ismail? îți e binevoitor, ştii bine, şi-i un cronicar foarte învățat şi prețuit la Curte.

— E prețuit, tocmai de-aia n-am încredere. Marele meu protector, Halil, o-ntoarce din condei cum bate vântul, dinspre Murad sau dinspre cutare vizir, oricum, numai să fie el bine văzut. Dacă i-aş citi fragmentele scrise, nu numai că mă va privi chjorâş, ci mă va vinde. El şi pe bunicul nostru, pe Mahmud Bedreddin, l-a trădat în cronica sa, prefăcându-se că-l laudă. Dintr-un puternic şeih, răzvrătit împotriva lui Mehmet I-iul şi împotriva sunnet-ului, a legilor şi tradiției, dintr-un savant sfânt, propovăduitor al doctrinei egalității între oameni, Halil-preaplecatul, preaînvățatul şi porcul de câine, a făcut un biet *gazi*[1] castrat, victimă a intrigilor lui Baiazid-paşa. şi ale lui Haidar. Cum să mă-ncred în el?

— Dar în mine, nobile bei, de ce te încrezi?

Cronicarul ridică sprâncenele, înveselit oarecum:

— Eşti tânăr, sincer şi fără nici-o putere, fiule... Dar,

1 Gazi(în limba turcă) - erou,viteaz(n.a.)

cine ştie, de vei ajunge printre cei mari, te vei molipsi şi tu. Nu-i uşor să duci pe umeri, cu demnitate, demnităţile, înalta Poartă colcăie de ambiţii şi veninuri; noroc că iubitul nostru Gazihan, în marea-i înţelepciune pe care i-a dăruit-o Allah - binecuvântat fie numele lui! - dezlănţuie la timp războaie sfinte de cucerire, altminteri şi pe el l-ar muşca şerpii din juru-i. Dar aşa, îi călăreşte el, Sultanul, şi-i îmbogăţeşte cu „timaruri", cu pământuri noi, smulse de la cei ce ne blestemă. Şi inima nobililor şi a cronicarilor Curţii sale tresaltă de fericire cu fiecare nouă izbândă a lui Murad. Îţi spun toate astea, fiindcă ştiu că nu-i iubeşti pe turci. Nu-i iubeşti... Nu-i aşa, Harefta?

— Dac-aş fi otoman, şi-aş întâlni în viaţă un singur om înţelept şi drept ca tine, Torgud-bei, nu i-aş putea urî.

Cronicarul se trânti pe pernele moi ale sofalei şi începu să râdă:

— Afurisitule, limbă ascuţită, te-am învăţat prost, prevăd că şi tu vei fi în curând victimă a diavolilor mei.

— În tine trăieşte doar un duh bun şi inspirat, stăpâne. Ce tot spui de diavoli?

— Cititor infidel al Coranului, nu mă linguşi. Te-am prevenit şi în alte dăţi că în mine sălăşluiesc şapte îngeri căzuţi.

— Sunt oare vrednic să mi-i spui?

— Fie. Desfundă-ţi urechile şi ascultă: Primul e Diavolul care ascute mintea şi limba. Al doilea cel ce ne insuflă curiozitatea. Al treilea te face.să fii flămând de orice carte, fie ea sfântă sau eretică. Următorul îţi dă setea de a descifra de ce parte-i minciuna şi de ce parte stă adevărul. Al cincilea demon îţi inspiră orgoliul de a spune celor mari ce gândeşti despre ei, al şaselea te

întristează amintindu-ți, prin pilde la tot pasul, că nu trăieşti în rai cu profeții, ci pe pământ cu geanabeții. Şi, în sfârşit, ultimul meu înger sau djin, cel mai înțelept, îmi dă putere uneori să-i trimit la Eblis[1] pe toți cei şase frați mai mici ai săi şi să gândesc, amar, ca şi infidelul din Eclesiastul vostru: „Deşertăciune a deşertăciunilor, totul e în lume fum şi vis!"

Am îndrăznit să adaug:

— L-ai uitat pe al optulea, nobile stăpân. Şi acesta te cutreieră şi te stăpâneşte la fel de aprig ca şi ceilalți, spre gloria casei din care te-ai născut.

— Care, Harefta? s-a mirat turcul, la pândă de vorbe.

Drept răspuns am deschis ferestruica de taină ce da din odaia lui spre grădina haremului, pustie la acel ceas al zilei.

— Aha, te gândeşti la diavolul preacurviei, cum îi ziceți voi, creştinii! râse Torgud cu dispreț. Nu l-am numărat printre ceilalți, fiindcă îmi stăpâneşte doar trupul - cugetul, nu. Iar ispitele simțurilor - învață, Harefta, fiule! - sunt neprimejdioase pentru cariera unui istoriograf ca mine, atât timp când nu supăr pe niciunul dintre mai-marii Curții. Ia aminte la paşalele şi vizirii noştri: când luminățiile lor au haremurile îndestulate cu neveste de neam şi cu sclave de soi, e semn că trebile țării sunt în mâinile unor bărbați destoinici. Dar să lăsăm aceste pilde nevrednice şi să ne continuăm cronica. Scriind despre Mahomed întâiul, să nu te miri că lucrurile se vor repeta uneori şi sub Amurad al doilea. Aşa e Istoria: o lungă repetiție pentru a se ajunge câteodată la ceva cu adevărat nou.

M-am aplecat asupra Caietului Secret, scriind ce-mi

1 Eblis (în limba turcă) - Satana, (n.a.)

dicta învățatul şi bunul meu stăpân. Începusem să-i prețuiesc spiritul şi să-l îndrăgesc tocmai pentru sucelile şi ereziile sale, pentru care mulți dintre turcii lui îl urau de moarte.

Torgud-bei îmi dicta cu vocea lui bine timbrată şi egală, în *kaba türki,* limba vulgului, pe care o folosea înadins în scrierile istorice. Îmi amintesc un verset *„...Şi s-a vărsat atâta sânge, de-o parte şi de alta, încât cerul cel negru* s-a-*nroşit ca un câmp de lalele... Iar săbiile vitejilor păreau lujere strălucitoare ale miilor de stele-flori”...*

Scriam neatent, cu gândul dus la cele opt cadâne ale stăpânului meu, care trăiau lâncezind dincolo de gratiile ferestrelor mici din harem, nevăzute, dar gălăgioase ca nişte tartorițe. Uneori, când beiul sau prima lui soție îmi îngăduiau să-i însoțesc în grădina interioară a casei, spre necazul eunucului ce era pus acolo de pază, le auzeam şi eu glasurile şi certurile, cântecele, câteodată râsul.

La acea vreme, începusem să fiu tulburat cumplit de ispitele cărnii... Degeaba recitam rugăciuni şi mă spovedeam unui popă grec, care-mi amintea parcă, prin barba lui albă şi straiul cernit, de monahul Filotei al meu, de acasă... Când mă-ntorceam în seraiul beiului, dădeam din nou peste ispite, de parcă zidurile, covoraşele şi călimările înseşi din odăile noastre izvodeau întruna acea chemare lascivă a voluptăților necunoscute mie.

Toți vorbeau în casă, în şoaptă, pe furiş, ori de-a dreptul ca beiul meu - cu neruşinare amuzată şi dispreț rafinat - *despre dragoste.* Toți musafirii lui Torgud, slugile lor, bătrânul scrib persan cel cu albeață la ochi, cei doi robi tătari, chiar şi eunucii, şi *mai ales* ei, fiindcă

li se îngăduia orice. Vorbea şi stăpâna, prima soție legitimă a lui Torgud, o nobilă din neam de emiri, care-i dăruise cronicarului doi fii - amândoi însă stinşi din viață de timpuriu. *Hanuma* avea averea *ei,* rude foarte puternice la Curte, şi de aceea beiul îi dădea voie să iasă din harem în grădină, de câte ori avea chef, să se plimbe prin bazar însoțită de un singur eunuc, cel mai bătrân şi de un paj, cel mai tânăr, şi să meargă uneori cu barca pe Tundja, cu mine..

Stăpâna mă punea atunci să-i povestesc numai şi numai despre nevestele boierilor noştri; dacă e adevărat că fetele valahe umblă cu fața descoperită şi mai cu seamă dacă bărbații noştri nu-şi aduc alte femei în casă, cu cununie.

Ştiam de la slugile beiului că stăpâna era aceea care ținea frânele seraiului şi ale înaintării ierarhice a lui Torgud. N-o iubise (îşi adusese îndată după căsătorie două odalisce), dar nici n-o alunga - cum era îngăduit la turci - poate fiindcă era cu totul nepăsător, ori poate - cum credea eunucul cel tânăr - fiindcă se temea grozav de clevetirile şi răzbunările ei.

Mai ştiam că stăpâna mă place. Mi-era însă ruşine şi de mine şi de cronicar, de aceea nu dădeam niciun semn că *înțeleg.* Sângele îmi fierbea însă în vine, ca mustul, primăvara...

Oftam şi mă-ntorceam cu gândul la cele ce-mi dicta-Torgud:

„Acest Mircea era un bei ghiaur foarte viteaz... Aşa stă însemnat şi în nişte anale anonime, şi eu, cel care scriu aceste rânduri, cred aşişderea”... Beiul se-ntrerupse şi zimbi:

— Şterge rândul ultim, Harefta... Lasă doar „un bei ghiaur viteaz”... Ne oprim aci. Stai, nu pleca... Nu ştii

despre acel Mircea al vostru vreo istorioară, ceva adevărat? Eşti doar valah, ia aminteşte-ți...

Îmi povestise monahul Filotei, de mult de tot, cum stătuse lângă Voievod în bătălia de la Rovine şi cum românii îi bătuseră pe turci. I-am spus şi lui Torgud, apoi am murmurat, cu o înflăcărare greu ascunsă:

— Mă tem că nu ți-a fost pe plac povestirea mea, stăpâne...

— De ce, Harefta? Pare adevărată... Cronicarii noştri cei mai mulți uită s-o însereze, dar în anale există. Mircea a fost într-adevăr un bei viteaz. Dealtfel, îl cunoştea şi bunicul meu, şeicul Bedreddin, care a găsit adăpost la Curtea lui, ca şi Mustafa Celebi, rivalul lui Mahomed întâiul.

— Dar cu tatăl tău, nobile stăpân, ce s-a întâmplat?... am întrebat, curios.

— După înfrângerea *mürizilor*[1] din Deliorman a fost prins şi ucis şi el.

— Totuşi tu te bucuri de soartă aleasă la Curtea urmaşului lui Mehmed.

Torgud cită din Coran: „Allah înalță sau coboară pe om, după voia sa". Apoi urmă, ironic:

— Şi pe tine te-ar putea înălța, cât de curând...

— Nu-mi lepăd credința din străbuni, stăpâne, am murmurat dârz, crezând că mă îndeamnă să trec la mahomedanism. (Es-timp citisem şi în Coran şi în canoane că nu se îngăduia trecerea silită la islamism).

— Ştiu, Harefta, ştiu. Şi mi-e totuna. Dacă se află în cer un Dumnezeu, apoi, fiule, ar trebui să aibă aceeaşi față pentru toți ce cred în El şi nu se-nchină la idoli sau înaintea cifrei zero. Nu te îndemn să treci la credința

1 Adepţii lui Bedreddin, care prevedeau instaurarea unei ordini sociale, în care oamenii să fie „egali între ei", (n.a.)

Profetului. Dimpotrivă. Faptul că rămâi *nazran* o s-o necăjească doar pe stăpână. Ea doreşte să se laude cu un neofit. Zicea că e gata şi să-ți dea bani să te răscumpere...,

Fără vrere m-am înroşit. Oare mă încerca stăpânul? Sau...

Beiul a ridicat din sprâncene:

— Nu te bucură gândul c-ai putea fi liber?

— Ba da, slăvite Torgud. Aştept totuşi să se-mplinească anii după lege[1] ... poate atunci să am noroc.

— Poate ai noroc mai curând decât crezi.

L-am privit dintr-odată încordat. Simțeam că are să-mi vestească un fapt deosebit. Aşa şi era.

— Am auzit de la întâiul defterdar că la Brussa, unde e dus Sultanul, s-ar afla chiar acum beiul Țării Româneşti, împreună cu o suită de trei sute de cavaleri de-ai săi. Dacă tratativele se vor încheia prin iertarea infidelului principe valah, el se va întoarce în Kara-Iflak cu *hilat*[2] strălucitor. Atunci ai putea să-i ieşi în drum, aci, în Adrianopole, peste vreo săptămână, şi să cauți să obții de la Domnul tău, ori de la vreo rudă, banii pentru a te răscumpăra. Trebuie mulți. Cam trei sute de aspri.

Vestea mă năucise şi, de bucurie, mintea mi se învârtea. Primul lucru pe care l-am rostit a fost, desigur, o prostie:

— Un rob ca mine nu prețuieşte decât şaptezeci de arginți. Tu însuți, strălucite Torgud, m-ai cumpărat cu douăzeci.

— În acte. Dar vizirul? Dar marele eunuc al lui Amurad? Uiți că la înalta noastră Poartă, totul se

1 Legea lui Amurad îngăduia ca ostatecii să poată fi eliberaţi după şapte ani, sau dacă erau răscumpăraţi cu bani de rude. (n.a.)

2 Hilat (în limba turcă) — caftan domnesc, (n.a.)

plăteşte dublu? Cu bani şi cu peşcheşuri, peste bani? *Viața, onoarea, rangul,* toate au două prețuri: unul *oficial* şi altul *real.*

Râse.

— Nu ți-am mai trecut la socoteală şi protecția. O ai pe degeaba prin mine.

Am căzut în genunchi şi i-am sărutat mâna. Un val de recunoştință şi bucurie mă cuprinse. Mi-l înfrânai şi întrebai, temător:

— Dar cine e Domnul Țării Româneşti, acum?

Aşteptam cu inima strânsă să aud numele lui Alexandru Aldea sau al lui Dan.

— Unul dintre fiii viteazului Mircea. Unul, zis Dâraku', sau Draculya, mi se pare...

L-am întâlnit a doua oară pe Vlad Dracul tot primăvara. Era o primăvară târzie, de la sfârşitul lui Florar, caldă, încărcată de seve şi culori tari. Înfloriseră bogat, pretutindeni, multele grădini şi parcuri princiare ale Cetății; holdele se înălțau zvelte şi verzi pe câmpiile celor trei râuri ce-şi amestecă undele încete şi gălbui aci, la Adrianopole; culturile de trandafiri, măceşii cu stelbe invoalte şi frunzişul tufelor de moşmoane năpădiseră malul Hebru-ului, înmiresmând până departe văzduhul...

Pădurea deasă, vladnică, de pe țărmul Tundjei, la miazănoapte de oraş, fremăta de ciutele, râşii, vulpile şi mistreții lăsați înadins să se prăsească în acea lovişte străveche a Bazileilor de odinioară. Acum aci era locul iubit de vânătoare al Sultanului Amurad, care-şi alesese de curând, la marginea bătrânilor paltini, un luminiş larg, unde poruncise să i se ridice un nou şi strălucit Serai. Vechiul palat, ridicat de Murad întâiul în piața

platanilor, era aşezat chiar în inima oraşului, prea aproape de curţile şi pavilioanele beilor şi vizirilor, de zidurile castrului, de bazarul nou şi de locuinţele celorlalţi supuşi mahomedani ori ghiauri dinlăuntrul cetăţii.

Aci, pe ostrovul Tunjdei, în afara oraşului aşadar, aveau loc în fiecare primăvară manevre ale oştirii turce; aci se dădeau serbări şi se făceau întreceri, parăzi şi primiri ale solilor din ţările vecine.

Orice solie sau caravană, o ceată paşnică de călători, un grup de neguţători, o ambasadă princiară sau chiar vreun alai de-al beilor, prinţilor, paşalelor sau prietenilor cari ar fi fost ei, însoţit de oaste mică, trebuia - după legea otomană - să-şi întindă corturile şi tabăra aci în afara oraşului, sau în insula Tundjei.

N-am avut norocul să-i văd pe români venind spre Edirne, pe calea cea largă, pietruită în lespezi mari încă din timpurile vechi ale Bazileilor sau chiar romanilor. Mi-a dat de ştire tot Torgud. Vlad şi soţii săi trimiseseră la amiază o ştafetă paşei din Adrianopole, cerând să-şi întindă în aceeaşi seară tabăra lângă oraş, ceea ce li se - îngăduise - la un anume loc.

Înainte de a se închide poarta cea mare a Cetăţii, m-am strecurat şi eu afară din oraş şi-am privit ostrovul Tundjei. Am văzut corturile alor noştri, dar n-am cutezat să mă apropii şi să mă arăt de îndată, din pricina veşmântului pe care-l purtam. Târziu, după ce muezinul a behăit dincolo de muri, chemând pe musulmani la a cincea rugăciune, m-am îndreptat şi eu spre tabăra valahă.

M-am strecurat uşor, îmbrăcat cum eram, pe lângă nişte străji şi corturi otomane, apoi spre rândul dintâi al taberei noastre, ocolind ca o umbră ceairul unde

fuseseră strânşi caii şi chervanele. Când să ajung la primul şir de corturi, un sutaş de-al lui Vlad mă lumină cu o faclă şi răcni spre mine:

— Stăi pe loc, turcalețule! În genunchi, că de nu - te omor, haraminule! Ce mă-ta cauți noaptea printre români?

Spre mirarea oşteanului, am chiuit bucuros şi-am strigat în româneşte:

— Neică, nu te pripi, cinstite căpitane, nu da! Sunt de-al vostru. Sunt fiu de oştean din Lovişte. Du-mă grabnic la Măria Sa. Apoi tam-nesam, am început să plâng de bucurie. Veniseră încă vreo doi căpitani domneşti, şi câțiva arcaşi de rând, cu torțe în mâini.

— Ce vrea fătălăul ăsta îmbrăcat în haine de icioglan? De ce se smiorcăie? Luați-l de aci! rosti careva, ieşind din cortul Voievodului. Era boier Voicu; l-am recunoscut îndată şi după glas şi după sprâncenele lui stufoase de râs. Albise însă şi părea mai greoi.

— Boier Voicu, sunt eu, Stepan sin Nanu ot Lovişte. Îți aminteşti de mine?

— Să mă trăsnească Dumnezeu, că nu! râse Voicu gros. De bietu' Nanu ot Lovişte îmi amintesc; tu care din fiii lui zici că eşti, icioglane?

M-am întristat:

— Credeam că sunt singurul lui fiu...

— Să zicem c-ar fi avut unul singur, un copil din flori, făcu Voicu, uitându-se în toate părțile... Da', după câte ştiu de la starețul Coziei,- băiatul acela ar fi murit - cică - în temniță, la Argeş...

— Nu-i adevărat. Crede-mă, boier Voicule, ştiu bine ce s-a-ntâmplat cu el... Nu vrei să afli şi domnia-ta?

Bătrânul îmi făcu un semn să tac şi se-ntoarse către străjile care căscau gura la mine şi strigă:

— Să nu se mai apropie nimeni de tabăra Voievodului! Ce dracu, n-aveți ochi?

— E vreo limbă păgână... ori grăieşte adevărul? murmură un sutaş în armură de Veneția.

— Om vedea, spuse scurt Voicu. Nu te supăra, Lupule vere, lasă-mă singur cu turcul ăsta.

Oştenii şi tânărul boier plecară. Nu mai aveam răbdare.

— Ce face preacucernicul Filotei? Trăieşte ?

— Trăieşte. Şi s-ar bucura foarte - când ar vedea că te-ai turcit, Stepane sin Nanu. Grozav s-ar bucura prea-sfântul, văzându-te la față cum te văz eu.

Mi-am şters cu palma lacrimile şi-am răspuns, colțos:

— Boierule, un om pe care l-am iubit mi-a spus cândva că eşti cel mai bun strateg al țării. Nu mi-a spus că n-ai inimă.

— Am, Stepane. O inimă neîncrezătoare în turci, însă.

— În turci, prea bine. Dar eu sunt român. Jur că nu m-am turcit. Mănânc pâinea beiului Torgud ibn Iusuf ibn Bedreddin Mahmud - dacă numele ăsta îți spune ceva - şi port straiele pe care le dă el robilor săi, dar inima mi-e de român.

Voicu mă apucă de umăr, mă trase în cortul lui şi-mi dezveli spinarea, căutând semnul, făcut cu fierul roşu de cnez, la naşterea mea.

— Ai noroc, Stepane, că ți-am fost martor la botez... mormăi el, fără prea multă căldură. Te credeam mort. Ia spune, cum ai ajuns la turci şi ce faci la beiul ăsta, Torgud, ori cum i-o fi zicând?

— Sunt scribul său.

— Şi *musseib*[1] ?

1 Musseib (în limba turcă) — favorit (n.a.)

Numai părul alb al sfetnicului m-a împiedicat să nu-i spun o necuviință. M-am stăpânit:

— Torgud-bei are doar patima femeilor. Dacă ar fi avut-o şi pe ailaltă, mă omoram.

Voicu râse şi mă îmbrățişă:

— Colțosule! De cum ai deschis gura, te-am cunoscut. Nu te supăra că te descos. Erai un copil, acum eşti flăcău, te-ai schimbat. Povesteşte-mi totul, din fir în păr.

I-am povestit pe nerăsuflate ce se întâmplase cu mine, de la moartea tatii şi până atunci.

— Şi ce-ai de gând? mormăi bătrânul sfetnic, la urmă.

— Să mă-ntorc în țară. Cred că taica avea măcar un prieten care să poată să mă răscumpere azi, din robie.

— Fireşte. Da' ia zi, nepoate... Ai mai spus şi altora povestea cu Stepan sin Opre ot Aref?

— Nu. N-aveam cui. Nu-mi folosea la nimic. Acum, e altceva. Mă veți scăpa, nu-i aşa?

— Fireşte, făcu din nou jupan Voicu, scărpinându-se în cap. Te vom scăpa din robia turcilor şi-ți vom trece pe umeri alta. Hai în cort, la Măria sa. O să se bucure. Am alte rosturi cu tine, nepoate!

Vlad stătea lungit pe-un maldăr de blănuri de tigru şi urs, aşternute de-a dreptul pe jos, în loc de pat. Pe o măsuță ardea un opaiț. Domnul se ridică - era îmbrăcat de drum cu ciorapi florentini şi tunică de catifea de Flandra. Călcă, înjurând printre dinți ceva, o mătase foşnitoare, grea, azvârlită pe pământ, lângă aşa-zisul culcuş.

— Măria Ta, ce faci cu *hilatul* acela? râse Voicu. O să-l boțeşti de tot. Şi-i tare de preț!

— E tocmai bun de preş pentru picioarele mele nobile, murdărite de praful turcesc, mârâi nemulțumit Vlad; pe urmă adăugă:

— La ce-ai venit? Ți-am spus să mă laşi să dorm!

— Doamne, râse din nou Voicu, am adus o iscoadă de-a turcilor, fiindcă merită s-o cercetăm împreună.

Am îngenunchiat în prag şi am sărutat un steag românesc, rezemat acolo, lângă peretele de scoarțe ale cortului.

Măria Ta, sunt fiul cnezului Nanu ot Lovişte. Nu-s turc. Soarta m-a aruncat rob aci. Îngăduie-mi să mă întorc în țară şi să intru în rândurile supuşilor tăi. Te voi sluji până la moarte, căci însăşi viața mea ți-a fost dată dinainte de a mă naşte.

— Ia fă lumină aci, Voicule! porunci Voievodul. Bătrânul jupan aprinse, o torță şi o apropie de obrazul meu. Vlad mormăi ceva şi se trânti iarăşi pe blănuri.

— Îmbracă-l, Voicule, ca pe-ai noştri şi apoi adu-l aci, că altminteri nici nu-mi vine să mă uit la el.

— N-avem timp, Măria Ta. Uită-te acum. Seamănă cu Nanu, fie-i țărâna uşoară. E chiar leit Nanu.

— Mda... Adevărat... E scurt, legat, oacheş... cred că şi bun de prăsilă, ca şi cnezul... numai că-i lipseşte mustața! Pfui ! Şi are un cap ras şi luciu, ca un dovleac.

Voicu se veseli:

— Uită-te, Doamne, la dovleacul lui... închide în el patru, limbi, trei alfabete şi cred că, pe deasupra, şi ceva pricepere de vânător de vulpi cu două labe.

— Nu zău?... făcu Vlad zâmbind. Atunci nu seamănă cu Nanu. Cnezul era bun numai la turnir, lupte, vânătoare şi muieri.

Mi-a venit inima la loc.

— Măria Ta... am îngâimat... îți aduci aminte, aşadar, de slujitorul tău?... Atunci... la Cozia?

— Au trecut numai vreo câțiva ani, Stepane. Şi-apoi, niciodată Domnul Țării nu-şi uită făgăduielile - râse

Voicu. Aşa-i, Măria Ta?

— I-am făgăduit lui Nanu c-o să am grijă de fiul lui... Ce spui, Voicule? Îl luăm în țară cu noi?

— Nu, Măria Ta. I-am făgăduit altceva, acolo, la Cozia: c-o să-l facem vânător. E cam tânăr, dar e din soi bun. Patru limbi, secretarul unui deferdar... şi pe deasupra în scriptele turcilor, vlăstar din familia duşmană nouă... nepot de-al boierilor Albeşti... E un prilej cum nu se poate mai nimerit... Şi n-o să bănuiască nimeni nimic.

Mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Înțelegeam că soarta, acel kismeth ciudat al meu, galopează iar înainte-mi, încurcându-mi drumurile.

— Măria Ta, am rostit cu patimă, mi-e dor de țară. Mi-e dor de părintele Filotei... Vreau să sărut piatra de pe mormântul lu' taica... Vreau să mă răzbun pe ucigaşii lui...

Vreau să merg în țară... să te slujesc *acolo,* pe pământul din străbuni...

— Albu şi ginerii săi au luat calea pribegiei, nu te poți răzbuna pe ei, iar dac-o să săruți crucea de la capul cnezului, tot n-o să-l învii! zise aspru sfetnicul. Taică-tău ar învia de bucurie, numa' dacă ți-ai sluji Țara, în locul unde te-aşază Voievodul şi stăpânul nostru. Ştii că Nanu a stat doişp'ce ani departe de Loviştea lui iubită?... Şi nu l-am auzit o dată plângându-se. Şi-a slujit Domnul şi Țara, unde-a trebuit.

Nici întâia oară când îl văzusem pe boier Voicu nu mi-a fost drag. Acum însă am simțit că l-aş putea urî, deşi îi dădeam dreptate. Taica însuşi m-ar fi învoit iscoadă, de-ar fi fost cu ei, acolo, în cort.

Vlad veni lângă mine şi-mi puse mâna pe umăr, adresându-se jupanului său:

— Jocul e greu, Stepan e încă necopt... Să am oare

încredere?

— Eu mi-am spus cuvântul, Măria Ta. Nu-i rău s-avem un scrib al nostru la înalta lor Poartă... Am afla ce paşale ne poartă sâmbetele... Ce uneltesc boierii Dăneşti prin Fadullah. Şi mişcările cetelor de achângii în drum spre Dunăre.

Înțelegeam că nu trebuie să mă mai împotrivesc. Mi-am plecat genunchiul înaintea stăpânului meu şi-a sorții:

— Măria-Ta, te voi sluji cu credință - jur pe amintirea cnezului şi pe viața mea. Dar, înainte de a începe, ia-mă în țară măcar o lună, măcar două săptămâni... Să-i văd lumina, să-i ascult izvoarele... Să urc la Cozia, în munți... O săptămână...

Voicu m-a ridicat şi m-a strâns la piept:

— Stepane, fii bărbat! O să vii acasă mai târziu. Acum e cu neputință. Jocul cere altfel de potriveli. Mai târziu...

Pe urmă, m-a luat în cortul său ca să-mi limpezească unele legi din acel „joc cu moartea" la care devenisem şi eu părtaş, ca şi alți câțiva oameni de-ai noştri (cu unul Mitri Cabazul m-am împrietenit apoi) aflați la Edirne şi în celelalte cetăți închinate Semilunei. Mi-a dezvăluit şi numele unor slujbaşi otomani - creştini renegați ori mahomedani get-beget - cumpărați de Vlad sau duşmani Sultanului. Printre ei mi-a numărat şi pe Torgud-bei, ca „binevoitor" față de creştinii din nordul Dunării şi din raiale, şi ca *martoloz*[1] al principelui otoman Daud Celebi, strănepotul lui Murad I, adăpostit la Curtea polonă, şi cu care cronicarul meu întreținea corespondență secretă.

— Ține minte, mi-a strecurat bătrânul, s-ar putea ca

1 Martoloz (în limba turcă) — martor, cheşaz al cuiva, dar şi om de credinţă, informator (n.a.)

beiul tău să-ți fi fost ocrotitor tocmai spre a te folosi el, într-o zi, când i se va fi ivind prilejul. Sau poate vei avea tu nevoie de acel prilej curând.

Prilejul prezis se arătă însă abia peste câțiva ani, la cea de a treia întâlnire a mea cu Vlad Dracul, în nişte clipe la fel de nestatornice ca şi ninsoarea asta de-acum... ca şi viața mea, de-acum... Nu-mi amintesc clar cum au zburat anii, până la acea întâlnire. S-au împletit cu atâtea fapte, cu atâtea chipuri, ființe, întâmplări... Boier Voicu îmi dase bani mulți. Mă răscumpărasem din robie. (Cronicarul meu plecase es-timp la Mecca, nu atât din venerație pentru Profet, cât mai ales ca să se pună la adăpost de intrigile urzite împotriva lui de noul Mare-Vizir al Curții, Khalil-paşa).

Sfătuit şi ajutat de Voicu şi de ceilalți „drăculeşti" aflați în umbră la înalta Poartă, mi-am cumpărat cu peşcheşuri grase de la Ahmed-paşa, întâiul terziman al Curții, titlul de *şarhlüs,* copist cum s-ar zice, în Cancelaria militară sau mai lămurit în acel *Beglik-Kalemi,* unde erau copiate şi păstrate tratatele militare şi tot felul de *surete* şi ordine şi acte ale împărăției. Un alt corp de copişti şi kiatibi aleşi pe sprânceană, de neam nobil, fii de bei şi paşale, sau icioglani, paji ajunşi acolo prin favorurile, înalte şi păgâne ale vizirilor, se îndeletniceau cu scrisul *hatişerifurilor*[1] şi copierea ordinelor secrete. Din cancelaria aceasta porneau tainic în cele patru colțuri ale împărăției poruncile de maziliri, strangulări, schimbări de înalți slujbaşi, de guvernatori şi bei bănuiți de viclenie şi nesupunere față de Amurad. Tot acolo, într-o odaie cu mese joase de scris, erau copiate scrisorile şi actele, care ajungeau în mâna

1 Hatişerif (în limba turcă) — ordin emis de Sultan, purtând şi semnătura lui (n.a.)

Sultanului pe diferite căi sau porneau de la el către martolozii, solii şi trimişii săi aflați la curțile vasale, la cele prietene ori la duşmani.

Deocamdată primisem sfat să caut să mă împrietenesc cu tovarăşii mei din cancelarie, îndeosebi cu Gurgur, un sârb turcit, favorit al lui Şehabeddin, beglerbergul Rumeliei, şi cu Ali, fiul beiului Isac Evrenosoglu, doi turci imberbi, înfumurați şi trândavi, care de-abia ştiau să tragă în tuş monograma vizirului şi încurcau întruna formulele „sfinte" ale diplomelor.

Dealtfel, aveam să înțeleg iute, nu erau singurii neştiutori. Din cei cincizeci de tineri *slujbaşi ai condeiului,* aflați în beglik-kalemi, abia douăzeci lucrau cu adevărat, copiind şi actele ce li se cuveneau lor, şi pe cele ale „favoriților" care, nobili de neam sau lingăi ai înalților lor protectori, huzureau luând pe degeaba arginții stabiliți pentru cinul şarhluzilor. De altminteri în tot *ridjalul,* în toată cancelaria Sultanului, precumpănea acest obicei ca unii să lucreze prea mult, iar alții de loc.

Şi, după cum aveam să iau aminte, atât cei care lucrau cât şi cei trândavi, mai cu seamă ăştia din urmă, se pricepeau de minune să tragă sfori şi să lupte fără şovăire, ca hienele şi şacalii, pentru câte un huzur nou, pentru bani şi putere.

La adăpostul albelor ziduri din multe alte kalemuri-ale împărăției, înaintea scundelor mese de scris, aceşti slujbaşi ai Porții, zeloşi apărători ai legilor, închinători cucernici în Allah, neînduplecate unelte ale voinței marelui lor stăpân şi tiran, nu se gândeau la dreptate, ci urmăreau numai ambițiile şi câştigul lor cât mai apropiat şi cât mai mare. Poate că şi la alte Curți, poate că *totdeauna* şi *pretutindeni* să fi fost aşa, în locurile înalte unde se făceau şi se desfăceau măririle, legile şi

destinele unor popoare mici sau ale unor oameni simpli... Cine ştie...

Eu unul, când mă gândesc la anii pe care i-am petrecut acolo, în *ridjal,* şi când vreau să cuprind într-o singură imagine pe micii şi marii kalemgii, pe care i-am cunoscut bine în timpul tinereții, văd lunecând sub pleoapele fidele şi răbdătoare ale amintirii, doar o haită de lupi cu stranii şi izbitoare înfățişări şi mişcări omeneşti, cu măşti de actori, sacre şi placide, peste rânjetul şi botul lor însângerat şi lacom, cu haine somptuoase şi strălucitoare peste hoiturile vii ale desfrâului şi cruzimii lor, cu zâmbet înghețat şi nepătruns ca al leilor, şacalilor şi şoimilor celor cu trăsături de zei, la care se-nclinau odinioară popoarele Egipetului...

Cunoscându-i atunci, de mult, pe cei ce împărțeau în largul Imperiu al lui Murad cinstea şi legile, mi-am zis de o mie de ori în sinea mea, ca în vechiul nostru proverb romanesc: „cu lupii trebuie să urli ca lupii". Şi-am aşteptat, o, cât de mult am aşteptat în vremea tinereții mele, să vină un Țepeş, care să-i sature şi pe ei de cumplire, să-i învețe minte şi pe ei, să-i ia de gât, să-i dea jos de pe tronurile mici şi mari unde se cățăraseră şi să facă dreptate acolo unde slujbaşii cu bot de lup îndătinaseră tiranie, linguşire, fățărie, ruşine şi peşcheşuri. De aceea, l-am iubit pe viteazul şi aprigul fiu al lui Vlad Dracul şi i-am stat alături, ani şi ani în şir!

Martor mi-e cerul că l-am iubit, l-am înțeles şi l-am slujit cât am putut... dar nu până la capăt... nu puteam... n-am mai putut, mai bine zis... şi de aceea...

Oare cum ar fi fost dacă aş fi mers în hanatul lui Ibrahim Bei atunci când Vlad mi-a cerut-o? După bătălia cu Mahomed ce-aş fi putut schimba din toate

câte-au fost?... Nimic... sau poate totul... Oricum, la ce să mai chibzuiesc ce-ar fi fost... e zadarnic... zadarnic...

6

..."Deci câţi au fost oameni mari, pre toţi i-au înţepat de au ocolit cu ei tot târgul, iar câţi au fost tineri cu nevestele lor şi cu fete mari, aşa cum au fost împodobiţi în ziua Paştilor, pre toţi i-au dus la Poenari de au lucrat la cetate până s-au spart toate hainele dupre ei şi au rămas toţi dezvăscuţi în pieile goale"...

Letopiseţul Cantacuzinesc[7]

Codre:

Nici nu-mi vine a crede că Vlad, Voievodul nostru, e mort şi îngropat, deşi, uite, eu însumi l-am văzut pălit de vrăjmaşi, căzut în zăpadă, împresurat de oamenii lui Laiotă, târât de ei printre picioarele cailor, zdrobit. Şi tot eu, dimpreună cu jupan Stepan Turcul şi cu prietenul nostru veneţianul i-am cules ieri noapte rămăşiţele. Şi i-am ascultat acu', prohodul...

E mort... mort şi îngropat... da' mie nu-mi vine să crez... Pentru mine e tot viu - aşa, ca în ziua când l-am întâlnim întâia oară. Când să fi fost asta? Demult, desigur, deşi parc-a fost ieri... Au trecut aproape douăzeci de ierni. Pe Vlad l-am întâlnit într-o primăvară - atunci când mi-am întâlnit şi norocul... într-o zi de Paşti, cam la un an după ce Ţara i s-a-nchinat a doua oară.

Măiculiţă-Doamne, ce mai Paşti al dracului a fost atunci! Şi-acu' îmi vine a zâmbire când mă gândesc îndărăpt... pe vremea aceea însă eram şi eu tânăr, tânăr

de tot, şi zăpăuc, şi-aş fi luat-o razna încotro vedeam cu ochii, chiar şi peste munți, numa' să fug de-acasă şi să scap de-nsurătoare...

Căci taica, Dumnezeu să-l ierte, căpățânos cum era, şi înclinat spre pravoslavie, ținea morțiş să mă ducă la besearecă (legat ca pe-un taur, că de bună voie nu voiam) şi să-mi pună pirostriile în cap el cu mâna lui, ca să mă vadă - cică - domolit şi aşezat în rândul gospodarilor cuminți din Corbii noştri...

N-avem decât şaptesprezece ani, dar semănăm *tătuşului*[1] dinspre mamă, eram un haidamac cât plopu; lat în spate, cu mijloc subțire şi vânjos, şi cu un pumn greu ca un topuz; altmintreli cam neumblat prin lume, ca orişice țăran sau cioban de pe Argeş, care trăieşte mai mult prin singurătăți verzi şi prin sihle tăcute...

Zău dacă eram muieratic la o adică, da' nu-ş ce-or fi găsit vădanele şi chiar fetele mari la mine, că-mi picau în brațe numai ce mă uitam o dată la ele, lung, pe sub sprâncene... Şi-apoi, de... şi eu, ca omu'... dacă le simțeam cuibărite la pieptul meu de voinic, înfiorate şi ciripindu-mi vorbe dulci, nu puteam să le stric voia şi să rămân ca prostu', de lemn Tănase... încât, ce mai tura-vura, îmi ieşise vorba-n sat c-aş fi un curvariu fără pereche, iar taica - ruşinat în fața oamenilor şi-ntărâtat de nişte neamuri - voia, zor-nevoie, să mă-nsoare cu fata unor vecini cu care - direpț e a zice - mă prinsese în păcat, în acea iarnă, chiar în pătulul nostru, tăvăliți prin fân.

Îmi plăcuse la început fata - era pietroasă şi fierbinte - dar nu eu o chemasem şi nici n-o amăgisem, dăduse singură năvală preste mine, încât nu mă prea simțeam

1 Tătuş — formă arhaică specifică sec. XV pentru bunic, strămoş. (n.a.)

vinovat, nici grea n-o lăsasem, nici urâtă sau săracă nu era, iară mie nu-mi ardea de încherbat casă, cum nu-i arde dracului de tămâie.

Muica îmi ținea şi aci parte. „Dacă pofteşte să se mărite, o fată trebuie să-şi păzească bine cinstea şi să-şi aştepte acasă peţitorii, nu să dea buzna peste flăcăi”...zicea ea. Totdeauna îmi lua partea. Eram feciorul ei cel mare, cel mai iubit, poate unde semănăm cu tătâne-său, de care mult mândră se ținea.

Tătuşul ăsta al meu fusese arcaş în oastea lui Mircea Bătrânul, luptase alături de cârstoşii ăi mari împotriva Turcilor la Nicopole şi dobândise de la domnie, cu hrisov în bună rânduială, o moşioară şi o fâneață. Vina nu era a bătrânului că făcuse paişpe urmaşi şi moşioara o împărțise de zestre fetelor - abia o şfară de pământ la fiecare - iar feciorii lui sărăciseră, afară de unul - care învârtea o negustorie de grâne în Cetatea de Floci...

Şi noi acasă eram opt guri, iar vina n-o purta taica fiindcă sărăcise. Vina o purtau vremurile schimbătoare şi răutățile păgânilor, zicea tot muica, iertându-l. Cum să nu-l ierte? Se luaseră din dragoste şi el făcuse tot ce era omeneşte cu putință spre a-şi ține şartul gospodăriei.

Dar, în bătălia de pe Ialomița[1], unde mersese cu cetaşii jupanului ot Argeş în oastea lui Iancu de Hunedoara, un turc îl tăiase cu iataganul sub umărul drept şi-l lăsase fără putere în braț... şi tocmai dreapta voinicului! (Eu aveam pe-atunci doar doi anişori; după mine au venit la rând trei surori şi-abia în urmă alți trei frați.) Zece ani mai târziu, alți turci prădalnici ne luară vitele şi târâră în robie pe soră-mea a mare, codană de

1 Lupta de pe Ialomiţa la 1442 între turci şi Iancu de Hunedoara. (n.a.)

vreo 11 ani, pe care o plângeau întruna şi taica şi muica, şi-i făceau slujbe ca la o moartă.

Peste un an, nişte braşoveni ne înşelară într-o învoială şi taica alergase la boierul nostru ot Corbi care-l împrumută într-adevăr cu nişte galbeni, dar mai apoi tot acela ne luă cu japca o parte din pământul de zestre al muichii. De atunci taica părea că se zmintise. Umbla în de-a surda pe la judecăți şi besearici, cu jalbe şi acatiste, iar acasă tuna şi fulgera, şi mă punea pe mine să trudesc singur sau cu ăi mici, la agru.

Dumnezeu să-l ierte, da' prea mă muncea, zi de zi, ca pe-un malac sau rob! Mă trimitea să desțelenesc şi să ar prăpădita lui de jarişte de sub munte, acolo unde era numa' piatră, mărăciniş şi răgălii. Mă mâna apoi sus la pădure, să-i tai copaci şi pe Lovişte, să-i duc la păscut cele câteva oi rămase. Nu mă lăsa o leacă să răsuflu. Cu toate astea, nu-ş cum îmi găseam vreme să mă-ndeletnicesc şi cu ce-mi plăcea. Şi tare-mi plăcea să m-adun cu vânătorii noştri şi cu plăieşii, să le dibui meşteşugul de-a pune capcane, de-a prinde şoimi de luptă, de-a se bate în bâte sau cu cuțitele, ori cu fiarele codrului.

Cu vreun an înainte de a fi intrat la oaste, moşu meu Uescu, omorâse o ursoaică. Eu cu verii mei mai mari dădusem apoi peste bârlogul fiarei şi-i luasem puii - abia fătați. Cei duşi de-alde Ueştii, la ei acasă, muriră cu zile. Al meu (era o ursoaică jucăuşă şi flocoasă) scăpase cu viață, fiindcă furam estimp lapte de la oile noastre şi-i dădeam pe ascuns să sugă, dintr-o tiugă cu moț, ca dintr-o țâță. Mă prăpădeam de drag după puiul ăla de urs, dar şi ursuloaica după mine! O îmblânzisem, mă jucam cu ea, ca şi cu-n cățelandru, o purtasem în spinare zi de zi, până se făcuse de vreo 80-90 de ocale. Îmi intrase în cap s-o învăț să tragă la plug sau la car

(gânduri de netot!). Taica besăduia şi zbiera c-o s-ajung ursar ca ţiganii şi că-s bun doar de bâlci. Muica se făcea însă când mă vedea cum ridic, ca pe-o oaie, dihania aia de urs ce mormăia de plăcere şi umbla pretutindeni după mine în lanţ, precum dulăul, după stăpânu-său. Fetele din sat mă porecliseră Ursuloiul sau „ibovnicul ursoaicei”; flăcăii se hlizeau şi mă-njurau, dar începuseră a-mi şti de frică. La trântă dreaptă îi puneam jos dintr-o dată, c-o încleştare şi-o răsucire, iar de săreau mai mulţi preste mine la-ncăierare necinstită, fluieram într-un anume fel şi îndată-mi venea ursuloaica în ajutor, mormăind şi clătinându-se ca beată pe labe şi zornăindu-şi lanţul. Măiculiţa mea, zău c-am fost tare zărghit în tinereţe! Umblam mereu cu dihania aia după mine oriunde, chiar şi la crâşmă. Odată, de Crăciun, îmi amintesc, am legat-o cu lanţul de-un stâlp de la pridvorul besearecii din sat (Nu era să intru cu ea înăuntru, Doamne păzeşte, că doar nu-s păgân). Şi totuşi cât pe ce să mă afurisească popa David ot Corbi, socru-meu (carele nici nu visa pe-atunci c-o să-mi fie socru, se ţinea mare, fiindcă ştia carte şi-avea neamuri la Curte).

Ursoaica, zău aşa, mi-a purtat noroc! De-aia şi eu, mai târziu, după luptele cu saşii, când Vlad-Vodă m-a făcut sutaş şi, după şartul curţilor crăieşti şi-al cavalerilor de pretutindeni, m-a înălţat printre voinicii şi noii săi boieri, mi-am zugrăvit la un meşter din Sibiu pe scut, sub flamura albă a lăncii Sfântului Gheorghe, patronul taichii şi-al bisericii noastre ot Corbi, o ursoaică neagră între doi brazi ca smaragdul.

N-am uitat-o, sărăcuţa! Cum s-o uit, când tocmai dihania asta îmblânzită, în ziua a treia de Paşti mi-a scos în cale şi norocul şi bunăvoinţa Domnului Ţării

Românești. Ajungeam eu oricum în oastea Vladului, da' poate nu intram așa repede, cu dreptul!

Încă din iarna aceea aflasem că Vodă al nostru dorea să strângă la Curtea sa pe fiii de moșneni sau de ciobani care-or fi viteji și-or vrea să vină la el; dar că n-are bani a le plăti slujba, ci doar le va da cal, arme și hrană și-i va milui după lupte ca pe curtenii săi. De aceea, eu cu verii și prietenii mei băteam satele și crâșmele tot așteptând porunca domnească să ne înfățișăm vornicului sau - cum zicea muica - tot pândind să se-arate-n zbor un măgar fermecat, ca să ne-agățăm de coada lui.

(Parc-o aud: „o dată în viață vezi un măgar zburând, prinde-l, fiule, nu-l lăsa!")

Taica simțise și el că vreau să fug în lume și se dădea de ceasu'morții că-i scap din mână. Ar fi vrut să mă-n-soare, numa' și numa' să mă lege de sat și de averea vecinilor. Fata a cu care păcătuisem moștenea multe oi și destul pământ. Eu n-o voiam însă cu cununie, nu mă dam legat pe veci pentru niște oi. Estimp îmi căzuse cu tronc crâșmărița din Poienari, despre care toți știau că se ține cu un jupan de la Argeș. A naibii crâșmărița, îmi tot zâmbea cu înțelesuri și-mi trimetea vorbă să viu s-o văd, și când veneam, n-avea timp de mine, și crăpăm de ciudă. Nu ne drăgostisem încă niciodată și fierbeam; pusesem prinsoare cu verii mei că îi voi sufla în borș jupanului de la Argeș, fie ce-o fi.

În prima zi de Paști fugisem de-acasă, fiindcă ai mei pregătiseră masă mare și-i chemaseră pe așa-zișii cruscri, cu fata lor. Eu - tămâie. Mă topisem în pădure, luând drumul spre crâșma din Poienari, dar nu pe calea umblată, ci pe o potecă în coasta muntelui. Ursuloaica m-a ajuns; o lăsasem dezlegată și, lipa-lipa, după mine.

Am gonit-o în făgetul de sub Cetatea Poienarilor şi-am intrat să mă ospătez la crâşmă. Nu prea era lume. Diavolița de gazdă s-a prefăcut la început că nici nu mă cunoaşte; se-nvârtea ca sfârleaza şi-i cinstea cu vin şi-i ospăta pe nişte schileri posomorâți, veniți cu boierul ei de la Argeş.

Besăduiau încet între dânşii, clătinând capul fără chef, ca oamenii cu multe griji. Aveau şi de ce să fie înfricați; Vlad Vodă îi chemase a doua zi de Paşti (auzi, cine-a mai pomenit, la zi de Sfântă Sărbătoare!) cu catastiful vămilor, sus, la Cetatea Poienari. Şi socotelile vămilor erau încurcate rău, iar Drăculea ăsta, ştiau toți, n-avea răbdare, necum milă la asemenea trebi. Şi, cică, avea să fie judecată straşnică la Cetate în fața Curții şi-a lui Vlad. Erau aşteptati acolo, dimpreună cu Domnul, mulțime de slugi şi dregători d-ăi mari, din Târgovişte şi din alte oraşe. Nu se ştie cu ce gânduri îi chemase Drăculea, nu le mirosea însă a bine boierilor.

Vinul îi muiase de tot pe schileri şi-i întristase în loc să-i veselească. Eu eram bucuros. Crâşmărița îmi trimisese băutură şi vorbă amețitoare să aştept, că schilerii o să plece curând, iar ea o să-nchidă crâşma. Venise poruncă de la vornicie ca, pe toată valea Argeşului, hanurile şi crâşmele să fie închise atâta timp cât Drăculea va sta în cetatea Poienarilor, ca să nu se isce cumva bătăi şi neorânduială prin sate şi s-auză Domnul. Oamenii să petreacă acasă la ei, cum le-o pofti sufletul; pe uliți şi pe drumu' mare să nu umble însă beți că va fi vai şi-amar. Şi cine va dori să vină cu vreo jalbă la Domn, să vină a treia zi de Paşti în fața Bisericii Domneşti de la Curtea de Argeş.

După prânz boierii plecară şi slugile casei începură să zăvorească odăile şi beciurile.

— Codruțule, ursule, îmi pare rău, da' nu poți rămânea nici tălică aici, se alintă diavolița de crâşmăriță.. Eu însămi trebuie să plec la o rudă, în sat.

— Ia-mă cu tine. Doar m-ai chemat, nu? am şoptit tremurând de dorință şi înciudat că iar mă duce de nas ca pe copii.

— Bădiță, nu se cade, mă vor vedea şi bârfi toți megieşii. Lasă pe altă dată. Du-te acu' acasă, la logodnică, şi la ursoaica ta, râsese femeia, mângâindu-mi umărul.

Vinul mi se urcase la cap, nu mai ştiam ce fac, nu-mi păsa nici de slugi. M-am ridicat şi am prins-o în brațe, lipind-o de mine, mult timp, silind-o să-mi simtă bărbăția, strivind-o pătimaş, fără s-o sărut. Apoi am îmbrâncit-o şi-am spus, gâfâind:

— Dacă nu vii cu mine numaidecât, jur că n-o să mai mă vezi niciodată. Şi-o să-ți pară rău, proasto!

Ca prin minune a devenit supusă. S-a agățat de mine ca iedera de stejar şi a murmurat:

— Şi unde... unde-o să mă duci, pe sub cumpăt, bădiță?

Cunoşteam în pădurea Poienarilor, la locul zis Peşteri sau Gropi, un ascunziş minunat, un bordei pitit într-o scobitură de munte. Acolo îşi duceau şi străbunul şi moşu-meu şi taica - la vreme de izbelişte sau de năvală păgână - grâul şi pieile şi avutul; acolo începusem să-mi duc eu uneori câte o ibovnică. De curând pusesem paie proaspete pe jos şi îndepărtasem liliecii şi păianjenii.

— Vom sta ascunşi la Gropile Zimbrului, sub Cetate...

Crâşmărița s-a învoit. Nu era departe, totuşi prin pădure se făcu a obosi şi eu o luai în brațe ultima bucată de drum.

În bordei o pusei binişor pe paie şi tocmai mă

aplecasem asupră-i s-o sărut, când muierea țipă deodată ca apucată de iele, iară eu simții o greutate grozavă şi caldă căzându-mi în spinare. Venise neauzită ursuloaica mea şi mă amuşina pe la ceafă şi urechi, fornăind, bucuroasă că mă găsise, după obiceiul ei de când fusese pui.

Îi ardea de joacă, spre groaza crâşmăriței şi marea mea nemulțumire.

M-am scuturat cu greu de namila din cârcă (femeia nu sufla, ca leşinată) şi foarte supărat i-am cărat dihaniei pumni şi picioare ca să plece. A dracului, nu voia. Atunci am înghesuit-o spre fundul bordeiului şi am dat-o cu capul de peretele de lut (nu-mi era frică, ne luasem la trântă de nenumărate ori şi ştiam că e blândă, nu mă muşca, nu mă zgâria, doar mormăia şi clănțănea din dinți, cum fac şi dulăii ațâțați la joacă). Peretele bordeiului vechi s-a crăpat pe neaşteptate; o parte a căzut şi atunci s-a dezvelit ochilor mei uimiți adâncul unei hrube neştiute, şi pesemne cu răsuflători sănătoase, căci aerul nu amirosea decât jilav, a beci vechi. Ursuloaica a intrat în gura aia de peşteră şi s-a tot învârtit, mârâind, căutându-şi o altă ieşire.

N-am mai aşteptat să văd cum se descurcă ițele, am luat-o în brațe pe crâşmăriță, şi am dus-o într-o altă adâncitură a muntelui. Femeia ofta şi mă mângâia, pierdută, cum fac toate în asemenea clipe fără timp. Am culcat-o pe zeghea mea nouă de Paşti şi ne-am iubit acolo până pe înnoptate. Pe urmă ne-am despărțit. Ea a luat-o spre satul ei, eu spre al meu. Mi-am fluierat ursuloaica. În darn. N-a venit. (Aveam s-o găsesc abia a doua zi unde şi cum nu mă aşteptam). M-am dus acasă pe furiş şi, dăulat, am dormit în pătulul nostru până târziu.

Dimineața m-a trezit larma din casă, ori poate miroazna aceea îmbietoare de colaci, lapte fiert, miere şi friptură, olaltă cu izul pişcător de usturoi. Soru-mea a mică zdrobea într-o piuă nişte usturoi pentru mujdei - de-ți venea să leşini de poftă, iar taica şi muica se ciondăneau - fireşte pentru mine. Îi aud parcă şi-acu. Nu am uitat niciun cuvințel din cearta lor.

— Hătu-i neamu' de *prişleț*[1] lu fiu-tău! zicea cu vocea lui groasă taica. Crede că va rămânea în vrerea lui! O să-i dau eu hrăborie, să se sature! Dacă s-o duce la oastea Vladului, în loc să să-nsoare, cine dracu' o să-ngrijească agrul ăla dimpreună cu mine? Prea multe războaie fac Domnii pentru Scaunul lor! Cine o să pună mei şi alac? Tu, or ăi mici? Că Domnul şi boierii n-or veni să lucre la noi!

— Păi ce să zic, ție, bărbate, ți s-a năzărit să-l nenoroceşti. Ia aşa-ți răspund, că eşti prost - fie-mi iertată vorba - nu vezi nici până-n vârful nasului! se ținea tare muica. Ți-a intrat în cap să-l însori, însoară-l! Da' să nu crezi c-o să mai muncească pentru tine. Că văzuşi şi socru-su ăla abia-l aşteaptă să-l pună la treabă! Acu', în vremile noastre, când bărbații au tot murit prin lupte, şi un nevleg e de mare folos, da'mite un voinic cât Codruț al nostru!

— Şi ce? îl însor cu o calică? E fată cu zestre. Şi-apoi el a vrut-o, el a răsturnat-o în fân, s-o ia acmuşi, să nu facă pe păgânu'! Să se sature creştineşte!

— El a vrut... îl îngânase muica, în derâdere... Iar ea; sărăcuța, nu... Ce să zic... minte ai, bărbate, ca părul pe broască!

— Să se-nsoare, c-altmintreli îi moi oasele... Eu l-am

1 Prişleţ (arhaism) — pribeag, (n.a.)

făcut, eu îl omor!

— Da... da... L-ai făcut, nu zic. Da' de ce l-ai făcut? Să stea acasă, pe vatră, să rămână sărac lipit, să robească la țarină... asta vrei, nu? Să-ți păzească oile şi să le facă vecinilor nepoței, în timp ce alții, mai puțin isteți cu duhu şi mai nevolnici se duc la oaste... Pe Dobre, îl ştii, carele-i mai mare doar cu un an ca al nostru, l-a lăudat Vodă de Crăciun şi i-a dat *aspri* de şi-a luat zece oi. Şi-i în oaste... şi-i bine...

Taica se supărase şi mai rău:

— Taci o dată, muiere! Parcă i-ai fi maşteră, nu muma a bună care i-a dat țâță. Vrei să-l vezi mai vârtos oştean şi slugă a acestui Vodă Drăculea, decât să rămână în sat, moşnean sănătos, ha?

— Da' de ce să rămână-n sat, ni, bărbate - nu se oprea nici muica din melițat... Că-i doară nepot de jude şi el, şi-i frumos ca bradul, de mor fetele când îl văd, şi-i voinic cât ursul... Poate a ajunge şi el ceva, dac-o merge la Argeş, la oastea Domnului Vlad, că mânuie ca pe-o nemică sabia aia grea, francească, şi cu două tăişuri, pe care-am moştenit-o de la tătuşul meu.

Taica urlase ca scos din minți:

— Să nu puie mâna pe sabie, că-l znopesc. Ştii că vreau s-o schimb la anu', la iarmaroc, pe-un fier de plug.

Am răcnit şi eu, ivindu-mă pe prag:

— Cu ce-o să mă duc la oaste, Doamne, iartă-mă! Cu bâta de căluşar? Că nici coasă n-avem, de când s-a ştirbit.

Taica m-a privit mânios şi-a-ntins mâna stângă după bici. Era atârnat în cui, lângă uşă. Îi gustasem de nenumărate ori plumbii şi eu şi frații mei micşori şi cred că mi-aş fi primit pe loc tainul, cât eram de lung, fiindcă

îndrăznisem să ridic glasul la *El,* părintele meu lumesc, dacă în ogradă n-ar fi intrat feciorii lui Bode, pristavul, şi unchiul meu Galeş, baciul obştei noastre, înveştiți în cele mai bune straie şi puțin cam cu chef.

— Scoal' de pe cuptior, cumnate, râsese Galeş către taica. Şi -vin' şi domita cu noi la Cetate, la Poienari, să vezi petreacerea!...

— Ce petreacere? mormăise taica nedumerit, scărpinându-se în barbă. Galeş se făcu a se mira, bucuros de vestea pe care-o purta în guşă:

— Ni, omule, nu ştii ce s-a fost tâmplat de cu ziuă la Poienari? Ştie tot satu' despre minune, numa' voi n-ați aflat.

— Ce minune? se repezi şi muica, nerăbdurie.

— Aibi pace, soră, să-ți zic... Dis-de-dimineață a venit în goană la Bode un pristav boieresc de la Argeş. Zice că-s glotiți mai jos de Cetatea Poienarilor mulțime de jupani, în lanțuri.

— Ce tot spui! îşi pleznise muica mâinile (mâinile ei mari, muncite şi sfinte... Doamne, cum i le-aş săruta de-ar mai fi vie!)

— I-a prins Vodă înainte de Paşti pe ăi de uneltise împotriva Drăculeştilor... povestise mai departe Galeş. Pe cincizeci de boieri d'ăi mari, din gintea Dăneştilor şi-a lui Aldea şi Albu, i-a înțepat pe loc, şi-a încongiurat Târgovişteа cu dânşii. A zis că, de-au voit Săptămâna Patimilor a o cinsti în legea lor hicleană, le dă el şi Paşte şi patimi. Iar pe alți jupani târgovişteni carii au fost aşişderi de față la omorârea lui Mircea, fratele Domnului, şi a lui Drăculea Vodă bătrânul, i-a luat de înviere, chiar de la Sfânta slujbă, cu jupânițe, cu feciori, fete şi cu slugi cu tot, i-a urcat în neşte harabale şi i-a pornit spre Poienari. Acu, îs sosiți.

— Ce să facă jupanii acolo, moşule? m-am mirat şi eu, ca prostu', supărat că nu aflasem la timp şi plecasem azi noapte de la Cetate.

Moşu-meu a râs într-un dinte:

— Cică i-a pus Vodă *saraholi,* să-i lucre la Cetate, subt porunca meşterilor pietrari ce-au început să întărească zidurile vechi de pază, cu cărămidă nouă. Iaca v-am spus şi vouă să ştiți - noi mergem într-acolo, să vedem cu ochii minunea!

— Stai, neică Gheorghe, că venim şi noi! zisese muica şi se răţoise spre soru-mea: Fată-hăi, ia adu-mi cojocul ăl nou cu flori de mărgele!

Ieşisem în curte năuc. Mă orbise soarele ce sclipea în coastele ninse ale măgurelor. (Fulguise înainte de sărbători; adevărată ninsoare a mieilor, proaspătă şi moale... nu ca asta de-acu, înghețată şi vântoasă de te pătrunde până-n inimă...) Unul din feciorii vecinului se dăduse pe lângă mine şi-mi şoptise:

— Codruțule, ți-au trimis vorbă alde Ueştii că să vii negreşit şi tălică. Ei îs acolo... E multă oaste şi lume de la Argeş şi Târgovişte.

Ne-a luat moşu-meu Galeş cu căruța lui. Într-o goană nebună am ajuns la Poienari, sub Cetate, în lunca unde se țin horele şi bâlciul mare de la Moşi.

N-am crezut c-o să găsim acolo atâta norod. Cu greu ne-am strecurat printre oameni, harabale, călăreți. Se aflau adunați mai toți moşnenii şi ciobanii din Corbi, Turburea şi Căpățâneni, cu neamurile lor, alături de cei ohabnici. Întinseseră masă la iarbă verde şi petreceau.

Pe drumeagul ce duce sus spre Cetate se înşiruia mulțime de voinici cu sulițe şi pieptare de-oțel. Aveau poruncă să nu îngăduie nimărui să urce, decât numa' curtenilor sau olăcarilor.

Podul era lăsat. Pe turnul pătrat, cel vechi, cât şi la celelalte trei rotunde fâlfâiau steagurile cu herbul Drăculeştilor. Asta însemna, vezi bine, că Vlad Vodă e înlăuntru Cetății.

Omenirea strânsă ca la iarmaroc șta şi aştepta de vale, doar-doar l-o zări pe Domn trecând la înapoiere spre Curțile sale de la Argeş. Toți erau lacomi s-auză şi să vază ce grozăvii se-ntâmplă sus cu boierii hainiți, da' nimărui nu-i da prin minte să încalce cuvântul lui Vlad şi să urce; se mulțumeau să-i tot descoase pe lefegii şi oşteni. Ai mei tăbărâseră cu întrebări pe-un cumătru din Aref, proaspăt stegar domnesc, ce sta de strajă şi el, p-acolo.

— Şi zici, Stane - se bucura taica trăgându-l de un găitan - că trudesc jupanii noştri din Albeşti şi Corbi, ca neşte robi de rând? I-ai văzut domita? Ce fac?

— Da, cumetre, i-am văzt, răszicea oşteanul sastisit. Ce să facă? Amestecă varul şi pun cărămidă pe cărămidă la murii ăi noi. Şi pe jupânițele lor le-a pus Domnul la muncă proastă. Nepoata lui Vâlcan, a tânără, plânge şi-nvârte măliga în cuhnia Cetății, lângă bucătarul anatolian al lui boier Stepan Turcu din Aref, ruda noastră.

— Zici că jupan Turcu e şi el la Cetate? îl iscodise muica, având un gând al ei, mai demult, de pe la Crăciun, când aflase de întoarcerea boierului Stepan sin Nanu ot Aref. Cu fostul cnez din Țara Loviştei, cu Nanu, ne înrudeam într-adevăr, prin tătuşul ei - ca mai tot satul, de-almintreli.

— Azi noapte la chef era sus lângă Voievod. Da' acmuşi crez că e prin Poienari, după treburi. Trebuie să treacă din nou spre Cetate, aşa spunea.

Din clipa ceea muica nu mai avu astâmpăr; mă luă de

o parte şi mă dăscăli şi mă oşti şi mă puse să fiu cu ochii-n patru în lungul drumului, şi nu mă slăbi până ce nu-l zărirăm pe jupan Harefta venind prin mulțimea glotită, călare pe calul său turcesc, negru ca păcura şi împodobit, cum nu se prea vedea la noi, cu surguci înalt de pene colorate, prins între curelele din fruntea căpăstrului, şi cu arşâ verde cu lalele de-argint. Îmi luase ochii calul, da' şi călărețul... (Doamne-Sfinte cum au mai trecut anii! Oare boier Stepan îşi mai aminteşte cum arătam eu, băietanul-ursuloi, la prima noastră întâlnire? Dar-ar Dumnezeu să nu fie acum ultima! He, he, cum să mă fi uitat? Toți curtenii drăculeşti m-au privit ca pe-o brezaie când cu isprava aceea din ziua de Paşti, şi apoi... cum să mă uite? Că doar unu-i Codre, Ursul ot Corbi! Doamne-Sfinte, da' el ce mult s-a schimbat! Şi totuşi, e tot el, la fel.)

Mi-a arătat bunăvoință din prima clipă. Muica, sărăcuța, îl rugase în numele părinților şi-al tătuşului nostru să mă ia în slujba lui. Mă privise viclean şi mirat când mă lăudasem că buşesc ursul de pământ şi că niciun flăcău nu mă-ntrece la trântă voinicească.

— Cu vreun oştean ai luptat vreodată? țin minte că mă întrebase, mustăcind.

— Nu. Doar cu flăcăi, cu neşte ursari şi cu un țampez de bâlci, şi i-am pus jos şi pe ăia, fireşte, pe rând.

Jupan Harefta se-ntoarse spre muica:

— Minte fiu-tău cesta?

— Nu, vere Stepane! E zărghit, dar nu minte niciodată!

— Ia să-l punem la cercare, râsese el din nou. Vrei să mă urmezi la Cetate, flăcăule, şi să lupți acolo cu un oştean adevărat?

(Parcă m-aud. Chiuisem în gând şi şoptisem repede şi răguşit:)

— Vreau, boier Stepane, cum să nu?

— Ia daţi-i careva un cal cu împrumut, că venim acmuşi îndărăt! strigase Harefta. Un corbean îmi împrumută mârţoaga lui. Taica se-nnegri de supărare când încălecai pe deşelate şi plecai. Eu mă simţeam călărind un armăsar înaripat. Îmi zâmbea norocul, zâmbea muica înlăcrămată de mândrie, zâmbea pe sub mustaţa, pe-atunci castanie, Stepan sin Nanu ot Corbi.

După un pătrar de ceas intram pe podul de lemn şi prin poarta mare a Cetăţii, unde am descălecat. Am trecut, în urma lui Harefta, printre străjile domneşti. Numărul lor se ridica la câteva sute, da' în Cetate erau doar vreo cincizeci. Nişte namile cu căciuli şi mantăi negre, cu pieptare cuirasate şi suliţe zdravene. Niciunul dintre ei nu purta barbă; feţele lor întunecate nu mi-au plăcut, din prima clipă. Chipuri împietrite, cumplite. Pe ăştia îi adusese Vlad cu el din Sighişoara; erau lefegiii săi, mercenari cum li se zice pe la curţile italienilor; ăştia trăgeau omul în ţeapă hohotind ca la nuntă, şi se-aruncau în foc oricând le poruncea Domnul, care-i miruise cu multe averi luate de la trădători. Nu mi-au plăcut nici mai târziu.

(M-am potrivit mult mai bine la fire cu boier Stepan, ruda şi prietenul meu de-o viaţă, despre care Vlad zicea că e viteaz, credincios, dar *cu inimă de muiere...* Ca şi cum numai muierile trebuie să aibă inimă... Noi, oştenii de ţară, coborâtori din moşneni, ohabnici şi ciobani, noi cei ce-am intrat apoi în oastea lui Vlad şi-am fost înălţaţi de el căpitani şi dregători şi curteni, am făcut multe blestemăţii, şi-am tăiat cu nemilă în turci şi-n neprieteni, totuşi cu meşteşugul blestemat al ţepelor nu ne prea plăcea să ne-ndeletnicim. N-aveam suflete de fiară ca ăi din oastea mercenarilor... poate aveam şi noi

inimi de muiere, cum zicea Domnul, în derâdere. Eh, ierte-l Dumnezeu, că boierii şi potrivnicii lui cei mulți nu l-au iertat!... Da' nici el pre ei).

Atunci de Paşti, la Poienari, l-am văzut întâia oară pe Vlad Drăculea sau Țepeş cum i-au scornit nume jupanii. Era în curtea mare dinlăuntrul Cetății, între curtenii săi. Vorbea şi râdea în felul acela al lui, de neuitat, aspru şi repezit. Mi s-a părut tânăr şi neîndurat, ca un arhanghel al răzbunării, cum sta vânjos şi mândru, cu pletele castanii răsfirate de vânt pe umerii săi largi de luptător cercat, sprijinindu-şi stânga înmănuşată în mânerul săbiei de la şold.

— Pe schilerii care ne-au furat avutul domniei şi-al țării să nu mi-i înțepați aci, că le-o fi urât singurei. Să mi-i duceți în piața mare din Târgovişte, să stea în țeapă acolo trei zile, să-i vadă tot norodul şi negustorimea... Şi să afle şi ăi de preste munți cu care erau învoiți la trecerea mărfurilor.

E bine cum i-am judecat, boier Pugule? Spune - au doară domnia ta ai stat martor la unele judecăți 'nainte de-ale mele; ziceai c-ai apucat multe domnii şi cunoşti pe slavoneşte *nomocanonul* lui Vladislav[1] , cât şi legile vechi, nescrise:

— E bine, Măria Ta, mormăise temător şi în silă cel întrebat.

— Atunci de ce te-ai mohorât? Au eşti cumva bolând? Or ți-i milă de rudele nurorii tale pe care le-am pus aci saraholi? Să nu-ți fie milă, că nici ei n-au ştiut ce-i mila față de rudele Domniei mele, crede-mă! Să te bucuri că le-am lăsat viața. Ei i-ar tăia pe toți ai mei, dac-ar putea, aşa-i. cinstiți jupani?

---

1 Nomocanonul lui Vladislav - text juridic vechi - derivat din Dreptul roman şi tradus în bizantină şi slavonă. A fost scris în 1451.

Câțiva râseră. Cei mai mulți tăceau şi-şi fereau ochii.

Nu mai ştiu ce răspunsese bătrânul Pugul. Țin minte că Vlad se-ntorsese spre unul, îmbrăcat ca de nuntă.

— Şi tu, Bratule, la câte domnii ai slujit?

— Eu sunt tânăr, Măria Ta, râsese cesta, ca prostu'. N-am prins până acu' decât două, da' până oi muri, deh...

— Pân-oi muri... hm, firește, cugeți că o s-apuci mulți Domni... se stropşi deodată Vlad la el. Pân-oi muri tu... Ce om ştie însă când îi vine ceasu'? Îl auziți, cinstiții mei jupani? *Pân-o muri...* sau pân-o îmbătrâni va apuca mulți domni, aşa-i? Că eu n-o s-ajung a îmbătrâni în Scaun, crede domnia-sa...

— Am vorbit şi eu, necugetat, iartă-mă, Doamne, luă aminte deodată Bratu. Nu mă gândeam la Măria Ta...

— Să te gândeşti de-aci înainte, Bratule, tună Vlad. Să vă gândiți cu toții, jupanilor. Vă mai las, să vă gândiți bine, că avem de sfătuit asupra acestor treburi dinlăuntru, cât şi asupra deselor şi ruşinoaselor voastre dezbinări şi întoarceri cum bate vântul!

— Măria Ta..., căutase să-l domolească jupan Dragomir Țacal. Doară cunoşti supunerea noastră, a celor de față... Nu-ți vărsa supărarea pe noi. Înțelegem, eşti mânios pentru vestea pe care-ai primit-o azi din Sibiu. Am auzit şi noi de călugărul acela ce se dă drept copil de Basarab[1] şi unelteşte cu saşii, şi la toți făgăduieşte privilegii noi şi chiar marea cu sarea... da' noi, boierii țării, suntem uniți cu tine şi nu-l vom lăsa să te uzurpe.

Calcea grămăticul se amestecase şi el în vorbă.

— Zice-se că acel popă carele tot Vlad sin Drăculea îşi

1 Vlad Călugărul, pretendent la tronul Ţării Romaneşti, fiu din flori al lui Vlad Dracul, călugărit la tinereţe, apoi declarat Domn în 1481 cu sprijinul lui Ştefan, (n.a.)

zice, le-ar fi făgăduit lui Petermann din Sibiu şi lui Petru Gereb de Veresmont vămile de la Rucăr şi Brăila, de-o ajunge cândva Domn... Le-a dat de pe-acum *danie...* a văzut omul nostru din Sibiu zapisul într-o ciornă.

— Hm, să-mi aduci aminte, Calceo, de cum ajungem la Curte, să scriu Regelui Mattia şi Guvernatorului regatului, lui Mihail Szilágyi. Cât despre negustorii din Scaune şi Braşov, le-om întoarce-o noi cum li se cuvine, să ne țină minte şi urmaşii urmaşilor lor, se mâniase din nou Voievodul.

— O să le scrie Regele Mattia să-i cumințească, nu te mai mâhni de pomană, mormăise marele vornic.

— Dacă văd atâtea obraze mâhnite în jurul meu, la *zi* mare ca asta, râsese Vlad, mă cam mâhnesc şi eu, boier Stane.

— Da' cine-i mâhnit, Măria Ta? întrebase linguşitor paharnicul Stoica. Vlad făcuse un semn cu bărbia, către un bătrân din ceata vechilor boieri de țară.

— Mi se pare că şi dumnealui jupanul Bârlăbaş.

— Ți se pare, Doamne, îi întoarse vorba tăios comisul *mazâl*[1] . Sunt bolnav; de vreo săptămână mă chinuie neşte dureri în coşul pieptului. Au n-avem voie nici la bătrânețe să fim bolnavi?

— Ba da, cum nu, cum nu - răspunse dintr-odată cam în batjocură Voievodul. Te-aş ruga însă din suflet, spre binele bătrâneții tale, să faci ce-oi şti să te înzdrăveneşti până săptămână viitoare când voi face *căutarea*[2] oştilor țării... Să nu-mi lipseşti, auzi boierule, cu credincioşii şi curtenii tăi de la *lustraturus exercitum*[3]. Ori măcar să-ți trimiți în fruntea cetaşilor pe ălălalt fiu, carele încă n-a

1 Mazâl(mazil) — scos din funcţie, (n.a.)
2 Căutare — un fel de inspecţie militară anuală, (n a.)
3 Lustraturus exercitum — termenul latin pentru această inspecţie, „căutare", (n.a.)

luat drumul Braşovului. Te-aş ruga mult, jupan Bârlăbaş...

(Bătrânul tăcuse, încruntându-se fără vrere. La căutarea oştilor veni cu fiu-său, dar câteva săptămâni mai apoi, fugiră şi ei preste munți, în tabăra Dăneştilor).

Se apropiase de Domn atunci jupan Cazan al lui Sahac, logofătul.

— Ce facem cu hainiții din Cetate, Măria Ta? Să scrie grămăticul tău, Calcea, vreun...?

— Când ne-om întoarce la Târgovişte o să hotărâm... sau după ospăț... Dar vă zic: De maziliții ăştia de la Poienari să nu cuteze însă niciun curtean să le uşureze în ascuns truda sau să le dea altă hrană decât cea pe care au dat-o şi ei robilor. Şi nici straie să nu li se dea, pân-or ajunge cele de pe ei doar zdrențe. Pe urmă, de nu i-om găsi din nou uneltind cu vânzătorii de domnie îi vom ierta, lâsându-i la moşiile lor. Şi acu, haideți să prânzim, să ne veselim, jupanii mei. Vă poftesc la masă!

Harefta tăiase în clipa aceea calea lui Vlad şi, împingându-mă pe mine către Voievod, îi grăise râzând:

— Stai, Măria Ta!

— Ce-i, boier Turcule? Ce vrea flăcăul ăsta?

— Mărite Vlad, îngăduie-i acestui nepot de văr de-al meu să se-ntreacă la trântă cu un oştean de Curte. În timp ce vei prinzi, vom petrece văzându-i. Ți-am mai spus părerea mea, alte dăți. Să iei seama la țărănuşii ăştia; din ei ar putea ieşi o oaste straşnică, de-ar fi lăsați să-nvețe lupta cavalerească.

Vlad mă cântărise din ochi, gânditor. Privirea lui, mistuitoare ca o flacără verde, m-a înspăimântat în prima clipă; o voință şi-o putere neînduplecată părea că mă soarbe în acelaşi timp spre el şi-mi porunceşte să cred orbeşte într-însul, să mă supun lui, să nu cutez a

crâcni.

...Şi, martor mi-e cerul, nicicând n-am crâcnit... chiar dacă în sinea mea gândeam într-altfel şi cârteam uneori, era de ajuns ca Domnul meu să mă străbată o dată, din nou, cu privirile lui grele, ca să mă las iarăşi ameţit de acea pornire neînduplecată ce-l stăpânea şi pe el, şi să stau gata a mă arunca în foc, dacă mi-o cerea, ca şi toţi ceilalţi credincioşi ai săi, oşteni căliţi în lupte, flăcăi, bătrâni ori copilandri.

Pe atunci nu înţelegeam de unde-i vine acea putere asupra norodului... O căutam, prosteşte, pe chipul său bărbătesc, în cutele mantiei de filendreş, de culoarea sângelui de iepure, în cuşma conabie împodobită cu nestemate ca lacrima, în steaua de rubine ce-i lucea prinsă dedesubtul surguciului domnesc, în armura sa venеţiană şi-n sabia ce-i strălucea la şold...

— În câte feluri ştie a lupta? întrebase Vlad, în vreme ce boierii mă măsurau cu dispreţ şi mirare.

— Numai în trântă dreaptă; singur se laudă că pune jos şi-un urs.

— Păi dacă se laudă aşa, ce-ar fi, Măria Ta, se vârâse-n vorbă deodată comisul domnesc Iova, să-l punem la cercare pe flăcău nu cu un oştean, ci cu un urs în carne şi oase. Că tot a găsit straja noastră în puţul cel părăsit o dihanie de-asta.

— Un urs în puţul părăsit? Da' cine l-a vârât acolo? se mirase jupan Harefta. Cine l-a găsit?

— Milea, straja de noapte. A crezut că-i un muroi care urlă, - că urla înăbuşit în puţ - de ţi se-ncrâncena carnea auzindu-l. Apoi, au văzut că-i un urs rătăcit, de-al ursarilor pesemne, cu un lanţ ciudat, prins de-o zgardă de piele în jurul gâtului.

— Ce să caute ursarii în Cetatea şi posada mea? se-n-

cruntase Vlad, apoi se-ntoarse ca fulgerul spre Harefta.

— Boier Turcule, cheamă pe Tae-n-coş, sluga mea. Să cercetați amândoi faptul şi pe ăl de l-oți găsi vinovat c-a ascuns un urs în puțul Cetății noastre să mi-l puneți în fiare.

— Am cercetat însumi, Măria Ta, făcu Iova comisul. Ursul a venit ca printr-o minune. A dat de vreo surpătură în dealul care dă către puțul vechi... A intrat în puț - singur - şi nimeni nu ştie cine-i vinovatul.

— Eu ştiu, Măria ta, am strigat deodată, şi m-am aruncat la picioarele lui Vlad. Nu e urs, e ursuloaica mea, şi ştiu pe ce drum a nemerit în puț!

— E nebun, mărite Vlad! se oțărâse Harefta.

— Nu-s nebun, jur că spun adevărul gol-goluț. Şi cu ursuloaica mea nu lupt - că-i blândă, doar cu un oştean.

Apoi, ce mai vorbă lungă! Mi-a pus Dumnezeu mâna-n cap! M-au luat de o parte Voievodul şi jupan Harefta, m-au descusut, au râs de s-au prăpădit de povestea mea cu ursoaica; (de crâşmăriță n-am suflat, am mărturisit doar că dihania îmi stricase somnul din bordei) şi m-au lăsat să-mi încerc puterea cu unul Opriş, pe care l-am pus cu umerii ia pământ cât ai zice peşte.

Boier Stepan Turcul s-a veselit grozav (băuse şi zdravăn astimp, la ospăț) şi l-a rugat pe Vlad să-l lase să mă scrie, la catastiful lui printre olăcarii şi iscoadele sale.

La început aşa a fost - pe urmă... am ajuns dvornicel în timpul luptelor cu saşii - şi, în iarna când am luptat cu Hamza-paşa, peste Dunăre, am ajuns vornic plin, şi vătaf domnesc; *capitaneus,* cum îmi zicea messer Benedetto în latina lui de-acasă, din Italia.

Dac-oi scăpa cu viață de-aci, de la Snagov, o să merg şi eu prin Cetatea Lagunelor, că mi-e dor să văd lumea.

Ba nu, mai bine mă alipesc din nou oştii lui Ştefan al Moldovei, cum am făcut de isnov la Valea Albă. Pentru mine nu-i vreme de călătorii şi hagialicuri... Viteazul Ştefan, marele atlet al lui Hristos cum îi zice Papa, are nevoie de braţe de-oşteni. Cât-oi mai avea dreapta, i-o voi închina lui şi luptei împotriva turcilor. Dac-oi scăpa, vezi bine... de nu, voi începe şi eu marele hagialâc cel de dincolo, la porţile Sfântului Petru...

7

„Pe tiranul acestora Dracul, nume cu care ei îl numesc şi pe Diavol, l-am văzut captiv, în vremea cînd îndeplineam funcţia de legat al Papei Pius al II-lea pe lângă regele ungurilor”...

NICOLAE DE MODRUSSA
„Istoria războaielor germanilor”[8].

Benedetto:

Certo, principele Basarab şi oştile turceşti sunt acum în Cetatea Bucureştiului. E limpede că nu mă pot întoarce să-mi iau lada... Am pitit-o la loc bun, într-o hrubă secretă. Gata. Pentru un timp - îi pun cruce. Şi rog pe San Marco, protectorul Republicii noastre iubite, să mă ajute, cum a făcut-o în repetate rânduri. Să facă Sfântul s-o găsesc neatinsă. Şi să mă-ntorc cu ce-i înăuntru pe Via dei Saponai, la mama. Biata mama! în ladă am pus pentru ea un atlas turcesc căptuşit cu jderi - o scumpete în Veneția noastră - şi paisprezece nasturi de aur lucrați în Braşov, şi doisprezece coți de pânză ca de păianjen - s-o rupi cu suflarea, nu alta (ce se cheamă aci în Valachia *marama).* Restul e pentru sufletul meu. Dacă totuşi vreun mercenar sau bandit mi-ar deschide lada... *Madonna mia,* parcă văd ce mutră idioată ar face acela care m-ar prăda (ferească Sfântul!). Ar vântura cumpărăturile mele de Braşov, prețuindu-le cât trebuie, dar s-ar zgâi ca prostul la manuscrisele eline şi la cele câteva cărți

tipărite în *lingua teuthonica.* Şi la bucăţile de marmoră spartă, Ia acele vestigii albe, *anticaglie* divine pentru care-am trudit şi mi-am primejduit viaţa în anii trecuţi, cutreierând Elada înrobită de Turci... Am de gând să mai adun încă o lădiţă, două pentru Biblioteca Marciana sau pentru colecţionarii graşi. Pe astea din urmă nici nu-mi vine să le vând, deşi au preţ din ce în ce mai bun. De la amicii mei din tinereţe m-am molipsit şi eu de patima anticilor. Când mângâi câte o statuetă, chiar ciobită de Cronos cel hâd (o mângâi şi în clipa asta în gând, aşa cum aş mângâia o femeie aievea, sau garda spadei sub pelerina mea hirsută), mă simt iarăşi un păgân adorator de zei. Ah, zeii împietriţi şi totuşi vii ai Eladei!... Ce nenorocire că e îngropată şi azi în sânge şi silnicii, de către cotropitorii săi! Mă bucur de aceea că voi pleca din nou spre Grecia... *Dacă* voi pleca *din nou...* Madonă prea curată, ce-i cu mine? Să nu fie vreo presimţire rea!... Simt apele lacului agitându-se sub barcă, apele vinete... un fel de Styx... şi barca, barca asta neagră...

Mi-e frig, sunt prost dispus, nemâncat, n-am pus de mult în gură nici-o picătură de vin, de-aia am gânduri negre. Aşa mi se întâmplă de când am îmbătrânit. Când mi-e frig şi nu beau nimic ca să mă-ncălzesc devin morbid şi-mi amintesc c-o să mor... A naibii *zingarela* aceea din Bizanţ! Mi-a prezis c-o să mor *pe-un câmp alb, muşcat de un lup alb...* De ce oare-mi vin în cap nişte versuri din Lucretiu? Le scandam în *studio,* la Florenţa, prohodit de glumeţul meu dascăl, Poggio.

...Nunc age, nativos animantibus et mortales

Esse animos animasque leves ut noscere possis [1]...

Multe ştia Lucreţiu, idolul meu din tinereţe, dar ce e gerul habar n-avea!

Ce alb e câmpul, dincolo de lac... De n-ar urla vântul ăsta blestemat - crivăţ se cheamă *(lup alb?)*... De nu mi-ar azvârli în obraz atâta zăpadă, mi s-ar părea că sunt pe laguna noastră, legănat de unde. Tot într-o barcă neagră, pe furtună, am fugit demult; era tot iarnă... Altfel de iarnă... Fugeam să scap de *vendetta,* de ucigaşii tocmiţi de rivalul meu (pe care, drept e că-l încornorasem frumuşel, şi apoi îl defăimasem într-un pamflet).

Am scăpat cu viaţă; el a murit curând de ciumă. Dar înainte tot s-a răzbunat. L-a distrus pe tata, cumpărând nişte polițe neplătite de noi la timp. Ne-a sărăcit, sau poate oricum tata tot nimerea la închisoarea datornicilor. Ambiţia lui rămăsesem eu, singurul fiu. Voia să ajung cardinal, sau măcar profesor la Academia platonică, sau, de nu, se resemnase să mă vadă măcar pictor vestit, ca pe vărul său, Domenico. A cheltuit cu mine o groază de bani. Şi n-am ajuns decât un artist fără glorie adevărată, un umanist fără catedră, o fantoşă de Marco Polo, un vântură-lume atras de Fata Morgana... Sărmanul tata! Poate ar tresări de bucurie doar dac-ar vedea, din *Purgatoriu,* unde sper că locuieşte, cum sunt pe cale să refac averea familiei. Conturile mele la casele de negoţ din Veneţia şi Florenţa nu sunt rele de loc, dimpotrivă... Se pare că n-am moştenit de pomană de la strămunii mei, harnici piraţi şi

1 Lucreţiu „Despre Natură", Cartea III v. 418—420 :
Şi acum să continuăm : la toate fiinţele vii
Spiritul si duhul subtil se supun legilor naşterii şi morţii.

neguțători veneţieni, o dată cu gustul pentru călătorii, încăierări şi politică, mai multă pricepere decât tata la tertipurile cu banii. De la el am luat în schimb darul de a imita orice glas, sau de a memora şi recita fluent. Şi tot de la el, să mă las vrăjit de fiziognomii noi, culori noi, peisaje noi, femei, stihuri iubeţe... tablouri şi *tarocchi*... Cu ceva mai multă pietate şi mlădiere a spiritului, zicea el, aş fi devenit un cardinal perfect. *Sancta simplicitas!* Nu-i cunoştea, cum îi cunosc eu, astăzi... Hm, n-ar fi fost rău să-l fi ascultat!... Cardinal!... Prietenul meu din copilărie, Marco (se visa un al doilea Marco Polo), a ajuns repejor cardinal. E drept, săltat de familia sa, Barbo. Şi n-avea deloc perseverenţă la studiul anticilor, iar supunere şi credinţă pe-atunci, mde...

Eu am ales mirajul *Milionului,* ca un adevărat bărbat! Şi-am umblat fericit, hai-hui, prin pământurile vechilor elini şi-n locuri barbare...

Eh, nu-mi pare rău!... Dar cine ştie cum aş fi ieşit de strălucit, dacă aş fi îmbrăcat sutana... Aş avea acum palate şi măriri ca prinţii Bisericii...

Marco ăsta (ca şi unchiu-său, papa Paolo Barbo) mi-a fost totdeauna binevoitor. Nu-l încurcam în drumul său. Şi ne plăcea să stăm de poveşti. Prin el i-am cunoscut pe mulţi, şi pe cardinalul Gobellini, în vremea când era secretar al Papei Pius al II-lea[1] ... Şi-apoi, prin Gobellini, chiar pe savantul nostru pontif. Îi ascultasem câteva predici şi-l cunoşteam, fireşte, din faimă. Cine nu auzise de Sanctitatea sa Piccolomini, mai cu seamă în cercul celor care (ca şi mine, odinioară) trăiau cu nasul în cărţi, respirau aerul academiilor şi studiourilor umaniste, visau întoarcerea „epocii de aur" a lui Augustus şi a

1 Papa Pius al II-lea sau pe numele laic Aeneas Silvio Piccolomini(1405-1464) a fost unul din cei mai renumiţi umanişti ai vremii sale. În Cosmografia şi Memoriile sale există numeroase referiri la români.(n.a.)

Romei, trăncăneau despre republică în limba lui Tit Liviu, perorau şi se-njurau în cea a lui Cicero, scriau poezii de amor în stilul lui Ovidiu şi comentau solemn - între timp - *Teologia* dominicanului Toma d'Aquino. N-aş fi ajuns prin Valachia, şi poate pierdut pe vecie, muşcat de un *lup alb,* dacă nu m-ar fi împins Satana (Isuse Hristoase, iartă-mi gura păcătoasă!) să primesc misiunea pe care mi-a încredinţat-o illustrissimul nostru Papă, înainte de moartea sa. Stai... Când s-a întâmplat asta? Parcă în 62... nu, în anul următor... Nu căzuse încă Trapezuntul la Turci - da... De-abia sosisem din Bizanţul devenit Istambul. Îmi predasem raportul *Consiliului celor zece...* apoi via Roma! Acolo vândusem cu preţ bun cardinalului Gobellini un *Aristoteles,* manuscris *în carta pecora,* tare frumos, adus de mine din ultima călătorie în Levant, şi-i povestisem ce îndurau creştinii sub Turci, precum şi ultima mea odisee, *tale-quale,* doar puţin înflorită... Bineînţeles, nu-i mărturisisem că m-a trimis Senatul Veneţiei după treburi. Oricum, preacucemicul vulpoi de la Vatican era la rândul său informat *ad certes* despre mişcările şi afacerile veneţienilor, cele la lumina zilei cât şi cele tainice... (Cine-o fi fost omul lui în Consiliu?)

Fără doar şi poate, secretarul apostolic ştia totul despre mine, în ziua când mă chemase în arhivă (unde lucra după amiezile) şi-mi comunicase, frecându-şi palmele foarte lungi şi uscate, şi privindu-mă şters, de parcă nu mă vedea.

— Iubitul nostru fiu întru Hristos, trăieşti azi o clipă solemnă de care sper că te vei arăta demn... Cred că ştii, ţi s-a înmânat şi invitaţia oficială scrisă. Sanctitatea Sa, Papa Pius, în bunăvoinţa arătată faţă de supuşii săi iubitori de artă şi învăţătură, auzind prin câte ai trecut

în călătoria ta în Levant, doreşte să te întrebe câte ceva despre locurile pe unde-ai umblat, despre geografia şi istoria lor, şi despre oamenii da seamă pe care i-ai întâlnit. Eşti pregătit, fiule, pentru audienţă?

— Da, excelenţă. Am adus şi un raport scris asupra călătoriei. Şi-i întinsesem informarea în latină, caligrafiată cu grijă, cum mă povăţuise Marco.

Cardinalul Gobellini o răsfoise foarte atent. Degetele lui osoase, nefiresc de lungi, ca de maimuţă, mi-au rămas întipărite în memorie. Domenico, veselul meu dascăl într-ale lumii şi picturii, admirabil fiziognomonist, mă învăţase demult să desluşesc oamenii după trăsături şi mână.

„Cei cu palmele lungi şi mlădioase, cu degetele ca maimuţele, vădesc un spirit acaparator, serios, cumpătat, versatil, primejdios. Să nu ti-i faci niciodată nici prieteni, nici duşmani”...

— Sanctitatea Sa ţine să te vadă cât de curând. Dar săptămână asta are nişte audienţe urgente şi lucrări cu cardinalii. Deci revino peste vreo opt zile.

Mă mirase nespus interesul cu care prea învăţatul umanist şi pontif mă onora. Din partea mea, eram cu mult mai avid să-l văd de aproape. Citisem în biblioteca Marciană nişte copii după scrierile sale laice din tinereţe, versurile pentru care, pe vremea când papa Eugen al IV-lea se întorcea din exil la Roma, iar Ianus de Huniade pregătea *campania cea lungă*[1] din Balcani, umanistul Aeneas Silvio primea coroana de poet. I-o înmânase însuşi împăratul Frederic al Germaniei, protectorul său.

Auzisem apoi ceva despre comedia *Chrisis* - n-o

1 Deci 1442—1443 (n.a.)

citisem - nici proza sa cu cheie din *De duobus amantibus historia.* Pe culoarele Vaticanului se şoptea că versurile din *Cinthia* au o sensuală filosofie a naturii şi a dragostei, foarte puțin potrivită cu viziunile sfinților.

De parcă mi-ar fi citit gândurile, cardinalul-secretar mă avertiză sever:

— Fii atent, fiule, când îi vei prezenta omagiul tău Sanctității sale, nu-i pomeni de lucrările tinereții. Cred c-ai auzit, de curând, de Bula scrisă pentru Academia Colona[1]. Deviza cucernicului nostru Pater, care s-a lepădat de vanitățile şi tentațiile păgânilor umanişti, e azi: *Aeneam rejicite, Pium accipite*[2]. Dintre scrierile laice ale eruditului nostru Pater poți aminti numai de Cosmografia şi Istoria sa. Dealtfel pentru ea ai fost şi tu chemat.

— Mi-a spus reverendul cardinal Marco, am murmurat. Sunt foarte fericit dacă umila mea *relație de călătorie* ar putea servi Marelui nostru Părinte.

— Illustrissimul Pater lucrează şi retuşează necontenit Cosmografia, această operă ştiințifică a umanității. În acest scop ține să vorbească personal cu diverşi călători, istorici şi martori de tot soiul. La Vatican sunt adunate toate datele, cărțile, memoriile şi însemnările cunoscute până azi despre geografia şi istoria Europei şi Asiei. Îți spun toate astea, căci vreau să fii lămurit asupra caracterului lucrării, fiule, şi asupra invitației noastre. (Nu era totul, simțeam clar, Gobellini făcuse o pauză prudentă).

Din nou lungile degete osoase mi-au răsfoit paginile, *subinde* posesorul lor m-a învrednicit şi cu un zâmbet subtil, atoateştiutor.

---

1 Scrisă în 1463. (n.a.)

2 Nu te încrede în Aeneas, ci ascultă-l pe Pius(n.a.)

— Fiule, sunt dator să te mai previn şi asupra unor alte aspecte... diplomatice.

— Vă ascult, *monseniore* (şi am ciulit urechea pe dată, ca bun venețian ce sunt).

— S-ar putea să fi întâlnit în drumul tău pe meşterul lui Malatesta, Matteo dei Pasti, trimis să bată nişte medalii cu chipul lui Mahemed... sau să fi auzit câte ceva despre acest emisar secret.

— Nu l-am întâlnit eu însumi, dar... (Cu siguranță Gobellini citise informarea mea prezentată Veneției. Acolo relatasem pe larg despre Matteo dei Pasti. Veneţienii noştri, care se temeau că Malatesta trimisese prin numitul pictor lui Mahomed o hartă a Adriaticei, în scopul de a preda întreaga Italie *Marelui Turc,* îl arestaseră pe Matteo în Creta; dovedit nevinovat, fusese lăsat liber să se întoarcă în Italia, fără a fi ajuns în fața Sultanului. Dealtfel, Dogele se împăcase cu Malatesta).

— Te-am ruga să nu pomeneşti niciun cuvânt despre trimisul lui Malatesta, nici despre protectorul lui, din Rimmini. Noi, consilierii Curiei, încercăm să-l convingem acum pe Sanctitatea Sa să-l ierte pe condottier. Necesitățile politicei cer stingerea vechilor duşmănii. Acum, când Italia însăşi, nu numai Veneția, e amenințată de războiul cu turcii, trebuie să ne unim toți ca să-l înfrângem pe temutul duşman. Or, Seniorul din Rimmini, pocăit şi revenit pe drumul cel bun, ar putea servi Ligii Creştine. Arta lui militară e demnă de laudă. Veneţienii ştiu prea bine asta.

— Nu voi pronunța numele indicate de Excelența Voastră, m-am grăbit să-l asigur.

— De asemenea, a continuat Gobellini. fereşte-te de a vorbi neîntrebat sau prea mult despre *il grando Turco.*

Sanctissimul e furios împotriva lui Mahomed şi a celor

ce se laudă că l-ar cunoaşte pe acest cârmuitor. Acum vreo câțiva ani, cineva, un ambasador nepriceput, a elogiat spiritul aşa zis filosofic şi tolerant al lui Mahomed. Şi prin asta l-a persuadat pe bunul nostru Pater să caute pacea cu turcii... Ilustrul pontif, în lumina iertării apostolice, a încercat să obțină întâi o apropiere şi înțelegere cu *Barbarul.* N-a fost cu putință. De atunci, ori de câte ori cineva stăruie în a-l descrie pe Mahomed ca pe un conducător abil şi inteligent, Sanctitatea sa se mâhneşte, se supără şi se îmbolnăveşte. Cum e şi foarte sensibil în ultimul timp, cu boala lui de ficat, ne ferim să-l iritäm. Deci, în concluzie, nici-o apreciere despre „geniul" sau forța lui Mahomed - în cazul că vei fi întrebat...

Mâhnirea papei Pius nu era o noutate pentru mine.

0 ştiam din discuțiile consilierilor Veneției. Mai toți ambasadorii creştini de la Istambul comentaseră faptul. Informatorul secret al lui Vlad Dracullus, *ser* Harefta, pe care-l cunoscusem în acel răstimp şi cu care sunt prieten şi azi, îmi povestise totul. Papa scrisese o faimoasă şi naivă *Epistolă Ad Mahumetem* cu gând să-l creştineze. Şi i-o trimisese - când? Tocmai în anul când Sultanul cucerise şi Imperiul Bizantin de Trapezunt.

Bailul nostru de la Sublima Poartă fusese copleşit de nedumerire, aflând cuprinsul sacrosanctei scrisori. *Item* demnitarii turci potrivnici păcii cu creştinii. *Ser* Harefta ştia sigur că Mahomed înclinase cândva, o clipă, spre o împăcare cu lumea şi Biserica noastră. Asta fusese însă demult. Aprigul Sultan lepădase *subito* gustul pentru filosofie şi toleranță, şi alesese - se zice - drumul lui Alexandru Macedon. Începuse prin a subjuga bietul şi şubredul Bizanț şi râvnea de atunci încolo, spunea Harefta, să supună toată Marea Neagră, Dunărea, ba şi

lumea latină. Voia, cică, să-i dea calului său orz de pe pristolul Sfântului Petru...

Şi pe acest teribil ambiţios şi călău al Bizanțului, Papa Pius crezuse sincer c-o să-l aducă în turma creştină, ca pe-o oiță rătăcită şi speriată? Credea că se repetă povestea Papei Silvestru şi a lui Ştefan al Ungariei?

La Istambul (îmi povestise tot ser Harefta) Marele Turc şi dragomanii săi se prăpădiseră de râs citind rugămințile şi amenințările bunului nostru Pontif, scrise într-un sublim stil de *captatio benevolentiae.* Mahomed se înfuriase însă la argumentul cu *„picul de apă”* pe care Papa voia să i-l toarne în cap ca, o dată botezat, să-i ofere apoi titlul de „împărat al grecilor şi al întregului Orient”, pe calea păcii şi a convertirii în Hristos.

„N-am nevoie nici de Hristos, nici de acest *Muftiu* al creştinilor, ca să fiu ceea ce sunt: împărat al Orientului şi Greciei”, zisese sarcastic Mahomed. Şi ca răspuns la pontificala epistolă cucerise în anul următor Lesbosul şi Thaosul, scăldându-le în sângele creştinilor.

Avea dreptate aşadar Vicarul Sfântului Petru să tune şi să fulgere acum, pregătind cu ardoare cea de a noua cruciadă (pentru care şi-a pierdut şi bruma de sănătate ce-i rămăsese). Se împliniseră zece ani de la căderea Imperiului Bizantin. Eubeea şi Bosnia tremurau, amenințate nemijlocit. Scanderbeg lupta ca un leu, eroic, învingându-i pe turci în Albania lui. Veneția reîncepuse războiul cu Mahomed. Uzum-Hassan al Persiei, duşmanul Marelui Turc, trimitea solii la Vatican şi la Curțile creştine. Regele Mattia jura să-i țină pe musulmani la Dunăre, ca şi Voievodul Ştefan al Moldovei, ca şi Podebrand al Cehiei. Papa nădăjduia în sprijinul tuturor principilor burgunzi, spanioli, germani, valahi şi răsăriteni.

Querini, Zeno, Contarini, Ognibene şi alții ca ei, ambasadori şi soli creştini din Orient aduseseră în vremea aceea ştiri oarecum îmbucurătoare; totuşi, pe culoarele Vaticanului se şoptea că nu-i poți bate pe turci doar cu enciclice, predici şi promisiuni de-ale principilor, că oastea unei Cruciade nu se adună cu una, cu două, costă scump şi fiecare stat creştin îşi are în primul rând grijile lui, şi abia apoi grija războiului sfânt, şi că Papa se cam grăbeşte cu scrierea bulei şi cu începerea ofensivei.

Marco al meu pretindea că eruditul Aeneas Silvio nu mai doarme şi nu mai mănâncă liniştit de când devenise Papa Pius şi, la Mantova, în preajma Dietei, îşi asumase rolul divin să apere Europa de turci. Mulți prelați îl socoteau prea ambițios, în visurile lui, de a fi asemenea unui nou Godeffroi. Mormântul Sfânt era departe, iar Europa nu părea amenințată chiar aşa de cumplit de turci.

„Să se descurce schismaticii de greci şi ceilalți creştini din Răsărit cum or şti şi cum or putea" - gândeau, şi ca ei gândeau din păcate destui duci, condottieri italieni, principi francezi şi germani. (Şi aşa s-a şi întâmplat. S-au descurcat singuri creştinii de la Dunăre, cum au putut.) La vremea aceea însă cu toții făgăduiau din gură sprijin lui Pius al II-lea şi Cruciadei sale.

...Aşteptasem vreo săptămână în biblioteca Vaticanului, până ce într-o zi venise să mă cheme cardinalul Gerardo Maffei, bun prieten cu Marco şi cu mine. (A fost singura oară în viața mea când am vorbit cu un Papă. Țin minte, de aceea, fiecare *particolarità,* fiecare frază... Poate şi pentru că după moartea lui Piccolomini am povestit întrevederea mea cu el de câteva ori, pe rând, unor prieteni... Şi lui ser Harefta, şi acestui

capitaneus Codre le-am spus-o, de vreo două ori... Nu i-au lăsat nepăsători părerile savantului pontif despre Valahi).

Gerardo Maffei mă strecurase în vastul *studio*[1] al lui Pius, tocmai când ieşea de acolo un grup de cardinali, printre care am recunoscut pe cel de Sancto Angelo, de San Marco (era Venețian, Paolo Barbo), pe Angelo Capranica, pe Orsini, pe unul din familia Colonna şi pe foarte tânărul şi desfrânatul Rodrigo Borgia (Vuia pe-atunci Roma că Rodrigo n-avea alt merit de-a purta purpura decât acela de a fi fost nepotul defunctului Calist III, care-l unsese peste noapte cardinal. Urmaşul lui Calist, Pius, nu îndrăznea să-l revoce, după cum nu îndrăznea să aplice reformele sale mult visate şi puse la cale cu umanistul Niccolo de Cusa şi cu De Domenichi).

Cardinalii trecură pe lângă mine grăbiți, preocupați şi nu-mi aruncară nici-o privire.

Sala de lucru a lui Aeneas Silvio era mobilată cu o severitate din care nu lipsea luxul. Bibliotecile de eben, imense, până în plafon, încrustate cu sidefuri, gemeau de cărți legate în piele sau catifea cu broderii de aur pe cotor. Candelabrele aveau nenumărate lumânări, fiecare. De o parte şi de alta a încăperii princiare, pe două mese foarte lungi, cu picioare arcuite de lei fabuloşi, se înşiruiau într-o ordine desăvârşită *opus*-uri latine în pergament, teancuri de hârtii, papirusuri, rapoarte, suluri cu hărți. Lângă pereți - în stânga şi în dreapta - banchetele cu speteze înalte şi bogat ornamentate pe care luau loc prelații şi oaspeții.

La nişte pupitre, cei doi secretari apostolici de-atunci, Iacopo Ammanati şi Gobellini, stăteau aplecați asupra

1 Cameră de studiu, birou, (n.a.)

unor registre şi scriau. Lângă ei, înalt şi impozant, elegantul cardinal de Modrussa, legatul papal, proaspăt întors de la Curtea Ungară, le dicta ceva parcă.

La început nu l-am zărit pe Papă. Îl căutasem cu ochii în celălalt capăt al sălii de studiu, spre fereastră, sub bolta pictată cu o „închinare a Magilor", unde trona masa lui plină de hârtii. Nu era în jilț. Nedumerit, decepționat, i-am făcut semn lui Maffei şi volterranul mi-a arătat cu mâna, între ferestrele înalte şi adânci, o nişă ogivală. Acolo se găsea aşezat un disc uriaş de bronz (o minunăție, o capodoperă, un astrolab lucrat migălos în stil oriental cu încrustații de smalțuri policrome) şi fixat ciudat, printr-o vergea, de statuia unui antic Atlas, îngenuncheat senin sub greutatea discului. Pe pereții firidei atârnau hărți şi *portulane*[1]. De la oarecare depărtare am recunoscut țărmul Pontului Euxin, făcut de Marino Sanundo, *il vecchio,* venețiaul.

Îndărătul titanului de marmoră, am zărit apoi mişeându-se un fald din catifeaua somptuosului veşmânt al lui Pius. Sanctissimul, ascuns cu totul în acea nişă, cerceta discul de metal sau vreo hartă. A trecut curând, de cealaltă parte a astrolabului, tot cu spatele spre mine (statura sa nu prea înaltă, era totuşi masivă) şi o clipă şi-a rezemat de disc mâinile foarte albe, foarte mici şi foarte pline. Mi-au părut două columbe albe, ostenite, oprite dintr-un zbor greu, pe-un original cadran ceresc.

Pe urmă, când Papa a început să vorbească şi să gesticuleze şi-au recăpătat neliniştea, mobilitatea şi acea grație viguroasă ce le defineau... (Şi din nou mă gândesc la ciudatele învățăminte despre oameni şi temperamentele lor, pe care mi le vârâse în cap, demult,

1 Portulan — hartă maritimă veche, (n.a.)

Domenico Vinizianul)... „mâinile mici învață, iubitul meu nepot Benedetto, şi nu căsca, nu vorbesc pentru muşte sau pereți, măgarule) arată imaginație, înflăcărare copilărească şi uneori avânt artistic; dacă mai sunt şi agile, nervoase, materiale ca pâinicile dospite, atunci toate calitățile unei imaginații aprinse vor fi dominate de subtilitate şi rațiune”...

Ciudat... Papei Pius îi țin minte mai curând *mâinile* decât figura. Figura Sanctității sale pluteşte într-un fel de ceață... Ba nu... Iat-o... Ochii foarte vii, bulbucați, obrajii cărnoşi, sangvini, cam căzuți, bărbia rotundă şi energică, dinții scoşi puțin în afara şi sănătoşi chiar la bătrânețe... Dar, de neuitat, după mâini, mi-a rămas *glasul...*

Glasul lui Aeneas Silvio Piccolomini era, fără îndoială, cel al unui magician, al unui Cicero al nuanțelor; îşi iubea şi-şi stăpânea darul vorbirii ca pe-un instrument sensibil, creat cu trudă pentru a-i sensibiliza şi pe ascultătorii săi şi pentru a-i convinge, cu orice preț, de frumusețea sau utilitatea unui lucru. Când predica împotriva lui Mahomed (ştiau toți, îl ascultasem şi eu de câteva ori) se înroşea, ca racul, şi-şi deslănțuia mânia pe toate coardele sale de *Jupiter tonans,* perorând cu o desăvârşită eleganță strivitoare.

...Nu mi-a dat răgaz să-i aduc elogiul ştiinței sale (sau să-i arăt, cu prefăcută modestie, ce brumă de cultură aveam şi eu), nu m-a lăsat să-i povestesc nici despre chestiunile Levantului (cum credeam).

În singurele (şi pentru mine, însemnatele) ore când am stat în studio-ul pontificelui, toată discuția s-a desfăşurat în jurul țării valahilor şi a fostului principe Dracullus.

Papa mă binecuvântase discret, îmi făcuse semn să

tac şi, jucându-se cu o pană de scris, pe care o luase de pe masă şi o răsucea între degete, se adresase nerăbdător cardinalului de Modrussa:

— Iubite fiu, Niccolo, lasă-i pe secretarii mei să descurce singuri veniturile şi cheltuielile prevăzute pentru anul viitor, când vom porni, cu voia Celui de Sus, Cruciada. Vino încoace şi uită-te puțin pe harta cea nouă a Transilvaniei, ce mi-a fost trimisă acum o lună pentru Cosmografie;. tocmai refac capitolul *De Transilvania. Teutonibus, Siculis et Valachis populis eam incolentibus*[1]. Hotarele Valahiei se întind tot până la Marea Neagră, azi, sub noul principe sprijinit de crudul Mahomed?

Legatul papal trecuse în firida cu cărți, murmurând:

— Cum a scris şi Sanctitatea Voastră, hotarele acestor provincii ale românilor sunt adesea supuse schimbărilor. Sub Radu cel Frumos, cel pus de Turci, nu ştiu să fie schimbări.

— Curios e că acest Radu e tot din ginta Dragulilor, spuse gânditor Papa. Aşadar, Dragulii nu se luptă în țara lor numai cu facțiunea potrivnică a Danilor, ci chiar ei între ei?

— Mulți nobili din facțiunea Dragulilor - nume sub care valahii numesc pe *diavoli* - l-au chemat pe Radu, pe fratele lui Dracullus. Vor mai bine să plătească tribut şi să se supună turcilor decât acestui cumplit tiran valah.

— Să fie adevărat, Niccolo? clătinase capul cam neîncrezător ilustrul pontif, plimbându-se între masă şi nişă, cu paşi mărunți şi grei (târând puțin un picior şi strâmbându-se din cauza durerilor de gută). Am auzit de curând, de la un martor, că principele Radu, care a

1 Despre Transilvania [Despre] saşi, secui şi români, popoare ce o locuiesc (n.a.)

intrat în Valahia însoțind trupele turceşti, a pus mâna prin viclenie, la o mânăstire din țara lui pe averile şi familiile celor mai mari *comites* şi nobili din Valahia, silindu-i astfel pe aceştia să-l aleagă Domn. Acelaşi martor zicea că țara ține încă mult cu fostul principe, pentru vitejia şi ura lui împotriva antihristului Mahomed. Şi că Mahomed ar fi fost învins şi ruşinat...

— Circulă zvonuri de tot soiul. Martorii pot fi părtinitori, admisese Niccolo.

— Tocmai, tocmai, iubite Niccolo, fluturase vesel mâinile marele Pontif. Trebuie să dăm crezare multor martori, până alegem albul de negru. (Făcuse o pauză). Ca şi la hărți, fiecare geograf poate greşi o mică *particolarità.* Şi acestea toate adunate la un loc... Ce zici de hartă?

— Minunată, Serenissime.

Pius oftă şi trecu din nou prin fața mea, făcându-mi iarăşi semn să tac şi să mă aşez pe o banchetă lângă Maffei. Am rămas amândoi în picioare, până ce el însuşi s-a aşezat în scaunul de la masa sa de lucru.

Micuțele mâini albe au răvăşit iute hârtiile din fața lui şi au scos la iveală una; apoi a plimbat-o pe sub ochii cardinalului de Modrussa, care se apropiase de Papă între timp.

— Şi de asta ce părere ai? De epistola asta?

Niccolo departase mult scrisoarea plină de peceți ca s-o poată citi, fiind cam bolnav cu ochii, şi exclamase grăbit, obtuz:

— Aa! E cea pe care Regele Mattia v-a trimis-o, anul trecut! E chiar scrisoarea trădătorului Vlad Dracullus către împăratul Turcilor! O copie, bineînțeles. Originalul,

scris din Rothel[1] , e păstrat în arhiva regală. Ce părere să am, Serenissime? Aveți sub augusta voastră privire dovada trădării cumplitului tiran valah față de creştini, *în general,* şi față de Regele Mattia, de care Vladus era legat prin tratat şi jurământ, *în special.*

— Ştiu prea bine de scrisoare, e o mărturie... *Una* dintre mărturii... Totuşi... îşi mlădiase glasul cu subînțeles marele Pontif (şi iarăşi începuse să se joace cu o pană de scris, preocupat, gânditor).

— Totuşi? se mirase cardinalul Niccolo, şi se întoarse către secretari. Gobellini, şi domnia ta ai avut, se pare, o altă copie a scrisorii. Parcă mi-ai spus ceva... Confirmă-i şi Sanctității sale.

Gobellini a ridicat de pe registru privirea ştearsă, fără expresie anumită şi a aşteptat. Cu un gest moale, Papa şi-a plecat la loc fruntea pe hârtii.

— Mi-a confirmat, mi-a confirmat la timpul potrivit, iubite Niccolo. Nu numai el. Chiar ambasadorul Veneției mi-a transmis cealaltă copie a scrisorii zisului trădător, expediată tot de la Buda, prin curier regal Senatului Republicii Sfântului Marcul. Şi tot de Rege. Acum câteva luni am lăsat pe Iacopo să-i transcrie textul integral pentru a o însera în *Comentariile* mele, de *rerum memorabilium*[2] ... (vocea Papei deveni deodată şovăielnică, fragilă, îngrijorată). Şi nu ştiu dacă am făcut bine... Iubite Niccolo, am răspunderi nu numai ca Papă, dar şi ca om de ştiință. Mi-ar trebui mai mulți martori, mai multe dovezi. Nu înțeleg ceva...

— Ce nu e de înțeles, Serenissime? se revoltase de Modrussa.

---

1 Rothel — Cisnădie. (n.a.)

2 Despre faptele extraordinare. Titlul exact al acestei lucrări a lui Aeneas S.P. este : Comentarii rerum memorabilium quae temporibus suis contigerunt. (Comentarii despre faptele demne de amintire petrecute în vremea sa.) (n.a.)

— Un detaliu. Ceva, care pare neînsemnat, dar... Uite, tot Regele Ungariei mi-a trimis în mai, anno domini 62, o listă cu campaniile victorioase ale lui Vlad asupra crudului Mahomed. Aşa-i, Gobellini?

Solul ungar plecase prin mai din Buda, unde veniseră veştile cu victoriile lui Dracullus din iarna ce abia trecuse, prin iunie ne-au parvenit la Curte, aşa-i iubite Iacopo? Ne-am bucurat că Maometto găsise finalmente un potrivnic care să-l sperie şi pe el. Se spune că turcii părăsiseră iarna trecută şi Cetatea Adrianopolului de teama năvălirii lui Dracullus peste ei, în Balcani.

— Ce listă? Nu sosisem atunci la Curtea Ungară, nu ştiu decât din auzite, despre nişte victorii ale lui Dracullus; într-adevăr însă nu în iarna aceea, ci vara trecută... Despre acele răzbunări ale valahului împotriva lui Mahomed aş vrea să amintesc şi eu în Cronica pe care o scriu.

— Am lista în registrul campaniilor de la Dunăre, se auzi deodată glasul sec al lui Gobellini. Sanctitatea sa doreşte să i-o dau cucernicului cardinal Niccolaus?

— Nu chiar acum. Mai târziu. Ar fi bine să nu uităm, iubite Antonio, să o trecem şi pe aceasta între documentele noastre din *Comentarii.* Mai ții minte ce cifre erau date în informarea aceea? Nu degeaba ai o memorie prodigioasă...

— Vă mulțumesc, illustrissime. Într-adevăr țiu minte multe fapte şi îndeosebi cifrele, confirmase neutru secretarul. Mi se pare că principele valah obținuse atunci o mare victorie pe Dunăre şi curățase malul drept de turci, de la gurile fluviului până la Zemont[1]. Erau trecuți în registru, pe localități, cu totul vreo 23 000 de

1 Zemont — Zimnicea.

turci uciși în lupte, în afară de vreo 800 pe care-i arsese de vii, prin satele Bulgariei.

— Cumplit măcel, Serenissime. Din păcate, victoriile acestea Dracullus le-a convertit curând în viclenie şi trădare... față de Rege... murmurase contrariat legatul apostolic. Dealtfel, Dracullus e unul dintre cei mai groaznici tirani ai creştinității. Am citit de curând şi o relatare a unui martor sas din Transilvania. Acela povesteşte tot felul de grozăvii şi cruzimi la care Vlad îi supunea pe prinşii din facțiunea potrivnică lui. Mii de oameni uciși fără milă...

— Un asemenea text am primit şi noi la Curie, tradus în latină de un secretar al lui Mattia, zisese Pius. Nu, Iacopo?

Iacopo de Ammanati înalță capul din registrul său şî adeveri.

— Da, odată cu scrisoarea zisului trădător... Se zvoneşte că povestirile sasului ar fi fost scoase acum într-un *opusculum,* la maşinăria de gravat, inventată de curând de meşterii aceia din Maienza... Am arătat Sanctității Voastre şi acele câteva lucrări nemțeşti curioase... cam neîngrijite... acum câțiva ani.

— A! *Biblia* şi *Calendarul* unde e copiată Bula regretatului papă Calixt împotriva turcilor? Şi *Psaltirea în culori?* deveni deodată foarte atent Papa. Sunt nişte cărțulii mai puțin frumoase decât cele manuscripte, totuşi bune pentru vulg. Sunt curios cum o fi acel op despre Dracullus... Gobellini... să mi-l comanzi. Şi să

afli, te-aş ruga, de ce-şi pierd gravorii nemți şi meşterii aceia timpul cu asemenea lucrări în atelierele lor, când codexurile le sunt superioare în totul? Hârtie, miniaturi, culoare, text...

— Gutenberg e un trăsnit, Fust e un cămătar, ceilalți s-au luat după ei, pesemne scot ceva bani, cu cărțile lor, zise Gobellini. Timp pierdut cu încercări, Sanctissime.,. Cetățenii din burguri sunt totuşi bucuroşi, fiindcă o lucrare *tipărită* costă de zece-douăzeci de ori mai puțin decât o carte pe pergament, din atelierele de copiat.

— Hm... important detaliu, fiule. Să-l reținem... şi când vom fi mai puțin prinşi de problemele noastre, să-l mai discutăm, iubiții mei.

— Cum veți dispune, Sanctissime...

Cardinalul de Modrussa pusese scrisoarea dată de Papă îndărăt pe masă, mâinile pontifului o apucară cu grație, o neteziră şi o ascunseră sub maldărul de foi. Vocea lui insinuase cu o blândă persuasiune:

— Iubite fiu, Niccolo, fără îndoială, ai încercat acolo la Buda, să-l aduci pe calea pocăinții pe captivul crud, dar viteaz...

— E un barbar, Serenissime, zadarnic orice-aş face!

— E fiu de prinț creştin, cu toate astea. Iar cardinalul Vissarion mi-a declarat că la mânăstirile grecilor de la Athos, Vlad Dracullus ar fi trimis, când era Domn, danii bogate... Nu-i nepăsător, aşadar, la mila Celui de Sus... Poate ar fi trebuit să stărui şi să-l aduci pe acest prinț în sânul Bisericii noastre. Ar putea lupta pentru Cruciadă. Şi atunci păcatele lui ar fi iertate de Isus Hristos. Regele Mattia ar fi trebuit şi el să stăruie...

— Cum adică, Serenissime? exclamase Niccolo. La Curtea din Buda, însuşi Regele mi-a povestit că 40 000 de oameni de-ai facțiunii Danilor au fost ucişi în chinuri

groaznice din porunca lui Dracullus.

— Patruzeci de mii? zâmbise ilustrul Pontif. Niccolo... Niccolo... Mi-e teamă că Mattia sau informatorii săi n-au memoria cifrelor atât de bună ca a lui Gobellini. O asemenea cifră e cât a unei armate de mercenari. Să fie valahii atât de numeroşi? Nobilii din facțiunea Dragulilor abia ajung la vreo sută-două. Cu familiarii lor, cu tot, vreo mie sau poate două mii, presupun... Nu... Cred că Mattia, tânăr şi încrezător cum e, ca orice Rege fără experiență la început, s-a lăsat înşelat asupra unor aspecte. Dar acum, caută, după câte ştiu, să-şi îndrepte vederile. Te-aş ruga să-mi spui însă, iubite Niccolo, i-ai vorbit vreodată acelui Dracullus? Sau ai vorbit cu valahii săi despre el? Ai fost dincolo de munți, să cauți adevărul?

Cardinalul de Modrussa îl privi pe pontif cu o nedumerită nemulțumire.

— Pe acel cumplit tiran l-am văzut la Curte, e drept, o singură dată cu ochii mei. Credeți-mă. E de-a dreptul fioros. Foarte vânjos, deşi nu prea înalt, cu un gât de taur, umeri lați, plete negre şi crețe, ochii verzi şi larg deschişi... pare întru totul diavol, Serenissime...

— Nu după canoanele bisericii... oftase Papa. Portretul făcut de tine se potriveşte cu chipul oricărui războinic. Iar *faptele* unui războinic trebuie bine cântărite cui slujesc până la urmă, Domnului sau antihristului.

— Nimeni nu i-a negat vitejia sfruntătoare, nici chiar prea crudul turc. Şi în *Historia de bellis Gothorum* a mea, voi descrie acea luptă dintre Dracullus şi Mahomed.

— Eşti un talentat istoric, Niccolo, zâmbise Papa cu finețe. Şi un istoric trebuie să caute, asemenea lui Tit Liviu sau Suetoniu, să impresioneze, adunând fapte

extraordinare. Dar, să rămânem, iubite fiu, pe terenul faptelor... Când ai plecat în Ungaria, te-am rugat să cercetezi ce-a făcut tânărul fiu al lui Ioan de Hunedoara cu cei 40 000 de galbeni trimişi de Curie acum trei ani pentru a duce războiul cu turcii.

— V-am scris că au fost tulburări interne şi Regele nu s-a putut ocupa încă de armată.

— Iar noi ți-am scris cât de întristați suntem că ungurii fac dificultăți şi amână războiul...

— Vor veni în cruciadă şi armatele Regelui, şi ale episcopilor, sigur, Serenissime.

— Hm. Dacă ungurii nu vor face pace cu turcii... Şi, revin, *dacă* Mattia a căutat pace separată cu turcii şi nu a ridicat armata promisă, banii dați de Curia noastră ar trebui să-i folosească măcar *acum,* pentru pregătiri de război. Face oare Regele aceste pregătiri?

Legatul papal îşi pierdu o clipă răbdarea şi schițase un gest de îndoială arătând spre mine şi Maffei.

Pius descrisese atunci, cu mâna lui grăsuță, un cerc jur-împrejurul său.

— Am încredere deplină în cei de față, iubite fiu. Poți vorbi deschis.

Nicolaus tuşise, descumpănit.

— Regele Mattia nu putea începe un război cu turcii chiar aşa repede. Atunci, după primirea subvenției dată de Sanctitatea Voastră, atenția lui era ațintită la conflictele cu magnații care-l sprijineau pe Frederic de Habsburg. Deabia anul acesta neînțelegerea între împăratul Germaniei şi tânărul Rege al Ungariei s-a încheiat printr-un tratat de prietenie. De-abia de acum înainte, Mattia se va putea gândi liniştit la ridicarea unei noi oşti. Aceasta e realitatea, Serenissime. Banii Curiei vor sluji la acest scop nobil.

— Sper, iubite Niccolo, sper din toată inima. Până la primăvară, când vom porni Cruciada, mai e timp.

— Tocmai, până la primăvară mai e un an aproape. Sanctitatea Voastră se zbate prea mult, iertați-mă că v-o spun. Lăsați momentan războiul în grija consilierilor militari ai Bisericii. Îngrijiți-vă sănătatea. Biserica are nevoie de lumina Voastră.

— Şi tu mă dojeneşti, *tu quoque Nicolaus?* se modulase vocea pontifului, devenind patetică. Ştii doar că am lăsat Arta pentru Ştiință, şi Ştiința pentru Biserică. În zilele noastre Biserica se confundă însă cu Cruciada. Cum să las războiul sfânt în grija altora? Voi da o pildă prin mine însumi. Voi merge în fruntea cruciaților, chiar dacă la anii şi boala mea s-ar cuveni să stau de o parte.

Cardinalul de Modrussa se înclină, curtenitor, dar cam plictisit.

— O să vă urmeze întreaga omenire, Sanctissime.

(...Pe toți sfinții, mare prost sau mare *furbo*[1] , şi acest Nicolaus de Modrussa! Nu mirosise adevărul, sau nu i-l spusese Papei - dracu ştie - doamne, iartă-mă! Destul că în anul de grație 1462, când Pius părăsise *Cittă del Vaticano* în adevăr în fruntea micii sale armate papale şi a unor entuziaşti din popor şi mersese la Ancona să întâlnească trupele cruciaților, găsi acolo prea puțini condottieri şi principi. Adânc măcinat de boală şi supărare, a murit în ziua Sfintei Madone, pe colina *San Ciriaco,* fără să se fi îmbarcat).

Pius cunoştea multe despre Valahia şi istoria ei. Revenise la nişte *particularități* de filologie care-l preocupau pentru Cosmografia sa şi discutase mult cu Nicolaus Modrusienses, uitând se pare de noi, ceilalți

1 Furbo (în limba italiană) — şmecher, (n.a.)

din studio.

Legatul papal împărtăşea şi el ideea lui Aeneas Silvio cu privire la numele de vlah sau valah sau mai pe latineşte *Vlacchus,* moştenit de la acel general roman *Flaccus,* care colonizase Dacia sau o parte a ei. Îi pomenise pe aceşti valahi şi nemuritorul Ovidiu, poetul exilat de Augustus la Pontul Euxin.

Credeam că eruditul şi locvacele nostru Papă n-o să găsească interes să-mi adreseze nici-o întrebare, şi speram fierbinte să fiu chemat în altă zi, când, tot discutând cu Niccolo despre limba valahilor, îl aud zicând:

— Dacă acest grai roman al valahilor poate fi uşor de înţeles sau nu, de către un italian, ne-ar putea spune poate şi martorul adus de Gobellini. Ce părere ai, fiule? În *relaţia* ta ziceai că te-ai împrietenit la Constantinopole cu un nobil valah din facţiunea lui Dracullus. Şi că ai deprins uşor de la acesta graiul său. Vino mai aproape, veneţianule.

— Da, Serenissime Pater. Am învăţat puţină valahă, am murmurat, răguşit, apropiindu-mă de masa pontificală. E foarte uşor de prins.

— I-am auzit şi eu vorbind, demult, la Conciliul de la Basel - spusese Pius. Dar în ţara lui Dracullus ai fost vreodată?

— Nu, Serenissime. Mi-a vorbit de ea prietenul meu. Şi m-aş fi dus la el - în trecere - dacă aş şti că nu l-au omorât oamenii noului principe. (Ce s-a mai crucit ser Harefta, când i-am spus acu, de curând, că vorbisem chiar Papei de el. De *relaţia* mea nu i-am dat deslusiri niciodată).

— Să mai adaogi la *Descrierea* făcută şi o foaie cu cuvintele valahe pe care le ştii, şi tot ceea ce cunoşti

despre principele Dracullus. Şi să i-o dai lui Gobellini, peste o săptămână. Acum, poți pleca, fiule.

Papa mă binecuvântă încă o dată. Gobellini îşi frecase mâinile lungi. Niccolo se încruntase. Maffei se ridicase de plecare. Eu mă înclinasem, cucernic, dezamăgit că trebuie să părăsesc încăperea, când deodată Pius adăugase, binevoitor:

— Şi peste o săptămână, când vei reveni la Curie, eminentul nostru cardinal Gobellini îți va înmâna instrucțiunile noastre. Mulțumeşte-i cardinalului Gobellini şi consilierilor din Senatul nostru care ți-au dat recomandări excelente pentru Curia noastră. Cred că n-ai nimic împotrivă să duci în Boemia, şi apoi în Ungaria, o dată cu anticăriile de care te ocupi, şi nişte daruri ale noastre pentru Podebrand şi pentru Mattia şi de asemenea, câteva scrisori către legații noştri din acele părți. Nu vei rămânea nerăsplătit, fireşte, şi vei sluji intereselor creştine ca şi până acum.

În felul acesta am ajuns eu în Ungaria, la Curtea lui Mattia. Aveam acolo, din întâmplare, un văr prin alianță, meşter bun, miniaturist la atelierele de pictură şi decorații din Buda.

Acolo aveam să-l văd şi pe Dracullus... dar mai târziu, după moartea lui Piccolomini... şi în altfel de clipe...

8

„O dată cu sosirea primăverii, i-au spus lui Dâraku şi lui Vâlk-oglu să vină la Poartă. Vâlk-oglu n-a venit, dar Dâraku a luat pe cei doi fii ai săi şi s-a înfăţişat la Poartă. Îndată ce a sosit, l-au prins pe Eflak-oglu Dracula cu cei doi fii ai săi. Pe el l-au închis în cetatea Gallipoli, iar pe fiii săi i-au închis în cetatea Egrigöz din vilaietul Ghermian"...

MEHMED NEŞBI,
„Istoria dinastiei otomane"[9].

Harefta:

Da viața mi s-a împletit strâns cu cea a lui Vlad, Voievodul cel răpus la Bălteni - şi apoi cu cea a fiului său, celălalt Vlad, pe care l-am înhumat acu... Doamne, ce repede zboară anii! Ne împresoară ca ninsorile, dar se scutură ca şi ele, la soarele viu al amintirii.

L-am întâlnit pe Vlad, fiul lui Vlad Dracul, întâia oară pe pământurile supuse Turcului, la Adrianopole. Era în zilele rânduite de Sultanul Murad pentru a-şi sărbători victoria asupra lui Gheorghi Brancovici, nefericitul Despot al sârbilor. Trei zile au ținut serbările turcilor. Şartul lor cerea să aibă loc în prima zi o defilare a ordiilor învingătoare, spre a-i desfăta pe musulmanii din Cetate şi din vilaetul Adrianopolelui şi abia apoi să înceapă petrecerile.

De aceea în prima zi încă de cu dimineață, cavalerii otomani, spahiii, ienicerii şi achângiii se rânduiseră pe cete într-o impresionantă ordine şi linişte pe câmpia

dinaintea zidurilor Adrianopolelui, aşteptând semnalul de pornire.

Când tobulhaneaua prinse să răsune şi prea învățatul *mufti* al oştijor îşi înalță rugăciunea, porțile gigantice ale cetății se dădură în lături şi primul grup de gazii călări, împodobiți cu pene de vultur smulse din cuşmile învinşilor, purtând în mâini flamurile sfâşiate ale oraşului Brno şi scuturile aurite ale nefericiților fii ai despotului Gheorghe, irumpse, în tropot strâns şi în chiote sălbatice, pe ulița pietruită ce ducea spre serai.

Acolo, în *Kavac-meïdani* - piața străveche a platanilor - ce-şi amestecau umbra lor seculară cu frunzişul minunatelor parcuri ale seraiului lui Murad sau cu plantele din grădina chioşcurilor şi palatelor mai mici ale vizirilor şi nobililor, războinicii se rotiră de câteva ori, în sunetul dairelelor şi țimbalelor. Mulțimea zbiera, vrăjită de trofeele tinerilor călăreți şi de ținuta lor trufaşă. În zelul de a-şi arăta şi aci curajul sfruntător. unii dintre călăreții turcmeni îşi înfigeau singuri în braț sau în coapsă câte o săgeată şi călăreau mai departe aşa, cu, săgeata nesmulsă din carne, nepăsători, lăsând sângele proaspăt să şiroiască pe veşmintele lor de mătase şi brocarduri.

Aşezat pe un divan, într-un chioşc cu laturile deschise spre marele meidan al oraşului, însuşi Sultanul primea defilarea, înconjurat de înalții săi dregători, rânduiți pe jos pe covoraşe, la o anumită depărtare. Ceilalți curteni, icioglani sau supuşi ai Porții, stăteau care pe unde le era locul, ițindu-se pe la uşi şi ferestre, cocoțați în turnuri sau pe ziduri, ca să vadă trecerea vitejilor.

Priveam şi eu dintr-un cerdac al unei aripi ce adăpostea cancelaria, înghesuit printre ceilalți „slujbaşi ai condeiului". Lungeam gâtul, aclamam, mă prefăceam

bucuros la vederea sandgeacurilor ce treceau prin fața noastră, dar eram neliniştit în sinea mea de revederea cu Torgud-bei şi de vorbele schimbate cu el, cu puțin timp mai înainte...

...Nu-l mai întâlnisem de patru ani pe fostul meu stăpân. După hagialâcul său la Mecca, tot ca să-l ocolească pe răzbunătorul său rival Kalil-paşa, Torgud se stabilise la Magnissa ca istoriograf şi bibliotecar principal al Curții lui Mehmed Celebi[1]. Venise la Poartă doar de câteva zile, împreună cu nobilii din cortegiul tânărului prinț.

Mă zărise în zori în curtea interioară a cancelariei, înainte de începerea defilării. La chemarea muezinului, toți slujbaşii din kalemuri ieşiseră în curtea interioară să dea slavă lui Allah. Mă prosternasem şi eu, ca şi ceilalți, spre a nu fi bănuit de necredință, cu fruntea în țărână, când - la sfârşitul rugii - auzii deodată glasul tărăgănat şi uşor zeflemitor al fostului meu bei:

— Salamalecum, tânărul meu prieten, Harefta! Ia te uită, ce bucurie! Cerul s-a îndurat să-ți lumineze mintea! Sper că vei păzi de aci-înainte, cu mare străşnicie, obiceiurile noastre. La ce moschee te-ai botezat? Ce muezin savant te-a putut lămuri asupra marilor frumuseți islamice pe care eu, umilul, n-am ştiut să ți le apropii? O să-i spun Hanumei. Se va bucura. Poate că se va gândi să-ți dăruiască şi o odaliscă. Am auzit că ai căzut în mrejele Diavolului al optulea, şi că umbli să cumperi din haremul agăi de la Brussa, o fată care se vinde la licitație ca să scape aga de datoriile făcute la Kalil-paşa.

Cronicarul părea sincer înveselit. M-am înroşit de

1 Mehmed Celebi - prinţul Mehmed, viitorul Sultan cuceritor al Constantinopolului, cel de-al treilea fiu al lui Murad, era pe-atunci guvernator al Magnissei, în Anatolia. (n.a.)

ciudă, deşi îmi făcea plăcere să-l revăd. Prea aflase repede ce făcusem; însemna că se interesase înadins, sau...?

Era adevărat că umblam să cumpăr o odaliscă. O văzusem în bazarul de sclave şi-mi făcuse milă. O chema Ilinca şi era bălaie - tânără şi subțire ca o trestie - o fată bălaie, de la noi, din Valahia, ajunsă roabă... Mă gândeam pe atunci s-o cumpăr şi să-i redau libertatea. Nici nu-mi trecuse prin minte cât de mult o voi iubi. Nici nu-i vorbisem. Ştiam doar că e valahă şi c-o cheamă Ilinca.

Avusesem între timp, firește, multe iubiri trecătoare, cu femei de prin caravanseraiuri, mă țineam şi cu o văduvă, o grecoaică focoasă, şi cu o tânără evreică din neam de negustori, dar nu mă legasem sufleteşte de niciuna şi nici nu bănuiam defel cât de legat voi fi de Ilinca...

Au trecut atâția ani şi numai gândul la ea îmi strânge inima cu durere dar şi cu o anumită duioşie...

— Ei, nu-mi spui când te-ai turcit? mă întrebase Torgud.

— Mi lala, am trecut la mahomedanism de trei ani, am mințit senin, vorbind în şoaptă ca să nu audă Gurgur ce se uita bănuitor la mine. Dar nu la dreapta-credință, ci la o sectă mai de jos, la ereticii *rafasizi*.

— La rafasizi? Scumpul meu Harefta, n-ai fost prea inspirat; ereticii, ca şi renegații creştini, nu-i vorbă, nu-s bine văzuți de Kalil-paşa, pehlivanul cel mare, stăpânul tău de azi[1]... Te sfătuiesc să treci la islamism în forma lui cea mai pură; bineînțeles, dacă vrei să urci treptele puterii... Bag seama că te-ai şi cocoțat pe prima sau

1 Toţi „slujbaşii condeiului", adică ai cancelariei Sultanului, aveau ca şef suprem pe marele vizir, (n.a.)

chiar pe-a doua, râse beiul încet, în urechea mea.

— Mă voi gândi îndelung la bunele voastre sfaturi, am murmurat prevăzător (între timp învățasem să nu mă încred în nimeni) înclinându-mă şi vrând s-o şterg şi să mă amestec printre ceilalți scribi de vârsta şi rangul meu.

— Stai încă puțin. Vreau să-ți mai dau un sfat, dacă-l vei socoti demn de încredere.

Am tăcut, aşteptând.

— Fereşte-te de Gurgur, aşa zisul tău prieten. Mi-a povestit cineva chiar alaltăieri, la baie, că te ponegreşte peste tot... Zice că ai cunoscuți de îndoielnică proveniență, ghiauri şi tot felul de greci şi macedoneni... Mai zicea că scrii iute şi frumos, dar că întârzii prea mult cu nasul în hârțoagele ştirilor venite din Kara-Iflak...

Ceva era adevărat, încercasem în ultimii ani să câştig prietenia lui Gurgur, dar, deşi se făcea că mi-o dăruise, simțeam că mă urăşte de moarte. Mă privea chioriş, mă bănuia poate, deşi nu mă prinsese cu nimic neîngăduit.

— Îți mulțumesc, cinstite bei şi învățător al meu de odinioară, i-am şoptit, recunoscător.

— Aş vrea să reînnodăm firul încrederii noastre, rupt fără vrere... Mințile noastre seamănă, e păcat să nu ne bucurăm de roadele lor, împreună.

— Cum doreşti, mi lala, ciulii eu urechea din nou.

Beiul îşi încruntă sprâncenele, oarecum nemulțumit. Se uită în toate părțile şi zise, încet, foarte încet:

— Acum... Du-te... Se uită lung spre noi Gurgur, blestematul! O să mai vorbim noi, după ospăț... Dacă ții să afli ce-ți cer în schimb, caută-mă în grădină.

Ne-am despărțit salutându-ne cuviincios, şi m-am grăbit spre grupul în care era şi Gurgur.

— Hai iute, mahomedan impur ce eşti, să-l vedem pe scumpul nostru beglerbeg... E mai cu folos să-l admiri pe el de la depărtare, decât să te-arăți prea legat de Torgud-bei, zise răutăcios perfidul protejat de odinioară al lui Şehabeddin. Nu l-am cruțat nici eu, ştiind că învingătorul zilei nu se mai uita demult la fostul său paj:

— Ascultă, Gurgur, Torgud e azi la curtea lui Mehmed Celebi, totuşi are prieteni destui în Edirne, şi chiar la Smederovo[1]. Ştia o mulțime de noutăți. Printre altele a aflat că slăvitul nostru Şehabeddin şi-a adus la palat doisprezece robi de neam nobil, unul mai mândru ca altul, şi-i va face icioglanii săi. Interesant, nu-i aşa?

Între timp, tinerii gazii părăsiseră piața. Robii, gata pregătiți cu găleți pline cu apă, stropiră dalele prăfuite şi se retraseră iute, lăsând locul liber pentru sosirea ienicerimii biruitoare, în frunte cu Muhzur-effendi. Acesta singur mergea călare, cu *mungévezeul* său înalt pe cap, împodobit cu pietre prețioase, înveşmântat într-un caftan tivit cu samur. În urma lui veneau cincizeci de ofițeri de-ai săi de elită, doi câte doi, cu flamuri roşii şi verzi, şi abia apoi ienicerii înarmați cu arc şi iatagan, cu vălul alb al *kicé*-ului tradițional fluturându-le pe spate.

Trecură apoi în goană doisprezece dervişi urlători, răcnind „Huallahhu”, apoi pajii şi ofițerii vizirilor cu un tui, începând cu cel mai tânăr călăreț, şi cu chihaii şi iuzbaşii lor la coadă, în semn de respect.

Pe urmă defilară beii şi agalele de Rumelia, cu caii de căpăstru, întovărăşiți de scutierii lor şi de muzica țimbalelor. Şi din nou, un grup de călugări din secta dervişilor Meivlevi, în straie groase, albe, încinşi cu piei de capră şi

1 Smederovo — Semendria, capitala Sârbiei de-atunci a Despotului George Brancovici. (n.a.)

învârtindu-se ca nişte sfârleze. În sfârşit, apoi al doilea sandgeac de călăreți nobili din trupele lui Şehabeddin, beglerbeg de Rumelia şi bei de Semendria, învingătorul de la Novo Brno, acelaşi care, câteva luni mai târziu, urma să fie ruşinos înfrânt de Iancu de Hunedoara, pe Ialomița în sus.

După oştenii şi tuiurile Guvernatorului răsăritean, venea însuşi puternicul Şehabeddin, renegatul de sânge ortodox, bătrânul eunuc călit în războaie şi urzeli, mergând la pas, susținut de doi ofițeri de-ai săi, ca să nu se prăbuşească sub greutatea mantiei sale de brocard, îmblănită cu cel mai scump samur, brodată cu perle, diamante şi rubine, şi încopciată în paftale grele de aur.

În urma lui, trase de nişte paji, mergeau la pas două cămile, încărcate cu trofee pentru Sultan, apoi zece căruțe cu cai frumoşi ungureşti, pline vârf cu prada de beilic cea mai aleasă: săbii cu mâner scump, pocale de-argint sârbeşti şi raguzene, vase de aur, saci cu bani, covoare, mătăsărie venețiană, argint lucrat şi mult argint brut, smuls din minele bogate ale regiunii învinse.

Strigăte de bucurie şi admirație se auziră la sosirea Guvernatorului. Din serai ieşiră iute doi icioglani ai Sultanului, în întâmpinarea sărbătoritului, ținând fiecare, pe brațele întinse, o pernă de catifea cu daruri: pe una, o vestă albă de mătase cu bumbi de diamante mari, pe cealaltă, un turban cu surgiuc şi egretă de safire, de-o neasemuită splendoare.

Ardeam de nerăbdare să se termine mascarada aceea şi să-l găsesc din nou pe cronicar, să aflu ce doreşte cu adevărat de la mine.

A trebuit să mai am răbdare până ce beglerbeiul se va fi dus la palat să sărute mâna Sultanului său şi să ia

parte la praznicul împărătesc dat în cinstea victoriei lui.

După ce defilarea se sfârşi, coborâi din cerdac şi în grădină îl întâlnii iarăşi pe beiul meu, dar Gurgur se ținea ca o umbră după mine şi n-am putut scoate o vorbă.

Torgud îmi făcu un semn voios, şi se-ndreptă către *sepherli-odà,* unde erau rânduite mesele pentru beii de rangul său, iar eu îl urmai pe Gurgur în sala scribilor.

După ospăț, când mi s-a părut că nimeni nu-mi mai dă atenție, m-am ridicat de la masă şi l-am căutat pe Torgud-bei în grădină.

L-am găsit curând. Stătea pe jos, pe un covoraş de Smirna, îndărătul unui boschet de leandri, cu iz amar şi flori pălite.

— Mi lala, spune iute ce vrei, fiindcă mă aşteaptă prietenii.

Şi-a înălțat obrazul spre mine, apoi şi-a coborât pleoapele grele şi impasibile, însă a fost de ajuns ca să văd şi să mă surprindă - o clipă - încordarea şi tremurul muşchilor săi obosiți, crispați de-o aşteptare prea lungă şi iritată, ce nu-i strica masca lui obişnuită, de stăpânită linişte asiatică, dar i-o schimonosea totuşi uşor, abia vizibil, şi numai pentru o fărâmă de timp, făcând să răsară, pe fața atât de cunoscută mie, o nepotrivire curioasă între semnele acelui tumult afectuos, rănit şi dezarmat, şi zâmbetul său ironic de totdeauna oglindit în ochii negri, scrutători şi calmi.

Vocea lui nu trădă însă nimic când spuse:

— As dori să te uiți din când în când, pentru mine, peste rapoartele trimise de subaşii de la Silistra, Fortul Turtukan şi Rusciuc. E şi în interesul tău. Sunt adesea pline de ştiri şi despre voi, românii... Ai putea să începi cât de curând... repet, sunt foarte pline de ştiri noi.

Am răspuns uşor, ca şi cum aş fi luat totul în glumă, deşi nu-mi scăpase stăruința lui.

— Să zicem, mi lala, c-aş fi curios să mă uit în treacăt pe acele hârtii... Poate aflu întâmplător ceva despre familia mea, cu toate că - martor mi-e Allah - n-am azi trebuință nici de banii, nici de sprijinul lor... Sunt om liber şi slujitor al Porții prea înalte... Dar domniei tale, carele eşti otoman get-beget, ce-ți pasă ce se petrece la Dunăre?

— Uiți, Harefta, că sunt cronicar, o drese beiul meu. Am datoria să cunosc tot felul de ştiri şi fleacuri, ca să pot alege apoi ceea ce e însemnat pentru istoria reală a urmaşilor lui Osman. E visul meu s-o scriu, întemeindu-mă pe toate izvoarele... Iar printre alți descendenți din sângele lui Murad întâiul, se află şi unul, Daub Celebi... cu prieteni peste Dunărea voastră şi cu neamuri printre nobilii unguri... Vezi aşadar...

Ştiam foarte bine cine era acel pretendent la tronul otoman bine văzut peste Dunăre şi de unguri, şi de români şi, se pare, plecat chiar acum la Bizanț, după ajutoare. Nu uitasem de asemenea că Torgud-bei schimbase scrisori tainice cu acel principe. Poate îl informa şi azi. Am zis doar, voind să-mi mărturisească el însuşi mai departe ce chiverniseli are.

— Cinstite fiu al lui Iusuf ibn Bedreddin, aş vrea să te servesc, dar dacă umblu printre scrisorile acelea s-ar putea să-mi pierd slujba, or poate însuşi capul...

Torgud zâmbi şi scoase, din brâul scump de caşmir, o hârtie galbenă, groasă, împăturită bine, cu o scriitură grosolană pe ea.

— Am cumpărat de curând scrisoarea asta. Dar m-am înşelat asupra ei. Nu-mi e de niciun folos pentru cronica mea. În schimb, poate-ți trebuie ție, învățăcelule. Uită-te

peste ea.

Am luat-o şi am citit-o repede, dintr-o ochire. O scrisese un negustor turc de prin părțile Severinului. Multe rânduri fuseseră şterse cu tuş negru. Cele rămase mă priveau într-adevăr, pe mine. Un oarecare boier Stoian comunica prin scribul turc, de-a dreptul lui Fadullah, secretarul marelui vizir, că jupan Albu n-are trebuință să-i fie înapoiat *acel nepot* - dat fiindcă auzise că se turcise şi că era mai de folos la Poartă decât familiei sale, aflată în exil. Mai scria că acelaşi jupan se bucură auzind de Stepan-nepotul, că e bun la cancelarie, totuşi marele Fadullah să nu se încreadă de fel în băiat, fiindcă de mic era mipcinos, nerecunoscător, viclean şi nici pe rudele sale nu le iubea.

Fără vrere, am încrețit fruntea. Aşadar, cineva strângea mărturii despre mine. Ce gânduri avea Fadullah? Până acum nu-mi arătase nici bunăvoință, nici ură. De aci înainte urma să mă păzesc mai grijuliu, să fiu cu ochii-n patru.

— Ce doreşti în schimbul acestei scrisori?

— Să cauți chiar azi în cancelarie actele despre care ți-am pomenit. Repet, e şi în folosul tău, al vostru, al valahilor.

— Chiar azi? De ce atâta grabă?

— Ca să fiu sigur că n-am primit o informație calpă. Şi-apoi, gândeşte-te: fiindcă azi e sărbătoare nu-i niciun scrib prin kalemul vostru. E mult mai uşor să copiezi ceva fără să fii văzut.

Aveam încredere în Torgud-bei; nu-mi făcuse niciodată niciun rău, dimpotrivă, tot binele. Şi-apoi, mai era şi proaspăta poveste cu Fadullah... Iar în scrisorile subaşilor de la Dunăre, avea dreptate el că trebuie să se fi strecurat de curând şi multe „novitale” pentru mine,

Mitri şi ceilalți drăculeşti din Edirne.

— Am să încerc chiar azi, cinstite fiu al lui Iusuf, i-am făgăduit, înclinându-mă înaintea lui, dar ocolindu-i privirea stânjenitoare, ironică, încărcată de îngăduință şi chiar de duioşie pentru mine.

În timp ce în sala icioglanilor ospățul se desfăşura mai departe, m-am furişat în beglik-kalemi. Nu m-a văzut nimeni. Înăuntrul seraiului nu prea erau paznici, ci doar lacăte.

Aveam o cheie potrivită. Am intrat tiptil şi m-am pus pe treabă. Am citit ultimele ştiri trimise Porții prin olăcarii beilor şi subaşilor de la Dunăre. Am copiat două acte de preț pentru Torgud (erau pomenite acolo nişte nume de bulgari şi negustori, bănuiți c-ar fi fost unelte de-ale lui Daub), apoi ochit mi-au căzut pe un raport al subaşului de Giurgiu, trimis Sultanului însuşi. Comandantul turc spunea că a îndeplinit toate poruncile înaltului său stăpân şi că-i dăduse necredinciosului de Dâraku din Kara-Iflak beratul şi văzuse cu ochii lui cum Vlad trecuse Dunărea, fără să fi simțit ceva despre pregătirile turcilor.

Subaşa de Giurgiu se văicărea apoi, cu vădită reacredință, de năpasta şi supărarea ce-i făcuse Dâraku acum trei ani, când îi hăcuise paşei de Silistra nişte achângii şi-i prădase hambarele cu grâne.

Dar Vlad fusese atunci în drept să se răzbune pe turcii din jurul Silistrei. Între el şi Sultan exista un tratat de pace - şi totuşi achângiii paşei din Silistra nu se stâmpăraseră şi călcaseră ei *mai întâi* pământurile românilor.

Acel conflict, între Vlad şi supuşii musulmani din Silistra, fusese multă vreme stors şi răstors de oamenii Porții. Eu aflasem ceva, auzisem şi de intrigile făcute de

Isac-bei, fiul lui Evrenos, care-l împingea pe Murad la război cu Gheorghe Despotul şi cu Karamanoglu şi zicea întruna că însuşi Vlad e un fățarnic.

Despre toate acele lucruri îl informasem pe Mitri, care la rândul său, trimisese în țară veşti sigure, prin Cetatea Albă. În urmă cu trei ani, Sultanul, amenințat pe atunci serios de războiul ce-l pregătea *Marele Karaman*[1], stinsese conflictul, dăduse dreptate lui Vlad, îi certase pe achângii, aducând alți oşteni la Silistra.

Citind ceea ce era însemnat mai departe în raportul tainic al subaşei din Giurgiu, am tresărit mânios, înțelegând ce se punea din nou la cale împotriva Domnului meu.

Nemaigândind la primejdia în care mă vâram singur, ci doar la cea în care era împins Vlad Dracul şi țara însăşi, n-am mai copiat scrisoarea, ci am vârât-o în sân.

Cu prețioasa dovadă asupra mea am ieşit din beglik-kalemi şi-am lunecat pe coridorul ce da spre sala icioglanilor, când, spre necazul meu, la al doilea cot mi se păru că mă pândeşte cineva.

M-am strecurat în grădina Seraiului, şi apoi am plecat în oraş la locuința tovarăşului meu Mitri, ca să-mi dea sfaturi şi un cal bun de goană. Trebuia să ajung cât mai repede la Domnul Vlad Dracul pentru a-l înştiința de ceea ce i se pregăteşte.

Ştiam că Vlad Dracul şi-ai săi au mas cu vreo zece zile în urmă în Cetatea Filibe. De acolo, până la Adrianopole, pe cai iuți, străbăteai drumul în nici trei zile. Cu opriri, făceai patru sau cinci cu totul.

Aşadar, românii întârziau. Întârziau înadins, spre a

1 Marele Karaman - Ibrahim-bei, hanul de Karamania şi cumnat cu Murad II. (n.a.)

nu fi de față la serbările care nu le-ar fi făcut, desigur, prea mare plăcere, ori, poate, fuseseră zăticniți în drum din alte pricini?

Vizirul al treilea îi aştepta totuşi. Pe câmpia din insula Tundjei fusese însemnat, cu patru trunchiuri de mesteceni albi şi o coardă bine întinsă, locul pentru corturile Voievodului din Kara-Iflak.

A treia zi, la alergări şi jocuri, călăreții Domnului valah erau anunțați cu o frumoasă partidă de halca[1].

De ce nu veniseră?

Oricum, dacă românii porniseră spre Edirne, cum se ştia sigur la Poartă, aveam să-i prind poate chiar foarte aproape de zidurile capitalei rumeliote sau la unul din numeroasele hanuri presărate pe drum.

Am călărit toată noaptea până în zori.

I-am descoperit pe-ai noştri, opriți să răsufle caii într-o rarişte de ulmi, lângă un pod vechi, din piei de bivol, rupt.

Drumul era aici în lucru; un pod nou, de piatră şi bârne, abia fusese început - aşa că toate convoaiele şi caravanele mai mari trebuiau să ocolească râul leneş şi pe-alocuri secat.

Românii trecuseră şi ei prin vad, dar nimeriseră o mlaştină. Roțile chervanelor grele, încărcate cu grâne şi lucruri de tot felul erau înămolite până mai sus de osie.

Însăşi calul alb al Voievodului era stropit cu noroi pe chişiță şi pe arşaua scumpă. Şi nici ceilalți cai ai boierilor din suită nu scăpaseră nemurdăriți de mâl. Oamenii înjurau podul putred şi pe beglerbeiul Rumeliei, care nu avea grijă de drumuri.

La vederea mea - trebuie să fi arătat groaznic, leoarcă

1 Halcă sau gerid — joc oriental denumit fie cu numele cercului de fier, fie cu acela al suliței ce trebuia să-l nimerească din fugă. (n.a.)

de sudoare şi plin de praf, înnebunit de gândul c-o să ajung la netimp şi că totul a fost în darn - străjile au făcut zid de sulițe.

Eram sfârşit, n-am putut striga, am îngânat doar pe româneşte, arătând inelul cu pecete luat de la Mitri.

— Slujba Măriei Sale.

M-a poftit un boier necunoscut şi m-a dus la Domn. Îmbuca nişte pâine şi friptură, sub o jumătate de foaie de cort, agățată în nişte ulmi, ca să aibă puțină răcoare, fiindcă soarele văratec începuse să ardă din zori.

Cu Vlad Dracul se-aflau acolo-n cortul voievodal câțiva boieri şi cei doi cuconi ai lui, dintre care unul chiar micşor de tot, somnoros, cu plete blonde, ochi mari, negri, mirați, de ciută sau copiliță, iar celalt, năltuț, osos, săltat peste prima copilărie. Nu i-am luat în seamă decât o fărâmă de clipă, şi m-am adresat fără înconjur Voievodului meu, abia suflând:

— Sunt Stepan sin Nanu, omul Măriei Tale din Adrianopol.

— Ştiu. Nu te-ai schimbat. Ce ştiri ai?

— Roagă Măria Ta pe cinstiții boieri aici de față să nu se supere, căci am a-ți vorbi între patru ochi.

Domnul a făcut un semn către soții săi, care s-au tras mai încolo, ducându-se să dea porunci şi să pregătească pornirea. Nu i-am mai spus nimic, ci i-am întins sulul cu pecetea Cetății Giurgiului. Vlad Dracul s-a uitat şi s-a întunecat la față.

— Ce mai zice şi hârtia aceea?

— Cercetează, Doamne, sigiliul Cetății de la Dunăre. Dacă e acelaşi cu cel de pe scrisoarea ce ți-a înmânat-o în iarnă însuşi subaşiul de Giurgiu, carele te-a pornit aci, pe drumul pierzării, atunci voi citi ce scrie în carte, deşi mi-e greu să te mâhnesc. Trebuie totuşi să cunoşti

adevărul.

Voievodul se posomorî mai rău, bătu din palme şi strigă:

— Logofete, dă-mi ultimele acte din caseta de trandafir. Iute!

Se apropie îndată un bărbat ciolănos, tânăr, pe care nu-l cunoşteam.

— Şi boier Voicu? am murmurat, mirat că nu-l zăream lângă Domnul său pe sfetnicul său cel credincios.

— E bolnav la Filibe, în cetate. L-a bătut soarele în cap şi la vârsta lui i s-a făcut rău, murmură logofătul cel tânăr, înmânând Domnului câteva suluri cu scrisul aurit.

Vlad cercetă scârbit cele două pergamente, îmi întinse sulul adus de mine şi repezi cuvintele ca un mârâit:

— Citeşte. Bănuiam de mult, din clipa în care m-am oglindit în ochii galbeni ai ticălosului de subaşă. Citeşte odată, ce mai stai?!

Am ridicat din spânceană, aşteptând să plece logofătul şi cuconul Vlăduț, care se-nvârtea acum pe lângă taică-său, mestecând ceva de-ale gurii şi întorcându-mi spatele.

— Dacă Măria Ta porunceşte să citesc în fața tânărului fiu al Țării, am şovăit, începând să-mi mai adun puterile după lungul drum istovitor.

— Du-te, fiule.

— Mă rog ție, tată, să-mi îngădui a rămânea, zbucni răspunsul. Suna atât de puțin a rugă sau politețe, fusese rostit cu atâta patimă şi seriozitate, încât Domnul râse.

— Rămâi, dacă doreşti. Vei începe cu o clipă mai de timpuriu decât socoteam eu, sau chiar însuşi neînduratul Murad-han, învățătura plină de fiere, pe

care trebuie s-o înghită zilnic un prinț ghiaur ostatec la Sublima Poartă a Fericirii.

— Măria Ta, am spus pe nerăsuflate, ar trebui să tentorci. Să ştii că totul e pregătit pentru fugă. Te vom ascunde o noapte la un caravanserai, apoi te vom îmbrăca în straie de cămilar şi te vom trece la arvaniții din munți ai lui Scanderbeg. Principele castriot ține cu creştinii, deşi azi e în slujba lui Murad.

— Mitri e un dobitoc! tună Vlad Dracul. Nu-mi trebuie un asemenea sfat, e prea târziu! Hai, citeşte.

Am tuşit, ruşinat, şi-am început cu formula oficială:

— *Către măritul nostru Sultan Amurad-han, fiul slăvitului Mahomed, luminatul şi...*

— Sări peste luminăția lui. Treci la miez, îmi porunci Domnul.

— *...Şi să ştii, fericitul meu Sultan, că atât timp cât Vâlkoglu*[1] *va unelti mai departe cu ungurul, nici Dâraku nu se va gândi să se plece cu supunere adevărată, căci e un fățarnic. Şi-mi va face şi mie ce i-a făcut paşei de* la *Silistra, acu trei veri...*

Să nu-l crezi pe Vlad Dâraku, prieten, chiar dacă vine cu fiii săi şi cu nobilii lui să se-nchine la înaltul tău scaun şi să reînnoiască tratatul, căci avem ştire că e înțeles cu Iancu, *carele e învoit cu Sârbul şi cu Grecul şi cu* muftiul *papă al creştinilor din apus şi te vor lua prin două* părți, *dinspre apa Dunării* şi *dinspre stepele lui Karamanoglu, carele şi el e înțeles cu dânşii să-ți sară în spate, prin Anatolia. Iată de ce gândesc eu, umilul şi nevrednicul tău rob, că beglerbeiul de Rum are drept să zică aşa cum a mai zis, că mai de folos ți-ar fi aci un paşalâk cu bei credincios dintre-ai noştri şi-ai Profetului, decât un*

1 Vâlkoglu — nume pe care turcii îl dădeau Despotului Brancovici. (n.a.)

nesupus purtător de hilat, dintre fiii Mircii- Voievod.

Şi mai află, iubitul şi slăvitul meu stăpân prea luminat, că sunt mâhnit, ca luna mâncată de vârcolac, la gândul că nu eu, ci un alt rob al tău se va bucura când va pune necredinciosului Dâraku lanțurile, precum Tu o doreşti, slăvind pe Allah pentru dreptatea lui.

— Hm... mai e mult? mârâi Domnul.

— N-a mai rămas decât formula de încheiere a scrisorii.

— Porcul de subaşă! izbucni Voievodul. Ştiam mai demult. Am înțeles demult. Mi-a înmânat salvconductul Sultanului, împingându-mă înadins în capcana gata pregătită.

— Scrisorile noastre din primăvară au ajuns la Măria Ta?

— Sigur, dar n-aveam de ales. Trebuia să viu. Mai bine am venit eu în vizuina lupului, decât să aştept să vină lupul peste oile mele, nepregătite de colții lui tari. Îmi mai trebuie un an. Apoi...

— Măria Ta, am încercat din nou. O caravană de-a noastră îți aşteaptă hotărârea. E loc pentru zece - doisprezece oameni, dimpreună cu Domnia Ta şi cu coconii. Nu poți intra în Edirne. Acolo te va primi temnița, poate gâdele.

— Nu se ştie, râse Vlad. N-aduce anul ce-aduce clipa. Murad e un Sultan drept, nu-şi terfeleşte tratatele semnate, n-are dovezi sigure împotriva mea, e şi schimbător la vorbele cu tâlc... Şi nici n-am încotro. Ne-ar hăcui oricum baltagiii lui, pe drum, la întoarcere...

— Dacă nu pe noi cei doisprezece fugari, cu siguranță pe ceilalți trei sute de români cu care-am venit! se-amestecă tânărul Vlad.

I-am căutat fața. Nu se citea trufie de mucos fără

minte pe ea, ci o încordare matură, chibzuită şi dreaptă.

— Aşadar, şi tu, fiule, zici să rămânem la înfruntare? zâmbi pe sub mustață bătrânul Vlad. Ia seama: Un fiu de Domn mazilit e mai primejduit decât chiar un ostatec neştiutor, prins în luptă. S-ar putea să pieri.

— Mă pregătesc să pier, tot aşa cum mă pregătesc să-nving.

— Ce cugeți la asta, Stepane sin Nanu? se-nveseli deodată Voievodul.

— Mă supun poruncii viteazului meu Domn şi nobilului său fiu.

— Lasă ticluirile. Nu vorbe, ci sfatul tău aş vrea să-l aud.

— Măria Ta, ți-am putea scăpa viața, cu puțin noroc de ambele părți, am stăruit mai departe în planul meu. Dă poruncă...

— Hm! se posomorî din nou Voievodul, urmărindu-şi cine ştie ce gând nerostit. Viața tuturor atârnă de-un fir de păr. Chiar şi-a ta. De aceea, Stepane, du-te îndărăpt la cancelaria Porții, fă-te că nu m-ai zărit, că nu ştii nimic despre mine, joacă-ți rolul bine, fiindcă vom mai avea trebuință de priceperea şi sfatul tău! Iar de nu vom avea răgaz să grăim noi în de noi, fără urechi neprietene şi turbane vrăjmaşe de față, să ştii că doresc şi poruncesc să rămâi cât mai aproape de fiii mei şi-ai Țării... Să-i păzeşti cât îți va sta în putință... Pe Radu, fiindcă-i prostuț, crudicel, mic... şi pe Vlad...

— Pe mine, de ce? se supără copilandrul mândru, țintuindu-mă cu nişte priviri reci şi verzi, de-o limpede pucioasă, gata să se-aprindă la prima scânteie.

Vlad Vodă lăsă mâna să-i cadă pe umărul mezinului său.

Am observat că nu mai purta acum pe piept colierul

cu marele medalion ce mă hipnotizase în copilărie. Nasul i se subțiase mai mult, muşchii feții luceau sub sudoare, ca lustruiți pe-o efigie; două şuvițe cărunte coborau pe lângă obrajii lui scobiți, înrămându-l într-un soi de argint teluric. Ochii, deschişi mari de tot, scăpărau la fel de ciudat, şi-mi păru că puterile dragonului, intrat în legenda încă nescrisă a vieții lui, trecuseră din paftaua aceea magică în însuşi trupul său, se-adunaseră sub pleoapele de ivoriu ale acestui bărbat înțelept şi-mpovărat de soartă, şi de acolo - descătuşate - încovoiau, ardeau, sorbeau pământeştile, pieritoarele, măruntele priviri ce se ridicau spre el.

Domnul se-ntoarse apoi spre fiul său cel mijlociu şi surâse blând şi îngrijorat totodată:

— Să-l păzeşti, Stepane, şi pe Vlad... fiindcă şi cel mai viteaz prinț are nevoie în tinerețe de cineva care să-l apere de duşmanii ascunşi, şi chiar de cel pe care nu-l bănuie a fi pitit în străfundul lui însuşi...

— Ce vrei să spui, tată? zise copilandrul, tremurând de ciudă.

— Vreau să afli, fiule, că m-am bizuit pe Nanu, judele nostru din țara Loviştei şi tătânele acestui om... Drept carele se cuvine să te încrezi şi tu în urmaşul vrednicului nostru cnez, şi să nu-l lepezi de la inima ta decât dacă-l vei dovedi viclenindu-te. Şi acum, porunceşte să se înhame caii la chervanele noastre şi să încalece toți. Plecăm la Poarta Sublimei Fățării!

În ziua următoare am ajuns în Cetate, chiar după prânz. M-am strecurat iarăşi în beglik-kalemi şi-am pus acel act în sipetul unde erau rânduite hârtiile Dunării. Copiile făcute pentru Torgud le-am ascuns bine, cu gând să i le dau de îndată. După aceea m-am culcat şi-am

dormit buştean până seara, când mi-am pus straiele cele mai bune şi m-am înfăţişat la ospăţ, nerăbdător să aud veştile proaspete.

— Harefta, unde-ai fost ascuns? mi-a şoptit Gurgur, îndată ce m-a văzut, la masă. Te-a căutat az-noapte unul din chehaii Porţii.

Am devenit îndată foarte atent, deşi surâdeam prosteşte.

— De ce, prietene strălucitor ca Luna?

— Asta numai tu o ştii, scumpul meu filfizon... Oricum, să fii cu ochii în patru, te previn. Ţin la tine, de aceea îţi spun, o, ram de măslin înflorit al prieteniei...

— Mulţumesc, alesul meu tovarăş. Dar, crede-mă, n-am făcut nimic. M-am dus la o iubită şi-apoi m-am plimbat prin cetate...

— Ai auzit, scumpul meu Harefta, că ieri, un eunuc alb a văzut pe cineva - nu se ştie pe cine - umblând prin beglik-kalemi, după orele de lucru?

— Da? m-am mirat foarte tare. Cine să fi cutezat? Un hoţ? Lipseşte ceva din birouri?

— Nu, nimic. Deşi nu s-a făcut cercetarea hârtiilor... Părerea mea e că a fost un spion, nu un hoţ de rând. Nu e numai părerea mea, râse Gurgur. Tot aşa crede şi omul agiei.

— Şi ce mă priveşte pe mine părerea asta?

— Ţi-am spus ca să ştii, râse Gurgur. Va trebui să mărturisim cu toţii unde-am fost şi ce-am făcut de ieri până azi la prânz. Tu... zici c-ai fost la o ibovnică? Dar după aia? Mi se pare că te-am văzut în zori pe la poarta dinspre insulă. Şi... scumpul meu prieten, dacă mă va întreba cineva, voi spune asta... sfârşi el tare şi cu duşmănie.

Fruntea sa scundă se-ncreţise de plăcerea răutăţii, pe

care o pipăia cu gândul, nedându-i drumul deodată, ci în porții mici. Vocea i se umpluse de-o miere acră, îndoielnică, băloasă:

— Unde-ai fost, scumpule?... Va trebui să spui la agie. Te-au căutat... Şi-o să te mai caute...

M-am făcut că nu iau în seamă amenințarea şi-am început să mănânc, privit de ceilalți în tăcere. Nici nu ştiu cum mi-au lunecat pe gât felurile sărbătoreşti... Mă gândeam la Mitri... Dacă l-au prins? El nu va spune însă nimic... Băgăm mâna-n foc că el nu va spune... Mai bine îşi va da moartea. Şi eu trebuia să fac aşişderi.

A fost o masă îngrozitoare. Piftiile iuți, care-mi plăceau atâta mai înainte, plăcintele cu carne, friptura cu castraveți, baclavalele toate au avut atunci acelaşi searbăd şi înecăcios gust. Mâncam încet, în neştire, aşa cum boii rumegă nepăsători şi fără judecată, îmi simțeam gura plină de ceva care trebuie înghițit, rumegat, zvârlit în pântece, ca să-mi dea răgaz să-mi revin, să gândesc, să simt...

Târziu, am ieşit din sala de ospăț în grădină, şi aci mă aşteptau Gurgur şi acel om al agiei. M-am oprit, simțind că-mi vine greață.

— Unde ai fost azi noapte şi toată dimineața? mă luă ta rost oşteanul, de-a dreptul. Dacă poți răspunde cu martori - bine, dacă nu, mă urmezi la *tacrir*[1] , în corturi.

Am râs uşor şi mi-am desprins umărul - din mâna oşteanului...

— Uşurel, *usta*[2] , uşurel... doară nu-s vrăjmaş.

— Spune cu adevărat unde-ai fost, mă repezi acela, neslăbindu-mă din priviri, părând un vânător foarte sigur de prada lui...

---

1 Tacrir (în limba turcă) — interogatoriu, anchetă, (n.a.)
2 Usta (în limba turcă) — grad militar la vechii turci, (na.)

Şi-atunci, tocmai când credeam că n-o să ies decât greu la liman, norocul, kismethul meu neprevăzut, se ivi iarăşi. Cu paşi iuți, hotărâți, un om venea spre grupul nostru. Acel om era Torgud-bei.

— Ibrahime, se adresă el ofițerului de lângă Gurgur, arătând că-l cunoaşte bine mai demult, ce glumă ticluiți acolo?

— Effendi, Allah să te ocrotească, nu-mi arde de glumă. Acest tânăr şarhluz trebuie să dovedească unde-a fost şi ce-a făcut ieri, între ruga ultimă a nopții şi cea de-a treia strigare a imamului din ziua asta.

— Atât? râse beiul. Şi luați un om de la petrecere pentru atâta numai?

— Să spună ce-a făcut, ca şi noi toți! scrâşni Gurgur.

— Am avut o întâlnire scumpă inimii mele. Nu pot să spun cu cine... Buna creştere nu-mi îngăduie să mă laud... murmurai îngrețoşat, căutând să câştig timp ca să gândesc limpede.

Cronicarul veni lângă mine, mă luă de după umeri, ca şi cum aş fi fost beat şi voia să mă sprijine, şi râse mai departe, dar într-altfel - nu ironic şi depărtat - cum îi era obiceiul, ci necuviincios, gâlgâit, şi cu o grabă drăgăstoasă.

— Poți să mărturiseşti, Harefta... Nu mă supăr... Spune-le!

L-am privit, nesigur de intonația lui, năuc, amețit la gândul că, şi de rândul acesta ar putea să mă salveze, că *vrea, vrea cu adevărat* să mă scape:

— Nu pot, mi lala, am bolborosit cu greu... Nu ştiu dacă e frumos să mă arăt *preferatul* unui învățat atât de mare pe lângă mine.

Torgud râse şi mai înveselit, lung, spart, cu nişte hohote neruşinate, pline de înțelesuri josnice, făcându-i

cu ochiul celuilalt turc:

— Ei bine, usta, Domnul să te aibă în pază. Acest tinerel crede că mă supăr dacă-şi mărturiseşte dragostea şi admiraţia pentru mine... *Cu mine a fost.* Îi sunt chezaş, dacă vrei. Am petrecut amândoi. Nu l-am văzut de câţiva ani. Era micul meu scrib, înainte de a-l ajuta să se răscumpere...

Pe faţa lui Ibrahim se lăţi un surâs complice, tâmp şi respectuos totodată:

— Dacă tu, cinstite bei, zici că-i eşti prieten...

Torgud îmi dădu drumu' de umeri, brusc, se-ntoarse spre uşă, îşi mângâie mustăţile şi se răsti c-o falsă nemulţumire:

— Ibrahime, drept credinciosule supus al lui Muradhan, sper că nu schimbi înţelesul cuvintelor mele... Am zis că-i sunt chezaş, nu altceva... înţelegi?... E un tânăr încrezut, vorbeşte cam mult, se laudă poate cu ce nu se cade... L-am învăţat carte, i-am fost stăpân... Mă admiră, atât.

— Şi zici, beiule, că a petrecut cu domnia ta? se amestecă Gurgur, mirat şi nemulţumit.

Cronicarul se încruntă şi-l privi tăios:

— Da, de ieri spre dimineaţă până azi după prânz. Dar de ce mă-ntrebi? Cum îţi îngădui? Eu nu te-am întrebat pe tine cu cine-ţi petreci vremea, nici nu mă priveşte, şi nici nu vreau să ştiu. Observ, tinere şarhlüz, că ai uitat politeţea ce se cuvine să o ai faţă de un bibliotecar împărătesc. Mă voi plânge prinţului Mehmed, şi lui Kalil-paşá. La curtea din Edirne, s-ar zice că un bei de viţă veche, ca mine, e privit ca şi un oarecare slujbaş de rând, de sânge renegat, faţă de care-am putea avea anume neîncredere...

Usta făcu un pas spre Torgud, îşi încrucişă mâinile pe

piept şi zise iute, împăciuitor:

— Nu te gândi la asta, cinstite bei. Dacă tu îi eşti chezaş acestui tânăr - e de ajuns pentru mine. Îți mulțumesc că mi-ai spus... Era să fac o greşeală.

În cea de-a treia zi a serbărilor, însuşi Murad - însoțit de alaiul său împărătesc şi de tobulhanea - ieşi din serai şi străbătu la pas, pe calul lui alb, ulițele cetății împodobite cu flamuri, chilimiruri şi flori, înțesate de supuşi prosternați în ciorchini pestriți la picioarele sale, şi păzite straşnic de ieniceri în zale albăstrii, ca un zid viu de credință.

Ieşind din Edirne, Sultanul se grăbi spre lunca din insula verde a Tundjei, unde, ca de obicei, aveau să se desfăşoare marile jocuri de câmp, cavalcadele spahiilor şi ale cavalerimii străine, întrecerile de tot soiul, de cai; atleți şi arcaşi, luptele cu *giridul,* precum şi ospețele date în cinstea prinților vasali şi a seniorilor din lumea otomană sau creştină, ce se bucurau de cinste înaintea Sublimei Porți şi fuseseră poftiți aci înadins, spre a se minuna şi a vedea toate acele strălucitoare turniruri şi spectacole.

Murad era un cârmuitor chibzuit. În afara prilejurilor de sărbătoare, ca acum, nu îngăduia la Curte şi îndeosebi în rândul ienicerimii sale tinere nici fastul, nici risipa." Apărea mai degrabă, în ochii supuşilor săi drept-credincioşi, ca un om drept, ordonat şi chiar zgârcit şi ca un păstrător al vechilor legi al *Sunnetului.*

Şi în acel an, ca şi cu câțiva ani în urmă, la botezul celor doi prinți moştenitori, Alladdin şi Mehmed, el lăsase pe marele vizir să ia numai o mică sumă din tezaur. Peste acea sumă, pregătirile şi jocurile de-acum îl costaseră pe Kalil-paşa din buzunarul său nenumărate şi grele pungi cu aur - dar, în afara bucuriei

norodului, a Casei lui Osman şi a uimirii şi invidiei pe care trebuiau să le stârnească serbările - acestea urmau să-i asigure încă multă vreme viziratul.

După ce Sultanul dădu ocol taberei sale ostăşeşti din luncă şi fu aclamat de toţi cei aflaţi aci, se îndreptă la trap spre cortul său, aşezat pe o mică înălţime din apropiere, de unde se cuprindea însă cu privirea aproape tot locul serbării şi taberele, până departe.

Kalil-paşă se întrecuse pe sine cu pregătirile făcute aci pentru înaltul său stăpân.

Otacul imperial, din păturи de lână de cămilă, vopsite în roşu şi brodate cu fir de aur şi perle, era căptuşit cu alte câteva foi din brocard scump şi strălucitor. Toate aceste alesături şi foi se puteau trage în lături datorită unor ineluşe şi unor lănţuguri, dezvelind soarelui şi orizontului larg sofaua îmbrăcată şi ea în mătăsuri şi aurării, pe care se odihnea însuşi Padişahul.

Astfel, dacă ochii lui divini doreau să se bucure de peisajul de-afară şi să urmărească jocurile, oricând, la o simplă bătaie din palme, un rob trăgea de lănţuguri şi pereţii mătăsoşi se despicau în două, alunecau într-o parte şi în alta, şi pe trei laturi ale cortului se iveau nişte ferestre mari şi luminoase, turbanul verde al lui Murad rămînând totuşi mai departe ocrotit de acoperământul iurtei, ca de-un soi de baldachin somptuos.

În afară de Sultan şi de cei doi comandanţi, cel al Rumeliei şi al Anatoliei, toţi ceilalţi din cortegiu - nobilii otomani, căpeteniile de oaste, prinţii şi ambasadorii străini - stăteau sub cerul liber pe jos, pe nişte covoraşe de preţ, rânduiţi după rang împrejurul cortului, dinlăuntrul căruia puteau fi orişicând auziţi, ba chiar şi văzuţi, de Marele Turc.

Noi, şarhlüzii Curţii, eram aşezaţi mai la poalele

colinei destul de departe de Sultan, lucru care mă nemulțumea nespus în acea zi, fiindcă auzisem că Domnul din Kara- Iflak, împreună cu treizeci boieri de-ai sai, va sta - în semn de prețuire pentru darurile pe care le înmânase Porții - chiar lângă iurta împărătească, în dreapta.

Aş fi vrut măcar să-l văd pe Vlad Dracul de-aproape, dacă nu puteam să-l păzesc ori să-i vorbesc. Dar, în răstimpul dimineții, nu mi-a stat în putere să plec de la locul meu. Îndată ce Sultanul a intrat în cort, rând pe rând au început să treacă pe dinaintea lui, oaspeții străini. Printre ei, bineînțeles, şi Vlad. L-am zărit când a intrat în cort, apoi când a ieşit şi s-a aşezat la o parte, între românii săi, încruntat, bățos. N-am mai avut linişte. Mai mult ca oricând însă, trebuia să mă prefac bucuros de întrecerile care începuseră.

Am jucat şi eu o sumă de arginți - cum făceau toți tovarăşii mei de cancelarie - pe un călăreț tătar. A ieşit întâiul. Apoi am mai câştigat de două ori, odată cu un timariot, luptător de girid - şi a treia oară punând o mulțime de bani pe săgeata lui Skanderbeg, despre care ştiam că e cel mai bun arcaş dintre nobilii din *gureba* şi, poate, dintre toți cavalerii de la Curtea lui Murad.

M-am trezit cu un însemnat câştig de aspri noi. Cu aceştia mi-am cumpărat îndată, de la primul secretar din beglik-kalemi, favoarea de a lua masa cu un vechi prieten, cum ziceam eu, în rândul beilor anatolieni, din fața cortului împărătesc.

S-a fluturat o şoaptă cu numele bibliotecarului din Magnissa şi, în sfirşit, m-au lăsat să plec dintre cei de rangul meu.

Am ocolit prin vale colina şi-am luat-o prin spatele cortului, pe unde urcau acuma şi cete de şaşnighiriv

negri şi albi, purtând pe cap tăvi uriaşe de-argint cu fripturi; pe unele kebaburi de berbec şi viţel pentru turci, pe altele, pulpe de căprioară şi claponi cu pene aurite, înfipte îndărăt în carnea rumenită la foc, pentru oaspeţii creştini.

Alţi slujitori ai marelui vizir împingeau spre tabără nişte vase mari de argint de Veneţia, aşezate pe patru rotiţe, închipuind corăbii lucrate măiestru, pântecoase, largi, pline cu fructe de tot soiul: de la pepenii poleiţi în zahăr ars şi chitrele îmbălsămate în miere şi ambră, până la strugurii tari sau uscaţi pe ciorchinii lor suflaţi cu bronz, sau naramzele rupte cu rămurelele înflorite cu tot

Sus, pe locul bătătorit pentru cort şi oaspeţi, pajii aduseseră măsuţe rotunde şi scunde, pe trei picioare, din aramă ciocănită pentru vizirii şi beii mai mici, de argint pentru prinţii străini şi feţele alese, şi de lac, încrustat cu aur şi ivoriu, pentru Sultan şi cei doi beglerbei ce mâncau cu el.

Pe aceste măsuţe, în porţelanuri de China, înotau în unt aromat pilafurile sau erau vârfuite legume uscate, castraveţi proaspeţi de Nil şi turtele din făină de orez. Pe jos, lângă fiecare curtean, se găseau cupe cu apă de trandafiri - în care pluteau bucăţele de gheaţă - şi căni în chip de vulturi, prin ciocul cărora curgeau băuturi răcoritoare şi *mallebi* parfumat.

Neobservat, venind pe urmele acestor slujitori ai mesii, m-am furişat spre grupul de învăţaţi în care-l zărisem pe Torgud şi m-am aşezat lângă el.

A fost puţin surprins că mă vede, mi-a făcut semn să mănânc din talgerele puse alături, apoi s-a întors cu spatele spre mine, continuându-şi discuţia teologică despre simbolul literelor din Coran şi valoarea lor

numerică, începută cu severul şi uscatul *molia* Ahmed Kurdul, profesorul tânărului prinț de la Magnissa.

Din acel loc, ceva mai jos de vârful colinei, m-am putut uita în voie şi de-aproape la Sultan, şi la cei din preajma cortului său.

Jocurile fuseseră întrerupte înainte de rugăciunea de prânz, iar acum, în timpul ospățului, la poalele colinei, pe câmp, defilau robii de beilic şi carele cu prada luată de Şehabeddin. Convoaie de oameni, căruțe, cai şi tot felul de vite, se târau încet alcătuind un şarpe apocaliptic, cu solzi colorați şi trup inform, când umflat, când subțire, ce se oprea din mersul lui mugitor şi anevoios câte o clipă, înaintea unui otac. Acolo, kalemgiii Porții treceau totul în registrele lor: câți robi, câte vite, cât prețuia fiecare, ce averi erau, ce arme...

Această mulțime de suflete şi de obiecte în marş lent atrase, în sfârşit, căutătura îngreuiată de mâncare şi plictis a lui Murad. Mâinile lui mari, albe, cu degete groase, sugrumate de inele scumpe, se atinseră lenevos una de alta, fără sunet (sau aşa mi se păru mie, căci - oricum - nu puteam auzi bătaia aceea slabă, în larma taberei întregi) şi mătasea din dreapta cortului se zbătu iute, ca o pleoapă trezită brusc, ridicată lacom pentru ochii divinului han, ce voiau să contemple bogăția biruinței. Mulți oaspeți din dreapta Sultanului întorseseră şi ei capul spre coloana aceea din vale, poate din adevărată curiozitate, poate din respect pentru ceea ce atrăgea atenția Sultanului însuşi.

Vlad însă nu căta nici spre dreapta nici spre stânga, ci în jos, în izvoadele covorului, pe care stătea aşezat, ca şi cum ar fi voit să descifreze ceva în arabescurile şi încrengătura delicat țesută.

În clipa aceea l-am auzit pe Torgud şoptindu-mi:

— Ai venit să vezi spectacolul barbar poruncit de Murad ca să-şi înfricoşeze prietenii şi supuşii nu tocmai fideli jurămintelor? Nu te ştiam lacom de sânge, Harefta.

— Nici nu sunt, mi lala, i-am răspuns încet, la rândumi. Ce fel de spectacol? N-am habar de nimic. Am venit să-l văd la față pe măritul nostru stăpân... şi să mă aflu lângă lumina minții tale...

Beiul râse şi muşcă dintr-o halcă de miel fript. Mestecând, urmă apoi tot în şoaptă:

— Va fi o lecție crudă, pe care Sultanul ține s-o dea azi, nu atât pentru vecinii lui creştini, foarte dornici dealtfel să se smulgă de sub aripa lui ocrotitoare, cât mai ales pentru iubiții lui fii moştenitori. De aceea i-a chemat în Edirne.

— Nesupunere? am murmurat scăzut. Dar Mehmed Celebi e un copilandru...

— Alladdin e însă un tânăr foarte ambițios şi viteaz. Şi are mulți prieteni la Curte...

Estimp, o schimbare se petrecea în otacul imperial. Şehabeddin porunci ceva unui agă de lângă el. Beglerbeiul Anatoliei ieşi grăbit şi se întoarse peste puțin, însoțit de cei doi moştenitori ai lui Murad, pe care tatăl lor îi chemase la el ca să mănânce împreună fructele şi şerbeturile.

Prințul Alladdin, un tânăr înalt, frumos, voinic (rămas urmaş de drept al scaunului împărătesc, după moartea primului născut al lui Murad) venea în pas mândru, printre beii de pe colină care îl aclamau bucuroşi.

Mehmed Celebi se desprinse şi el de lângă profesorii săi ce-l păziseră până atunci ca să nu încalce cumva rânduielile Porții (Se zicea că era nesupus şi turbulent, greu de strunit şi tot atât de neprevăzut în fapte şi cuvinte, drept care venerabilul molia Ahmed punea ades

bățul pe spinarea lui). Veni să se aşeze jos, la doi paşi de sofaua tătânelui său, ca şi celălalt frate mai mare.

În dreapta cortului au fost apoi aduşi toți fiii de prinți, ostateci la Curte, şi printre ei, am zărit - tulburat - pe cuconul Vlad, cu obrazul său osos şi ascuțit, împietrit de-o ură frumoasă şi nouă, şi pe micuțul Radu, neştiutor, jucându-se cu teaca săbiuței şi privind în jur, plin de-o mirare veselă, către străinii îmbrăcați aşa de strălucitor.

Murad a mai despicat o dată aerul din cort cu mâna sa moale, pe care luceau câteva fulgere în inelele clare şi scumpe. Şehabeddin a mai făcut şi el încă un semn, şi tobulhaneaua a prins să sune ascuțit şi sinistru; apoi din spatele cortului au fost târâți în genunchi, înadins printre rândurile creştinilor şi ostatecilor de sânge nobil, cei doi fii ai Despotului sârb, amândoi în lanțuri. Aveau capetele descoperite şi erau traşi de gât - printr-un juvăț de piele împletită gros - de însuşi Balaban-paşa, şeful „Cerdacului beduin" din Tokat, unde nefericiții prinți fuseseră închişi de când Gheorghi, tatăl lor, se răzvrătise împotriva Porții şi se aliase cu ungurii.

Balaban-paşa se opri înaintea Marelui Turc, făcând temeneaua până la pământ şi slăbind o clipă lanțurile celor doi ostateci trădători. Atunci cel mic dintre fiii Despotului se smuci un pas şi, sughițând şi urlând, sărută țărâna din fața cortului, cerând îndurare nobilului său cumnat.

Când se făcu linişte - o linişte largă, ciudată, încremenită şi avidă, fără un murmur, fără un zgomot cât de slab - se auzi răspunsul lui Murad, răspicat, rostit cu o voce neaşteptat de puternică pentru trupul acela mătăhălos - ce părea blând şi adormit sub mătăsurile cortului - pentru obrazul acela cărnos,

moleşit, cu semne de timpurie oboseală şi tristeţe, pentru ochii mai degrabă compătimitori decât cruzi şi buzele uscate şi mişcate parcă neplăcut, silnic:

— Nu te teme, tânărul meu cumnat. Şi ţie, şi lui Grigore, vă vom păstra viaţa, deşi noi, otomanii, ştim cât preţuieşte proverbul arab care zice că între cârmuitori nu există rude. Scrisoarea iubitei mele soţii şi a surorii voastre de sânge, Mara, care a ajuns la mine, cerând îndurare pentru voi, mi-a înmuiat mânia împotriva tatălui vostru cei hainit. Cruţându-vă azi, suntem siliţi totuşi, de legile noastre, să vă dăm pildă pentru călcarea jurământului. Să ştie şi ceilalţi care cutează a gândi la uneltiri împotriva Porţii şi a *Săbiei lui Ali,* ce mi-e dată mie în păstrare că nu voi şovăi să pedepsesc o greşeală, oricare ar fi acela ce-ar făptui-o, legat prin jurământ sau chiar prin sânge de mine.

Apoi vocea i s-a schimbat într-o poruncă sleită de putere, uscată, seacă, şi palmele Marelui Turc s-au izbit din nou:

— Robii să servească musafirilor şerbeturile, iar slujitorul nostru Balaban să-şi facă datoria.

Se desfăşură apoi una din acele scene crude, atât de vii şi de obişnuite pentru vremurile şi Curţile marilor stăpâni de suflete şi destine.

Şi, deşi eu însumi văzusem de câteva ori mai-nainte suplicii asemănătoare şi auzisem deseori povestind pe alţii, migălos, despre ele (cu înfiorare, plăcere, scârbă, nepăsare sau câteodată milă), atunci - văzându-i pe cei doi prinţi zbătându-se în juvăţ. pe jos, urlând, ţinuţi de călăii voinici şi negri şi înţepaţi în bulbul ochilor scurt şi cu sete de furca lungă, cu doi dinţi apropiaţi şi înroşiţi în foc a paşei de Tokat, m-a scuturat un lung fior. Pentru întâia oară eram năpădit (şi de atunci încolo am

mai cunoscut acea stare ciudată de multe ori, participând fără vrere, vinovat totuşi, la cruzimile rânduite de epoca şi destinul meu, la acele spectacole mari, urâte şi solemne) de o tristeţe mult ruşinată, adâncă şi vană, în faţa durerii altuia.

Se deştepta parcă în mine, plăpând şi imperios totodată, sentimentul că aş putea fi *eu,* în locul celui chinuit, că *eu* aş simţi groaza, durerea, cutremurarea, zbuciumul lui... Şi târât de acel gând pâlpâitor, dar precis, nu creştinesc, de înfrăţire cu suferinţa seamănului meu în supliciu, ci omenesc, dur, bărbătesc, al suferinţei mele *posibile* într-un timp mai apropiat sau mai depărtat, *într-o clipă* (gândită cu mintea, ce-ar putea totuşi oricând să se-ntrupeze în trăire fizică, în *fapt),* mă pomenii surpat de-un dor vechi, de gustul zăpezilor din munţii Coziei, de ceva pierdut, de neîntors azi, de neîngăduit pentru mine...

— Aşază-te, învăţăcelule, mi-a şoptit Torgud-bei, cu o blândeţe ciudată, şi atunci mi-am dat seama că mă ridicasem fără voia mea în picioare, tremurând, şi că el mă privise, în timp ce eu privisem la rându-mi orbirea fiilor lui Brancovici.

— Uită-te la Sultan, mi-a mai strecurat beiul încetişor, zâmbind răutăcios, sau poate numai interesat de ceea ce oglindea chipul lui Murad. E pornit împotriva prinţului Alladdin.

Nu mă interesa lupta pentru putere dintre Sultan şi feciorii săi, de aceea mă trezi, din visarea mea tulbure şi scurtă, doar plânsul nestăpânit, înspăimântat al unui copil. Plângea în gura mare micul şi frumosul Radu, cuconul lui Vlad, ţinându-şi mâinile peste ochi şi ferindu-se de ghionţii pe care-i primea de la fratele său.

Cineva îndrăzni să râdă. Râse şi Murad, şi porunci să-

i fie înfățișat copilul care se speriase.

Un paj îl aduse pe Radu. Sultanul îl mângâie pe păr, vârî mâna în zaharicalele puse într-un vas lângă divan şi-i dete copilului, care se potoli cumva. Apoi Marele Turc şopti beglerbeiului numele lui Dâraku, şi primul terdjiman al Curții, ce aştepta doar un semn, se repezi spre Domnul din Kara-Iflak şi-l pofti cu glas tare să se ducă la *Cortul luminii* şi să răspundă la întrebările slăvitului Sultan.

Aş fi dat mult să aud ce vorbe au schimbat atunci între ei Voievodul meu şi Murad. Nu s-a putut. Cânta muzica, vorbeau beii de lângă mine, mă asurzeau şi răcnetele alergătorilor pe cai (reîncepuse pe câmpie întrecerea, destul de aproape de cort).

Bănuiam că Marele Sultan cere socoteală pentru ştirile ce se lățiseră la Poartă despre o învoială sau un tratat secret, pus la cale de Domnul Țării Româneşti şi de comandantul ungurilor. Bănuiam, de asemenea, că Vlad ştie să se țină tare, să întoarcă dibaci învinuirile, să arate că a venit cu gânduri paşnice, aducând daruri şi pe înşişi fiii săi, cum i se ceruse.

Toate aceste bănuieli ale mele erau foarte aproape de adevăr - dar sfârşitul întrevederii mă tulbură din nou, deşi îl prevăzusem, îl ştiam limpede chiar din clipa când citisem scrisoarea veninoasă a subaşului de Giurgiu.

În timp ce dragomanul se obosea să traducă discuția aceea, oricum în darn, de Vlad se apropiase comandantul fortului de Gallipoli, urmat de un ostaş ce purta pe-o pernă de mătase nişte lanțuri. I le-a pus Voievodului meu, de brațe şi picioare, înaintea lui Murad şi înaintea tuturor turcilor şi oaspeților.

Radu începu din nou să plângă, de aceea un paj veni şi-l luă repede, departe de divanul împărătesc.

Vlad Dracul ieşi din cort cu paşi împiedicați, înnegrit de furie. Stătu o clipă - o foarte scurtă clipă - pe loc, căutându-l cu ochii pe fiul său mai mare. Nu i-a spus nici-o vorbă. S-a uitat doar la el, cu acea căutătură verde şi fixă a lui, ce părea că hipnotizează şi porunceşte.

Cuconul său s-a ridicat în picioare - ‘năltuț, palid de tot, şi aproape livid la față, cu pupilele mărite şi nările fremătând.

Buzele îi murmurau ceva, tremura ca un cal la prima zăbală şi părea că toată făptura sa lăuntrică s-a adunat, s-a ascuțit şi s-a preschimbat într-un țipăt de nesupunere, într-un blestem şi-un jurământ.

În clipa aceea l-am iubit.

9

„Iată cum necredinciosul Dracula, Voievodul ţinuturilor de dincolo de munţi, s-a îndepărtat de credinţa şi de domnia suszisului Principe Serenissim şi s-a supus ca un sclav în faţa stăpânirii Turcilor, spre a se da pe faţă fie prin urmarea faptelor sale, fie de-a dreptul. Zămislit fiind de un duh al răului, el a prins treptat pe negustorii din Braşov şi ţara Burcei (Bârsei), şi de asemenea pe solii care veniseră în numitul meleag în timp de pace ca să obţină hrană pentru ai lor, după care i-a pus în lanţuri grele; a luat din belşug de la aceştia toate bunurile şi lucrurile aflate şi descoperite la ei. Spre a-şi vădi cumplita furie a infidelităţii sale şi câtuşi de puţin, mulţumit cu averile jefuite, i-a ucis mişeleşte pe negustori şi pe soli, cerând, fără vreo pricină sau vină întemeiată, ca ei să fie traşi în ţeapă; mai apoi furia cruzimii sale aprinzându-se cu o ardoare şi mai mare, a mistuit în flăcări pe toţi neguţătorii şi tinerii care, mânaţi de aceleaşi treburi se aşezaseră în sus-zisa ţară de peste munţi, numărul lor fiind de treizeci sau chiar şi mai mulţi."

Fragment dintr-o scrisoare scrisă în Feldioara
la 2 aprilie 1459 de DAN AL III-LEA, pretendentul[10].

Codre

Îmi amintesc, deşi sunt ani de atunci, ce bucurie năprasnică a avut biata muica, la vreo trei luni după ce-am intrat în oastea lui Vlad Vodă şi-am dat din nou pe-acasă, în Corbii vechi. Mă trimisese plocon jupan Harefta la noi în sat să prind putere, căci fusesem tăiat frumuşel de-o sabie vrăjmaşă, drept în piept, în timpul primelor noastre călcări de pedepsire a saşilor peste munte, pe valea Hârbaciului. Pierdusem mult sânge, mă

gălbejisem ca un strigoi, dar eram fericit că scăpasem cu viață. Şi tare mă țineam mândru de izbânzi şi de întâia mea rană, mai ales că Voievodul dăruise după luptă tuturor voinicilor care-aveau crestături şi pălituri de-astea ca mine, primite în față, pe brațe sau în obraze, în afară de caii, armele şi straiele celor învinşi de ei şi câte douăzeci de florini ungureşti de aur (Pe cei care dădeau dosul în bătălii îi ruşina, cumplit, apoi prinsese obiceiul să-i tragă în țeapă, ca pe hicleni.).

Mă avântasem ca un nebun în încăierările cu slugile şi mercenarii lui Petermann şi Petru Gereb, neguțătorii care-l oploşeau şi susțineau pe Vlad Călugărul. Lângă Satul Nou am doborât primii doi potrivnici, la Hosman, un țăran venit cu coasa (coasa i-am dat-o apoi tatii) şi în Țara Bârsei alți doi saşi.

La Berkendorf m-a izbit însă zdravăn un oştean cercat, un sibian în armură. Am căzut, rănit rău. Noroc că m-a apărat cu scutul văru-meu, Stan Uescu, iar jupan Harefta m-a pus apoi pe-un alt cal şi m-a scos din vălmăşagul bătăliei, ca mort, cu coantăşul năclăit de sânge şi fără a şti de mine.

Vreo săptămână am fost dus cu duşii de pe lume. Până ce-ntr-o bună zi, am înviat, am gemut adânc „muică, draga mea", am deschis ochii şi m-am trezit pe paie într-o haraba, cu alți doi flăcăi răniți, purtați pe drumul Târgoyiştei. Mare minune c-am rămas întreg, zău aşa. Când m-a văzut apoi jupan Harefta pe picioare (cam răzlăbit, ce-i drept, mă clătinam de slăbiciune) s-a repezit la mine, m-a sărutat părinteşte, şi-a început să râdă şi să-i care la pumni lu' văru-meu, stegarul Uescu, ce sta şi el ca prostu' acolo, bucurându-se.

— Mă Stane, mă nepoate (zicea boier Harefta) ți-am zis eu că scapă ursuloiu nostru ot Corbi! Ți-am zis! Eram

sigur, doară până azi nu mi-a fost dat să văz drac mort! Hai, ia-l în primire, dă-i caii şi prăzile lui, hrăneşte-l, îmbracă-l ca pe-un comite, or bei, şi trimite-l maică-sii să-l vadă viu, că era cât pe ce să-l pupe rece! Am vorbit eu cu jupan Stoica Armaşul şi-l lasă pe Codre la vatră până după Sfânta Măria Mică.

Şi, către mine, a urmat la fel de mulțumit.

— Iar tu, ursuloiule, poți să zici de az-nainte c-ai primit botezul luptei şi mirul de sânge al cutezanței. Da' să nu te crezi, coblizane, cine ştie ce viteaz bătrân, că mai ai mult de învățat la sabie. N-o să te dăscălim chiar acu', ci la întoarcere. Până atunci să ai grijă de brăzdişoara aia din pieptul tău, măi nepoate, să nu dai de bucluc. Am văzut eu destule răni şi crestături care s-au deschis după săptămâni de zile, încât, spre a te vindeca iute şi bine, fereşte-ți pieptul vreo câtva timp. Nu te lua la trântă cu nimeni, nu căra poveri, îngrijeşte-te, c-altfel nu ți se vindecă rana şi nu te mai primim îndărăt printre stegari. Şi să n-auz c-ai strâns în brațe prea tare vreo fată. mai cu seamă, Doamne păzeşte, vreo ursoaică după gustul tău. Înțelesu-m-ai?

Mi-a făcut cu ochiul, m-a bătut încetişor pe umăr, s-a scotocit prin *borsa* lui francească şi mi-a dat un galben vechi, turcesc de aur, peste cei douăzeci de florini cuveniți.

Iac-aşa s-au pomenit ai mei într-o după-amiază de vară cu mine în ogradă. Adusesem din Transilvania cinci cai, o droaşcă plină de lucruri, coasă, plug şi doi bouleni. Ce-a mai lăcrimat, ce-a mai chiuit, ce s-a mai jelit de fericire, muica, sărăcuța! Şi-apoi s-a pus să mă răsfețe de parc-aş fi fost prunc în faşă, nu ditai oşteanul mustăcios şi brav, bărbat în lege, de peste optsprezece primăveri... M-a culcat în odaia de oaspeți, pe cel mai

bun pat, pe şapte perne de puf şi aşternutul cu alesături; m-a îmbuibat cu bunătăți (deşi eram în post), s-a rățoit la ăi mici nu care cumva să se zbânțuie când eu dorm, şi chiar la taica a strigat să nu-mi țină predici or să mă descoase despre lupte, ci, să mă lase să mă odihnesc. A urmat un trai pe vătrai, ca la mama acasă! M-am înzdrăvenit repede, totuşi rana din piept rămăsese dureroasă şi mă stânjenea la mişcări. Muica, sfătuită de nişte babe, mă ungea pe piept seara cu grăsime de urs şi cu ulei de pojarniță. Iar ziua, după îndemnul dat de boier Stepan Turcul, mă prăjeam la soare pe malul Argeşului, doar în propria-mi piele, ca şopârlele, şi mă scăldam în bulboana cea mai adâncă, unde apa-mi venea până la gât. Bulboana aceea se afla departe de sat, lângă nişte ocine stăpânite de popa David din zestrea răposatei săle soții. Pusese pe ele pruni şi salcâmi. da' nu-i îngrijea nimeni, foşgăiau de omizi în acea vară. Mi se părea locul tocmai bun de sorit şi de scăldat; țâncii din sat nu-l descoperiseră încă - ziceam eu - îl credeam pustiu, până-ntr-o amiază când, pe neaşteptate, ieşind din apă mai gol decât Adam, zării în livada de pruni un băiețel, care tocmai descălecase de pe o iapă tătărească şi voia s-o lege de un pom.

Iapa era a popii David ot Corbi. (Cine nu cunoştea în sat iepele astea mici şi iuți din grajdul preacucernicului nostru părinte, care le ținea de la un cumnat de-al său, comis la Curțile de la Argeş?) Pe flăcăiaşul ăla pirpiriu, foarte curățel în cioareci şi cămăşoi alb ca laptele, încins cu brâu scump, braşovenesc, dar pe cap, şi acu în toiul verii, cu un cogeamite căciuloi negru, nu-l zărisem prin sat, habar n-aveam cine e.

Mi se urâse să mă scald singur în Argeş, de aia-l poftii şi pe micuț, să-şi lepede straiele şi să facă baie.

— Hai, mă, vino şi tu în apă, ți-o fi cald pe vremea asta - i-am strigat - hai, că te țin eu să nu te înec!

Acu, când mă gândesc la ce-a fost, îmi vine să mor de râs. Da' atunci habar n-aveam. Băieţaşul, numa' ce mă văzu (zisese apoi că nici nu mă văzuse bine, ca s-a speriat fiindcă nu-i dase prin cap că e cineva după cotul apei, în bulboană, şi nici nu mă văzuse, ci mă auzise doar, se jurase), nu mi-a răspuns nimic, ci s-a înspăimântat într-un hal fără de hal, mi-a întors spatele, s-a aburcat pe cal şi a zbughit-o în galop spre sat, ținându-se pe spinarea iepii, pe deşelate, destul de binişor pentru frica încercată, aveam să aflu eu de ce, mai târziu...

Am râs, l-am crezut un țânc într-o ureche, şi mi-am văzut de scaldă, şi de treburile mele. Măiculiță, Doamne, şi ce de treburi mă înghesuiau în răstimpul acela fericit! Treburi de flăcău fără griji, deh... La prânz mâncam ca un căpcăun, dormeam şi sforăiam apoi zmeeşte până prin amurg, când ieşeam cu flăcăii pe ulițe şi la vreo petrecere. N-aveam astâmpăr. Era o vară blândă şi minunată; pe coaste mirosea pretutindeni a iarbă bună de coasă şi a flori; în pădure se strigau păsările nuntind şi zvâcneau veverițele în salturi roşietice. Ursuloaica mea fugise estimp căutându-şi pesemne perechea; n-am mai văzut-o şi-mi părea rău că nu se mai ține după mine. În schimb nu scăpasem de poreclă; fetele mă strigau tot „ibovnicul ursoaicei", dar se unduiau pe loc când mă-ntâlneau pe drum şi mă sorbeau din priviri, galeşe, înroşindu-se, râzând, socotindu-mă, desigur, un vânat de soi pentru laţul cel dulce-al cununiei.

Maica nu mai prididea cu cumetrele care veneau cu vorbe de-mpețit - eu nu voiam s-aud de-nsurătoare în sat - mă țineam tot cu crâşmărița din Poenari unde

fugeam nopțile şi număram zilele până la întoarcerea în Cetatea Târgoviştei, fiindcă pusesem ochii pe fata lui jupan Pătru, stratornicul domnesc. Fireşte, găseam ceva timp şi pentru treburi temeinice: chibzuiam cu taica să-mi fac un grajd mare, să-mi înjgheb o herghelie şi de-abia apoi să-mi ridic casă nouă. Pentru herghelie, mă povățui taica, n-ar fi rău să mă sfătuiesc cu popa David şi cu acel comis, cumnatul său din Curtea de Argeş. La început să mă prind tovarăş cu ei, abia pe urmă să mă descurc singur.

Taica - toca-toca - pe capul meu, azi aşa, mâine aşa, să vorbesc cu popa, cică, să mă pună-n legătură cu comisul. Şi tot aşa, până ce odată, puțin înainte de Sfânta Măria, mă dusei la schitul nostru din Corbi, îmbrăcat în cele mai bune straie pe care le aveam, să-l caut pe sfinția sa.

Cum mă văzu, mă şi luă în primire:

— În sfârşit, ai venit şi tu la sfânta beseărecă, Codrușule, păgânule, să-ți citesc nişte molifte şi rugi pentru c-ai scăpat cu viață? Sau ca să-ți ierte Dumnezeu fărădelegile pe care le-ați facut în Transilvania, în năvala voastră asupra bieților negustori creştini din Sibii?

— Păi, am şovăit îmbufnat, ştiu că a dat muica destule acatiste pentru mine şi pe când luptam cu saşii, şi după ce-am venit acasă, tăiat de ei.

— Mumă-ta a dat şi s-a rugat, că e femeie de treabă şi cu frica lui Dumnezeu. Dar nu-i totuna. Trebuie să te pocăieşti tu însuți pentru păcatele şi omorurile tale. Mă mir cu cine semeni, că şi taică-tău săracul e credincios şi smerit, şi bun la inimă. Vrei să te spovedeşti? Ai ținut postul?

— Nu prea, am răspuns cu jumate gură. Sfinția ta ştie

că am bolit. Şi n-am venit să mă spovedesc, ci să mă sfătuiesc cu sfinţia ta.

Popa David mă privise clătinând din cap şi-şi săltase barba cu mâinile, pufnind mânios, pe nerăsuflate, după obiceiul lui.

— Prea bine, fiule, dacă nu vrei să-ţi recunoşti păcatele grele în faţa lui Dumnezeu, nu vrei şi pace! Măcar bine c-ai venit să-ţi dau poveţe. Iacă sfatul meu, Codruţule: să ieşi din oastea fiului lui Drăculea, dacă vrei să rămâi om, ieşi cât mai repede dintre ucigaşii ăia!

Aflasem că nu-i prea avea la inimă pe Drăculeşti, dar spusele lui mă descumpăniseră.

— De ce ucigaşi? Ce-au făcut?

— Am auzit eu, mormăise popa David. Mi-a spus unul de peste munţi. Aţi pus foc satelor pe unde-aţi trecut. Caşolţ, Hosman, Satul nou, Berkendorful, toate au ars. Vai de bieţii oameni!

— Eu n-am pus foc, ci m-am luptat cinstit cu saşii, care sunt azi duşmanii Domnului meu. Iar „bieţii oameni" de care zici sfinţia ta au luptat şi ei cu noi - unul era să mă trimită de-a dreptul la Sfântul Petre fără spovedanie... E drept, satele au ars... Aşa a fost porunca. Să-i îngrozim pe neguţătorii care adăpostesc duşmani şi hicleni. Să dăm pildă şi Braşovului. Ştii cât au pătimit şi ai noştri de la braşoveni.

— Măcar dac-ai fi luptat cu turcii, zisese Popa David, mai blând. Păcatele ălea ar fi mai uşoare, fiule, m-aş fi rugat pentru tine cu inima mai senină...

— O să sune şi clipa când vom lupta cu turcii, pentru credinţă, pentru Valahia... murmurai. De-aia m-am dus la oaste, să lupt. Ştii şi sfinţia ta cât au suferit ai mei când turcii le-au răpit pe soru-mea... atunci, când au prădat satul... Şi tot păgânii l-au betejit şi pe taica. O

să-i răzbun eu - pe toți o să vă răzbun - când o suna clipa aia la toaca răzbunării. Până atunci...

Popa David oftă şi mă cercetă, de tot îmblânzit. Şi lui îi târâse turcul în robie o fată mare şi-i ucisese doi fii gemeni, care azi ar fi fost cam de vârsta mea. Preoteasa se stinsese după un timp, dând naştere unei fetițe pe care-o creştea la Curtea de Argeş comisul şi soața lui, sora preotesei, laolaltă cu băieții lor. Veneau verile la noi, în Corbi, dar nu se-amestecau cu copiii din sat...

— Despre ce ziceai că doreşti să ne sfătuim taică?

— Despre nişte iepe.

Bătrânul se înroşise ca racul şi iar se mâniase:

— Şi ai venit aici, în besearică, pentru asemenea lucru spurcat, zărghitule? Şterge-o până nu te afurisesc... Hai, întinde-o! Şi spune-i Brânduşei - dac-o să vrea să s-arate înaintea ta, - spune-i să aştearnă masa pentru trei guri, că vin şi eu acmuşi.

Acasă la popa David m-au lătrat dulăii lui la poartă de mi s-a urât şi era să mă las păgubaş, până a venit să-mi deschidă o băbuță surdă şi guralivă.

— Ce cauți, flăcăule?

— M-a trimis taica părintele să-l aştept aici, am răcnit la ea, intrând în ogradă. Dumneatale eşti Brânduşa?

— Io? s-a crucit baba. Io-s Filofteia, bucătăreasa de la Argeş. Brânduşa e copilița sfinției sale. Acu o săptămână a picat de la oraş, cu boierii. Da' ei, boierii, s-au întors. Am rămas io şi copilița.

— Şi unde-i dumneaei, Brânduşa? Pot să-i vorbesc? întrebasem adulmecând că din pricina copiliței astea îmi făcuseră vânt ai mei pe la popa David, cu treburi, de... Nu ştiam câți ani are fata popii. Nu-mi aminteam să fi auzit pe frații mei micşori povestind de ea. Nici muica nu suflase o vorbuliță.

— Să-i vorbeşti? se posomorî deodată bătrânica. Tocmai acmuşi? Dă... Să vedem... dacă o vrea şi dumneaei să-i vorbeşti că, ştii... e cam... Şi baba făcu un semn cu mâna la cap.

— E bolnavă? am devenit eu brusc curios.

— Aa... nu... nici vorbă, turui bătrâna. E sănătoasă, maică, s-o țină Dumnezeu, e sănătoasă, ca o zvârlugă e, vreau să zic cum sunt şi zvârlugile de iuți şi sănătoase în apa rece ca gheața. Fâş-fâş - uite-o nu-i. E cam... iute, vreau să zic, maică, e iute şi n-are timp decât pentru ce are ea, în mintea ei de copiliță de boieri, răsfățată. Fel de fel de basme are în cap. Da-i foc de deşteaptă, pe cât e de iute, zvârlugă...

— Şi unde-i? i-am tăiat vorba, din ce în ce mai curios, aşteptând să dau nas în nas cu o puicuță de boieri alintată şi năzuroasă, pe care mult mi-ar fi plăcut s-o pun în aceeaşi traistă cu fătuțele de măritat, ce se tot ițeau înadins în calea mea, cât era ziulica de lungă.

— Păi... un' să fie? P-aici! râse băbuța, ridicând din umeri. Caut-o, şi dacă n-o să vrea să se-ascunză, o s-o găseşti.

Începusem să fierb de ciudă.

— Ştii ce, dadă Filofteia, spune-i copilei sfinției sale că n-am venit pentru domnia sa, ci cu treburi pentru nişte cai. Dar dac-o vrea să asculte de părintele ei, atunci taica părintele a zis să pună trei străchini pe masă, că dumnealui vine mintenaş.

— Nu te supăra, flăcăule, o să pun io masa până soseşte sfinția sa. Pofteşte şi intră în casă.

— Nu. Aş vrea să merg la grajd. Să mă uit cum e lucrat. Când am plecat eu din sat nu era isprăvit.

— Ar fi mai bine, maică, să o aştepți pe copilă în casă, clătină Filofteia din cap. Ar fi mai bine... Şi în grajd să

mergi cu părintele.

— Nu sunt hoț, îmi amintesc că am murmurat țâfnos şi m-am îndreptat spre grajd. Îmi plăcuse de cum intrasem în ogradă. Nu se prea vedeau oriunde asemenea acareturi. Popa îl clădise cu meşteri de la Curte, trimişi de cumnatu-său, comisul Iova. Am privit cu luare aminte stănoagele, ieslele, bârnele văruite, totul. Grajdul era gol şi curat. (Caii păşteau pe munte). Dar în fânar am auzit foşnet. Am urcat iute pe scara pusă la gura fânarului, crezând că dau de vreun argat cu care să schimb o vorbă două.

Spre mirarea mea, tologit în fânul uscat şi bine mirositor, am descoperit însă pe *băieţelul* întâlnit lângă bulboană, în livada cu pruni. Prima mişcare a *drăcuşorului* a fost să sară în picioare, ca ars, îndesându-şi bine căciula până la sprâncene. Straiele îi erau de asemeni foarte curate, ca pentru zi de sărbătoare. Lângă drăcuşor, alunecată în fân, se răsfirase o bucoavnă groasă cu slove mari şi pagini împodobite frumos, cu chinovare şi chipuri de tot felul. După toate semnele, părea să am în faţă un copil de casă domnească. Şi pe deasupra, ştiutor de carte, un cărturăraş. „O fi unul dintre nepoţii popii, vreun fiu al comisului", mi-am spus, neînţelegând atunci de ce *drăcuşorul* se zăpăcise iarăşi, de parcă-l prinsesem cu mâna-n chimirul meu.

— Ia te uită, am râs ca să-i fac curaj, ce întâmplare! Nu credeam c-o să te întâlnesc tocmai aici, în fânul părintelui David. Da' de ce te fereşti aşa de mine, dănăcele, doar nu-s turc. Nu-s turc, nu te mănânc. Sunt fecior de creştini. Şi sunt stegar domnesc. Mă cheamă Codre, însă de-o să întrebi în sat la noi cine mi-s io, fetele o să-ţi spună că sunt „Ibovnicul ursuloaicei". Îţi

pare bine că ne-am întâlnit iar?

Întors puțin cu spatele, cărturăraşul meu îşi tot potrivea cuminte cămaşa, brâul, pieptarul, şi-şi tot îndesa cuşma. Pe urmă, pesemne socotind că isprăvise cu dichisul, se răsuci spre mine, cu încordare, ca un pui de sălbăticiune gata să fugă, şi mă privi ciudat, muşcându-şi buza de jos, fără să zică nimic.

Nu i-am uitat nici în clipa asta privirea. Verde, vie, luminoasă, jucăuşe - ceva între râs ruşinat şi uimire batjocoritoare. O căutătură tare ciudată pe un chip de copil. Neaşteptat de pătrunzătoare, vicleană, mândră, sfruntătoare chiar, şi totuşi plină de nelinişte.

Neştiind ce să fac, am cules cartea din fân, am răsfoit-o o clipă, şi i-am întins-o, cu susul în jos (pe vremea aceea nu învățasem slovele - nici nu-mi dădea prin cap să-mi pierd timpul buchisind, ca monahii sau pisarii).

— E a ta?

A dat din cap şi a zâmbit, întorcând terfelogul îndată, aşa ca să-l țină firesc, să-l poată citi.

— Îmi spui şi mie de ce citeşti ceaslovul ăsta? (Făceam înadins pe prostu'. Era o *altfel* de carte scumpă, nu una bisericească. Văzusem de la o poştă după miniaturile ce înfățişau castele şi cavaleri.)

N-am primit răspuns. Cărturăraşul şi-a strâns comoara la piept şi a zâmbit, de sus, deşi ca statură de-abia îmi trecea de umăr. Ochii îi luceau ca unui drăcuşor împielițat, însă obrazul copilăros se înroşise ca para focului. Ceva nu era la locul său, simțeam eu de-atunci.

— Nu te bucură că ne-am întâlnit din nou? Nu vrei să legi prietenie cu un stegar ca mine? N-o să te spun, dacă n-ai voie să citeşti istorii d-ale. Nu te teme de mine.

În loc de răspuns - tăcere, ca la denii.

— Eşti văr cu fata popii? Eşti feciorul comisului Iova? Zi ceva. Măcar spune-mi unde e Brânduşa, cu dumneaei am de vorbit...

Nimic. Niciun cuvinţel. Drăcuşorul îşi pusese mâna la gură şi tuşise (mi se păru a batjocură), apoi se-ntoarse iarăşi cu spatele la mine şi se uită la o bârnă.

M-am înfuriat. Prea se ţinea mare, mucosul.

— Ia ascultă, băiete; n-ai limbă, eşti mut, ce dracu'? Ce ţi-am făcut de nu mă-nvredniceşti cu un răspuns? Crezi că sunt slugă sau lotru? Ori vrei să-ţi dau o palmă, să înveţi cum să te porţi cu ăi mai mari de ani, ca tine?

Am strigat, foarte hotărât să-l fac să grăiască vrând-nevrând. Şi ca să-l sperii, pusei mâna pe el, pe la spate, pe după umeri, silindu-l să se-ntoarcă, să-i văd faţa. Se smuci prosteşte şi atunci nu-ş-cum făcui fără vrere şi mâna mea atinse, în locul oaselor slăbuţe ale cărturăraşului, un sân de fată, rotund, mic şi pietros. Măiculiţa mea! De-abia în clipa aceea pricepui totul şi rămăsei cu gura căscată, năuc, nepricepând nimic limpede, încremenit de uimire, nesimţitor, în vreme ce Brânduşa mă lovea cu bucoavna aia groasă în cap şi-mi ardea din când în când şi câte o palmă, gâfâind, icnind, suspinând şi totuşi; pe tăcute şi înfundate, fără să ţipe sau să zică vreo vorbuliţă.

Îi zburase căciula din cap, avea părul ca mierea aurie, lung... Valuri-valuri îi cădea părul peste cămeşoiul de băiat şi mi s-a părut deodată frumoasă, ba chiar mai mult decât frumoasă, mi s-a părut... că începe şi se termină lumea cu ea, *cu ea,* cu copila aceea mărunţică, în ţări, cu fata aceea sălbătecuţă şi înfumurată, care ştie să citească şi să călărească şi e *altfel, mai nu ştiu cum* decât celelalte. Şi zău că am simţit atunci, în clipa

aceea, că o voi iubi amarnic, tocmai fiindcă e *altfel,* şi că şi ea mă va iubi nespus, căci altul mai zărghit, mai chipeş, mai bun, mai nebun, mai vrednic ca mine n-are să mai întâlnească, de va umbia țara toată, şi nici n-ar avea rost să umble, de vreme ce mi-era hărăzită mie dintr-un început.

I-am spus toate astea mai târziu, când a fost a mea, după nuntă... Atunci, în fânar, am tăcut cuprins de o tulbure ruşine, amestecată cu mândrie, fiindcă nici-o fată nu mă văzuse pe negândite cum mă văzuse ea şi fiindcă nici-o muiere - în afară de muica - nu îndrăznise să dea în mine cum dăduse ea, întâia şi ultima oară, pe drept, cu sete, cu desperare şi slăbiciune. Şi nu numai că am tăcut, năucit, ameţit. Dar am şi fugit eu mai întâi. pe scară. Şi cât pe ce să fug şi din ogradă, dacă nu-mi ieşea tocmai atunci popa David în cale.

M-am stăpânit în fața lui şi n-am suflat niciun cuvânt despre întâlnirea mea cu Brânduşa.

Părintele ei m-a ținut la masă, cu de-a sila. În cerdac Filofteia pusese pe măsuța scundă, țărănească, pe un ştergar, trei bliduri orăşeneşti, smălțuite, şi trei linguri. Țin minte şi ce-am mâncat - eu şi popa, căci Brânduşa n-a venit la prânz. Se nemerise zi de post şi-am mâncat mazăre piperată şi scovergi cu miere. Vinul era însă foarte bun, roşu şi tare, şi ni s-a urcat, la amândoi, iute la cap.

Şi popa David, după al doilea ulcior şi după ce m-a făcut să-i dau doi cai de-ai mei pe-o iapă de-a lui, a prins pe neaşteptate să ofteze, să se vaiete bătrâneşte că e singur cuc, că are prea multe griji, şi cu beseareca, şi cu gospodăria, şi cu herghelia, pe care vrea s-o mărească, şi cu fata, mai ales cu fata, cu Brânduşa lui care împlineşte 15 ani. Zicea că i se rupe inima de

dragul ei, că el n-are pe-altcineva pe lume, şi-ar ține-o cu dânsul în pustnicia lui de casă, dar că tot de dragul ei a lăsat-o să trăiască boiereşte la oraş, la Curțile Domneşti. Numai că mătuşa care-a crescut-o ca o mamă bună, femeie slabă şi fără minte, a alintat-o de mică, din cale-afară, şi-a lăsat-o cam în voia ei. Iar cumnatu-său, comisul, deoarece n-are decât feciori, micuți încă, şi nu fete, a fost şi el tare îngăduitor şi molâu cu Brânduşa. Fiindcă drăcuşorul de fată iubea caii mai mult decât ghergheful, a tot luat-o olaltă cu fecioraşii lui la călărie şi alergări. Şi a lăsat-o împreună cu băieții lui şi să învețe carte slavonească de la un bătrân sârb ținut de comis în casa lor, ca dascăl. Şi aşa se face că Brânduşa învățând prea mult, aproape ca un fecior de boier, sau ca un viitor pisar, s-a cam scrântit la cap şi zice ca o proastă că nu vrea să se mărite, da' nici să se călugărească, zice că vrea să crească iepe şi cai, şi pe verii cei mici, şi pe copiii verilor când or veni, şi să stea în casă, să citească. Nu-i e pe plac niciun boiernaş de la Curte; mai toți sunt, după ea, zevzeci şi leneşi şi fricoşi sau - când au de toate - atunci sunt prea arțăgoşi şi cu nasu' pe sus şi cred că doar bărbații sunt oameni pe lume, iar muierile sunt făcute să le fie roabe. Şi ea, Brânduşa, n-o să fie roaba nimărui. Atâta m-au bârâit la cap şi ea, şi comisul şi comisoaia (zicea popa David lăcrimând) că m-au făcut pe mine, om bătrân, să merg la Argeş şi să fac înscris la cancelarie, cum că las după moarte pământurile fetei şi totul, şi în diată s-a scris, că-i va fi Brânduşa *în loc de fecior* asupra ocinelor şi a întregii averi, şi-au semnat martorii şi comisul.

Nu-i părea rău de înscris, chiar dacă-l arătau gospodarii cu degetul, dar ar fi vrut (ofta grijuliu popa) s-o ştie pe fată apărată la casa ei de un soț de ispravă, nu

de zapise şi rude, şi slugi. Comisoaia îi căuta mire un cărturar, un grămătic domnesc, tobă de carte, dar vezi că ăştia nu cresc pe drum ca ciupercile. Jupan Calcea din Târgovişte şi pisarul Radu sunt însurați, ceilalți de la Cozia sunt călugări. Iar Brânduşa o ține morțiş că nu vrea să fie roabă şi că n-are cu cine să se mărite. Poate fiindcă eram amețit, poate fiindcă o îndrăgisem fulgerător, îi dădeam dreptate, deşi alteia nu i-aş fi trecut cu vederea asemenea bazaconie şi fudulie - auzi, o fetică, să nu vrea să se mărite, hm! Se vede treaba că nu dase de gustul iubirii, în sinea mea, zâmbeam pe sub mustață şi-mi spuneam că orice pui de căprioară slobodă poate cădea în capcana şi robia vânătorului. Mă şi închipuiam în pielea vânătorului - numai că povestea aceea cu „cărturarul-tobă-de-carte" îmi stătea ca o săgetă în coastă. La urma urmei, Brânduşa părea încă un copil - un fel de drăcuşor în ițari - cine să se uite la ea! De n-ar fi fost să-i fi simțit o clipă rotunjimea aceea pietroasă de sub cămaşă, nici pe mine nu m-ar fi bătut gândul să..

Uite însă că-mi intrase, aşa, pe daiboji gândul la ea. ca un cui în inimă... Şi n-am mai avut pace. Cât am mai stat acasă mi-am făcut de lucru mereu pe la popa David, fără să am parte s-o văd, căci drăcuşorul (ruşinat pesemne) nu mi s-a mai arătat.

Întors la Curtea de Argeş, în oaste, i-am mărturisit lui boier Stepan al nostru că aş vrea să învăț carte. S-a bucurat grozav şi mi-a făgăduit c-o să mă ajute şi el, da'ntâi să-mi iau un dascăl de azbuche.

L-a pus pe un fecior al lui Cazan logofătul să-mi arate. Am mâzgălit eu ceva slove cu ăsta, pe urmă mi-am călcat pe inimă şi m-am rugat de jupan Iova Comisul să-l lase pe dascălul copiilor lui să mă-nvețe şi pe mine, că-

i plătesc, ziceam, sârbului, cât cere.

Comisul s-a mirat dintâi, pe urmă, când a aflat că-l cunosc pe părintele David ot Corbi, a mustăcit. Am luat câteva lecții cu sârbul, în casa lui Harefta, unde locuiam şi eu. Apoi, jupan Iova care se cam dumirise ce fel de om sunt şi ce gânduri am, mă pofti la curțile dumisale, să învăț împreună cu băieții lui, fiindcă, spunea, dascălul n-are putere să umble după mine, că e bătrân. Nu trebuie să plătesc. În schimbul acelor îndrumări date de sârb, eu trebuia să le arăt feciorilor de comis cum să tragă la țintă cu arcul, să joc cu ei halcaua şi să-i iau din când în când la câte o vânătoare cu şoimi.

M-am învoit repejor. Mi-au plăcut şi mucoşii ăia ai comisului. Toader, cel mai mare, avea unsprezece ani şi călărea straşnic, ca-un țampaz de bâlci. Dar mai cu seamă eram bucuros s-o văd pe Brânduşa. Nu numai s-o văd, dar şi s-o *aud* şi să mă minunez auzind-o. Dealtfel şi părinții ei sufleteşti, comisul şi comisoaia, şi copiii lor, ba însuşi moş Mitrici, dascălul de slavonească al acestora, se minunau. Aveau şi de ce. Brânduşa citea binişor din feluritele terfeloage, pe care bătrânul cărturar sârb le avea strânse cu grijă, putea să spună apoi ca pe „Tatăl nostru" ce slovenise în foile alea, şi pe deasupra avea şi darul de a povesti basme şi istorii, de rămâneai cu gura căscată ascultând-o. Mare minunăție cum le inşiruia şi câte ştia drăcuşorul! Fel de fel de poveşti cu căpcăuni, zâne şi dobitoace care vorbesc; legende cu Nefârtatul sau cu Sfânta Duminecă şi Sfântul Sinisie, cu mioare năzdrăvane şi vulpi şirete, cu Craiul Machedon sau cu viteazul Despot Lazăr al sârbilor, cu slăvitul Rege Arthur şi cavalerii săi, cu Feți-Frumoşi şi Ilene Cosânzene...

Le ştia din spuse, de la dascăl, de la comisoaie, de la

popa David, de la bătrânele slugi ale casei sau din sat de pe la noi, dar - să mor dacă mint - le povestea mereu într-altfel, ticluind câte ceva nou în ele, ca să nu i se urască tot cu ăle vechi, zicea... Ce mai! Era *altfel* decât celelalte... Mă dasem biruit. Cu toate că fetele de măritat roiau în jurul meu, iar drăguțele pline de nuri îmi picau în brațe, ca păsările-n laț, m-am lăsat vrăjit cu-adevărat doar de mărunțica fată a popii ot Corbi.

Cum naiba de îmi intrase pe sub piele, de unde ştia, vicleana, să se poarte cu mine ca să-mi uit de toate celelalte mândruțe şi muieri, de unde scornea atâtea lucruri să-mi spună, ca să mă țină uimit-naintea ei?

Şi mai târziu, când a fost femeia mea, în nopțile noastre nesătule de dor aprins şi de-mpliniri, cum mai izvorau de pe buzele ei, din inima ei, cuvintele de-alint... murmurate la urechea mea, încet ori amețitor, rotitor, năvalnic, lipindu-se de mine... Cuvinte ca nişte vrăji, ca basmele, mereu altele, mereu dulci... Nu-mi amintesc să mă fi mângâiat vreodată cu-aceleaşi vorbe... da' nici eu cu-aceleaşi mângâieri. Am iubit-o... Doamne, că mult am mai iubit-o!... Şi, în iarna aceea de demult, când mă topeam după ea şi începusem să-nvăț slovele, ca să nu mă bage-n cofă drăcuşorul de fată, s-a potrivit tocmai bine să-mi întâlnesc a doua oară în viață norocul, mai mult din pricina Brânduşei mele, că fără ea, zău, n-aş fi ajuns să dobândesc atâtea pe neaşteptate.

S-a întâmplat la leatul 6967, după marele iarmaroc din luna lui Călindar.

Vlad Vodă dase atunci poruncă straşnică tuturor neguțătorilor streini, saşi şi braşoveni, să nu vină în țară cu mărfurile lor decât o dată pe an, la acel iarmaroc ce se ținea în trei târguri cu *scale* îngăduite de Domnie, la Târgovişte, Târgşor şi Câmpulung. În alte părți şi la alte

răstimpuri decât cele hotărâte prin lege, negustorii streini n-aveau ce căta în Țara Românească, dacă veneau cu gând să cumpere sau să vândă. Domnul luase astfel de măsuri ca să-i mai strângă în chingi pe lacomii breslaşi din Sibii şi să-i mai lase şi pe ai noştri să-şi vândă marfa cu bun câştig, măcar în țară, la noi, că dincolo de munți, oricum, valahii se izbeau de privilegiile părtinitoare şi de viclenia negustorilor saşi, nu totdeauna cinstiți.

Iarmaroacele din țară fuseseră mană cerească pentru ai noştri - şi de loc pe placul transilvănenilor care nu izbutiseră să-şi desfacă mărfurile atât de repede, la prețul pe care-l voiau ei.

Un tăbăcar din Braşov, maistor cu faimă, cu avere dar şi foarte zgârie-brânză, avusese curajul să vină la Curte, după iarmaroc, şi să se plângă lui Vlad că n-a izbutit să-şi vândă toată marfa, din pricina noii îngrădiri puse de Domn negoțului său.

Voievodul l-a ascultat încruntat, dar stăpânit şi a hotărât să-i cumpere sasului de îndată toate pieile nevândute, plătindu-i-le pe loc ca să nu plece nemulțumit din Țara lui. (Herman îl chema pe neguțătorul acela, mi se pare. De calfele lui aveam să mai auzim, curând.)

Neguțătorii de peste munți, care încă nu aflaseră că nu-i de glumit cu Vodă Vlad, trecură cu nechibzuință îngâmfată peste hotărârea şi porunca lui şi veniră şi după iarmaroc în țară, cu carele cu mărfuri, mai prin toate târgurile. Firește, pe sub cumpăt, pe cărări ascunse, înveşmântați ca valahii şi încârdăşiți cu nişte localnici, ce le slujeau de călăuze şi aldămaşi.

Erau destui negustori din Țara Bârsei care ştiau bine româneşte, totuşi felul cum vorbeau şi se tocmeau îți

izbea urechea oricât de prost ai fi fost. Aşa că, n-a fost tocmai greu ca jupan Stoica Armaşul să-i adulmece pe saşii risipiți prin târgurile țării după procopseală necurată.

De la jupan Stoica a aflat iute şi Voievodul nostru. A trimis atunci mulțime de credincioşi de-ai săi, îmbrăcați în haine de rând, să cerceteze vadurile şi târguşoarele, pe cumpărători şi pe vânzători, şi îndeosebi pe cei cu harabalele încărcate şi trase mai prin marginea bâlciurilor.

Vătafii domneşti au dibuit prin luna lui Făurar vreo patruzeci de făptaşi d-ăştia, cu graiul amestecat şi căruțele doldora de piei şi blănuri scumpe, argăsite, de cojoace înflorate braşoveneşte, de postavuri flamande sau litvane, de *bobou*[1] țărănesc, de alămării, cuțite, teci şi *parvalii*[2] de tot soiul.

Ştiam de la jupanii târgovişteni că Vlad Vodă poruncise să li se poprească saşilor toate mărfurile şi că se gândea să-i strângă în Cetatea sa de Scaun, să-i judece în primăvară şi să-i însemne la ureche sau nas, ca să nu uite c-au nesocotit rânduielile sale de mare stăpân şi Domn, apoi să-i sloboadă peste hotar, prin vadurile de la Rucăr şi Prahova, îndărăt de unde veniseră. Era tare supărat Vlad, dar încă nu-i belise cu marea lui mânie. Poate nici nu i-ar fi tras în țeapă, dacă nu s-ar fi svonit că, în afară de ceşti patruzeci de neguțători, Braşovul ar mai fi trimis, pe ascuns, de două ori pe atâția tineri ucenici de-ai breslelor, ca să prindă limbă.

Pe unul dintre tinerii ce iscodeau prin țară în folosul Oraşelor nemțeşti şi împotriva Voievodului, l-am găbjit

1 Bobou — postav cenuşiu, ieftin, (n.a.)
2 Prin termenul parvalia se înţelegea în acea vreme comerţul cu mărunţişuri, (n.a.)

chiar eu în piața de peste drum de Biserica Domnească din Curtea de Argeş.

Se nemerise o sâmbătă cu târg plin, pe un ger de crăpau pietrele. Mă învârteam printre care, oameni şi dughene, cu văru-meu Stan, nedespărțit pe-atunci de mine (ierte-l Dumnezeu, a murit tot într-o iarnă, într-o luptă ce-am dat-o cu turcii pe cursul Dunării, lângă Nicopole mic. Tot o iarnă, albă şi crâncenă ca aici... Am jurat să-l răzbun, mi-era ca un geamăn, şi zău că le-am plătit turcilor pentru moartea lui, secerând cu nemilă în duşmani. Parcă înnebunisem şi eu atunci, după moartea lui Stan, am zburat multe capete şi le-am poruncit stegarilor să le strângă ei, pentru a fi înfățişate Domnului, că eu n-aveam timp, alergam nebun pe cal să-i ajung pe călăreții otomani ce izbutiseră să scape cu fuga...)

Acolo în târg, la noi la Argeş, Stan umbla să-şi caute o cucură nouă, lucrată frumos la o măistorie din Târgşor; eu mă uitam după nişte cizmulițe roşii de *saftian*[1] pentru Brânduşa, încălțări pe care auzisem că le lucra un meşter din Ruşi şi le adusese acum la târgul nostru. Trecând prin mulțime, m-am lovit printre oameni, din greşeală, de o namilă de oier bălan şi tânăr, care căra un sac greu de tot. Ceva sunase a fier înlăuntrul sacului, mi se păruse şi că-omul înjurase încet între dinți, altfel decât pe româneşte. Am făcut tot eu pe supăratul, din senin:

— Ce nu te uiți pe unde umbli, păcurariule? Se vede că eşti silhui, nu om din oameni... Mi-am rupt umărul de sacul tău. Ce cari acolo, pietre de moară or fiare de plug?

1 Saftian — piele fină de capră, (n.a.)

Ar fi fost firesc ca namila să-mi răspundă ceva, cu țâfnă, dar n-a zis nimic; s-a uitat doar urât la mine, cu ciudă, făcându-mi îndată loc. Ochii i-au scăpărat duşmănos, o clipă. Apoi s-a întors şi s-a topit în lume.

Nu îmbrăcasem în ziua aceea straiele de oştean, ca să se teamă de mine, aşa că purtarea lui mă puse pe gânduri, deodată.

— Stane, ce naiba o fi având oierul ăsta în sac?

— Întreabă-l dacă-1 mai vezi încă o dată, râsese vărumeu.

— Hai fuga pe urma namilei. Nu ți s-a părut şi ție nelalocul lui că a intrat în pământ de cum i-am vorbit?

— O fi băut ceva... Tu, vere Codre, prea te-ai făcut al dracului - peste tot vezi numa' hicleni.

Am ridicat din umeri şi i-am dat dreptate. Ne-am mai învârtit prin târg, Stan şi-a cumpărat cucura, eu ciubotele, pe urmă am intrat într-o crâşmă, să ne încălzim şi să vorbim de-ale noastre. În crâşmă, într-un colț stingher, namila de păcurar, tot singur, mânca. N-a băut nimic tot timpul cât a rumegat o strachină cu pastramă şi o pâine proaspătă, încruntat, pânditor. Am cerut şi eu pastramă; crâşmarul mi-a adus - era bună şi sărată, am băut la ea pe nerăsuflate un ulcioraş de vin şi, ca să mă ierte bietul oier, l-am pus pe crâşmar să-i ducă şi lui o cană cu vin, pe socoteala mea, cerându-i să bea şi să mă ierte pentru vorbele nesocotite.

Namila nu s-a atins însă de vin, mi-a mulțumit totuşi dând din cap - şi, abia am întors o clipă ochii, că el s-a şi strecurat pe uşă, afară.

— Stane, ăsta e ori nebun ori iscoadă, şi crăp dacă nu aflu ce şart poartă! îmi amintesc că i-am zis lu' vărumeu, şi amândoi am ieşit din crâşmă să-l găsim pe oier.

Nu mai avea la el niciun sac, se amestecase iarăşi

printre cei aflați în târg, dar nu l-am scăpat din ochi şi, după ce l-am ajuns, i-am pus mâna pe umăr.

— Păcurariule, fii bun, şi spune-mi de ce nu vrei să bem amândoi?

S-a întors bănuitor şi a încercat să zâmbească.

— Noa, că nu mi-i în obicei, a zis cu jumate gură.

Cineva, un neguțătoriu târgoviştean din mulțime, l-a auzit şi s-a mirat.

— Dacă nu ți-i obiceiul, atunci, omule, de ce erai ieri beat-mort? Te-am văzut la hanul din Merişani, erai cu un beţivan, frate cu unul din foştii noştri schileri.

— Te cinstesc eu, hai să bem împreună, am stăruit, privindu-l pe oier drept în ochi.

Erau tare albaştri şi tăioşi. Şi mă cântăreau cu osebită grijă.

— Mulțam, a rostit moale. Da' nu vin. Şi ia laba de pre mine. Nu ți-am făcut nica.

— De unde eşti?

În loc de răspuns, m-a îmbrâncit, şi a început să-şi taie drum prin mulțime, cu umerii. Încercând iarăşi să se facă nevăzut.

Văru-meu mi-a şoptit, cam mofluz:

— Ce ai cu oierul? Ştii bine că n-avem pricină să-l descoasem; te porți ca un prost şi-o să dăm de belea.

— Hai cu mine, nerodule - am murmurat - şi Stan n-a mai crâcnit, m-a urmat ca o umbră. L-am ajuns pe păcurar, iar acesta, încolțit, a prins să fluiere. Din pământ au şi răsărit doi haidamaci ca el, s-au năpustit pe noi şi s-a încins îndată bătaie. Norocul meu, că fără să fi pornit bătaie în lege, cu huiduieli şi norod strâns în jurul nostru, nu se ivea ispravnicul domnesc care, făcându-se că nu ne cunoaşte pe mine şi pe Stan, i-a luat la rost pe zişii ciobani.

Omul meu şi încă doi dintr-ai săi vorbeau bine limba noastră, au îndrugat un răspuns bun; al patrulea soț, cel mai tânăr dintre ei, o stâlcea însă frumuşel de tot şi isprăvnicelul l-a rugat pe sas să spună pe cine şi ce caută în târg.

A zis că a venit la o muiere, o țiitoare de-a lui.

Totul s-ar fi isprăvit bine pentru saşi şi prost pentru noi, oştenii preschimbați în nătărăi de bâlci, dacă Stan n-ar fi băgat de seamă că oierului nostru îi scăpase pe jos din sân, în toiul bătăliei, un fluier de trestie groscioară, A vrut să i-l dea, omul s-a tras îndărăt, zicând că nu-i trişca lui. Şi aşa de amarnic se lepăda de fluierul ăsta că, de ciudă, Stan a strâns-o în mâini, trişca a pârâit, s-a rupt, şi din ea a ieşit la iveală o fâşie de pergament cu nişte slove mâzgălite pe ea.

Acum îmi sunase şi mie clipa să-mi arăt învățătura; Am luat pergamentul şi-am încercat să văd ce e scris acolo. Scria pe slavoneşte, înțelegeam bine buchiile, dar cuvintele nu se legau între ele, n-aveau niciun tâlc, păreau scrise de un smintit or de un învățăcel prost.

Oierul meu murmura încăpățânat, deşi dovedit:

— Nu-i, trişca mea, n-am văzut-o nicicând, dați-mi pace, nu-i trişca mea.

— Ea mea, am mințit, şi i-am suflat ispravnicului la ureche:

— Ține-i bine pe tus-patru în oraş, până dezlegăm ghicitoarea cu scriitura asta smintită. Altfel răspunzi înaintea Voievodului.

Şi iar m-am străduit să citesc cuvintele fără noimă, adunate în rânduri şerpuite sau frânte, mâzgălite parcă de un copil.

Îmi amintesc cum începea poslania acea încâlcită:

De la ju vâdăru de şti re am nădejde în chiar şi Mateiaş

cu oase îndată şi mulțumită Şi în. Ipac sunt în ta boi nici cei ştiți.

Cum eu nu eram greu de cap nici la tinerețe, ba mai prinsesem şi ceva învățătură de la jupan Harefta despre trebale iscoadelor, am văzut îndată că e vorba de o scrisoare înadins încâlcită şi căreia trebuia să-i venim de hac. Voiam să descurc însă singur taina încifrării ei, ca să nu-mi ia înainte niciun alt grămătic ori jupan de la Curte şi ca să mă laude şi Harefta, şi Voievodul, dar mai cu seamă drăcuşorul de Brânduşa. Ardeam de nerăbdare să alerg la ea şi să citim laolaltă răvaşul. Miroseam că e însemnat; cât de însemnat era, abia peste câteva zile aveam să aflu.

I-am lăsat pe toți în târg, chiar şi pe văru-meu, (căruia îi dasem în grijă să se țină după oierii ăia streini, ca umbra) şi am ajuns într-un suflet la casa comisului. Cu cizmulițele în sân şi cu scrisoarea din trişcă în dinți.

Nici Brânduşa, nici dascălul sârb, nici logofătul Cazan (pe care comisul îl chemase estimp), n-au izbutit să se lămurească. Ciorna ceea ne înnebunise pe toți cu taina ei. Cuprindea cuvinte clare, din loc în loc chiar nume de boieri vânzători, unele abia ghicite, altele puse negru pe alb (cum era Bărlăbaş şi Pugul) totuşi rândurile n-aveau nici un înțeles, nici cap nici coadă. De abia când a venit jupan Harefta de la Bucureşti unde fusese împreună cu Voievodul să cerceteze amândoi lucrările de întărire ce se făceau Cetății de pe malul Dâmboviței în acel an, abia atunci *tavia* a ieşit la lumină.

Îndată ce şi-a aruncat ochii pe fâşia de pergament, Harefta a tuşit şi a mârâit mirat către Voievod:

— Ia priveşte, Măria Ta, ce lucrătură cu meşteşug! De mult n-am mai văzut o *scrisoare pe băț!* Se vede treaba că ăl de a trimis-o are ştiință de felul cum se trimiteau

rapoartele secrete în Imperiul Bizantin, în vremea lui Manuil al doilea Paleologul. După câte ştii, la Curtea lui Ioan, protectorul răposatului Voievod Vlad, tatăl Măriei Tale, se aflau şi nişte boieri dăneşti, mai demult... Cel care a scris poslania asta trădătoare a învățat acolo, la Bizanț, asemenea vicleşuguri. E pesemne bătrân - da' n-a uitat.

— Văd că te bucuri de învățătura leprei dăneşti, râsese Vlad Vodă. Acu' fii bun şi bucură-mă şi pe mine dezlegându-i taina.

— Nu pot, Măria Ta, oftă jupan Harefta.

— De ce, boier Turcule? se stropşise Voievodul la ruda mea, căruia îi ghicise însă zâmbetul ascuns.

— Pentru a fi citită o asemenea „scrisorică" de taină trebe înfăşurată pe un băț, aidoma cu cel al omului care a întocmit răvaşul. Iar eu, Mărite Vlad, n-am deocamdată bățul.

— Lasă-te de şotii şi şoitarlâcuri, boier Stepan Turcule, şi spune-mi iute ce scrie, că-mi ies din sărite, auzitum-ai? !

Boier Harefta ridicase din umeri, fără frică de mârâiala Voievodului.

— N-am bățul potrivit. Mai bine zis nu ştiu cine îl are. Dar ar putea fi luați la tacrir saşii aceia prinşi în târg.

Armaşul făcuse un pas înainte. (Eram câțiva adunați la sfat într-o mică sală de arme a palatului domnesc, în picioare - doar Domnul stătea călare pe o laviță şi-şi cerceta scârbit teaca jungherului său, bătută în smaralde.)

— Măria Ta, i-am muncit pe saşi, dar n-aveau ştire de ce e scris în trişca aceea. Cel îmbrăcat ca oier a recunoscut, înainte de a-şi da duhul, că e calfă de tăbăcar şi-i rudă cu Herman.

— Dar cui trebuia să-i încredințeze trișca a spus? a strigat Harefta. Căci acel om ne-ar putea fi de folos.

— A spus... Lui jupan Aldeş, cel tânăr.

— Armaşule... a zis încet Voievodul.

— Măria Ta, îl avem sub ochi pe Aldeş. Nu l-am întemnițat, căci n-aveam dezlegare din partea Măriei Tale.

— În temniță cu el, a zis la fel de încet Vlad.

Harefta s-a amestecat.

— În timp ce oamenii armaşului îl vor lua, o să caut eu în casă la Aldeş un toiag sau un băț; cam ştiu despre ce e vorba. Şi-apoi, să-mi îngăduie Domnul meu să merg însumi să caut, căci am a plăti o răzbunare mult prea veche neamului acesta; Aldeş e nepotul lui Albu, care m-a făcut să nu dorm în tinerețe nopți în şir...

— Bine, du-te, a încuviințat Voievodul, pe urmă s-a întors spre mine.

— Stegarule, de azi înainte eşti vătaf. Fii vrednic de asta - şi mi-a întins mâna să i-o sărut.

Am căzut în genunchi înaintea Voievodului meu, foarte bucuros. În urechi îmi cânta mereu „vătaf", „vătaf", ce-o să se bucure Brânduşa - dar mama! ce-o să se bucure mama când i-oi spune că mă însor... Căci, odată ce devenisem vătaf, nimic nu mă mai oprea să-i cer comisului şi popei David mâna Brânduşei mele. Înainte muream de frică să nu spună drăcuşorul *nu,* acum însă plesneam de mândrie. Vătaf, vătaf, vătaf...

În casa tânărului jupan Aldeş, Harefta a găsit ceea ce căuta, un băț de călușar, frumos lucrat cu şerpuiri. Pe acel băț, întocmai pe urma şerpuirilor, a înfăşurat fâşia de pergament scrisă şi - ca prin minune - rândurile acelea încâlcite au putut fi atunci citite desluşit în

lungul bățului, printr-o rotire înceată a acestuia.

Scrisoarea aceea tainică, rămasă de pomină în casa mea şi a Brânduşei într-o copie, am citit-o de nenumărate ori, am învățat-o ca pe „Tatăl nostru" şi o ştiu şi astăzi, de parcă o am sub ochi. Era trimisă de duşmanul vechi al Drăculeştilor, de boierul Albu cel Mare către nişte *prieteni săi şi frați boieri din Țara Românească, şi mai mari şi mai mici.* După ce le trimitea *multă sănătate şi închinăciuni şi hereție,* venea o însemnare de mare preț pentru Domnie, scrisă însă cu neruşinate vorbe, ce l-au făcut *zice-se* pe Vlad să turbeze de furie.

„Ipac vă dăm de ştire despre acel Voievod pe care l-ați pus voi - fiul lui Drăculea. Cui îi e drag pupați-l în... că multă vreme n-o să-l mai aveți (glăsuia scrisoarea). Căci am nădejde în Dumnezeu şi în Domnul meu Basaraba, fiul lui Dan - pe care însuşi Chezarul l-a dăruit cu herb de Fürteş, şi chiar şi Mattia Craiul îl are în cinste, aşa că îl vom izgoni din Scaun pe fiul lui Drăculea, când ne vom ridica împotriva sa cu oaste, îndată după Sfintele Paşti."...

Hm, n-a ieşit însă după cum gândea bătrânul hiclean. Şi nici lupta cu noi n-au dat-o atunci, ci abia la un an după scrisoare.

Zicea mai departe Albu, ghiujul cel viclean, că erau mulți boieri de-ai Dăneştilor, din ăi vechi, şi alții mai tineri, în tabără lui Dan, fiul lui Vladislav al II-lea - la Feldioara.

Şi-i număra.

Că sunt aci cu mine (se lăuda fostul mare vistiernic din

vremea lui Aldea Bătrânul) *Bogdan Dobăcescu Vornicul, şi Berivoi Vistiernicul, şi Dragomir Broască şi Dragomir Paharnicul şi dumnealui Bărlăbaş Comisul, şi Pugul şi Roşul, şi Stan, şi alţii...*

Şi-l aştepta Albu şi pe nepotu-său, Aldeş. Dar în zadar l-a aşteptat. Pe Aldeş, pe toţi cei din neamul lui Albu cel Mare, şi pe toţi dovediţi a fi avut legături cu hainiţii şi fugiţii, Vlad a poruncit să-i strângă şi să-i tragă în ţeapă, la Târgovişte, în văzul mulţimii.

Răvaşul boierului Albu urma pe acelaşi ton sigur de izbândă:

„Şi mi-a spus subjudele Braşovului că fiul lui Drăculea a cerut ainte să-i dea lui pe boierii fugiţi la Braşov şi Scaune, ca să-i pedepsească el; dar pârgarii cei mari nu s-au învoit. Şi nici privilegiile şi salvconductele, aşa cum le vrea Drăculea al vostru, nu le plac de fel pârgarilor şi neguţătorilor noştri, că mai binevoitor şi înţelept e Dan al nostru, carele le-a dat act întărit pe cum că-i învoieşte o se despăgubi ei singuri, marii negustori ai Braşovului, cu *averile neguţătorilor din Ţara Românească, poprite la Casa Negoţului din Braşov. Şi nu le plac saşilor de fel iarmaroacele de graniţă, iară Dan le-a jurat că îi lasă să umble ca ainte slobozi prin ţara noastră, să fie volnici să cumpere şi să vânză fără scală."*

După cum zicea Harefta, ce-i împunsese amarnic pe saşi au fost acele oprelişti puse de Vlad pe negoţ. De, ce să zic... Eu nu mă prea pricepeam pe atunci la trebile politiceşti şi negustoreşti. Erau întărâtaţi saşii, dar nici Vlad nu avea să le ierte că-l oploşeau acolo la ei, ba pe Vlad Călugărul, ba pe fiul lui Vladislav... Mde...

Voievodul înțelegea să fie singurul mare stăpân înlăuntrul Țării. Şi a fost... Degeaba s-au sumețit la început vrăjmaşii lui, cei dați cu Dăneştii. Degeaba îi sfătuise bătrânul fugar Albu „să se socotească ei, boierii cu glagorie, şi să nu se încreadă în Drăculea că tot o să-i bage în jug ca pe boi proşti, când va vrea el...”

De... în jugul Domniei le-ar fi părut cu mult mai bine decât în țepele în care i-a vârât Voievodul, în cumplita lui răzbunare... Era amarnic când se mânia, ca viscolul care biciuie şi îngheață.

Îmi amintesc că, înainte de anul când l-a prins pe Hamza-paşa, chiar socru-meu, popa David, chiar jupâniță mea, Brânduşa, chiar taica şi muica, se certau uneori cu mine, zicând că Vlad e prea crud şi aspru şi că nu trebuie să-i iau apărarea, măcar în fața lor...

Crud, fără îndoială, a fost crud şi aspru... dar drept. Eu tot zic că era drept şi-l rog pe bunul Dumnezeu să mă ierte dacă greşesc zicând. Şi să-l ierte şi pe Vlad. Crud...'Cum putea fi altfel decât crud, în vremea aceea, când țara avea prea mulți vânduți şi prea mulți hoți de drumu' mare. Şi ne pândeau de pretutindeni vrăjmaşii...

Crud...

S-au înfiorat saşii de groază şi-au născocit cruzimi peste cruzimi, punându-i-le lui Vlad în cârcă, pentru a se răzbuna pe dreapta lui cruzime.

Crud...

S-au înfiorat jupânițele noastre din țară, în ziua când, adus la Târgovişte, în cimitirul vechi, fiul lui Vladislav, tânărul şi mândrul Dan, cel care năvălise cu oastea săsească asupra hotarelor noastre şi fusese învins de Voievodul Vlad şi de voinicii săi şi-a săpat singur groapa de veci şi - încremenit - şi-a ascultat prohodul.

S-a înfiorat mulțimea când gâdele i-a pus lui Dan

gâtul pe butuc şi i l-a retezat dintr-o lovitură - aşezându-i apoi trunchiul în sicriul ce-l aştepta.

Crud....

Şi totuşi, drept. Căci, după ce preoţii au plecat de lângă mormântul tânărului Dan, şi boierii au plecat şi ei, şi oştenii au primit poruncă să risipească privitorii şi să plece şi ei, Vlad a rămas lângă crucea proaspătă şi a zis doar atât:

— Pentru tine, tată. Pentru ține, frate.

10

„...Nu numai că au rezistat timp foarte îndelungat cu forţe atât de mici împotriva întregii puteri a turcilor, dar foarte adesea i-au atacat înainte de a-l pierde, din pricina luptelor initerne crâncene, pe acel mare comandant şi domn al lor, Vladislav Dracula de care fiind lipsiţi, de mirare că n-au pierit pe dată, cu totul."

FILIPPO BUONACCORSI CALLIMACHUS
Dintr-o scrisoare către papa INOCENŢIU al VIII-lea[11].

Harefta:

La cincisprezece luni după întemnițarea lui Vlad Dracul, îmi amintesc că galopam prin Anatolia, pe un drum glodos, plin de praf, gropi şi nisipuri, pe calea ce ducea spre vechea aşezare grecească Nimphaeon, fortul otoman Egrigöz de atunci, unde fuseseră închişi cei doi cuconi ai lui Vlad Dracul.

Eram tare mulțumit pe atunci în sinea mea; purtam o veste deosebită pe buze, în junghier una tainică de la stăpânul meu către fiii săi iubiți, iar în sân un zapis cu toate însemnele, în bună rânduială, către paşa din Egrigöz.

Însoțeam ca tălmaci un alai format din nobili, chihai şi ceauşi de-ai Porții, vreo treizeci de osmanlâi, călări pe fugari zvelți şi focoşi din stepele turcmene şi urmați de încă treizeci de cai arabi, la fel de iuți, neînşeuați, pregătiți pentru schimb.

Trebuia să ajungem şi să ne întoarcem ca fulgerul. Goneam de aceea de dimineață până seara, încinşi cu

brâie late de olăcari, strânse zdravăn pe trunchi pe sub caftan, de la şold până-n subsuori, totuşi mă durea al naibii trupul de zdruncinătură şi oboseală.

La Egrigöz, comandantul Cetății ne primi de îndată, sărută pecetea Sultanului de pe arz-ul pe care i-l înmânai şi porunci unui paznic să urce în turn, unde era odăița tânărului şehzade ghiaur şi să-l poftească spre binele lui, să coboare şi să asculte în linişte poruncile Padişahului cel bun şi iertător.

Paznicul, un oştean voinic, matuf, mustăcios, cu o fată gălbuie, latră, de kirghiz, peste care flutura un zâmbet cam tâmp şi o mirare respectuoasă, căzu la picioarele comandantului său şi prinse să se vaiete, într-un fel comic şi surprinzător.

__ Bunul meu stăpân, nu mă trimite pe mine, robul tău smerit şi credincios, la diavolul cel tânăr din Kara-Iflak! Te rog din suflet, nu mă trimite.

— Doar nu ți-o fi teamă de-un băiețandru! râse unul dintre chihaii sosiți cu mine. Ce-o să-ți facă acel băiat ostatec?

Comandantul fortului făcu un gest, sastisit:

— Acu două luni era să-i scoată ochii; acu şase luni voia să-l strângă de gât. Dar n-o să mai încerce. Mustafa, trebuie să-i spui de la început lui Vlad-Dârak ăsta. că avem veşti bune pentru el.

— Nu pot să urc la diavol, se văicări din nou Mustafa. Nu mi-e frică de el, nu, chezaş mi-e Allah, mi-e teamă numai de mine... Să nu m-apuce pandaliile şi să-l omor, când m-o mânia. Fiindcă ştiu c-o să-mi trezească mânia. O să râdă, cu acel râs al lui sfruntător şi grozav, o să mă scuipe, o să mă-njure de Profet, o să mă blesteme... Nu sufăr să-l aud... Mă înjură cumplit, zbiară, blestemă, până mă scoate din sărite şi-l bat... Atunci se plânge ție,

cerându-ți să mă ucizi sau să mă dai afară din slujbă. E un adevărat *şeitan*[1], are limbă spurcată şi inimă haină.

— Ştiu, Mustafa, şi pe mine mă scoate uneori din răbdări. Dar îndur şi tac. Porunca e să-l păstrăm întreg şi să-l îngrijim, să-l învățăm cu binişorul să se plece, să-l luminăm întru Allah, iar Sultanului nostru să i-l înapoiem călit, supus, blând, învățat, viteaz, destoinic, pe scurt, bun de slujitor al Porții.

Paşa se-ntoarse apoi spre noi şi-şi săltă barba încărunțită, voind să-şi scuture poate povara ce atârna de ea. Oftă, cu aceeaşi vădită plictiseală:

— Eu, unul, cinstiții mei musafiri şi vestitori, mărturisesc deschis că sunt bucuros foarte fiindcă-l luați pe Dârak-oglu de aci. Mi-a mâncat viața de când a fost adus.

Noroc de celălalt frate, că-i micuț şi blând, nu ca Vlad, Dârak. Nu ştiu ce-o să se aleagă de el la Poartă, dar, în sfârşit, nu mă priveşte! Luați-l cât mai în grabă. Vă atrag însă atenția asupra lui: e un ghiaur nesupus. De-un an ne căznim să-l învățăm turceşte. N-am izbutit mare lucru. Numai blestemele şi cuvintele de ocară le-a prins iute, înadins, ca să ni le-arunce apoi nouă, în obraze, cu necuviincioasă furie. Nu vrea nici să se-mbrace în hainele rânduite pentru ostateci. De câte ori i le dăm, le face fâşii-fâşii. Nu vrea nici să mănânce, dacă nu i se aduc bucate creştineşti şi dacă nu i le dă un rob, plecat cu fruntea la pământ. E zărghit rău. Nici n-o să vă vină să credeți. La exerciții, în curtea închisorii, nu l-am putut aduce, cum scrie ordinul, decât bătut măr, când nu mai era bun de nimic. Singurul lucru pe care l-a deprins a fost să îmblânzească şoimii. Dar blestemat

1 Şeitan (în limba turcă) — Diavol, vrăjitor, (n.a.)

fie cel căruia i-a venit gândul ăsta! De câtva timp ne-a înnebunit cu şoimii lui. În odaia sa din turn pute ca-ntr-un cuib de răpitoare. Zburătoarele astea - chiar numai la un şuier al său - se reped spre tine şi te orbesc cu aripile întinse, gata să-ți vâre ghearele în barbă sau în umăr. O să vedeți şi voi - e curat iad. Odată, când a coborât în grădină, i-a dat prin cap să-nşire toate păsărelele ucise de şoimii lui în nişte țepuşe de lemn, care sprijină trandafirii din răsadurile noastre. A smuls toate florile - şi erau numa' trandafiri din soiul celor de Kazanlâc - şi-a lăsat în țepuşele ălea numai păsările moarte. Râdea şi zicea că la închisoare doar o asemenea grădină se potriveşte. E îndrăcit, vă spun încă o dată. Şi-apoi, să-l vedeți cum stă zile-ntregi la ferestruică şi priveşte acelaşi colț de drum spre munți! Stă acolo, tace ca mutu', strânge din dinți, scrâşneşte - nici nu mă-nâncă, nici nu bea, nici nu doarme, câte două zile-n şir, uneori trei... Se uită... atâta face!

Cunoşteam bine deznădejdea aceea încremenită, de iaz slomnit şi clar, sub care pândeau şi colcăiau vârtejurile supărătoare ale furiei şi urii neputincioase. O simțisem de-atâtea ori şi eu, mai ales în primii trei ani de robie, pe moşia timariotului.

Am făcut un pas înainte, am dus mâna la buze şi la frunte, în semn de adânc respect, şi i-am grăit comandantului:

— Effendi-bei, îngăduie-mi să urc eu împreună cu Mustafa în cuşca tânărului diavol. Poate graiul strămbunilor săi îi va domoli nesăbuința. Am să-l iau cu binişorul.

Turcul încuviință, mai repede decât nădăjduiam, chiar mulțumit de întorsătură.

Îmi întinse actul cu tugraua[1] împărătească:

— Fii grijuliu, terdjimane, citeşte-i porunca Sultanului de departe, ca să nu rupă charta... Dac-o vrea să te-asculte...

Zâmbind în sinea mea, urcai liniştit treptele înguste ce duceau în donjonul închisorii, după temnicerul Mustafa.

Sus de tot, turcul s-a oprit şi mi-a arătat o uşă de bârne groase, cu ținte de fier.

— Acolo.

Am bătut tare şi-am strigat în turceşte:

— Dârak-oglu, ascultă-ne. Am veşti însemnate pentru tine, din partea înaltului nostru Sultan.

De dincolo se auzi un mârâit, plin de țâfnă şi mânie, cu toate greşelile sale de pronunțare, în turcă:

— Du-te la Eblis, cu înaltul tău Sultan cu tot!

I-am făcut cu ochiul tontului de Mustafa şi-am glăsuit pe limba noastră dulce, din Țara Românească:

— Şi dacă-ți aduc veşti bune pentru Măria Ta, de la slăvitul tău părinte? Ce spui?

Mârâiala din glasul cuconului Vlad s-a schimbat ca prin farmec în vioaie curiozitate, chiar mângâioasă urechilor, fiind repezită pe româneşte.

— Cine eşti, vicleanule? Ce veşti îmi aduci? Intră - dară nu minți: Ia seama, pot porunci slujitorilor mei să-ți scoată ochii, năpristan, dacă mă minți!

Urmă iute o fâlfâială nebună de aripi, țipete de şoimi - şi râsul vesel şi poruncitor al tânărului ostatec:

— Huşi, Solomoane-împărate! Fi, nu da cu clonțul, gadină! Fugi ! Nu mai ciupi, Zmeule! Stai colo, pe fereastră, Satan, şi tu Vârcolac!... Aşa, frățiorilor, aşa, iubiților!...

1 Tugra (în limba turcă) — pecetea cu iscălitura Sultanului, (n.a.)

Bodogănind, temnicerul deszăvorî uşa. Intrai şi mă aplecai înaintea băieţandrului nobil:

— Salamalecum, *şehzadé*[1] Vladoglu!

Cuconul Vlad mă străpunse cu privirile lui verzi, lacome şi înveselite pesemne de vederea mea. Mă cunoscu, însă nu se dădu de gol. Purta costumul domnesc de la serbare, acum murdar, neîngrijit, şi chiar zdrenţuit pe la mâneci. Încălţările veneţiene din saftian cu aur se cam stricaseră şi ele - bănuiam că nu mai aveau nici tălpi ca lumea. Cuca verde milaneză de urşinic, tivită cu mărgăritare frumoase, se ponosise şi se boţise - cred că dormea cu ea pe cap. Pieptarul din blană de căprioară, lucrat cu izvoade în fir şi culori era scrijelit, iar pe umăr sfâşiat de-a binelea de ghearele slujitorilor săi înaripaţi. Dreapta şi-o ţinea înfăşurată, nu în mănuşă de fier (n-avea, nu i se îngăduia s-o poarte în carceră), ci în nişte fişcă grosolană de bivol. Părea îngrozitor de slab, crescuse mult, îi daseră şi tuleiele în barbă, pletele îi erau încâlcite, faţa i se scobise de tot; se urâţise, dar zgârieturile adânci şi roşii, scriind proaspăt pe obrajii săi spelbi victoriile asupra şoimilor, ţinuta lui semeaţă, dreaptă ca un stejar, şi mai osebit căutătura aceea de metale coclite, îmbătrânite într-o singură iarnă sub ape tari, mă atraseră din nou ca un magnet spre el.

— Ce face viteazul meu tată? E tot la Gallipoli în lanţuri?

— E liber - şi ţara se pregăteşte să-i dea iarăşi, şi sceptrul şi coroana ce i se cuvin.

De-abia rostii astea, că Vlad se aruncă dintr-un salt spre mine, mă prinse de veşminte, gâfâind, cu ochii lărgiţi, brusc de-o nădejde devoratoare. Scrâşni

1 Şehzadé (în limba turcă) — prinţ, fiu de şah. (n.a.)

amenințător, a bucuros totuşi:

— Să nu mă minți că altfel...

Speriat, Mustafa sări să ne despartă, nepricepând o iotă din vorbele noastre. Dar prizonierul său nu-i dete răgaz să-l atingă; se răsuci, îl scuipă între ochi, sări îndărăt cu un pas şi strigă mânios, pe turceşte:

— Înapoi! Lepădătură ce-ai cutezat să atingi cu biciul tău spurcat carnea unui Basarab!

Şi, tot aşa de fulgerător cum îl scuipase, repezi dreapta spre fereastra donjonului, deschisă larg şi zăbrelită, către locul unde şoimii săi stăteau la pândă, chiar lângă gratii; fluieră scurt, iar aceştia întinseră aripile şi veniră buluc spre paznic, fâlfâind, țipând şi căutându-i fața cu pliscul deschis.

— Nu, nu, nu! Opreşte-i, afurisit şeitan! Porunceşte-le să mă lase în pace! se văicări Mustafa, ascunzându-şi înfricat obrazul în palme.

Vlad rânji de plăcerea fricii omului dinaintea sa. Vedeam limpede cum frica aceea a lui Mustafa cade asupra cuconului ca o nălucă de ploaie răcoroasă, verde, furnicându-l, pătrunzându-l, curgându-i în trup, în vine, răscolindu-l, însufleţindu-i chipul livid şi înlemnit de atenție, urcând în sus, spre pleoape şi gene, adunându-se în verdele *celălalt* al privirii lui sporite de ură, plecând apoi de la el spre paznic, ca un fluid rece, biciuitor.

I-am şoptit, grăbit:

— Măria-Ta, un prinț trebuie să ştie a se stăpâni pre sine, mai întâi, pentru ca apoi să aibă o tărie şi mai mare asupra celorlalți.

Mă ascultă, îşi reveni şi țiştui din limbă, moale, într-un fel ştiut doar de el şi de şoimi - iar răpitoarele se domoliră şi se-ntoarseră pe ghizdul adânc al ferestrei,

ca-ntr-un ferecat cuib de piatră, cu gratii spre văzduhul liber...

M-am întors spre Mustafa:

— Lasă-mă singur cu nobilul ostatec. N-o să-mi facă nimic. Ar fi bine să-i aduci nişte veşminte de drum. Se va îmblânzi auzind că pleacă la Curte.

Turcul clătină turbanul a îndoială şi ieşi iute din cămăruță, tremurând încă de ciudă şi spaimă.

— Nu aşa trebuie să te porți, Măria Ta.

— Ia seama... se zbârli cuconul, în prima clipă - apoi se opri, mă fixă deschis, bucuros şi râse ca un mânz:

— Boierule, ai noroc. Am jurat în fiece zi, între zidurile astea, că voi trece cu vederea, toată viața, orice vorbe acelui român care-mi va aduce întâiul vestea slobozirii domnescului meu tată! De aceea, hai, dă-i drumu! Spune ce pofteşti. Îndrăzneşte. Ceartă-mă.

Se încruntă şi se uită urât, cu silă, la cele ce-l înconjurau, la carcera de piatră - spațiu rotund şi gol, c-un singur pat şi o singură deschidere asupra lumii, fereastra zăbrelită şi întunecată de cele patru siluete de răpitoare - măsură, de parcă acum ar fi văzut întâia oară, podeaua de cărămizi, plină de pene şi de găinațul şoimilor, covoraşul de Bukarra rupt, pe care stăteau Coranul, o cană de argint,- resturi de mâncăruri pe o tavă de bronz, nişte fructe, apoi cerga din păr de cămilă ce acoperea sofaua joasă, cu găleata de porțelan sub ea.

Bucuria i se umbri, îşi umflă nările, adulmecă izul stătut, rău, scuipă şi zise din nou, mult întristat;

— Hai, ceartă-mă. Spune-mi şi domita că mă port ca un nevleg, ca un smintit, că n-ar trebui să urlu, să-i scuip în obraz, să le-arunc în cap tărfăloagele, să le gonesc dascălii, să nu cobor niciodată în grădină, unde mi-e îngăduit să mă soresc sub ochii celor zece gealați,

care se bucură să-i blastem, ca apoi să-mi rupă spinarea cu gârbaciul din vână de bou... Spune-mi să mă prefac senin, ca să nu arăt cât mă doare lipsa de libertate. Glasul i se înăspri. Dar să nu-mi ceri, auzi, boierule, să mă plec înaintea paşei din Egrigöz, să surâd frumos beilor, să bâigui rugăciuni pe turceşte, să înghit umilinţele şi pilaful lor cu seu de berbec scârbos şi să pup mâna lui Amurad, să-i port steagurile, să ies la exerciţii, la defilare - şi - păzească-mă cerul! - la război pentru el! Zâmbi ca un aranghel negru şi urmă, sleit: Să nu-mi ceri astea... că te omor.

M-am aşezat turceşte pe podea, presimţind toată greutatea anilor ce vor veni pentru amândoi.

— Mă mai cunoşti, tânărul meu stăpân?

— Da. Eşti fiul cnezului nostru... Stepan sin Nanu ot Lovişte.

Mă bucurai că îmi ţinuse minte până şi numele vechi. Vlad se aşeză pe jos ‘naintea mea şi murmură mai vesel:

— Hai. spune, boier Stepan Turcule...

Am scos scrisoarea dată de Voievod şi i-am întins-o:

— Citeşte-o când vei fi singur. Până atunci lasă-mă să-ţi mai vorbesc. Nu ştiu de vom avea deseori prilejul de a fi singuri la Edirne.

— La Edirne? se-ncruntă băieţandrul. Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că vei mai rămâne, din porunca tatălui Domniei Tale şi a Sultanului încă o vreme la Poartă. Nu ca aci.

Tăcui şi mă uitai cu amărăciune împrejur.

— La Curtea din Adrianopole sunt ostateci mulţi fii de Domn şi despoţi. Trăiesc cum se cuvine rangului lor. Sultanul şi dregătorii se poartă bine cu dânşii... li se acordă onoruri şi libertate... cu măsură.

— Am văzut, mârâi disprețuitor Vlad. Uiți serbarea...

— Ceea ce a fost atunci n-o să se repete cu tine.

Cuconul se ridică în picioare, stând gata să repeadă un semn spre şoimii săi dresați.

— Ticălosule! îndrăzneşti să afirmi că Vlad Vodă va fi prea-plecata sluga a lui Murad şi că nu-i va sări în spate cu oastea lui toată, când va suna clopotul pentru românii de la Dunăre?

Se mâniase iarăşi, dar nu mă puteam supăra pe acel clocot firesc al iubirii de țară, în care se-nvolbura poate şi dezamăgirea de acum, desperarea că e lăsat aci, ostatec, în loc să călărească spre Dunăre cu bucuria în suflet. Se amesteca în supărarea lui poate şi grija pentru tulburele său destin politic. L-am prins de mână:

— Măria-Ta... N-am ştire de clipa când o să ridice Vlad Vodă țara împotriva Sultanului. Ştiu doar atât, că azi domneşte pace... Că lui Vlad Vodă i s-au dat semne de aleasă prețuire şi hilat strălucitor, că însuşi Murad înțelege cât de însemnat e pentru osmanlâi să aibă azi pace cu Domnul din Țara Românească... Vrea azi pace cu mai toți vecinii: şi cu ungurii, şi cu Brancoviei. E gata să-i înapoieze Despotului fiii orbiți şi o parte din pământurile şi cetățile înrobite. Numai să fie pace... înțelegi aşadar...

— Hm... înțeleg... Şi zi aşa, boier Turcule, mă vezi pe mine, pe Vlad fiul lui Vlad Basarab, adăstând tihnit în seraiul Sultanului, păscând pe mătasă slovele alea arabe, cu zeci de picioare de muscă?... Şi rugându-mă Sfintei Treimi să facă o minune ca să merg acasă, la o vânătoare prin pădurea Nucetului? Nu ştiu ce să cred despre agerimea minții domitale, râse batjocoritor tânărul meu stăpân.

Eu înțelegeam foarte bine tot ce mă aştepta lângă un

asemenea duh, greu de cucerit şi de strunit. Trebuia însă cu orice preț să-l câştig de partea mea, altmintreli nu puteam lucra spre binele Țării şi-al Drăculeştilor... Dacă se va arăta la fel de neîngăduitor, de turbat şi de nesăbuit şi la Edirne, acolo, la Poartă, între vulpile învățate, lupii neîmblânziți şi leii la fel de furioşi ca el, nu-i dădeam zile multe de trai... Mă gândii o clipă şi la supărarea Domnului meu, la multele răspunderi morale ce mă vor împovăra în ochii lui - şi oftai - cu un fel de fior neplăcut, totuşi amuzat, înțelegând că voi avea de dat cu Vlad neîndoioase, aprige şi lunecoase bătălii de idei. Cu firi ca a lui, dintr-o bucată, calea cea mai sigură era să-i întorc aceeaşi sinceritate brutală, uşor mascată de respect, învățasem cu Torgud jocul - de aceea mă avântai, la noroc:

— Măria Ta, ai jurat că-mi vei îngădui să-ți spun orice. Chiar adevărul, şi totdeauna!

Cuconul ridică din sprâncenele lui arcuite.

— Am jurat.

— Am cunoştință că în scrisoarea domnescului tău tată eşti rugat să pui temei pe sfaturile mele (Nu i-am mai spus că Vlad Vodă mă pusese în locul ocupat până acu un an de fostul chihaia. Avea să afle la timpul cuvenit).

— Pe sfaturile ce-mi vor plăcea.

— Pe cele ce ar trebui să-ți placă.

— Spre pildă?

— Spre pildă... te-aş ruga dintâi să-mi spui dacă boier Voicu sau alt dascăl şi guvernor din țară ți-au povestit vreodată despre „Norocul şi vitejia lui Alexandru Macedon”, despre chezarii amintiți în Plutarch?

— Hm...

— Ai ascultat sau citit „Istoriile paralele”, „Viața lui

Constantin I-ul", „Cartea regilor persani" sau „Decadele"?

— Nu. Nu-mi plac buchiile, pergamentele şi predicile.

— Nu pergamentele, ci viețile ascunse în ele trebuie să-ți placă.

— Ce fel de vieți sunt trecute în acele hârțoage? râse el în silă. Vieți de prinți ostateci, ca mine?

— De cârmuitori, aşa cum ai putea fi tu într-o zi anume.

— Crezi că voi avea răgaz să le-ascult istoriile? Voi avea viață să le citesc viețile?

— Viața nu e decât un răgaz pe care noi îl umplem cu ceea ce ne e dat şi cuvenit să-l umplem, fiecare... Uneori şi cu pilde şi cărți. Şi mai ales cu aşteptări. Cu aşteptări chibzuite, treze, vii - ce-ți vor aduce foloase...

— Să aştept? Până când să aştepte un cucon ca mine? încercă el să mă ia în râs. Până o să mestec istoriile şi viețile altora, otrăvindu-mă cu ceea ce ei au făcut, iar *eu* nu?... Până când?

— Până vei fi Domn. Atunci de-abia să-ți dai frâu liber mâniilor şi tuturor răzbunărilor drepte, ce-au dospit în lungile răgazuri ale aşteptării...

— Şi dacă nu voi fi niciodată Domn? Să mor înecat de aceste aşteptări pline de pilde şi cărți?

— Dacă nu ştii să aştepți şi să rabzi, vei muri înainte de a fi avut prilejul să domneşti. Eu însă, am râs cu înfruntare, cred că vei fi Domn - într-o zi... Atunci o să mă faci cu adevărat boier în Sfatul tău... Boierul Stepan Turcu.

Hm... Şi, mă rog, ție, boier Stepan Turcule, ce-ar trebui să fac acum?

Să asculți fără şovăire sfatul părintelui tău şi Domnului nostru. Să-ți pui stavilă mâniilor, să te porți

ca un principe, să vii cu suita pe care ți-a trimis-o Sultanul ca să te-aducă la Edirne, iar acolo să rabzi, să aştepți şi să înveți.

— Ce anume? Pildele aliotmanilor... mârâi băieţandrul aproape învins. Coranul? Şartul Curții lui Amurad?

— Tot, Măria Ta. Obiceiurile, şartul, fala, mărirea turcilor, tocmirea urdi-alaiului şi a luptelor, forța şi slăbiciunile stirpei lui Osman.

Se ridică şi merse spre fereastră, gânditor. Doi şoimi i se aşezară pe umeri, alți doi fâlfâiau şi țipau, lovindu-l cu aripile peste obraz. Nu-i luă în seamă, nu-i simțea, privea - ce vedea oare? - şi se gândea... Se-ntoarse brusc şi începu să râdă, ca un apucat:

— Iată-mă-s convertit la viață paşnică de un turc ca tine, Stepane. Voi face întocmai. O să îmbrac şalvarii, o să-nghit pilaful şi toate celelalte, cât timp nu mi se apleacă şi cât timp domnescul meu tată, carele m-a lăsat în mâinile prietenilor săi vicleni, le va fi prieten aşa cum aş vrea să le fiu eu însumi!

În toamna când cei doi cuconi ai lui Vlad Dracul veniră în Edirne, se mai aflau la seraiurile lui Murad, alături de cavalerii şi pajii cu obârşie otomană, nu puțini prinți creştini, luați ostateci cu de-a sila, sau zălogiți aci prin achtnamé-uri, ducând o viață obişnuită de curteni, ca şi pe la alte Curți de regi sau mari seniori frânci ori germanici.

Din câte-mi amintesc, trăiau pe atunci în pavilioanele Selamlâk-ului unul din fiii ducelui Acciajoli din Atena, pe urmă un alt porfirogenet din familia lui Alexis Comneanul, câțiva aristocrați bizantini, câțiva ostateci raguzeni şi genovezi şi, bineînțeles, mulți nepoți, fii, frați şi cumnați ori rude ale unor puternici emiri şi hani

timurizi, hamâzi, karamani - urmaşi de cârmuitori din Hoarda Neagră şi Albă, din stepa Mukanilor şi triburile de lângă *Marea Kiursem*[1].

Fiilor lui Vlad li se hărăzise ca locuinţă chioşcul zis „arvanit", dinspre miazănoapte de porţile cele mari ale seraiului. Cerdacul şi geamlâcurile lui zăbrelite cătau spre insula împădurită a Tundjei, fără s-o vadă totuşi, fiindcă privirea se împiedica în zidul de pază ce încingea parcul imens al curţii.

Chioşcul acela adăpostise până acum câţiva ani pe cei cinci fii ai principelui Ioan Castriota, aduşi de Murad încă de la leatul 6931[2] , la Poartă. Dintre acei ostateci de viţă albaneză, mezinul se bucurase de multă preţuire în ochii Sultanului însuşi. Îl chema Gheorghi. Pentru curajul şi puterea lui neobişnuită, vrednică de laudă, i se spunea pe turceşte *Iskender,* nume pe care otomanii îl dau unor viteji de frunte, în amintirea lui Iskender cel mare sau Alexandru Macedoneanul. Nu mai locuise nimeni în chioşcul arvanit, de când Gheorghi fusese făcut bei şi trimis cârmuitor într-un sandgeac din ţinutul Krojei, altă dată aflat în stăpânirea tatălui său.

Pe acest Skanderbeg îl zărisem de vreo câteva ori în Adrianopole, niciodată îndeaproape. Fiul Dracului nu l-a întâlnit la Edirne, însă răzvrătirea şi fuga viteazului Castriota din tabăra Sultanului, în timpul „campaniei celei lungi"[3] , cât şi gloria ce i-a însoţit mereu numele au lăsat - cred eu - o pecete de neşters asupra tinereţii lui Vlad, pe când acesta conăcea în vechiul adăpost de ostatec al cutezătorului prinţ albanez.

---

1 Marea Caspică (în limba turcă), (n.a.)

2 Anul 1423.

3 E vorba de cruciada din 1443—1444 întreprinsă de creştini în Balcani şi care a durat peste 6 luni, timp foarte lung pentru un război ofensiv din acea epocă feudală, (n.a.)

Cele patru odăițe din pavilionul arvanit, căruia i s-a zis pe dată - pompos şi măgulitor - „Vlahseraiul”, mai purtau urmele oaspeților dintâi. Pe sofalele turceşti acoperite cu mătase conabie şi şalvari de Damasc, stăteau aruncate perne roşii, brodate cu herbul vulturului cu două capete al prinților din Kroja. Cupe de băut, din corn de bour, lustruit şi sculptat după gustul neguțătorilor din Dibra, zăceau uiate pe nişte măsuțe de aramă. Într-o odaie pereții din lemn lăcuit şi scrijelit de săbii. Radu a descoperit, sub un pat, un coif de bronz rotund, țuguiat, c-un chip de cerb în virf, şi-un scut spart. În *kasoda* sau odaia de primire, spânzurau pe pereți nişte pumnale lungi, munteneşti, cu mânerul din picior de capră neagră, cu copită şi blană cu tot, şi nişte săbii albaneze; iar pe marmura cam ştirbită a micului bazin cu apă țâşnitoare din mijlocul acelei odăi, eu însumi am desluşit nişte cuvinte scrise cu litere chirilice, zgâriate cu un stilet în illiră, şi care însemnau (după cum mi-a tălmăcit apoi un arvanit) „Trăiască mereu Kroja noastră”.

Eu n-aveam dreptul să locuiesc în Vlahserai, deşi fusesem împuternicit dascăl de turcă al celor doi cuconi din Kara-Iflak. Puteam veni şi pleca însă oricând de la dânşii. Paza din afara pavilionului o făceau nişte baltagii şi înăuntru un chihaia de ieniceri, pe care-l bănuiam că ştie limba noastră, deşi nu l-am auzit niciodată vorbind-o.

În primele luni, Vlad se îndărătnici într-o muțenie şi purtare destul de ciudată.

Nu se mai dezlănțuia, ca la Egrigöz, nu-i mai blestema şi înjura pe turci, dar aproape nu vorbea cu ei, pândindu-i posomorât, pe sub arcul negru şi lung al sprâncenelor severe. De vreo câteva ori, un agă de

ieniceri îl târî cu de-a sila în afara Cetății, pe câmpul de exerciții, şi-l puse să mărşăluiască împreună cu ceilalți ostateci şi paji.

Deşi era un arcaş bun, la început Vlad nu vru să-şi dovedească pricepere la exercițiile cu coarda şi strică o cucură de săgeți, iar când un tânăr iuzbaşă îl luă în râs, rămase nepăsător, ca adormit.

Pe urmă, în iarnă, îl trânti calul, pe el, unul din cei mai straşnici călăreți dintre tinerii pe care-i văzusem. Chihaia ce-l păzea se jura că Vladoglu se aruncase însuşi din şa, la pământ, fără să înțeleagă nimeni de ce. Eu l-am înțeles.

Săptămâni în şir n-a mai ieşit la exerciții. Se prefăcu vătămat la picior şi umblă aşa, şchiopătând ca schilozii, ținându-şi piciorul înfăşurat în nişte scândurele.

În primăvară, se duse totuşi la o vânătoare cu şoimii, îl lăsaseră să-şi ia din Egrigöz doar o singură zburătoare de-a lui, pe Satan. Dar, abia ieşit în crâng, Satan, în loc să se repeadă la prada obişnuită, se pogorî - la un fluierat scurt al lui Vlad - ca un fulger asupra primului turban alb din alaiul vânătorilor. Şi acel turban se potrivi a fi chiar al lui Hamza şahindji-başa, căpetenia şoimarilor, un tânăr frumos şi ambițios, foarte prețuit la Curte.

Hamza doborî pe loc răpitoarea cea bezmetică şi nărăvită şi obținu îndată de la întâiul vizir al Curții dreptul de a-l pedepsi pe tânărul ostatec răuvoitor.

În văzul tuturor cetaşilor, al oaspeților şi cavalerilor poftiți la acea petrecere (şi glotiți într-o rarişte de lângă Adrianopole, cale de jumate zi călare) lui Dârak-oglu i se luară calul, armele şi meşii dăruiți de Sultan, şi i se porunci să se întoarcă desculț şi pe jos, în Cetate, însoțit de patru spahii de credință, spre a-l împiedica să fugă,

dac-ar fi avut poftă.

Nu ştiu ce-o fi spus tare ori în sinea lui, Vlad, după asemenea pedeapsă (în anul acela nu-mi spunea nimic din ce-i trecea prin cap sau din cele ce i se-ntâmplau; trebuia să ghicesc ori să aflu de la alții) ştiu sigur însă că nu l-a uitat pe acel mândru şoimar turc. Nu uita nimic. Avea cea mai precisă ținere de minte din câte mi-a fost dat să cunosc. Mi-a dovedit-o de multe ori. Când comandantul de Nicopole şi Vidin, Hamza-paşa - fostul şahindji-başa - înghețа încet şi dureros în țeapă înaltă şi suflată cu aur ce-i fusese menită, poate şi-o fi adus şi el aminte ruşinea ce i-o făcuse cu douăzeci de ani în urmă tânărului Vlad, pe lângă vicleniile lui mai noi, puse la cale împotriva viteazului ce ajunsese Domn al Țării Româneşti...

După încercarea neizbutită de la vânătoare, Vlad n-a mai căpătat învoire să îmblânzească şoimi, să-i ducă la vânătoare ori să-i țină pe lângă sine.

M-am mirat că nici măcar domnescului său tată nu-i vestea, în acea vreme, nimic din cele ce i se întâmplau şi-i răneau tânără lui inimă. Nici nu-i scria cu mâna lui. Mă punea pe mine de obicei să-i alcătuiesc o scurtă scrisoare - una pe lună - cam aceeaşi de fiecare dată, cu ştiri despre sănătatea sa şi-a lui Radu, şi cu închinăciunile filiale, trecute după tipic. Nimic altceva.

Îl vedeam aproape zilnic. Făceam cu el lecția de turcă, în cele două limbi pe care le vorbeam şi eu - cea a norodului şi cea a cărturarilor. Îi strecurasem noutăți de prin Cetate şi de peste olaturi; cum fusese pedepsit Turakhan, comandantul oştilor turceşti învinse din nou în Serbia de Huniade, cum se umpluse cetatea Adrianopolei de familiile negustorilor otomani fugiți din

Vidin de frica aceluiaşi Ioan Huniadul, cum îl sărbătorise creştinătatea în piața San Marco, cum se certau nobilii unguri după moartea Reginei lor şi, în sfârşit, ce auzisem şi eu despre bula dată de papă de Anul nou, pentru pregătirea unei noi cruciade.

Îi împărtăşeam şi ce veşti sosiseră de la Târgovişte şi Argeş - cele despre împăcarea lui Vlad Vodă cu principele Transilvaniei - şi despre trebile dinlăuntrul Țării, ridicarea negoțului şi cumpărarea de fier şi arme din Braşov, Feldioara, Veneția şi Lituania.

În afară de mine, mai veneau la Vlahserai doi cărturari: un dascăl de geografie şi astronomie, un grec turcit, vorbind o elină desăvârşită şi un venerabil *molia* de la seminarul din Brussa, care credea că-l poate învăța pe tânărul nostru prinț subtilitățile celor şapte ceruri nevăzute, dar „materiale", spânzurate de Allah deasupra noastră cu şaptesprezece mii de ani înainte de facerea Lumii şi-a lui Adam.

Aceşti învățați, trimişi de Murad în toamnă, încetară apoi să mai vină la infidelul şahzadé, după câteva luni de lecții. Nu izbutiseră să-l facă să-şi iasă din muțenia sa răuvoitoare - căci de prostie nu putea fi vorba, ziceau dascălii turci - pe chipul şi în horoscopul acestui şeitan-oglu fiind trecute neîndoios semnele unei minți pătrunzătoare.

Dar şi cu mine Vlad se purta aproape ca şi cu turcii. Asculta tot ce-i povesteam, tăcut, cu o mască mahmură şi disprețuitoare, cu acea împietrită închidere în el însuşi care-l depărta de toți şi toate, rămânând ades într-o nemişcare stranie, geamănă cu somnolența vietăților de pădure pe timp lung de iarnă, sau cu pânda unor mândre fiare, târâte în captivitate.

Sub această nepăsare şi suspendare voită a oricăror

judecăți şi comentarii, simțeam cum creşte, val cu val, o furtună de sentimente încă obscure, adânci, ce aveau să se dezlănțuie la suflul celei dintâi vijelii prielnice.

Abia în vara ce urmă se trezi din acea amorțire, celuitoare pentru toți din jurul său.

La Edirne, încă din primăvară, îndată după misterioasa moarte a şahzadé-ului Allaeddin (despre care se şoptea pretutindeni, în Cetate, c-ar fi fost sugrumat de Hidrâpaşa, trimis la Amasia cu o astfel de misie de însuşi slăvitul Sultan), în vechiul palat al lui Murad întâiul, se făcuseră prefaceri şi înnoiri ale unor odăi princiare. Aci, în aripa cea mai luxoasă, fu adus, împreună cu o parte din Curtea sa de la Magnissa, Mehmed Celebi, rămas acum prinț moştenitor. Tatăl său voia, se zice, să-l aibă lângă sine, sub drăgăstoasa lui veghe, ca nu cumva şi mințile copilandrului acestuia să fie tulburate de vicleniile vreunor duşmani.

Aşa încât, începând din luna lui Florar, prin grădinile imense ale seraiului putea fi văzut - călărind sau alergând pe jos - prințul Mehmed, în fruntea unei cete de băieți cam de vârsta lui, înarmați cu lăncii groase de lemn şi cu săbii neascuțite, jucându-se printre arbori. Gălăgioşi, înfierbântați, aprigi, călcau fără milă lujerii stânjeneilor şi lalelele de Persia, răsadurile trandafirilor de Thracia şi Kazanlâc ori brazdele de iarbă şi cimbrişor, dând ocol grajdurilor, încălecând farijii[1] de soi, râzând şi fugărindu-se prin tufişurile de moşmoane.

Trăgeau cu praştia în guguştiucii, fazanii ori ibişii egipteni de pe pajiştile îngrijite de grădinarii persani, intrau îmbrăcați în bazinele de marmură cu apă țâşnitoare, tulburau liniştea aleilor umbroase şi băgau

1 Fariji (în limba turcă) — armăsari, (n.a.)

spaima în robii, eunucii albi ori bostangiii întâlniți din întâmplare.

Mehmed şi ceata lui de paji şi băieți de nobilă stirpe părea a fi lăsați de capul lor, prin grădini şi pajişti, să alerge şi să se bată după pofta inimii. Cu toate astea, seraiul avea ochi şi urechi pretutindeni, iar vlăstarul împărătesc era păzit, de la o anumită depărtare, de *mutaferagiii* şi *ulufegiii* neostoiți şi de mare încredere ai Sultanului-tată, rânduiți cu schimbul prin tainicele unghere şi chioşcuri ale grădinilor. Printre aceşti ofițeri împărăteşti se amestecau deseori severii dascăli şi molahi ai lui Mehmed, vegheați la rându-le de guvernorul, secretarul şi favoritul tânărului prinț, bătrânul şi vicleanul eunuc Şehabeddin, fostul beglerbei de Rumelia. Ochiul vulturesc şi binevoitor al acestuia era ațintit veşnic asupra urmaşului casei lui Osman, spre a-i ghici şi împlini orice dorință şi poruncă, fie ea cât de nesăbuită.

Radu se-nfiora de plăcere când zărea, din cerdac ori de la ferestruici, cârdul de zbânțuiți trecând în goană pe lângă Vlahserai, lărmuind sălbatic. Se bucura şi voia şi el să se ia pe urma alaiului de băieți nobili, dar neînduplecatul său frate mai mare îl prindea totdeauna la timp, îl târa cu sila în pavilion şi-l zăvora în odaia lui, mică şi abia cu un geamlâc cocoțat sus, zăbrelit şi întunecat de crengile unui platan frunzos.

Caută-mi nişte tovarăşi de joacă, dacă nu mă laşi cu turcii ăia! Sau îngăduie-mi să ies şi eu la exerciții! se ruga Radu, prea necopt însă pentru a fi chemat la instrucția şi pregătirea pajilor împărăteşti.

— Taci din gură! mârâia veşnic-încruntatul său frate.

— Am să te spun chihaiei ori lui Harefta! arunca amenințător cuconul cel mezin spre frate-său, care nu

spunea nimic, ci strângea din dinți şi se ducea iarăşi la trebile lui.

Acele trebi, cu totul plictisitoare pentru Radu, constau în copiatul migălos al unor portulane bizantine, aduse de mine pe furiş şi-al unor hărți dunărene, sârbeşti.

Răbdător, Vlad zugrăvea pe o pânză dată cu masticuri, brâul fluviului, cu albastru mineral, şi însemna de o parte şi de alta a apei cetățile, schelele, forturile otomane şi române - pe cele otomane cu cârmâz, pe cele valahe cu chinovar ca sângele.

Într-o dimineață puternic însorită şi caldă, Radu izbuti să se facă nevăzut şi să fugă din Vlahserai.

Când frate-său îi descoperi lipsa abia spre prânz, prinse să înjure urât, pe turceşte, cum nu-l auzisem de mult.

Râzând, am încercat să-i domolesc furia:

— Măria Ta, socoteam c-ai uitat năbădăioasele vorbe şi mânii, învățate acolo, la Egrigöz...

— Cum o să uit, Harefta? scrâşni cuconul printre dinți. Nimic, din ce-am petrecut acolo, nu-mi voi putea şterge din minte... Toți vor da seamă... Nici măcar zănateca şi ruşinoasa purtare a fratelui meu mai mic n-o pot uita. L-am rugat atunci să rămână şi el, dimpreună cu mine, în turnul carcerei... Dar mi-a nesocotit sfatul şi s-a dus în palatul blestematului de paşă... Şi ştii de ce?

— Nu, Măria-Ta, am râs eu mai departe, vrând să-l îmbunez. Orice ar fi făcut însă, gândeşte-te că era purtarea unui copil...

— Dac-ar fi fost singur, fără mintea şi cuvântul meu i-aş fi putut ierta orice... Dar *eu* eram *acolo* cu dânsul... I-am arătat că nu trebuie să facă jocul turcilor, l-am îndemnat să rabde, să mă asculte, să nu se plece

înaintea vrăjmaşilor noştri... E doar şi el fiul Domnului din Țara Românească, nepotul marelui Mircea, nu un vasal oarecare...! Ştii de ce m-a părăsit şi s-a dus la turci?

— Nu... Şi nici nu e nevoie să aflu... Cuconul Radu era şi este încă un copil neştiutor... Aşa că...

Sprâncenele severe ale lui Vlad s-au ridicat ironic şi prin verdele privirii lui a lucit tăios disprețul:

— Ascultă Harefta... *Nu-mi plac* cei cu şezutul în două luntri... Trebuie să alegi: ori eşti cu mine, totdeauna, oriunde, până la capăt, ori eşti împotriva mea...

— Ca să aleg, trebuie să judec dacă ai sau nu dreptate.

Fiul lui Drăculea începu să râdă încet, batjocoritor:

— Am să țiu minte cele ce mi-ai spus, boier Turcule... Credeam că ai judecat mai demult... şi că ai ales... atunci, demult...

— Tinerii sunt schimbători ca şi anotimpurile, Măria Ta.

— Eu însă sunt ca lupu', auzi, Harefta? Mai curând îmi schimb părul... părerile niciodată.

Am ridicat din umeri:

— Nu pot judeca un copilandru ca Radu.

Vlad râse mai departe, cu aceeaşi umbră de batjocură mânioasă.

— Te înțeleg, boier Turcule... Chiar dacă acel copilandru ar fi de vârsta domitale, tot n-ai avea drept s-o faci. Ți-e stăpân. Îi eşti supus... Eu îl pot judeca deplin, fiindcă-i sunt frate şi-l cunosc... Acolo, la Egrigöz, m-a trădat pentru nişte meşi cu mărgăritare şi pentru un ilic brodat cu aur. Între podoabele hainelor şi podoaba onoarei unui Basarab, Radu a ales, întocmai ca o fată de negustători lacomi, zorzoanele ce sclipesc! S-a

dus în seraiul agăi, a îmbrăcat portul lor, ba chiar le-a mulțumit şi le-a zâmbit dulce, cu ochii săi limpezi şi frumoşi de viţel ce suge la două vaci... S-a dat cu cel puternic... Să zicem c-ar trebui să uit, căci era copil... Dar azi, vezi şi tu bine, azi se poartă la fel, mă trădează la fel, aleargă el, *fără să i se ceară,* la acest prinț otoman, gata să-i surâdă, să-l linguşească, să i se-nchine!

(Prinsesem mai demult, din certurile şi vorbele schimbate între cei doi cuconi, nepotrivirea dintre firile acestora, neînțelegerile lor încă necoapte; abia atunci, întâia oară, privind chipul lui Vlad, schimonosit de furie, jignire şi neîncredere, am bănuit însă prăpastia ce se va adânci între dânşii.)

Mi-era drag veselul şi frumosul mezin al lui Vlad Dracul şi căutam să pun în seama vârstei lui fragede, a străinătății şi necumpănirii, înclinările sale uşuratice, plăcerea pe care i-o stârnea un veşmânt luxos, un dar venit de oriunde, din țară ca şi de la turci, şi mai ales încântarea oarbă ce i se aşternea pe față când era linguşit sau lăudat de supraveghetorii săi otomani. Un imbold nesăbuit îl îndemna să caute a fi pe placul celor puternici; nici-o clipă nu cugeta că *acei puternici din serai* nu-i erau tocmai prieteni, precum păreau; dorința lui de a fi înconjurat numai de zâmbete şi răsfățuri îl făceau veşnic surâzător cu dregătorii lui Murad, fapt ce-l scotea din sărite pe negurosul său frate.

Deosebirea dintre ei era ca aceea dintre un pardos pânditor şi stăpânit, şi-un pisoi jucăuş şi calin, aşijderi pus pe pândă. De n-ar fi fost fiu de Domn, pisoiul de Radu mi-ar fi căzut drag de-a binelea. Ca urmaş al Basarabilor trecea însă înainte în prețuirea mea Vlad, acel pardos sălbatic şi mândru, rănit de-o nevăzută

săgeată a destinului, pe care şi-o simțea mereu vie în coastă. Cât am fost tustrei împreună la Edirne, am încercat să-i împac de nenumărate ori. Pe urmă, n-a mai fost cu putință. Am încercat şi atunci, în dimineața fugii lui Radu:

— Nu te pripi, tânărul meu stăpân! Poate că Radu hoinăreşte prin grădină, fără a alerga după Mehmed!

— Aş da mult să ştiu pe unde umblă şi mai ales pe unde-i umblă mintea!

— Să mergem să-l căutăm.

— Hai! zise scurt, spre marea mea surprindere, Vlad, desprinzând dintr-un cui cingătoarea sa de argint şi trecându-şi-o peste tunica florentină.

— Vrei, într-adevăr, să-l căutăm noi înşine pe Mehmed Celebi?

Tânărul meu stăpân se prefăcu nepăsător, şi murmură în *kaba türki:*

— Dacă nu vine Mahomed la munte, vine muntele la Mahomed, nu zice aşa proverbul lor, boier Turcule?

— Măria Ta, accentul e puțin prea înainte pus *pe al doilea Mahomed...* Am glumit la rându-mi, jucându-mă cu cuvintele. Şi-apoi, mi se pare că e mai bine să vină Mahomed la munte... nu crezi?

— O să vină când oi vrea eu! rânji vesel Fiul Dracului; zău c-o să vină! Jur pe toți profeții lui c-o să-l fac să vină într-o zi... Până atunci mergem noi să-l căutăm pe tânărul Mehmed şi pe prâslea de Radu!

Pe şahzadé Mehmed l-am găsit tocmai la marginea grădinilor seraiului, în bostănărie.

Ne spusese un rob că zărise gloata cea gălăgioasă do băiețandri fugind într-acolo. Şi într-adevăr, la alaiul numeros al prințului moştenitor, se alipise acum şi Radu care îndată ce-şi zări fratele, se ascunse bine între

ceilalți paji împărăteşti, zăticniți mai la o parte de răsadurile de legume, strânşi ciotcă unii în alții, întinzând gâtul şi urechea să vadă şi să audă ce face Mehmed, aflat în primul rând al lor, dimpreună cu câțiva curteni şi cu favoritul său Şehabeddin-Effendi.

Ne-am apropiat şi noi ca să înțelegem ce se petrece acolo.

Prințul Mehmed, un băiețandru mlădiu şi vânjos, ars de soare, cu nasul coroiat ca pliscul unui papagal, se proptise vârtos în picioarele puțin arcuite de călăreț, ținând cu dreapta o săbioară ascuțită, iar cu stânga un jungher sclipitor de diamante, şi blestema, în cel mai pur dialect al cuțitarilor şi achângiilor din Anatolia, pe bostangi-başa, cu neamul, nevestele, cămilele şi copiii lui (pe care de altminteri acela nu-i avea, fiindcă fusese din tinerețe eunuc alb, ales dintre robii casei lui Murad).

Tinerii din alaiul lui Mehmed Celebi[1] hohoteau (cuviincios totuşi), dându-şi coate şi hlizindu-se mai pe-ascuns, mai pe față, în vreme ce Şehabeddin adăsta liniştit şi demn, precum un sfinx turnat în osânză şi împodobit cu *dolben*[2] înțelept şi răbduriu, ca iubitul său stăpân şi pupil să-şi deşerte sacul mâniei grosolane şi să-şi enunțe mai limpede dorința.

Când, în cele din urmă, băiețandrul obosi cu înjuratul şi tăcu, lăsând în jos armele cu care-l tot amenințase pe bietul bostangi-başa, guvernorul îşi întrebă prințul, cu duhul blândeții:

— Prea nobilul şi scumpul meu şahzadé, lămureşte-mi de unde ştii că un rob sau altcineva ar fi furat şi mâncat fructul ales şi râvnit de tine?

---

1 Celebi (în limba turcă) — prinț, moştenitor, (n.a.)
2 Dolben (in limba turcă) — turban, (n.a.)

— *Lalam*[1] , ştiu sigur, fiindcă eu însumi am crestat vrejul acela de Nil. Castravetele l-am ales alaltăieri; era *aproape copt. L-am însemnat* ca să se ştie anume *că-l vreau, ca-i al meu.* Malacul care l-a înghiţit va da socoteală! căutaţi-l! Să mi-l scoateţi din pământ!

Bunul nostru prinţ şi stăpân, se văicări bostangibaşa cu fruntea în ţărână. Ţi se vor aduce zece castraveţi, din acelaşi soi de la Nil, la fel de gustoşi ca şi cel ce zici că a fost rupt de pe vrejul însemnat de tine.

Mehmed Celebi se încruntă, îşi muşcă buzele pline şi roşii până la sânge şi bătu întărâtat din picior:

— Nu-mi trebuie! Voiam să mănânc doar castravetele pe care *eu* l-am ales. Cum de-a îndrăznit cineva să se atingă de ce-i *al meu?*

Bostangi-başa riscă fără să-şi dea seama o glumă neferice:

— Strălucitul nostru urmaş de hani, dacă într-adevăr cineva a înghiţit castravetele, de unde vrei să ţi-l mai dăm? Din vintrele hoţului?

Tremurând de furie, Mehmed se-ntoarse spre guvernorul său şi, arătându-l pe mai-marele grădinilor, rămas încă prosternat în ţărână, strigă cu glas puternic şi ascuţit:

— Kula-Sahin, auzi cum mă batjocoreşte acest rob, pe care părintele meu Murad-han l-a pus să-mi păzească bunurile? Prostul acesta nu înţelege că nu doresc să mănânc un castravete oarecare - nici nu mi-i poftă acum. Ceea ce vreau e să se facă dreptate!

Băieţii din suită strigară şi ei, ţinându-i parte prinţului:

— Şi noi am fost chezaşi alaltăieri!

---

1 Lalam - învăţătorul meu - formulă cu care un tînăr se putea adresa, în turcă, unui bătrân învăţat sau unui părinte, (n.a.)

— Să fie pedepsit hoțul!

— Căutați-l pe nelegiuit!

Mehmed ridică brațul cu pumnalul - şi cetaşii lui tăcură.

— Îi auzi, Kula-Şahin? şuieră el. Nu-i vorba aci de un castravete, ci de dreptul meu de stăpân deplin! Dacă *eu,* prințul vostru, viitorul gazihan, îmi aleg un lucru, iar altcineva - rob, hoț sau orişicine ar fi - mi-l ia, cum să mă arăt înaintea supuşilor mei umilit, călcat în picioare, fără dorința de a mă răzbuna? Cum o să mă mai asculte *mâine* o împărăție întreagă, dacă nu-mi fac dreptate pentru un fleac ca ăsta? Ce zici, scumpul meu Kula-Şahin?

Privirile tuturor se ațintiră asupra bătrânului Şehabeddin, de la care se aştepta acum o nouă sentință plină de tâlc - aşa cum obişnuia să-şi servească ascultătorii, în desele prilejuri de Divan sau petreceri - în care mintea sa pătrunzătoare şi dură, de curtean veşnic flămând după hatâruri şi izbânzi viclene, găsea totdeauna dezlegări iuți şi spectaculoase. Fostul beglerbei ieşi brusc din somnolența lui de sfinx, făcu un pas înainte, mişcându-şi trupul enorm cu o agilitate surprinzătoare, de mare felină lunecătoare prin frunzişuri neclintite, şi se-nclină înaintea lui Mehmed zâmbindu-i abia perceptibil din buzele groase şi fixându-i printre păstăile umflate ale pleoapelor, cu o nevinovată şi iubitoare ironie:

— Prea bine-ai gândit, tânărul meu Sultan luminat..; toarse el mieros. Se va face dreptate. Va fi o pildă pentru toți. Însuşi bostangi-başa a hotărât-o.

— Eu... eu... bâigui mai-marele bostangiilor, înfricat neînțelegând unde vrea să ajungă Şehabeddin cu tâlcuirile lui.

— Scoală-te! îi porunci Mehmed. Cheamă-ți robii şi grădinarii. Să-mi afli dintre ei, năpristan, pe cel ce m-a jefuit!

Bostangi-başa se ridică din țărână, buimăcit, şi făcu semn către ajutoarele sale, tupilate printre tufele de coacăze, agrişe şi moşmoane, ce despărțeau straturile grădinii de legume, de răsadurile celelalte.

Veniră îndată vreo doisprezece robi negri, şi cam tot atâția grădinari albi, îngroziți fireşte, totuşi supuşi şi resemnați ca mieii înaintea lupului.

— Cine dintre voi e hoțul? vru să afle nerăbdătorul Mehmed. Va plăti cu viața îndrăzneala de a se fi atins de ceea ce e al meu!

Dar bostangiii negară, care de care mai spăimântat.

— Tu ştii cine-i furul? întrebă iarăşi guvernorul pe bostangi-başa.

— De unde să ştiu, vai de mine, effendi-bei? se pierdu cu totul cel întrebat.

— Există totuşi o cale simplă de a ghici, râse fostul beglerbei.

— O cunoşti, lalam? se arătă curios Mehmed. Care e?

— Dacă vei fi de părerea mea, o vom folosi, zâmbi Şehabeddin, înălțându-şi încet pleoapele lui umflate şi cercetând pe cei de față, o clipă, cu privirea sa devoratoare şi înghețată.

— Spune, effendi, să auzim şi noi! strigă cineva din suita prințului.

— E simplu: castravetele a fost rupt de cu dimineață, se cunoaşte asta după vrej; aşadar, a fost mâncat ori de dimineață, ori acu, spre prânz. Dacă vom deschide cu un iatagan, pe rând, vintrele robilor aceştia, vom găsi la unul din ei urmele castravetelui - ştiți că se mistuie încet şi greu şi-l vom afla astfel neîndoios pe făptaş. Ce

zici, iubitul meu prinț? Eşti mulțumit de județ?

Între Mehmed şi guvernorul său părea că se îndătinase un fel de joc ciudat: se întreceau parcă în a-şi întinde, unul altuia, mici capcane politicoase şi iscoditoare, ca să-şi dovedească pe rând, băiețandrul - tăria şi stăpânirea de sine, bătrânul oştean al Porții - supunerea oarbă şi iubirea prevenitoare față de fiul puternicului său stăpân.

— Să se facă întocmai cum ai spus, lalam!

Pajii se mişcară pe loc, râzând stingher, îndesându-se mai tare unii în alții, robii căzură la pământ, hohotind desnădăjduiți, şi doi dintre mutaferagiii cărora Şehabeddin le făcu semn, traseră săbiile din teacă.

Nu-mi plăceau astfel de scene, în care un biet rob pătimea de pe urma unei judecăți părtinitoare. Şi cu atât mai puțin nu gustam înşelătoarea sentință a vicleanului Şehabeddin.

— Măria-Ta, noroc că nu sunt şi eu grădinar ca ăştia, fiindcă azi dimineață am mâncat un castravete crud, unul cumpărat în bazar, nu furat... Dar oare scrie pe miezul lui verde cărui negustor l-am plătit? am murmurat la urechea lui Vlad.

Tânărul meu stăpân nu mă auzea însă. Se uită neclintit la Mehmed Celebi, cu acea căutătură a Drăculeştilor, teribilă, verde şi nesățioasă, în care te puteai scufunda ca-ntr-un sorb fără fund. Îşi fixa viitorul potrivnic, cu o atenție şi o înverşunare atât de concentrată, încât, nu numai că nu-mi auzea mie vorbele, dar păru că nu aude nici țipătul grozav al robului jertfit pentru triumful pildei lui Şehabeddin.

Un al doilea țipăt nu se mai dovedi necesar; cred că bătrânul curtean bănuise şi el că, pe-o astfel de vreme vărătecă, niciun bostangiu însetat n-ar fi putut disprețui

un castravete proaspăt, şi că fiecare din robii de faţă înghiţiseră măcar câte unul...

Când judeţul se sfârşi, şi Mehmed, îngălbenit de scârbă, dar satisfăcut de fapta despre care ştia că se va vorbi mâine în tot Edirne-ul, se întoarse către băieţandrii ce-l aşteptau,

Vlad îl urmări mai departe cu privirea stăruitoare şi sumbră, în aşa fel încât şahzadéul îl privi la rându-i cu mirare şi, necunoscându-l pe acel prinţ îmbrăcat în strai scump apusean, se răsuci spre un ofiţer din alai şi întrebă limpede:

— Effendi, cine e străinul acela înalt cu plete de frânc?

Înainte însă ca mutaferagiul să răspundă, din ceata pajilor, se auzi râsul şi glasul copilăros al lui Radu:

— Acela? E fratele meu, Vlad, fiul Domnului din Ţara Românească.

Mehmed îi făcu un semn. Şi Radu, îmbujorat de plăcerea de a fi ţinta atâtor priviri curioase, ieşi în rândul întâi şi zâmbi prietenos tuturor, înclinându-se după moda mahomedană.

Moştenitorul Sultanului râse cu bunăvoinţă.

— Nu se poate! Tu, un prinţişor frumos ca Luna, să fii fratele acelui tânăr mohorât, cu ochi de derviş fanatic?

— Sunt fratele lui mai mic.

— El singur n-are glas? zâmbi răutăcios Şehabeddin şi strigă spre Vlad.

— Vladoglu, ia vino, să-l saluţi pe fiul marelui nostru Sultan.

Îmi îngheţase sângele în vine de teamă, crezând că Vlad se va năpusti spre eunuc sau spre Mehmed, ori că le va întoarce spatele, sfruntător, cum îl ştiam. Atunci însă, în acea clipă, se dovedi cu mult mai pătrunzător decât îl socotisem. Veni spre Mehmed, se înclină

înaintea lui, după moda cavalerilor apuseni, tăcut, cuviincios.

Şehabeddin îl măsură ironic şi bănuitor:

— De ce nu vii la exerciții, tinere prinț?

Vlad descleştă fălcile şi răspunse scurt:

— Voi veni când mă va chema Sultanul.

Se înclină din nou şi se depărtă, stăpân pe sine. Fostul guvernor al Rumeliei clipi din pleoapele lui grele şi surâse cu o ciudată şi vicleană blândeţe spre Radu:

— Dar tu, alesul fiu al nobilului nostru bei Dâraku, doreşti să vii în alaiul lui Mehmed Celebi?

— Nu ştiu dacă mi se va da voie - răspunse sincer băiatul, gândindu-se desigur la fratele şi la părintele său şi nicidecum la Sultan, cum păru a se înțelege.

Pajii din suita lui Mehmed izbucniră în râs destins. Şehabeddin îi potoli cu un semn, şi urmă, la fel de mieros:

— Dacă şi Mehmed Celebi se învoieşte, voi ruga pe Sultan, să te treacă între pajii şi nobilii din alaiul tânărului nostru şahzadé.

Însă favoarea făgăduită cuconului mezin din Kara-Iflak nu veni pentru el în acea vară, ci mult mai târziu, în cu totul alte împrejurări.

Radu se întoarse la pavilionul sau, puțin cam speriat de tăcerea amenințătoare a fratelui mai mare, aşteptându-se a fi lovit sau măcar mustrat pentru cele făptuite.

Dar el nu-i spuse nimic, nici atunci, nici altădată.

După întâlnirea cu Mehmed Celebi, purtarea lui Vlad se schimbă deodată.

De la nepăsarea şi sihăstreala lui îndărătnică din ultimul an brusc - de parcă duhul său s-ar fi trezit

dintr-o somnie lungă într-alt trup, cu mult mai sprinten, mai ascultător şi mai viguros - trecu la o energie până atunci ascunsă în el, adormită, tulbure, care-i cerea imperios, spre a fi descătuşată, mişcare, neîncetat mişcare, violență, goană, forță şi disciplină. Odăița din pavilionul său şi grădinile seraiului, singurele locuri unde putea să se mişte aproape liber - i se părură a fi o mai umilitoare şi mai strâmtă cuşcă. De aceea, chiar de-a doua zi, spuse chihaiei ce-l păzea că s-a hotărât să iasă în afară seraiului, pe câmp, la exerciții ostăşeşti.

Şi, din acel răstimp, începu zilnic, cu furie rece şi voință neclintită, o pregătire fizică şi militară crâncen gândită, ce-i uimi curând pe toți turcii puşi să-l vegheze. Încă din țară, cu toată vârsta lui crudă, se dovedise un arcaş bun, un pasionat vânător şi călăreț, o sabie sprintenă. La Edirne se lăsă prins de patima aruncării *giridului.* Era unul dintre cele mai anevoioase şi lăudate meşteşuguri ostăşeşti; poate de aceea îl alesese Fiul Dracului.

Pentru a azvârli bine, din galopul calului, *giridul,* acea suliță groasă şi nu prea lungă, purtată de cavalerii Anatoliei şi de călărețiii din stepele turcmene la oblâncul şeii, şi cu care ei pot străpunge ca fulgerul, din fugă, un om înzăuat, un cal sau o poartă de lemn groasă de-o palmă, sunt trebuincioase îndelungi şi istovitoare mânuiri, sute de încercări zilnice, făcute cu un aşa numit *lobud* de fier, greu de douăsprezece ocale de-ale noastre ori de 4.800 drahme turceşti.

După ce-şi câştiga trudnic o putere, o iuțeală şi o mlădiere în mişcări, vrednice de laudă, mânuitorul giridului trecea în sfârşit la *lupta pe cal,* la un fel de turnir aproape nepereche în lume, prin curajul cavaleresc şi îndemânarea sălbatică a celor ce se

înfruntă în cete mici, ori dârji unul cu altul.

În răstimpul şederii noastre la Adrianopole, Vlad şi-a căpătat faima unui neîntrecut „cavaler al giridului", aşa cum mai înainte, Skanderbeg dobândise gloria celui mai bun ostaş din oastea lui Murad.

L-am văzut de nenumărate ori pe fiul lui Drăculea pe câmpia ostăşească din faţa porţilor Cetăţii, la întrecerile dintre cavaleri, înverşunându-se în aruncarea acelei sulițe asiatice. Îi plăcea nespus, se vedea bine cât îi plăcea forţa ei brutală ori poate forţa ce-o cheltuise el însuşi pentru a o mânui şi stăpâni ca un adevărat şeitan, cum îi ziceau otomanii.

Curând, trupul său tânăr se căli şi se zidi vârtos; muşchii lungi şi puternici îi jucau sub cămaşa din zale de Veneţia; pasul, mişcările, gesturile obişnuite pierdură orice urmă din graţia lenevoasă şi neputinţa rănită a unui animal captiv şi visător, şi se făcură bărbăteşti, repezi şi foarte sigure, poruncitoare şi strunite până la ultima lor coardă. Zăgazurile stăpânirii de sine le lăsa acum să se rupă aproape numai în iureşul exerciţiilor, al luptelor sau la vânătoare.

În asemenea clipe se arunca asupra fiarei sau a oricărui potrivnic cu turbare şi precizie; giridul sau sabia lui loveau în plin, necruţător, sălbatic, mânate parcă de-un demon al stihiilor dezvolbite. Chipul i se-ntuneca şi se schimonosea de plăcerea atacului, totdeauna biruitor; corpul său despica aerul dimprejur, ca un soi de fulger întrupat, târând cu sine fâşii nevăzute dintr-un văzduh furtunos şi îmbibat de energii, înfăşurându-şi, pare-se, întreaga fiinţă în acele trâmbe nepipăibile, electrizate, ameninţătoare.

Mai târziu, în anii când ajunse Domn şi săvârşi înspăimântătoarele şi măreţele lui fapte, de care vorbesc

cutremurați şi duşmanii, şi aliații săi, aura aceea neguroasă, cumplită, ce-l înconjura în bătălii (şi în crudele lui județe, terminate - ştiut - cu tragerea în țeapă), izvorâtă din el ori poate contopindu-se *din afară* cu el, deveni cu neputință de înlăturat, se lipi parcă de ființa lui, îl urmări mereu, se făcu una cu elin tinerețea sa dintâi, tot ce făcea era deplin justificat; cruzimea lui nu era de aceea numai cruzime, ci o armă necesară a dreptății ce trebuia împlinită. Am crezut asta, o cred şi-acum şi mă gândesc cu tristețe ce-ar fi putut fi Tepeş dacă vremile, şi vecinii, şi soarta bietului pământ strămoşesc udat de sânge şi lacrimi i-ar fi dat răgaz să răsufle măcar vreo zece ani în şir...

Când oare a început să se schimbe? Ori poate *mi se părea* doar că se schimbase... N-aş şti să spun, deşi l-am văzut aşa de des în vremea tinereții noastre... îl prețuiam şi-l ascultam orbeşte în acele ceasuri când, întorcându-se de la exercițiile de pe câmpia Tundjei, leoarcă de sudoare, cu trupul istovit şi cugetul înviorat, ca după o băutură dorită-ndelung şi sorbită-n plin deşert arzător, *îl simțeam* că-şi pune singur, din nou, zăbala de-oțel a răbdării, peste gura sa ce-ar fi muşcat sau urlat de furie că nu e liber.

Şapte ani am trăit în preajma lui, zi de zi. Îl ajutasem să tălmăcească textul slavo-elin al Strategikonului lui Cecaumenes, să descurce portulanele năierilor genovezi din Kaffa ori răvaşele iscoadelor noastre ticluite-n cifru bizantin, îl vegheasem în nopțile lui grele când turcii îl pândeau şi aşteptau să-i zboare capul, dacă Vlad Dracul s-ar fi dat fățiş cu creştinii, atunci, la Varna sau la Câmpia Mierlii... Am dorit să-i fiu tovarăş şi prieten adevărat, uitând că-i eram prin naştere doar slujitor şi supus.

Am vrut să-l urmez în țară în iarna când Mitri Cabazul, prietenul şi tovarăşul meu, a venit să-mi vestească trunchierea Domnului Vlad Dracul şi-a fiului său, Mircea. Fuseseră ucişi la Bălteni, după o bătălie nefericită cu Vladislav, noul protejat al puternicului şi răzbunătorului Ioan de Huniade...

Îmi amintesc, cu o ciudată strângere de inimă, acel anotimp înfrigurat şi alb, când am hotărât să-l urmez pe Fiul Dracului în țară sau oriunde ar fi mers el. Mă mâhnise, firește, nedreapta şi mişelnica moarte ce-i fusese dată lui Vlad Dracul; dar *gândul întoarcerii* mă umplea de-o asemenea fericire, mă îmbăta întocmai unui vin amețitor, încât - îmi amintesc bine ceasurile acelea unice, pline de un neastâmpăr nou şi năuc - am hoinărit cu Mitri în neştire, din zori până-n seară, prin ulițele întortocheate şi troienite de-un viscol proaspăt, dezvolbit peste Cetate, pe neaşteptate. Am umblat amândoi ca beți prin vârtejurile acelei zăpezi târzii, sfătuind înde noi ce cărți să tocmim de îndată, către ce principi şi prieteni, ce peşcheşuri să făgăduim defterdarilor Curții lui Murad şi primului vizir, la nevoie, ca să fim siguri că Poarta nu va ridica alt pretendent peste capul lui Vlad. Trecusem firește mai înainte pe la Vlahserai, să-l vestim, dar nu era în chioşcul său. Era dus încă din ajun în pădurea de lângă Cetate, la o vânătoare de lupi, împreună cu alți nobili, curteni şi paji. I-am lăsat un scurt răvaş, scris în cifrul nostru de taină, şi-am hoinărit mai departe cu Mitri, bucuroşi, neostenind a vorbi şi-a visa, până ce-am auzit a patra chemare a muezinului de la Muradye.

Se-nnoptase de tot când m-am înturnat cu cabazul la locuința mea secretă, din mahalaua grecească de lângă

bazar, unde-o țineam ascunsă şi pe Ilinca, valahă ca şi mine, pe care de drag şi de milă o răscumpărasem din robie de la un agă. De la poartă-am zărit, prin geamlâcul înflorit de ger, lumina gălbuie, pâlpâitoare, din odăița Ilincăi. Ținea totdeauna aprinsă, chiar şi târziu noaptea, în timp ce dormea, o candelă mare, turcească, în care, deasupra uleiului plăcut mirositor, dănțuia cuminte un sâmbure de soare spelb... îi era frică de-ntuneric, de moroi, djini şi draci, amestecând superstițiile musulmane în care crescuse, cu spaimele pricinuite mai de curând de îngerii Satanei, înfățişați ei de înfiorătoare culori de iad, de asprul popă grecesc din Cetate. Numai în nopțile noastre de dragoste stingea candela, să nu ne vadă cumva duhurile rătăcite, rătăcind noi înşine în aprinsul şi învăluitorul întuneric al dulcelui, păcat - căci ne iubeam în afara cununiei, ca doi păgâni. O creştinasem din nou, es-timp, dar întârziam mereu cununia, deşi i-o făgăduisem, iar ea o aştepta, ca pe-un liman al dragostei noastre.

...Cred c-am iubit-o cu-adevărat, aşa ca pe nici-o altă femeie... Altfel, nu-mi pot lămuri tulburarea ce mă cuprinde şi azi, când o visez cu ochii deschişi... Am iubit-o, sunt sigur acum, căci, în toți acei şapte ani cât a fost în casa mea, nu mi-a stăpânit nimeni alta nici dorul, nici simțurile... Am înşelat-o totuşi de câteva ori, la câte o beție şi petrecere cu târfe de prin hanuri, dar am făcut-o numai sub ticăloşia vinului sau *înadins,* sub arsura acelui simțământ blestemat, amestecat, ce răbufnea din adâncul geloziei mele vechi când, ştiind bine că ea nu avea vreo vină, o învinuiam că se culcase cu acel agă - singurul bărbat din viața ei, înainte de mine - că-l mângâiase, că i se dăruise, deşi fără vrere...

O trezeam uneori nopțile, în patul nostru de desfătări

aruncam în față ocări nedrepte, urâte, hărțuind-o cu întrebări şi bănuieli, ca apoi să privesc, c-o linişte uimită vinovată şi parcă bucuroasă, desnădejdea şi plânsul ei, cuminte şi trist.

O iubeam, şi totuşi în anume clipe mă bucuram s-o chinuiesc şi s-o pedepsesc pentru vina neînțeleasă şi nedreaptă de-a fi fost înainte roabă şi odaliscă. Plângea încet, se zbuciuma negrăit de frumos şi de umil, îndurerându-mă până-n adâncul ființei, hotărându-mă să-mi răscumpăr atunci josnicia învinuirilor printr-un noian de mici gesturi iubitoare şi de daruri, de cuvinte mângâietoare şi-mbrățişări, sfințite de duioşie şi păreri de rău.

Am iubit-o nespus... atunci, *de ce,* Doamne-Dumnezeule, *de ce* m-am purtat ca un păgân? Ori poate fostul ei stăpân fusese totuşi mai bun, mai cinstit, fiindcă nu-i făgăduise niciodată decât o iubire carnală, legiuită prin dreptul său de cumpărător de sclave, şi-atât...

Ilinca...

Nu... nu vreau să-mi amintesc *totul...* nu aci, nu acum... Nu vreau să-i chem din neguri făptura şi zâmbetul ei plăpând şi pierdut, aci, în barca asta neagră, printre ninsorile acestor clipe... Caut să-mi amintesc numai de Țepeş, să mă lămuresc numai față de el, fireşte, înlăuntrul meu, *mai mult față de mine...* Nu *cu* ea... Nu... Oare mi-e teamă să recunosc? Da, poate... mi-e teamă să mă-ntorn iarăşi în cugetul meu de atunci... Mă-nfioară acest -simțământ straniu, încâlcit, fără nume încă, nedesluşit de mine şi pe care nici nu vreau să-l desluşesc până la capăt... De-i uitare, sau împietrire a inimii... bătrânețe sau un fel de chin mijlociu, aşezat treptat peste acea iubire... o vină aşa-zis iertată, fiindcă... Dar nu... e doar o fantasmă, un dor -

omenesc şi bântuit dor - strivit de anii adunați peste el, strivit mai cu seamă de ceea ce a rămas din acei ani... din anii noştri... Un hățiş, o pădure de gânduri şi-ntrebări, cu crengi şi rădăcini anapoda între cer şi pământ, cu frunziş încâlcit, clătinat, întunecat, *viu,* crescând mereu, preschimbându-se mereu, până ce pădurea de gânduri şi doruri omeneşti ajunge templu de piatră, cu trunchiuri şi roade de piatră, coloane anapoda de piatră, cu înceată, otrăvită sevă trecând prin ele... Şi-una dintre coloane, *ea,* Ilinca mea... nu... Am iubit-o cu adevărat, jur... Atunci? *De ce?* „De ce m-am purtat astfel...? Oare n-aş putea încerca să nu mă gândesc la ea, la nimic ce-a fost... Nu pot schimba nimic, *totul a împietrit atunci, în acea iarnă...* A împietrit în veşnicie... E în darn... Şi dac-aş lua-o de la început, Doamne - Sfinte, poate aş face la fel... O să mă gândesc la asta *mâine...* ori peste două-trei zile, acasă, la Argeş... O să am destul timp acolo; să cuget cât poftesc şi la ce poftesc... fireşte, dacă scap... S-ar zice că oştenii lui Laiotă ne-au urmărit... Ştiu că ne căutau ieri-alaltăieri... totul e să trec peste primele săptămâni, până se-aşază rânduiala în țară... Să văd şi ce face Ştefan al Moldovei, pe cine hotărăşte Domn... El şi Mattia... Şi ce vor face turcii... Ştefan o să le mai dea de furcă turcilor precum le-a dat şi Fiul Dracului... Dar acum, acum Țepeş nu mai e. Sunt dezlegat de el, în sfârşit, sunt dezlegat de toate câte-au fost... Nu chiar de toate... adică pentru mine... Şi Vlad, şi Ilinca... două morminte neştiute... Ilinca... N-ar trebui să mă mai gândesc la ea, totuşi, odată ce-am început, nu pot să-i mai înlătur amintirea... Nu pot îngropa în apele acestea vinete, în malurile înghețate, în vifornița din jurul meu, acel sâmbure de soare spelb, pâlpâitor, aruncând umbre jucăuşe peste

pereții albi din odăița noastră de la Edirne - odăiță încărcată de lavițe şi perne şi scoarțe românești - unde am viețuit şapte ani, şi-am trăit poate, fără s-o ştiu pe atunci, iubirea mea cea mai adevărată şi tulburătoare...

...Era un întuneric moale, vârstat cu şfichiuiri albe şi reci. Paşii mei şi-ai lui Mitri se-ngropau în omătul venit pe neaşteptate; ulicioarele deveniseră mute, casele-şi trăseseră obloanele şi se cufundaseră în nepăsare. Numai geamlâcul din odaia mea şi-a Ilincăi nu era oblonit. Dincolo de gratii, prin arabescurile încondeiate de promoroacă, am privit clipirea aceea gălbuie, palidă, a candelei, şi i-am şoptit cabazului:

— Sst... Ilinca doarme. E mai bine să trecem dincolo, în casa de oaspeți, unde n-o să ne supere nimeni.

(Locuiam pe atunci, în Edirne, în două case lipite înadins una în spatele alteia. Spre uliță, în văzul lumii, erau odăile Ilincăi şi-a mea, şi o cuhnie; îndărătul lor, aveam o încăpere tainică, unde-i găzduiam uneori pe martolozii noştri aflați în trecere prin Cetate, şi la care se ajungea intrând printr-o fundătură a curții, apoi printr-un aşa zis şopru, plin cu calabalâcuri vechi şi butoaie goale).

M-am culcat şi eu şi Mitri, aşadar, în casa de oaspeți şi până spre zori am căzut în somn greu şi-ostenit. Nu se luminase de zi, când mă pomenii cu Ilinca, dând buzna pe uşă, fără să bată, şoptindu-mi înecată în teamă şi tremur: Stepane, luceafăr al vieții mele... scoală... scoală iute...

— Ce e? am mormăit încleştat, robit încă somnului.

Ilinca era aplecată peste mine, zgâlțâindu-mă uşor.

Vălul des, turcesc - de care nu izbutisem s-o despart decât arar - îmi atingea fața; răsuflarea ei fierbinte şi înmiresmată cu betel, întretăiată acum de spaimă, mă

trezi de-a binelea:

— Stepane... oh... mi-e teamă...

— Ce e, femeie? am întrebat-o a doua oară, sărind în picioare, şi-ncingându-mă la iuțeală cu seleaful şi paloşul.

— La geamlâc... afară... în ulița noastră... adastă patru călăreți împărăteşti... Şi poarta o zgâlțâie careva, şi zbiară la mine *anakar néréde*[1] . Iar un altul zice pe româneşte să-i deschid îndată, în numele lui Eblis, Diavolul... *Maşallali...* O, Doamne, şi tu, Sfântă Fecioară, apără-ne... Să nu ți se-ntâmple ceva, Stepane... Mi-e teamă... Mi-e aşa de teamă...

Am râs tare şi-am strâns-o iute la piept, c-o vicleană vinovăție, ştiindu-mă gata pregătit să plec în țară, departe de ea, şi nevrând deloc să cumpănesc, în acele clipe, cum va primi Ilinca veştile noi, nici ce-ar trebui să fac pentru dânsa. Aveam de gând, fireşte, s-o aduc în țară... dar mai târziu... îmi amorțeam cugetul, zicându-mi că iarna e - orişicum - tare neprielnică pentru călătoria unei biete femei, la noi, peste Dunărea înghețată...

În primăvara următoare însă... Dar, nelămurit, simțeam că mă amăgesc; primăvara aceea putea veni cu repezi şi neprevăzute schimbări... nu puteam hotărî un ceas anume pentru a o aduce pe Ilinca în țară... şi nu voiam, fireşte, să-i mărturisesc acele gânduri ce mă clătinau, în timp ce buzele mele rosteau drăgăstos:

— Linişteşte-te, Ilinco, porumbița mea iubită, nu-i nimic rău, nu ne paşte nici-o primejdie, dimpotrivă!.. Stăpânul meu, Vlad, o fi trimis prin nescinre vreo veste însemnată... Vom vedea, haide, fii cuminte...

1 Anakar néréde (în limba turcă) — unde-i cheia ? (n.a.)

Se deşteptase şi Mitri şi ne privea tăcut, curios. Ilinca se desfăcu iute din braţele mele (abia atunci băgase de seamă că în odaie mai e şi cabazul), şi-l salută şi pe prietenul meu pe care-l cunoştea dealtfel destul de bine, cu obişnuita ei ploconire sfiită şi pe jumătate orientală. O îndelungată deprindere a vieţii de harem o făcea şi-acum, după şapte ani de trai cu mine, să se ruşineze la vederea unui bărbat străin; îi pierea glasul; chipul ei (pe care trebuia să-l lase dezvelit, fiindcă aşa îi poruncisem cu asprime eu, de nenumărate ori) se rumenea deodată; privirile îi fugeau stânjenite şi rugător-neliniştite, ca ale unei ciute buimace, smulsă din liniştea poienii sale...

— Nu-i nimic, Kiră Ilincă, grăise cu blândeţe-mpăciuitoare Mitri. Nu trebuie să-ţi fie teamă. Pe urmă, îmi făcu semn că-i gata de plecare.

Am ieşit amândoi în ogradă, şi - după poarta înaltă - l-am şi zărit pe Vlad, călare pe calul său de vânătoare, înfăşurat într-o camelotă ninsă şi scorţoasă de ger, cu faţa aproape ascunsă într-o glugă de monah, îmblănită pe dinăuntru şi pe margine cu lup. Venise într-adevăr însoţit de patru paji de la curtea lui Murad - pesemne tovarăşi din *gureba;* pe unul singur îl ştiu, era fiul unui principe grec din Trebizonda.

Era întâia oară că tânărul meu stăpân mă căuta el însuşi, în pragul casei mele. Mă zăpăcii şi, de teama însoţitorilor săi, zisei în turceşte:

— Şehzade Vladoglu, sunt mâhnit până-n adâncul inimii... Cred că ai aflat vestea morţii domnescului tău părinte. Ce pot face pentru a îndulci tristeţea şi mânia ta îndreptăţită?

— Am venit la tine, mârâi Vlad tot în turceşte, să-mi întocmeşti nişte cărţi către măritul Sultan şi către primul său defterdar. Un olăcar mi-a anunţat acum trei

ceasuri moartea tatălui meu, Domnul din Valahia. De aceea am lăsat petrecerea vânătorii şi-am gonit către Edirne, însoțit de aceşti cinstiți paji fi curteni, pe care-i vezi cu mine. Dumnealor o să ducă mai departe cărțile la Poartă şi-o să înlesnească în numele meu scoaterea unui *berat* de drum. Aşa că deschide-ne porțile! N-am timp să mai merg la Vlahserai; după întocmirea scrisorilor o să plec de-a dreptul la drum, să-mi capăt domnia.

Şi, în timp ce eu şi Mitri deschideam uşile, Vlad îmi strecură, încet, în româneşte:

— Nu vreau să mă-ntorc la serai... Cine ştie... înainte de'a ajunge un alt olăcar la Amasia, unde conăceşte frate-meu Radu, deci înainte de a pune el la cale ceva prin Mehmed, vreau să fiu pe drum... Hai, zoreşte cu scrisul...

I-am băgat pe oaspeții de seamă în tainica şi umila mea odăiță de lângă şopru. Pe Mitri l-am trimis după cai, bani şi alte treburi.

Nu s-a scurs nici-o oră în clepsidra vremii, că eu şi eram gata cu scrisorile. Cei patru curteni din alaiul lui Vlad plecară îndată, cu actele la ei, încet, pe furiş, unul câte unul. ca să nu-vadă nimic vecinii noştri. Rămas numai eu cu Fiul Dracului, îmi amintesc că i-am spus, închinându-mă bucuros înainte-i:

— Măria Ta... îți doresc o domnie lungă şi fericită spre binele Țării şi-al urmaşilor...

— Să-mi doreşti, Stepane, în prim rând o domnie vitează şi liberă, ca să pot săvârşi binele cum îl gândesc eu pentru biata noastră țară, pândită necurmat de duşmani. Cât priveşte fericirea... (făcu un gest de nerăbdare şi râse silnic) nu-i menită pentru mine... Cred că ştii singur câți potrivnici am, atât înăuntru cât şi în

afara hotarelor noastre...

Dacă voi izbuti să rămân neatârnat... atunci da, *după mine*, urmaşii vot avea drept să creadă în acel liman al fericirii... Până atunci fericirea de-a fi liber costă scump, Stepane... Se plăteşte cu zeci de renunțări la fericiri mici şi supuse, cu lupte, blesteme şi sânge... Mi-e silă de o fericire mică şi cuminte, câtă vreme țara geme de „răutățile musulmăneşti şi-ale altor duşmani. Sunt pregătit de aceea să iau asupră-mi Răul... înțelegi oare, boier Turcule? (Râse din nou, amar şi înfrigurat). Îți spun, precum vezi, boier *Turcule.* Dar nu ştiu încă, în acest ceas, de voi putea într-adevăr să-ți dau şi-un hrisov prin care să-ți recunosc numele făgăduit mai de mult... Pentru asta va trebui să ajung Domn... Şi nu sunt sigur...

— Pe mine te poți bizui oricând.

— Ştiu. Dar pe boierii din țară? Pe vulpoii ăia bătrâni, ce crezi, o să-i câştigăm?

— Vizirul al doilea a jurat că, după moartea părintelui tău, te va sprijini să iei tu hilatul şi cuca domnească. Aşa încât să mai aşteptăm...

— Taci, scrâşni Vlad. Nu vreau să aştept nimic de la turci. Am îndurat destul până azi. Vreau să-mi fac singur dreptate. O să plec de aceea în țară, îndată...

— Şi salvconductul de trecere peste Dunăre? De ce-ai trimis atunci scrisori la Poartă?

— Ca să le adorm bănuielile şi să câştig timp. Oricum, cu sau fără berat, eu tot trec. Dacă Murad îmi va trimite hilatul de domnie, cu atât mai rău pentru el. Eu nu-l aştept. Voi alerga după sprijin la Curți creştine.

— Să mai aşteptăm câtva timp, Măria Ta.

— Nu. Până în prânz, plec. Cine e cu mine - să mă urmeze, cine nu... rămână aci, dacă vrea. Hai, boier

Stepane, pregăteşte cele trebuincioase pentru aşteptata mea călătorie.

— Şi pentru *a mea,* Măria Ta, am zâmbit. Cred că o să mă iei cu tine. De mult visez să fac acest drum. Eu unul, ca om de rând ce sunt, voi cunoaşte fericirea dacă-mi îngădui să te urmez. Vlad zâmbi şi păru că se luptă cu o şovăială.

— Poate-ar fi bine să mai am şi eu aci, pe cineva...

— Rămâne Mitri Cabazul, Măria Ta. Şi pe urmă vom mai chibzui. El tot are familie acolo, la Bizanț, e legat de acele locuri... Şi-i de nădejde, ca şi mine.

— Hm, râse Vlad... Fie... Dar, mi se pare, aşa am şi văzut, şi tu ai o jupâniță aci, pe care-o tot ascunzi...

— Nimic nu mă împiedică să mă întorc în țară - am murmurat, sincer însă stânjenit, căci nu ştiam precis ce anume auzise. Ştia oare că Ilinca fusese roabă? Aveam dreptul ca boier al Sfatului să-i cer a o primi la Curtea lui, cum era obiceiul țării?. Ce trebuia să fac? Dacă i-aş fi cerut învoirea s-o aduc în țară cu mine, chiar atunci, ce-ar fi zis oare?

...Țin minte că Vlad s-a trântit apoi, îmbrăcat cum era, cu pelerina şi cu botforii frânceşti în pat, în odăița mea de taină, ca să se odihnească şi să doarmă până-n prânz, iar eu am alergat să pregătesc toate pentru lunga noastră călătorie. Nici n-am prea avut vreme să vorbesc cu Ilinca. De-abia când totul a fost gătit de drum (caii înşeuați, chervanul cu bani şi merinde încărcat, armele orânduite, când Ilinca a pus pe masă lipiile fierbinți, cârnații afumați, ouăle răscoapte, vinul cel mai bun al pivniței mele şi mirodeniile cumpărate din bazar) mi-a spus încet, dureros:

— Stepane, nu-l trezi încă pe stăpânul tău. Aşază-te şi mănâncă tu întâi, şi lasă-mă să te mai privesc... Mi-e

teamă că n-o să te văd multă vreme... poate niciodată.

Am strâns-o din nou la piept, grăbit şi înfuriat:

— Nu mi-e foame... nu grăi prostii, n-o să ne despărțim ți-am jurat asta.

— Aşadar pleci, pleci în Kara-Iflak, şoptise ea sugrumat. Şi mă laşi... cu toate că mi-ai jurat c-o să mă ții totdeauna cu tine... Că aşa e la voi, la noi adică, la creştini.

— Ți-am jurat, o să-mi țin făgăduiala... Dar ai răbdare. Te las în grija lui Mitri. Ai casa asta, bani, odoare... o să te-aduc mai târziu...

— Ia-mă, Stepane, şi pe mine *acum*, nu altă dată... În chervan mai e loc... o să stau oricum, n-o să mă plâng de nimic... Nu ştiu de ce mi-i teamă că altfel... Tăcu şi suspină încet. Am împins-o îndărătnic şi necăjit mai mult pe mine decât pe ea.

— Prostii de muiere... Fii cuminte... O să te-aduc la mine, o să viu poate chiar eu să te iau. Hai, şterge-ți lacrimile, fă-te frumoasă, c-o să te zărească şi Domnul nostru, Vlad Vodă...

Murmură abătută, în turceşte, limbă în care obişnuia să-şi spună gândurile când era foarte tristă:

— Nu... nu vreau să-l văd... iartă-mă, nu mă pot încă obişnui cu datina voastră ca femeia să slujească la masă unui bărbat străin, fie chiar şi bei... Şi de el mi-e frică nespus... L-am zărit prin zăbleală... E... nu ştiu cum să zic... mi-e parcă frică de el...

O scutură un fel de fior, se lipi de mine şi-mi şopti din nou:

— Ia-mă, te rog... Ascunde-mă în chervanul tău... Nu mă lăsa aci...

...Am lăsat-o totuşi în Edirne. După două săptămâni am trecut Dunărea, cu Vlad şi vreo două-trei sute de

oşteni turcomani, daţi pentru alaiul lui Vladoglu de prudentul şi diplomatul Murad.

Nici n-am intrat bine în ţară, şi oamenii noştri de legătură ne-au şi ajuns şi ne-au vestit să ne-ascundem. Boierii cei mai tari din Sfat juraseră credinţă lui Vladislav, fiul acelui Dan Basarab pe care-l îndepărtase Vlad Dracul. Jupanii închinaţi Drăculeştilor tăceau mâlc, închişi între zidurile caselor lor sau unii chiar în temniţă. Vremurile nu se arătau deschise pentru alegerea lui Vlad ca Domn. Pentru el nu se aflau decât două căi: întoarcerea la Curtea Sultanului sau fuga, în afara hotarelor ţării. A ales-o neîntârziat pe cea de-a doua. Mie mi-a poruncit să mă întorc la Poartă, ca să-i pot vesti de acolo ticluielile turcomanilor şi uneltirile lui Radu, fratele său domnesc, M-am lăsat greu de rândul ăsta. Aş fi vrut să rămân în Loviştea mea, ori să trec munţii împreună cu Fiul Dracului şi să intru în slujba Moldovenilor sau a altor români. Dar Vlad mi-a poruncit să mă-ntorc. Zicea că are încredere în soartă, dacă mă ştie lucrând acolo, la turci, pentru binele lui şi-al Ţării. Zicea că mă va chema, îndată ce se vor linişti trebile şi se va alege cu voinţa Ţării întregi, Domn.

După şapte luni de călătorie m-am întors în sfârşit la Edirne. Aci am aflat că, la vreo două sau trei zile de la plecarea mea. Ilinca îşi pusese capăt vieţii. Mitri, venit să-i aducă nişte bani lăsaţi de mine, o găsise într-o dimineaţă atârnată de-o grindă, cu ochii holbaţi, bălăbănindu-se în funie. Popa Ilarion de la biserica noastră din Adrianopole n-a voit s-o îngroape creştineşte, fiindcă femeia, zicea el, împinsă de Diavol, îşi luase singură viaţa... Au îngropat-o într-un cimitir turcesc, fără niciun semn la căpătâi. Mitri trebuise să plece tocmai în acea zi din Cetate, nu fusese aşadar la

înhumare, nu-i ştia mormântul, îl căutase, dar nimeni nu i l-a mai arătat după aceea. Şi nici eu n-am mai putut să-l descopăr vreodată...

11

„Fii doritor să afli situaţia domniei aceluia şi cu osebire vrem să ne înştiinţezi cum a decurs procesul lui Dracula valahul, dându-ne veşti despre ceea ce urmăreşte deocamdată Voievodul în părţile acelea."

Din Instrucţiunile senatului veneţian către trimisul său - din aprilie 1463[12]

Benedetto:

Dacă nu m-ar fi trimis Papa Pius - Dumnezeu să-l ierte - în anul de graţie 1463 în Ţara Ungurească nu l-aş fi văzut pe Dracullus şi, cu siguranţă, Parcele ar fi tors alt fir pentru destinul meu.

S-a întâmplat însă că m-am dus. N-aveam pricini să zăbovesc la Roma. Dimpotrivă. De-abia aşteptam să plec din nou la drum; ca un veritabil veneţian ce sunt iubesc schimbările şi drumurile mai presus ca orice.

Am ajuns la Buda pe la începutul primăverii.

Atelierul regal de pictură, decoraţiuni şi miniaturi, se afla nu departe de palatul fostului împărat Sigismund de Luxemburg, ridicat după planurile arhitectului Manetto Ammanatini - zis Il Grasso - în stilul sever şi impunător al edificiilor vechi din nordul Italiei, din Boemia şi Germania.

Cartierul mi-a plăcut, pentru acea minunată perspectivă a lui asupra Dunării. Casele construite mai demult vădeau puternica înrâurire a artei barbare din Nord, având totuşi simetria celor din Italia noastră; la

vremea când am văzut întâia oară Cetatea regală de pe Dunăre, începuseră să fie împodobite cu câte o poartă sculptată în maniera nouă a discipolilor unui Ghiberti sau Donatello, sau cu câte o friză ori madonă cizelată în marmora.

Clădirile noi de tot felul ale nobililor, călătoriți prin Italia, cum ar fi cea a lui Iannus Vitesius sau a lui Iannus Pannonicus sunt admirabile ca linie şi eleganță.

Tânărul Mattia, fiul viteazului Iannus de Huniade eroul atâtor bătălii împotriva turcilor dar şi moştenitorul unei averi imense în latifundii sau depozite la bancheri, îşi pusese în gând - de cum dobândise coroana - să facă din reşedința sa un strălucit centru umanist şi artistic, după modelul celor din Italia.

De aceea, ca un veritabil Mecena, deschisese baierile pungii sale regeşti şi chemase de pretutindeni (dar mai ales din Republica Florența, din Milano şi Dalmația) sculptori, pictori, copişti, cărturari, bijutieri şi tot felul de artizani şi meşteri.

Oraşul vuia vesel de clocotul prefacerilor şi construcțiilor, de uruitul căruțelor încărcate cu piatră, marmură şi tisă. În curtea atelierelor palatului, zgomotul ciocanelor şi dălților, strigătele pietrarilor şi sculptorilor şi acel „du-te vino" grăbit al ucenicilor şi calfelor nu contenea decât spre seară, târziu.

L-am găsit pe messer Boccardo al meu împreună cu ceilalți artişti florentini şi unguri, într-o sală lungă şi plină de ferestre. L-am tras de o parte.

— Prea Sfântă Fecioară! a exclamat Giovanni bucuros că mă vede, auzisem c-ai căzut în sclavie la turci şi-a scăpat lumea de un aventurier ca tine!

— Singura sclavie în care am căzut vreodată e cea a Muzelor şi de dragul lor am ajuns să rătăcesc prin

câmpiile Eladei, după urmele lor de muzică pietrificată.

— Păstrează-ți alegoriile şi erudiția pentru serbările şi frumoasele de la Curte; se-nnebunesc cu toate după poezii, histrioni, poveşti orientale şi turniruri. Mie, vere Benedetto, să-mi spui de-a dreptul cum doreşti să te ajut - râsese florentinul. Ar fi o adevărată minune să vii tu din celălalt capăt al pământului, ca un nou Marco Pollo aci, fără niciun scop. Dar te previn, nu-mi cere bani cu împrumut, că n-am. Ilustrul nostru patron cheltuie fără prea multă chibzuială, plin de avântul său tineresc, cu tot soiul de *„giostre”*[1] , baluri, vânători regale, invitații, daruri făcute magnaților, planuri şi construcții, mii şi mii de ducați. Pe noi însă ne plăteşte conetabilul său care e şi parcimonios şi uituc. Abia ne dă cât să ne ținem zilele şi onoarea breslei.

— Dar banderiile regale şi le plăteşte Mattia la zi? am aruncat în glumă. Mai pregăteşte cruciada împotriva lui Mahomed? Sau pe aci, la Buda, nu se mai vorbeşte despre război?

Auzisem că Regele, sfătuit de unchiul său, Voievodul de Transilvania, plănuia să mărească dările față de stat şi să-i silească şi pe magnații săi la plata unor taxe anuale şi să mărească numărul oştenilor din banderii. Ungurii, mai ales cei ce nu vedeau cu ochi buni dinastia nouă, a Huniazilor, murmurau. Pius al II-lea trebuise să tragă multe sfori politice ca să împiedice crearea unei noi ligi a baronilor unguri împotriva protejatului său, fiul lui Ioannus.

— A! se dumirise iute florentinul. Dacă doreşti să stăm de vorbă serios despre problemele Veneției tale şi ale Turciei, să ne căutăm alt loc. Aici, în oraş, mai cu seamă

1 Giostră (în limba italiană) — turnir, întrecere în lupte, (n.a.)

la Palat, de ciumă şi de războaie să nu pomeneşti! Toți vor să uite nefericirile creştinilor din Bizanț şi ale răzvrătiților de husiți, şi ale schingiuiților țărani din Transilvania, şi cu toate acele conflicte iscate de schismatici, de poloni sau de teutoni; toți vor să petreacă, în frunte cu Mattia Regele, şi nimeni n-are chef de predici sau de lupte.

— Întrebam de oştile Regelui fiindcă, poate, m-aş tocmi şi eu mercenar, sau tălmaci, sau desenator de hărți, ceva, orice, ca să câştig repede faimă şi bani, aci la Curtea ungară.

— Ca un al doilea Pippo Spano, mă ironiză florentinul. Uiți că nu eşti glorios cum era Pippo când Luxemburghezul l-a luat în slujba lui...

— Atunci, ce-mi recomanzi să fac? Mă încredințez ție, am făcut pe modestul. Îmi poți găsi un locşor în atelierul vostru?

Giovanni se grăbise să-mi găsească un locşor, la atelierul de pictură, pe lângă Rosselli. Era tocmai ce-mi trebuia. Nu mai pictasem de vreo doi ani. Îmi plăcea mirosul vopselurilor şi temperei, şi lucrul şi, pe deasupra, mă bucuram descoperind că nu-mi pierdusem priceperea în alegerea nuanțelor şi mâna, mâna mea sigură. (Ah! De ce n-am rămas pictor!) Rosselli începuse a fi chiar gelos pe mine, dacă din fericire n-ar fi fost atât de prins de pasiunea sa pentru fiica unui negustor din oraş.

Nu mai picta aproape nimic, scria toată ziua poeme, imitații searbede după Petrarca, şi umbla hai-hui, cu donzella aceea unguroaică.

Între timp, eu îmi făcusem câțiva amici printre artiştii atelierelor şi printre bibliotecarii şi funcționarii din Cancelaria Corvineştilor. De la unul dintre ei am aflat că

Regele plănuia să mai construiască o aripă la Atelierul de decorațiuni şi să adune acolo xilogravori şi ilustratori pentru cărți, şi meşteri tipografi din Germania. Aşadar, şi el îşi dădea bine seama, nu numai umaniştii de la Vatican, ce minune sunt cărțuliile astea cu rânduri tipărite.

Atunci, la Buda, am căutat de-am turbat *Historia despre Dracullus* pe care i-o promisesem cardinalului. În sfârşit, am găsit-o prin prietenul meu, bibliotecarul, la un negustor sas. M-a costat vreo 30 de florini, deşi era subțițirică doar de şase foi şi trasă pe hârtie obişnuită, nu „în cartha pecora", pe pergament. Mare desfătare n-am avut dintr-însa, căci era scrisă într-un dialect alemanic, barbar, şi de-abia mi-a tradus-o bibliotecarul. O alta, cu textul latin (pe care-o aştepta răposatul Papă Piccolomini) se zicea că urma să apară curând, dar numai Domnul Hristos ştie când, deoarece meşterii nu se țin mai niciodată de făgăduielile lor.

Despre Voievodul valah îmi povestise la Constantinopole şi Harefta, în cei doi ani petrecuți de mine acolo, dar alte fapte - reale. Istoriile alea spăimântătoare ale nemților m-au interesat, firește; ce m-a atras mai mult a fost gravura care împodobea prima pagină a opusculului. Aceea da, de o mie de ori, da! Era o lucrare

curată, frumoasă, făcută de-un meşter priceput. Portretul lui Dracullus era desenat în linii sigure şi fine, respirând o nu ştiu ce dârză ironie calmă. Părea chipul unui *condottier,* cum vezi în multe efigii ale artiştilor noştri din Italia - un chip aş zice frumos, tocmai printr-un anume echilibru între forța brută şi voința subtilă, transpus în unghiurile bărbăteşti ale nasului şi sprâncenelor, şi în viclenele semicercuri ale bărbiei şi pleoapelor. Nu citeai în el nici un fior de pietate şi blândă mărginire ca în portretul mărinimosului duce Federigo da Urbino, nemurit în acel diptic al lui Piero della Francesca, pe care l-am văzut terminat când eu însumi am mers la Urbino, după treburi.

Tot astfel, valahul nu-mi părea a fi împietrit nici în orgoliul acela scelerat al lui Sigismondo Malatesta, vizibil pe orice medalie a sa şi mai ales în cele lucrate de Matteo dei Pasti. Dar cu tiranul din Rimini, Voievodul avea oarecare apropiere de festin. Şi Malatesta a fost excomunicat, duşmănit de principii puternici; însuşi Pius l-a excomunicat şi l-a condamnat, în lipsă, *la rug,* zicându-i *rex prodituni,* principe al trădării, uxoricid, călău, duşman al Cerului şi-al Omenirii, păgân şi desfrânat, şi câte altele... Şi totuşi, după ce îl afurisise şi-l umilise în fel şi chip, seniorul din Rimini îmbrăcase strai cernit şi-şi presărase țărâna pocăinței pe cap, iar cucernicul pontifice fu nevoit să-l ierte şi, împreună cu Senatul Veneției, îi încredințase conducerea armatelor de cruciați împotriva turcilor, precum a vuit toată lumea. Fusese oare învinuirea de trădător al creştinătății nedreaptă, sau creştinătatea însăşi avea nevoie de sabia acelui tiran, aşa zis pocăit? Secret. Unul din multiplele secrete închise în coridoarele sacrosantei noastre politici, bântuită de neprevăzut şi nesiguranță, de naivă

încredere şi rafinată suspiciune... Un secret ce-mi pare a fi asemeni celui ce înconjoară, c-o aură sumbră şi confuză, şi figura acestui principe valah.

La puțin timp după sosirea mea în Buda, se lățiseră prin Cetate destule *novitale* pe care mă grăbisem să le comunic Senatului prin Tommasi, solul Veneției. Cred că se află trecut în registrul de informări secrete. Sau s-or fi pierdut, cine ştie? O copie am trimis-o şi cardinalului Gobellini. Se ştia sigur la curte că tânărul rege al Ungariei nu se poartă prea aspru cu ilustrul şi teribilul său captiv. E drept, îl ținea încă departe de palatul său, de strălucirea şi petrecerile de-aci (cu nimic mai puțin fastuoase ca pe la Ferrara, Urbini sau Florența) totuşi se zice că l-a lăsat să ia parte - în ascuns - la nişte întreceri cavalereşti, unde totdeauna a ieşit victorios. Focoasele şi curioasele *gentildonne* din Buda au avut astfel prilejul să admire şi să arunce flori, ochiade şi răvaşe promițătoare acestui cavaler straniu şi necunoscut, în armură de oțel negru, cu un dragon de argint cizelat pe piept şi pe casca sa țuguiată, a cărui vizieră rămânea veşnic lăsată peste chipul desigur mândru şi înconjurat de cel mai străveziu mister.

După ce fusese scos din temnița de la Vişegrad şi Buda, în casele regale unde era ținut, seniorul valah se bucura totuşi de oarecare mărire; îşi avea curtenii şi slujitorii săi, vâna şi petrecea, numai gloria şi libertatea îi erau furate, dar şi astea nu deplin.

Căci, cu toate că tipografii alemani, din îngăduința Regelui însuşi, umpluseră lumea cu acel *libellus famosus*[1] se vorbea din ce în ce mai cert că Regele înclină să-i dea de soție acelui Dracullus pe-o rudă de-a

1 Libellus famosus (în limba latină) — cărticică defăimătoare, (n.a.)

sa, acum văduvă. Şi când te gândeşti că tot Regele, în urmă doar cu puțini ani şi de față cu mulți nobili unguri, cu secretarii, cu oratorii şi şambelanii străini aflați la curte, povestise legatului papal Nicollo de Modrussia, cruzimile tiranului, cel groaznic din Valachia, pe care el, Mattia, îl întemnițase la Buda spre a mântui pe creştini de fărădelegile lui... Se făcuse a uita acele negre învinuiri rostite pe-atunci (drepte sau mincinoase, numai Domnul ştie cu-adevărat cum vor fi fost) şi începuse a-l onora cu felurite grații şi daruri. L-am auzit o dată chiar pe episcopul de Strigon mormăind tare indignat, fiindcă Regele îi ceruse *reverendissimului pater* să facă orice ca să-l convertească pe îndărătnicul schismatic la credința catolică, pentru că voieşte neapărat înrudirea coroanei ungare cu acel fiu de Diavol, de spada căruia are nevoie creştinătatea.

La Curte, tinerele contese nemăritate vorbeau între ele despre principele valah, în şoaptă şi c-o admirație nătângă şi înfiorată, ca despre unul din faimoşii paladini descrişi în romanele frânceşti, drept care mai mulți magnați unguri au şi făcut prinsoare, unii cu alții, dacă Regele va lăsa să-i scape au nu, un asemenea *vir gloriosus.* Cât despre contesa-văduvioară, nu se-ndoia nimeni c-ar voi să-l bage pe drac în raiul familiei Szilágyi - mai degrabă decât să vadă cu tristețe cum i se duce, fără niciun câştig, tinerețea. Illustrissima donna era trecută de douăzeci şi opt de primăveri, avea un mijloc gros cât o văcuță şi ochi cucernici de gâscă manierată; am văzut-o eu însumi, când a venit să-şi comande un medalion la aurifaberul Marcus Dalmatus.

Cam la două săptămâni după ce-am zărit-o (era iarnă, şi sufla vântul ca pe-aici, la Snagov - al năibii frig!), într-o dimineață, Roselli a dat buzna în atelier, amețit de

palincă şi foarte îngrijorat. A trântit pe masă o borsă durdulie, zăngănind de bani şi a sughițat, lăsându-se să alunece pe-o ladă.

— Fraților, bateți-mă, alungați-mă, vindeți-mă la turci dar salvați onoarea scumpei noastre bresle, că eu, nenorocitul, mi-am vândut sufletul pentru treizeci de florini ungureşti de aur!

— Te pomeneşti că te-ai însurat cu diavolița ta! îi cântase în strună Paolo Ammanatini, un tâmplar şi ebenist destoinic, la fel de gras şi vesel ca şi celebrul său unchi, Care-l chemase în Panonia.

— Eu sunt beat şi tu spui prostii! se văitase Roselli. Pentru Anuşca mea mă vindeam bucuros, fără să vă cer sprijin şi iertăciune! Nenorocirea e că am încheiat, în numele vostru, un târg temerar cu Diavolul.

— De ce în numele nostru? Ce sunt *faceziile* astea de prost gust? Roselli, trezeşte-te şi spune-ne! se supărase Ricca, decanul nostru de vârstă.

— Am semnat, acum câteva ore, în cancelaria Regelui, un contract pentru un tablou pe care trebuie să-l fac principelui Dracullus. Anuşca zice c-a auzit că Vlaadus ar fi vampir, nu om şi a jurat că, dacă-l pictez, nu mai vrea să mă vadă în ochi.

— Dac-ai semnat, să fii sănătos, rânji Paolo, şi să-i faci tabloul!

— Tocmai fiindcă sunt sănătos, n-o să-l fac, sughițase din nou Roselli. Nu-l fac nici mort. Toți zic că principele ăsta e chiar Diavolul în carne şi oase! Ați răsfoit şi voi cărticica aceea xilogravată (o avea Benedetto) trasă în păcătoasa aia de invenție a maistorilor din Bavaria.

— Dac-au izbutit să-i facă nemții o gravură, crezi că nu eşti în stare şi tu să-l pictezi? Ori eşti mai catolic decât, Papa şi mai prost decât neamțul? argumentase în

stil florentin Giovanni, văru-meu, căruia îi plăcea să ia peste picior pe oricine.

— Niciuna, nici alta, meştere, țin doar la pielea mea. Şi nu mă duc în fața tiranului acela nici mort. V-am adus vouă banii; dacă are cineva curajul, n-are decât să se ducă! Eu am fugit din Cetatea mea de frica ştiți voi a cui şi n-am de fel dorința să dau peste alt tiran, care în loc să mă laude pentru meşteşugul meu divin, vrea să mă jupoaie.

— Dar ce-o să-ți facă nobilul Dracullus? Nu-i eşti nici duşman, nici serv. Ce-o să-ți facă? se mirase curios grăsunul Ammanatini.

— Secretarul, călugăraşul acela ungur, mi-a spus să cuget bine inainte de a da ochii cu Dracullus. Însuşi Regelui, Valahul i-ar fi trimis vorbă că nu ține să-i fie înfățişat decât un meşter care ştie bine a grăi şi a se purta cu un senior ca el. Altmintreli de nu va fi mulțumit senioria sa, valahul, şi de purtările, şi de vorbele *zugravului* (auzi zugravi ne zice!) să ştie acela că îşi primejduieşte nu numai gloria, dar şi spinarea.

Întrebați-l pe secretar! Niciun pittor de la Curte nu s-ar duce de bună voie. Eu am semnat, fiindcă eram beat-mort. Dar acum, treaz fiind, vă zic, bunii mei prieteni, nu mă duc să-l pictez. Să salveze altul faima artiştilor noştri!

— Dacă te-ar fi chemat un Sforza, un Medici sau tiranul din Rimini, ai fi avut mai mult curaj? întrebase Giovanni cu nelipsitul lui spirit practic şi ironic.

— Tiranii noştri sunt, oricum, catolici, nu schismatici sau barbari, se-ncăpățânase Roselli să susțină - şi-i au în cinste pe artişti, chiar şi unul ca Malatesta. Şi-apoi eu sunt foarte ocupat la pictarea celor patru virtuți; Iannus Vitesius mi le-a comandat şi nu mi-aş ierta nici-o întâr-

ziere. Nu-i drept, messer Ricca?

Am întrezărit, în acea clipă, cel mai bun prilej să mă apropii de fascinantul senior valah ce-mi stârnise, în cel mai înalt grad, curiozitatea. Şi, de ce nu mi-aş mărturisi-o, ardeam de dorința de-a câştiga bani şi stimă (Pierdusem din gros jucând *tarocchi* cu florentinii din Buda, dinarii promişi nu-mi sosiseră de la Curia Papală, pe cei dați de Signorie-îi investisem în nişte afaceri prospere la banca noastră din Veneția. Dac-oi muri tânăr, măcar să-i aibă biata mama, şi nepoatele mele!...) îmi aduc foarte bine aminte tonul nepăsător sub care îmi mascam graba şi ambiția când am rostit, către bătrânul Ricca, oprindu-l să-şi dea vreun verdict:

— Aş încerca eu să mă duc la Vlad Dracullus. Cunosc puțin şi limba valahilor. Am învățat-o la Adrianopole de la un nobil din facțiunea Dragulilor, a tatălui lui Vlad. Seamănă destul de mult cu o latină rustică plină de greşeli de gramatică, cum spunea un prieten al tatălui meu, umanistul Flavio Biondo, care-i cunoscuse pe-aceşti urmaşi ai coloniştilor romani, la consiliul Sfintei Biserici ținut la Florența.

— I-am auzit şi noi lângă Dunăre pe nişte oşteni transilvăneni şi pe nişte neguțători vorbind între ei - poți înțelege uşor, confirmă *il grasso* Paolo. Mulți vorbesc limba asta şi prin Buda.

— Se zice că şi Sanctitatea sa Papa ar fi scris în lucrările lui savante despre Transilvania şi Valacchia, adăugase Giovanni. Iar despre Mattia, Regele, se ştie că ar fi şi el de origină valahă. Iancu de Huniade se mândrea cu obirşia sa; lui Mattia nu-i prea place să şi-o amintească, dar cu solii moldovenilor se înțelege fără a folosi tălmaci.

Nu voiam să le spun toate câte ştiam eu despre țara şi

oamenii lui Dracullus, ca să nu se găsească vreun altul să-mi încurce socotelile. Am insistat.

— Dacă messer Ricca şi voi toţi, şi dacă şi Cancelaria regală îmi dă dezlegare, aş dori să-i fac eu tabloul. N-am pictat până acum principi - decât pe unul din Trapezunt. Dar v-au plăcut portretele pe care le-am făcut de curând, cel al nepotului episcopului de Esztergom şi cel al primarului... Daţi-mi-l mie pe Dracullus. Nu mă tem. Sfânta Fecioară şi muza noastră a Picturii mă vor apăra de el.

În felul acesta (şi după ce am mai făgăduit că voi da treizeci la sută din sumă şi lui Roselli ca s-o împartă cu secretarul) am primit recomandaţia să merg la castelul unde era ţinut de Rege şi să-l pictez pe nobilul şi cumplitul senior valah, după cum era dorinţa lui Mattia.

Am aflat apoi că s-ar fi comandat lucrarea, nu pentru vreo galerie de oameni iluştri, cum credeam noi, ci spre a fi trimisă acelei contese pe care Mattia ţinea să i-o dea de soţie.

12

„Marea răutate făcută de Kaziklî fiind arătată înaltului Divan şi pregătindu-se la înalta Curte oastea victorioasă, potrivit firmanului împărătesc emis mai înainte, s-a pornit la supunerea Ţării Româneşti, în primăvara anului(1462). Ulemalele rostind «Victorie cu ajutorul marelui Allah» şi steagurile fâlfâind unul după altul în bătaia vântului, (oastea) a străbătut mai multe localităţi. Şi într-o zi strălucitoare s-a ajuns la hotarul Ţării."

HODJA SA'ADEDDIN:
„Expediţia Sultanului Mehmed al II-lea
în Ţara Românească[13]".

Harefta:

Pe la leatul 6964[1] când Vlad izbuti să recapete temeinic domnia, mă chemă într-adevăr la Curtea sa. Patru ani am gustat apoi dulcea răsplată a credinţei ce-i arătasem... Patru ani plini de-o neţărmurită bucurie că mă aflu, în sfârşit, *acasă,* în ţară... Eram velboier în Sfatul Ţării; eram din nou stăpân pe livezile şi măgurile cu meri şi nuci, moştenite de la taica şi întărite cu hrisoave şi peceţi de Fiul Dracului. Eram încă în floarea vârstei, puternic, bucuros de fiece zi pe care-o trăiam la Argeş, *între-ai mei...* Bucuros de preţuirea arătată de Ţepeş, bucuros de cinstea ce mi-o făcuse a fi de faţă la însoţirea mea cu jupânița Arghişa, şi la sfeştania din casa mea nouă de piatră, de pe ulița de lângă Biserica Sân-Nicoară...

1 La 1456 Vlad capătă a doua oară domnia, sprijinit de Iancu de Hunedoara. Prima domnie din 1448 a fost doar de 2 luni şi neînsemnată. (n.a.)

Doamne, ce repede au trecut clipele acelea de mulțumire deplină! Patru ani, ca patru înfloriri şi patru zăpezi, repede scuturate.

...Şi cum mai vuia Țara întreagă, *pe-atunci,* trezită la viață nouă, de vântul aprig al prefacerilor ce le-au făcut Vodă Țepeş! Cum mai lărmuiau iarmaroacele de lume, ce se mai bucurau târgoveții şi neguțătorii noştri din Valahia că-i sprijină Domnul şi-i apără de vămile şi de lăcomiile breslelor de peste olaturi! Ce se mai bucura norodu' când Tepeş *judeca* în piață vreun boier vânzător de țară sau vreun neam de-al Dăneştilor, când împărțea averile celor hainiți la oştenii săi sau la cei fără prihană... când pedepsea pe furi şi pe tâlharii de drumu' mare, pe curve şi pe cei ce jurau strâmb, pe neguțătorii hoți sau pe calicii *ce* strângeau aur din pomenile săracilor... Şi ce se mai înghesuiau fiii de moşneni, voinicii şi chiar sprevârstnicii cu caş la gură, să se scrie la catastif în noua armie pe care-o gătea Domnul, după tot şartul, ca să apere țara de lifte!

Mult mi-a fost dat să văz şi s-auz în acei patru ani cât am stat în Valahia... Adică *am stat* e doar un fel de-a spune, căci n-am şezut locului nici-o clipă, la drept vorbind...

Țepeş nu suferea în preajma lui pe nescinre care să adaste liniştit să-i pice pară mălăiață... îi punea să lucre pe toți: pe boieri, pe țărani ca şi pe oştenii săi de Curte. Nimeni nu lenevea; toți alergau într-un suflet să împlinească poruncile domneşti; nimărui nu-i dădea mâna să se-mpotrivească... He, he, ce ani, Doamne-Dumnezeule!...

Țara se liniştise; tâlharii nu mai îndrăzneau să se țească; târgoveții îşi vedeau de chiverniselile lor, moşnenii de pământul lor, străinii treceau uimiți şi

neîncrezători pe lângă vestitul puț din marginea Târgoviştei, cu cupa lui de aur, pe care nimăruia nu-i dădea mâna s-o fure... He, he... ce vremuri!... De-ar fi avut Țepeş mai mult răgaz, să aşeze toate la locul lor!... Cu toată spaima ce-o trezeau țepele lui, norodul îi sta alături... S-a văzut asta şi mai târziu, când s-a ridicat cu el, la luptă toată țara...

Dar jupanii cei bătrâni îl urau; poate fiindcă se temeau straşnic de el, poate, fiindcă ridica în slujbe tot felul de oameni noi, oşteni fără pământuri şi fără rude nobile, aşa cum e şi prietenul ăsta al meu, Codre, pe care Vlad l-a făcut în vremea luptelor cu saşii, din oştean de rând, căpitan domnesc.

Se temeau, aşadar, jupanii cei vechi de Țepeş; şi chiar de mine, nițeluş... he, he... Deşi boierii Drăculeşti n-aveau temei să-l urască pe Domn; Vlad, cu toate că-i ținea din scurt şi-i batjocorea de nu-i dădeau ascultare, nu i-a pălit pe cei din partida Drăculeştilor cu mânia aceea a lui grozavă, cu care i-a urmărit pe Albeşti, pe-ai lui Pardoi, pe-ai lui Udrişte şi pe hainiții ceilalți. Vorbele ce-au ajuns mai târziu la Buda şi, mai departe, la Roma, cum că Draculya sau Dracullus şi-ar fi omorât boierii de-a valma, nu erau întemeiate; veneau numai de la oamenii Dăneştilor.

Pe ei avea drept să se răzbune; şi Vlad s-a şi răzbunat; şi eu m-am răzbunat pe rudele lui Ştefan sin Opre; era dreptul meu s-o fac... Deşi, acum când mă gândesc la trunchierea acelui tânăr, nepot de al lui Opre. Îmi zic că băiatul n-avea vină... Nu el mă vânduse turcilor, ci moşu-său, Albu...

În sfârşit, Dumnezeu să ne ierte pe toți, că numai El ştie ierta... Noi, oamenii, facem ce ne taie capu'!...

Am fost deplin fericit, *atunci,* în timpul domniei de-a

doua a lui Vlad...

Pe urmă...

Din toamna leatului 6968[1] şi până în primăvara când Mahomed, Cuceritorul Bizanțului, se porni el însuşi ca un turbat, cu toată urdiia lui împotriva Domnului şi-a Țării mele, am conăcit din nou, pentru a treia oară, în Cetatea Adrianopole. Nu ştiu cum oi fi răbdat să fiu departe de țară... Doar datoria sfântă de oştean, care-a juruit deplină credință, mă ținea acolo. Vlad îmi poruncise să m-amestec iarăşi în vechiul meu „joc cu moartea", însă-mi făgăduise că va fi cea din urmă trimitere a mea peste olaturi... Es-timp mi-era un dor crâncen de-ai mei; mă gândeam întruna la feciorul pe care mi-l născuse tânăra mea jupâniță ot Corbi, şi la casa mea din Argeş. Nu-mi plăcea din cale-afară nici negoțul cu vite de tamazlâc, cu care trebuia să mă-ndeletnicesc de ochii lumii, dar şi destul de grijuliu, căci Țepeş nu îngăduia pierdere de bani, şi dorea catastife şi socoteli cât mai limpezi. Alergam de aceea de dimineață până seara, prin târguri şi bazare, mă tocmeam şi mă certam după obiceiul locului, cu alți fermanlâi, negustori vicleni şi-nrăiți, adevărați şacali pe lângă mine; umblam apoi prin kalemurile administrației cu bacşişuri şi tertipuri, ca să revând marfa noastră cu ceva câştig pe la curțile stăpânilor de *ziamet-uri*[2] ori prin bazarurile agiei. Din timp în timp dădeau pe la mine şi ciurdari de peste Dunăre, unii trimişi de marii boieri ce vindeau oi şi berbeci prietenilor de la Poartă, alții, trimişi de Voievodul meu, ca oameni ai noştri de legătură.

Din Constantinopole - sau Istambul cum îi ziceau turcii de când Mahomed il Fatih îşi strămutase acolo

1 6968 = 1460 (n.a.)

2 Ziameţ (în limba turcă) - moşie, (n.a.)

Curtea sa împărătească - primeam ştiri de preţ de la vechiul meu prieten, Mitri. Şi cabazul schimbase oarecum meseria cea mărturisită; nu mai colinda prin cetăţi cu saltimbancii ci, ajutat de-un frate şi-un nepot, dresa acum tot soiul de dobitoace şi zburătoare. Turcii şi grecii veneau în At- Meïdani, la spectacolele lui, să vadă caii şi cămilele dănţuind în sunetul dairalelor şi mai ales luptele şi întrecerile din văzduh date între şoimii şi porumbeii lui Mitri. În acele lupte, de pomină în tot oraşul, şoimii, lui îmblânziţi nu ucideau porumbeii, ci, dimpotrivă, îi lăsau să li se caţăre în spate, spre bucuria privitorilor.

Auzisem de meşteşugul cabazului nostru, dar nu-l mai văzusem de câţiva ani buni, când - la scurtă vreme după ce Ţepeş pustiise cetăţile, forturile şi satele turceşti de la Dunăre - pe la începutul lui Mărţişor, într-o zi pe înserate, cineva mi-a bătut în geamlâc, aşa cum era semnul ştiut de mine, întocmai cum se bate pasul în hora căluşarilor. Apoi un glas tânăr, necunoscut, a şoptit iute şi rugător, pe greceşte:

— Kirie... Kirie... deschide... Pentru numele lui Dumnezeu, deschide o dată!

Afară era zloată şi frig. Am crăpat uşa. În uliţă se afla un băieţandru înveşmântat într-un burnus de cămilar, ud şi ponosit.

— Ce vrei? m-am răstit la el, necunoscându-l. Cine eşti?

— Sunt Mitruţ, nepotul lui kir Dimitrie, cabazul din Constantinie, îmi răspunse tremurând, şi-mi arătă un inel cu o pecete pe care-o cunoşteam foarte bine.

L-am tras repede în odaie şi-am închis uşa în urma lui.

— Ce s-a întâmplat?

— M-a trimis unchiul la domnia ta, gâfâi băiatul. Te roagă să-l ajuți. Să vii negreşit cu cai, haine şi ce-o mai trebui... E în caravanseraiul lui Umur, la ieşirea din Cetate, spre Filibe.

— De ce n-a venit el însuşi?

— Nu poate. Sângerează. L-a lovit cineva, ieri pe drum, pe la spate. O să-ți povestească dumnealui, la han. A trebuit să fugim din Stambul; pesemne i-au luat urma.

— Cum e îmbrăcat?

— Ca şi mine, în straie de cămilar. Ne gândeam să ne alipim pe lângă o caravană ce merge cu mărfuri spre Dunăre. Avem cu noi două cămile de la circ. Trebuie să le scăpăm de samarii pe care-i poartă, în care e averea unchiului. Ele, bietele dobitoace, or găsi singure drumu' spre casă, spre Stambul... Sunt învățate...

— Da în samarii aceia ce aveți? l-am încercat pe flăcăiaş. M-a privit surprins şi a tăcut. Îl dezamăgisem. Am zâmbit pe sub mustața mea bine vopsită cu *henné*. Bănuiam desigur ce *avere* are cabazul cu el. O avere neprețuită pentru jocul nostru şi care nu trebuia să se irosească zadarnic, ci să se-ntoarcă în țară cu spor.

— De unde să găsesc acu, în toiul nopții, un loc potrivit pentru porumbeii voştri călători? am mormăit, începând să-mi adun lucrurile.

Nepotu-său îmi răspunse, mai îmbărbătat:

— Nu-i trebuință de mare lucru. Numa' un coş mai măricel ori un sac cu țesătură rară, dacă ai... Am avut eu grijă de gulubii noştri. Le-am dat mei, fiert în rachiu dulce, şi dorm, sărăcuții, ca duşi de pe astă lume... N-o să gungure decât mâine, târziu... Până atunci le vei dibui domnia ta un locşor ferit...

Într-o odăiță, la han, l-am găsit pe Mitri, zăcând în pat, cu fierbințeală. Avea o rană de junghier nu prea adâncă în umăr, dar era încă tare ca un urs, deşi îmbătrânise. Gemea şi-l sictirea pe turceşte pe ăl de-l lovise ca un nemernic, pe la spate. Ba chiar avu puterea să glumească, arătându-i lu' nepotu-său barba mea văpsită cu cel mai frumos roş din Indii.

— Măi Mitruț, ți-am spus să-mi aduci la căpătâi pe-un oarecare boier turc din tabăra Dracului, nu un țap roşcovan din neamu' lu' Izrail... Cum i-ai greşit capu', nepoate?

— Ba n-a greşit, vere Mitri, am râs eu, tot capu' meu este, însă potrivit cu noua mea stare. Uiți că acu' sunt fermanliul Iusuf bin Iagup, şi-s mahomedan drept-credincios, deşi fiu de zaraf evreu. Dar mi se pare că şi domniei tale trebuie să-ți schimb puțin capu' şi înfățişarea, dacă vrei să ieşi viu din caravarrseraiul şi vilaetul ăsta...

— Fă ce ştii cu mine, frate, mârâi cabazul, înveselit. Fă-mă harap, drac sau profet, numa' înlesneşte-mi să trec Dunărea, înainte ca trimişii Sultanului şi-ai lu' Radu-bei, frumosul frate al stăpânului nostru, să-i înduplece pe niscai boieri d-ăi mari să vândă țara.

— Au mai cercat ei, de câteva ori, acu câțiva ani, la Târgovişte şi peste hotare, la saşi... N-o să mai cuteze...

Frica de țepe le ia piuitul... Şi-apoi, oricât de hainiți or fi cred că nu le-ar plăcea să vadă țara paşalâc - aşa cum s-a-ntâmplat cu Serbia - şi pe turci boieriți în locul lor. Or să tacă....N-au încotro...

— Ba să vezi cum or să prindă limbă când s-o apropia de Dunăre Mahomed, cu urdi-alaiul lui cu tot...

— Aşadar, e lucru hotărât? începe să mişte leul cel întărâtat?

— Credeai c-o să închidă ochii la lipsa celor 10 000 de galbeni din haraciul de până acum, ha? Şi c-o să-şi lingă senin împunsăturile pe care i le-a făcut Ţepeş în coasta dreaptă, spre Dunăre?

Auzisem, firește şi eu, de mânia Sultanului. Turbase, mai cu seamă, după ce Ţepeş îi spârcuise supuşii, de-a lungul hotarului de ape înghețate, de la Zimnicea la gurile fluviului; iar batjocura cu Hamza-paşa şi Iunus-bei, cei traşi în țeapă, ispravă pe care toți o ştiau, jurase s-o plătească însuşi Gazihanul.

Toți slujitorii Porții clătinau capul şi-şi amestecau bărbile şoptind, cu spaimă şi c-oleacă de bucurie, că marele vizir, Mahmud-paşa, cel care adusese nefericitele veşti de la Dunăre, încasase fără să sufle o ciomăgeală grozavă, dată de slăvitul Mahomed il Fatih cu latul săbiei sale grele, spre a-şi răcori turbarea ce-l cuprinsese.

În timp ce-i oblojeam cabazului rana şi-i muiasem pletele şi barba creață în văpsea aurie, după o rețetă adusă de nişte bărbieri din Florența, ostenindu-mă să-l preschimb dintr-un hojmalău oacheş şi primejduit într-un ciurdar spelb şi de rând, cum sunt ăi de mână paşnic berbecii şi oile prin încâlcitura Deliormanului, Mitri mi-a lămurit ce se vânzolea pe la Noul Serai din Stambul.

Întâi de toate se făceau pregătiri temeinice pentru „expediția de pedepsire" a lui Dâraku cel răzvrătit. Micii defterdari strângeau pe capete orezul, carnea şi seul din împărăție. Grânele urcaseră în preț peste noapte. La Gallipoli şi în Cornul de Aur, se adunase o mare parte a flotei de război.

Deocamdată stăteau gata să ridice ancora douăzeci şi cinci de trireme, o sută cincizeci de caice mijlocii,

echipate de luptă, şi nenumărate ghimii pentru transportul ostaşilor şi-al proviziilor.

În Anatolia, paşalele chemau sub tuiuri pe toți beii şi stăpânii marilor ziameturi, cu fiii şi călăreții lor, în cuirase şi coifuri. Două ortale de spahii - floarea cavaleriei din Asia - îşi pregătiseră caii şi lăncile. Timarioții, vasalii cei mărunți, veneau şi ei, fiecare stăpân de moşie aducând barem doi slujitori şi doi cai de schimb.

Beglerbeiul Rumeliei trimisese ştafete pentru a strânge azapi şi achângii; ăştia erau oricând buni de lupte pentru niscai prăzi luate din Kara-Iflak, unde fiecare musulman auzise că izvorăşte din pământ laptele şi mierea.

Ienicerimea nu mişca încă; aştepta pe Sultan. Semnul de pornire nu va întârzia decât până prin Prier, spusese Mitri, la sfârşit.

— Îți las treizeci de porumbei călători - ultimii pe care-i mai am - mă lămurise el apoi, cu ochii sclipind de fierbințeală şi de grijă. Zece sunt alburii - ăia sunt învățați să zboare la Argeş. Ceilalți, cu penele mai pestrițe, sunt luați de la un pândar din fortul nostru de la Dunăre.

Când vei afla că s-au pornit corăbiile pe mare, să slobozi din cuşti câte trei porumbei de fiecare culoare. Le prinzi de picior un inel lat, de-argint uşor, după ce ai scrijelit pe metal ziua şi luna şi restul... Următorii nouă îi trimiți când auzi că s-au mişcat odele[1] de ieniceri din Adrianopole spre Sofia. Şi pe ultimii, când afli că azapii sunt la Dunăre.

— Mitri, frățioare, când s-or mişca trupele din

1 Odă (In limba turcă) - trupă; regiment, (n.a.)

Rumelia mă voi strecura şi eu pe urma lor, către țară. Aşa e învoiala mea cu Voievodul. Dac-oi fi în viață, am zâmbit în bărbuța mea de țap roşcat, căci s-ar putea prea bine să mă înjunghie pe drum careva. Dar nu mi-ai povestit până acu' cine te-a însemnat pe tine în spinare?

— Nu ştiu, frate, bănui doar, zise cabazul scârbit, apoi gemu: Mitruț - nepoate, ia adu-mi nişte gheață curată de la fântâna din curtea hanului, dac-oi găsi, să-mi pun pe frunte şi pe rană.

— Şi vezi dacă e cineva la pândă pe-acolo, am urmat eu.

Îndată ce băiatul plecă din odaie, Mitri se ridică într-o rână şi-mi spuse sugrumat, grăbit.

— Bănuiesc pe cineva... Şi dacă scap din caravanseraiul ăsta păcătos, n-o să-l cruț.

— E omul Dăneştilor?

Nu, frate, e un om al boierului Mihail, din tară.

Unul anume Cerchez; l-am văzut o dată în Târgovişte, îl ştiu bine, că-i însemnat, are buza de sus crestată urât.

__ Şi ce căuta la Poartă?

— A venit cică să vândă grâul unor boieri dâmbovițeni. Bănuiesc că are şi alte meremetiseli. Înainte de a fugi eu din Fanar, unde locuiam în ultima vreme, l-am zărit la mânăstirea Panmakaristos. Venise cu Radu-bei. Vorbeau şi râdeau împreună. M-a văzut şi Cerchez ăsta şi m-a arătat tovarăşului său nobil. N-am dormit noaptea aceea acasă. În zori, am auzit că mă căutase un necunoscut. Acela mi-a răscolit totul, din pod până-n pivniță. Porumbeii nu mi-i țineam acasă, nu i-a găsit. La prânz eram pe drumul Edirne-ului, cu Mitruț şi cu golumbii mei. E sigur că mi-au luat totuşi urma şi au tocmit pe cineva să mă ucidă, ca să nu-i spun lui Țepeş că l-am văzut pe Cerchez în Stambul - cred eu... Dac-oi

scăpa cu bine şi de rândul ăsta, ridic o fântână şi o troiță lângă Sighişoara, în satul unde-i născut tata.

(...Bietul Mitri n-a apucat să ridice troița, deşi a trecut cu bine Dunărea, pe la mijlocul lui Mărțişor, împreună cu alt om de-al meu de încredere. Duceau nişte cai arabi, chipurile către târgul din Liov. Cabazul a murit într-o bătălie, prin preajma cetății Dâmboviței, în acelaşi an.

Am auzit că l-ar fi despicat cu sabia boierul Pardoi, ce se-nchinase printre primii lu' Radu cel Frumos şi venise în oastea lui Mihaloglu Ali-bei, căpetenia trupelor lăsate de Sultan lângă Dunăre.)

Când s-a-ntors Mitruț din curtea hanului, spunând că-i linişte şi pace, unchiu-său era gata-mbrăcat, cu țundră flocoasă şi opinci mocăneşti. De sub căciula neagră de cioban, înfundată până la sprâncenele albicioase şi pârlite, se vedeau nişte plete roşcate. Mustața gălbuie sta țeapănă, ca rădăcinile de ceapă îngroşate de îngheț. Barba i se răsfira pe piept, udă şi proaspătă, o frumusețe de mătură aurie, ce-ar fi stârnit pizma oricărei frumoase curtezane din Florența. Eram tare mândru, mai ales de culoarea bărbii, de aceea când Mitruț a râs şi-a zis că unchiu-său arată ca o sperietoare de ciori, l-am pleznit cu latul mâinii peste gură şi, ca răzbunare, i-am ras şi puful uşor ce-l avea sub nas (pe el îl îmbrăcasem în odaliscă - sub văl, tot nu i s-ar fi văzut mustăcioara - dar mai sigur era să i-o şterg cu briciul).

Aşa gătiți, şi cu sacul cu porumbei beți-morți în spate, duhnind a văpseluri, a dohot şi-a găinaț, am ieşit tustrei din caravanserai, lăsând cămilele peşcheş acolo. Umur, stăpânul hanului, se holbă la noi, neştiind cine

suntem şi când intrasem în odăița de sus, dar, mulțumindu-se cu cei câțiva aspri dați cu mărinimie de posomorâtul cioban, tăcu.

A doua zi, pe Mitruț l-am trimis îndărăpt în Stambul la taicu-său, iar pe unchiul său l-am urcat într-o haraba trasă de nişte căluți păroşi, munteneşti, de soi aprig, i-am trântit sub coviltir câțiva berbeci graşi, legați de picioare, şi l-am pornit spre belitoarea de oi din Sredeț, unde-mi aveam eu un negustor de ştiri, om de nădejde.

...Era amarnic de viteaz, cabazul nostru! Păcat de el săracu'. S-a dus... Ar trebui să-i aprind o lumânare groasă, când ajung la mine, la Argeş... dac-oi ajunge... Atâtea lumânări ar trebui să aprind pentru toți acei morți, nenumărați morți, pe care i-am avut frați şi tovarăşi de lupte, că bisericuța noastră din Corbi s-ar lumina de ele ca o vâlvătaie; şi poate-ar vedea-o şi sfinții din ceruri şi s-ar îndura de viețile şi suferințele noastre ale românilor din acest veac clătinat şi obidit!...

Am dat drumu' din cuşti primilor porumbei luați de la Mitri, trei zile după Sfântul Gheorghe, când la Adrianopole s-a răspândit vestea plecării flotei din Stambul.

Câteva zile mai târziu, pe câmpia oştilor, la Edirne-Kapu, s-au adunat oastea de uscat şi cetele avangărzii lui Mahmud-paşa, marele vizir.

Le-am numărat cu ochii de pe colină. Erau vrea cincisprezece *tiumene*[1] , fiecare cu flamuri de alte culori. Ienicerii de Poartă, în zale albăstrii, cu kicé-ele albe fluturând în vârful coifurilor de oțel; achângiii cu arcuri şi iatagane, azapii în şalvari verzi şi roşii, cu lăncii lungi,

1 Tiumen — unitate militară turcă avînd între 1 000-10 000 de soldați, (n.a.)

de care atârnau fâşii de mătase în culoarea steagului lor; apoi *alşac-buiucurile* de călăreți ale nobililor din Rumelia, după ei cu tobulhaneaua şi cămilele încărcate de arme şi corturi.

Au pornit cu toții într-o zi caldă de Florar. Primăvara venise iute în acel an; iasomia şi glicinele cățărate pe zidurile caselor şi-ale fortului vechi păliseră de timpuriu sub soarele grăbit ce prevestea o vară nemiloasă, arzătoare.

Ciarkagiii[1] lui Mahmud-paşa cu spahiii în frunte, deschideau convoiul trepădând pe drumul bătătorit, către Filibe, spre munți. Ienicerimea mergea în marş susținut, la o zi - două depărtare de primii oşteni. În urma ienicerilor veneau topciii ce luptaseră cu aproape zece ani înainte la Porțile Bizanțului, cu cele o sută douăzeci de tunuri grele ale Răsăritului, trase de bivoli nepăsători. Se-nşirau apoi agale cămilele, cărând sacii cu arme şi harabalele cu provizii, şi toată acea ordie pestriță alcătuită din scribi, bucătari şi hakimi, robi şi sacagii, saraholi şi dervişi, neguțători de tot felul, mici meseriaşi, codoşi, cântăreți, şi alții fără nici-o treabă.

Pe răvăşelele celorlalți nouă porumbei am însemnat numărul tiumenelor şi ziua pornirii lor din Edirne, apoi i-am slobozit, dar - ca să fiu mai sigur - am repezit spre țară şi trei ştafete de-ale mele, trei geambaşi pricepuți şi iuți.

(Când aceştia au trecut Dunărea, fiecare în alt loc, şi s-au întâlnit cu oamenii lui Țepeş, porumbeii lui Mitri îşi împliniseră şi ei, sărăcuții, misia - spre mândria cabazului nostru care-a fost lăudat atunci de Domn şi dăruit cu patru cai arăbeşti luați de români pe la sfârşitul lui

1 Ciarkagii (în limba turcă) — ostaşi din avangardă, (n.a)

Florar, într-una din hărțuielile acelea fulgerătoare cu oastea lui Mahmud-paşa).

Eu am mai rămas în Adrianopole până la cinci ale lui Florar, tot dând peşcheşuri şi cerşind sprijin, până ce-am înşfăcat de la Agie actul, prin care mi se jngăduia să însoțesc trupele Porții şi să fac aprovizionări şi negoț, la Dunăre, în rază taberelor otomane.

Fericirea de-a mă întoarce - în sfârşit, acasă, şi pentru totdeauna - îmi era umbrită de grija ce mi-o stârnea acea oaste numeroasă, tălăzuindu-se necruțătoare, într-o deplină şi crâncenă rânduială, spre hotarele noastre, ca un puhoi amenințător...

Nu mai era vorba de nişte cete întâmplătoare de achângii, tăbărâți precum lăcustele flămânde în lanuri, care o dată ce-au înghițit şi pârjolit o halcă din moşia noastră străbună, s-ar întoarce în ceairul lor, sătule şi mulțumite de jaf... Era vorba acum de una dintre cele mai mari armii ridicate de Sultan împotriva creştinilor de la miază-noapte de Dunăre. Toți ziceau că, de la cucerirea Constantinopolului, nu se mai pomenise atâta voinicime strânsă sub flamurile Semilunii. Şi nu numai pentru o răzbunare - a unui ocârmuitor puternic şi ambițios împotriva altuia, mic şi îndârjit - se mişca atâta norod, venit din stepele aspre şi din toate triburile închinate. Mahomed il Fatih nu s-ar fi mişcat însuşi el pentru o răzbunare şi-atât. Ambiția lui țintea mai adânc. Ştiam sigur, din toate acele zvonuri şoptite şi temeinice, care se-ncrucişaseră în ultimul deceniu pe drumul cancelariilor între Răsăritul şi Apusul lumii noastre; ştiam din mărturiile unor nobili şi cărturari turci ori creştini ce stătuseră cândva în preajma tânărului şahzadé, şi din cele ce văzusem însumi la Adrianopole, că Sultanul visa, în străfundul inimii lui, să supună

toată lumea, precum odinioară Alexandru Macedoneanul. Şi-acum, după ce subjugase Bizanțul şi-şi deschisese cale liberă la trei mări, voia să-şi împlânte cetele de nomazi şi războinici în inima Europei, la Buda şi Viena. Țara Românească era doar cheia spre Transilvania şi apoi spre Europa. De aceea hotărâse să o preschimbe în paşalâc, cum făcuse cu țările creştine din Balcani, cu Serbia şi Peloponezul.

În timp ce călăream spre Nicopole, însoțind cele două chervane cu mărfuri şi veghind asupra turmei de vite şi berbeci, pe care-i duceam unuia dintre ciorbagiii de ieniceri (cunoştință mai veche, de aliş-verişuri), mă tot gândeam ce vor putea face românii lui Vlad Vodă împotriva a vreo două sute de mii de oşteni bine înarmați, câți socoteam că are Mahomed, cu flotă cu tot.

Ai noştri, voinici cercați, erau doar vreo zece mii. Ştiam însă, din veştile primite ainte, că se ridicase şi Țara... Țăranii - încă vreo 10.000 de suflete, erau alături de Țepeş - care cu ce putea: cu coase, cu furci, cu mazdraguri... Mă mai bizuiam pe făgăduielile Papei şi-ale lui Mattia Craiul, care ziseseră în dese rânduri, în scrisori şi în concilii, că vor da oameni, arme şi bani. Țepeş punea el însuşi mare temei pe-acei oşteni făgăduiți. Îi aştepta.

Dar n-au sosit la timp, nici mai târziu... Nimica n-a dat Apusul - decât numai vorbe deşarte... Poate niscai bani, şi nu nouă, românilor, ci altora...

Vlad a luptat singur - cu ai lui. Ca un nebun a luptat... Nici nu-mi vine a crede că i-am ținut pe turci doar noi, românii... Dacă l-ar fi sprijinit atunci Corvin Craiul, şi papistaşii aceia, şi moldovenii.... dac-ar fi rămas în Scaunul Basarabilor încă zece ani... El, nu

Radu... Am fi fost tari ca în vremea lui Mircea cel Bătrân şi neatârnaţi, liberi, liberi...

Când l-au pus creştinii în a treia lui domnie , a fost prea târziu... Boierii au fost mai vicleni şi mai iuţi. Şi acu, iată, Vlad a murit de pomană... Blestemaţii... Numai la grâul lor, la liniştea şi chiverniseala lor li-e gândul... încolo, de Ţară nu le pasă. Birul a fost de patru ori mai mare în timpul domniei lui Radu, prietenul turcilor... Şi în vremea din urmă, sub Laiotă, se zice că a urcat şi mai mult... Ce-o să mai vină peste capetele noastre şi-ale sărmanilor moşneni şi români, Doamne-Dumnezeule mare?

Către sfârşitul lui Florar, mai aveam încă, ascunşi sub coviltirul căruţei mele tixită cu pastramă de oaie, doisprezece porumbei călători. Ultimii. Pentru ăştia era cât pe ce să-mi pierd capul. Ar fi trebuit să le dau drumul din sac, îndată după ce-am ajuns la Dunăre, lângă Nicopole - unde se aflau rânduite tiumenele oştii de uscat. Dar am aşteptat, prosteşte, ca turcii să înceapă trecerea hotarului de ape. Şi pe urmă, mi se păruse că mă urmăreşte careva. Nu eram o clipă singur sau nevegheat. În raza taberelor, forfoteau necontenit caraule, neferi, dervişi şi tot felul de saraholi, misiţi ori raiale.

Păduricea de sălcii de lângă fort ascundea corturile mari ale ienicerimii. Erau apărate cu şanţuri şi cu scuturile lungi şi grele înfipte în pământ. Trei rânduri de şanţuri şi trei rânduri de ziduri din mii de paveze de-oţel negru, închipuind un arc bine întărit şi strâns, iar în mijlocul lui un alt cerc de corturi care închidea tabăra Sultanului. Pe urmă, încă o jumătate de cerc, cu otacurile călărimii şi tabunurile; veneau la rând alţi

ieniceri, şi apoi topciii, cu tunurile lor, cu carele lor de luptă, şi cămilele, şi căruțele cu provizii...

Flota fusese anunțată la Zimnicea. Urca fluviul încet, cu grijă. O parte din oşti şi corăbii se oprise pe lângă Chilia. O altă parte rămăsese, la Brăila, cu ordin s-o ardă, apoi să meargă spre miazănoapte. Grosul urdiei plutea însă către Nicopole.

În noaptea de 22 spre 23 Florar, din tabăra de unde mă găseam am auzit de departe strigăte, pleoscăitul mânios al undelor izbind în pântecul triremelor şi caiacelor, fâşâitul slab al vântului în pânze, zgomotul sec al lopeților, comenzi răstite, şi zornăit de lanțuri.

Venise flota otomană. Aruncau ancorele. Se-adunau pâlcurile.

În zori, Dunărea gemea de sute de luntri şi zeci de galioane. Saraholii şi oştenii de rând, vârâți în apa nămoloasă, lucrau de zor să ridice un cap de pod plutitor chiar acolo, pentru trecerea avangărzii.

Atunci, în dimineața aceea limpede, vânzolită de zgomote şi porunci, am greşit şi-am dat drumu' porumbeilor. N-am mai stat să cuget că o fac în zadar, fiindcă Țepeş cu ai noştri trebuiau să se fi aflat demult dincolo, pe celălalt țărm. Îi bănuiam eu pândind pe decinde, pitiți prin stufărişul verde şi înalt al bălților sau undeva, în geana pletoasă a sălciilor bătrâne... oricum, undeva, prin codrii merei, încâlciți, ce coborau umbros spre luncă... Ba chiar mi se părea uneori că aud, dintr-acele locuri valahe, amestecându-se în şuierul moale al vântului şi apei, țiştuitul ascuns al unor fluierături, nechezatul înăbuşit al unor cai, ținuți de dârlogi sau de bot...

Cele douăsprezece ştafete ale lui Mitri îşi luaseră zborul, rotindu-se la început - buimace peste pădurice,

apoi peste Dunăre.

N-am prea avut noroc, în acele clipe. Un pândar turc, vrând să-şi încerce arcul, slobozi chiar atunci o săgeată înspre porumbei; atinse unul la aripă şi-l făcu să cadă, din întâmplare, chiar pe puntea unei şeici plină cu spahii şi curteni. Cineva dintre ăştia descoperi veriga de-argint de pe picioruşul păsării şi dete zvon că în tabără s-au strecurat niscaiva unelte ale ghiaurilor.

S-a pus un preț pe capetele acelor iscoade şi pe orice dovadă adusă în dezvăluirea vicleniilor cuiva. Iar toți negustătorii, raialele şi căpeteniile saraholilor ce trudeau la poduri, precum şi ceilalți ce nu făceau parte din oaste dar se aflau totuşi în tabără au fost înştiințați să se-nfățişeze îndată pentru cercetarea hârtiilor la otacurile administrației, din marginea ultimelor rânduri.

Nu mă speriasem. Acte aveam, iar în ajun de bătălii poruncile de acel soi nu se dădeau decât de ochii supuşilor. Totuşi mă gândii că a sosit timpul s-o şterg spre satul bulgăresc din josul fluviului, de unde speram să mă strecor dincolo, la ai mei. Dar, în aceeaşi zi, primele ode ale lui Mahmud-paşa începură a trece fluviul, îmbarcate în şeici largi apărate de arcaşii de pe trireme. Ciarkagii călări - vreo şapte-opt mii de oameni - se porniră şi ei prin apă, ceva mai sus de capul podului, într-un vad mai liniştit.

Dunărea prinse a se clătina şi a vui pretutindeni, cu toate că nu era furtună.

Bufnetul undelor în mal, pleoscăitul vâslelor, sforăitul speriat al cailor, strigătele turcilor răsunară o zi şi o noapte, şi încă o zi...

Priveam neliniştit, încrâncenat, trecerea aceea hotărâtă şi neîntreruptă - cam vreo treizeci de mii de oşteni, socoteam să se fi scurs cu totul - şi mă întrebam ce

naiba aşteaptă Ţepeş de nu caută să-i împuţineze, să-i oprească...

Am înţeles abia pe urmă.

Noaptea următoare, toată avangarda armiei otomane se găsea pe decinde, încercând să se odihnească înainte de a porni spre inima *Negrei-Vlahii.*

Era tăcere. Sălciile şi stuful abia de se clinteau, susurând. Flamurile roşii şi galbene de pe corăbiile otomane se-ntunecaseră es-timp, în umbra iute ce înghiţea malul turcesc, şi apoi apa, şi pe urmă tabăra lui Mahmud... Iar când luna fu acoperită în întregime de norii groşi, prevestitori de ploaie, nişte flăcărui şi umbre ciudate începură să dănţuiască prin câteva stufărişuri, pe ţărmul stâng al Dunării, foarte aproape de ienicerii lui Mahmud-paşa, ghemuiţi sub scuturi.

Flăcăruile clipiră întâi spre stânga... pe urmă spre dreapta... apoi departe, drept înainte, în zarea tot mai largă a pădurilor vladnice. Pâlpâirile pogorau spre fluviu din trei părţi, fulgerător.

Se auziră ropote puternice şi chiuituri cumplite. Şi veniră peste tabăra lui Mahmud, prin întuneric, noian de săgeţi, săgeţi bine trase.

Pe Dunăre, chiar în mijlocul şeicilor, cineva nevăzut îndrăzni să arunce o suliţă cu un şomoiog de câlţi aprins - apoi alta.

Turcii răcniră înjurături mânioase şi puseră mâna pe lopeţi şi pe archebuze.

Dar încotro să tragă? Nu se mai zărea nimic, nimic, decât apa neagră a Dunării. Curând, o luntre uşoară se desprinse dinspre ţărmul otoman şi trecu dincolo.

Mahmud-paşa primea aşadar o poruncă de la marele său stăpân.

În loc să contenească, luminile şi chiuiturile valahilor

se înmulțiră. Ciarkagiii turci se neliniştiră, din nou răsunară porunci, strigăte, nechezături, trâmbițe. Şi îndată ce luna se arătă iarăşi, gălbuie şi otrăvită, ostaşii lui Mahmud zbucniră într-un glas chemarea la luptă, acel „Allah Kerim" fioros, şi se puseră în mişcare. Erau împărțiți în patru grupe: trei mai mici, de urmărire - spahiii iuți ai beglerbeiului răsăritean spre pădure, ienicerii la stânga şi azapii la dreapta - restul armiei rămase să se întărească pe loc cu şanțuri şi câteva tunuri, trimise în grabă de Sultan.

Am oftat mulțumit. Vlad venise. (Ştiam acum că Domnul meu le va întinde turcilor o cursă învățată de la străbunul său, Mircea, şi-i va mâna spre bălți şi pădure, ca să-i macine mai uşor).

Mi-ar fi plăcut să văd cum se vor desfăşura hărțuielile, dar, tocmai când încercam să mă apropii de mal, ca să-mi dau seama mai bine de mişcările trupelor otomane (cele valahe pieriseră de cum răsărise iarăşi luna), trei neferi, însoțiți de-un neguțător în straie bulgăreşti, mă înconjurară.

Neguțătorul - un om slab, negricios, cu buza de sus crestată urât - zise iute, într-o turcească stricată, plecându-şi ochii:

— Acesta e. L-am văzut şi la Vidin. Avea în căruță nişte porumbei. Cercetați-l bine. Jur pe Allah că el e vinovatul. Şi rânji spre mine: Te caut de-o zi întreagă, vânzătorule...

Mi se păruse într-adevăr, de câteva ori, pe drum spre Nicopole, că nişte străini mă pândesc... Poate-mi şi umblase careva în căruță... Dar pe acest om - o bănuială mă făcea să cred că-l chema Cerchez - nu-l văzusem până acum.

Am cercat să mă apăr, râzând nepăsător:

— Prieteni, sunt negustor turc, mahomedan drept-credincios. Inima mea e curată, ca şi beratul prin care pot dovedi cine sunt. Mai bine cercetați întâi cine e streinul ăsta care vrea să piardă un nevinovat, ca să ia desigur câțiva arginți.

— Las' că ştim noi cine e, se răsti unul dintre neferi. Tu scoate actele şi arată-ni-le.

Am murmurat, râzând, cu inima strânsă de-o presimțire rea.

— Sunt mahomedan drept-credincios. Nu mi-e teamă de nimeni. N-am făcut nimic. Dar actele nu le voi arăta unor neştiutori ai literelor sfinte, ci slujbaşilor de la cortul kiatibilor, numai lor.

Cei trei neferi scoaseră iataganele ca să mă sperie; omul care mă pârâse râdea, strâmbându-şi buza de sus într-un fel ce mă înfioră.

Am scos şi eu din sân junghierul de care nu mă despărțeam niciodată, am sărit în lături, ferindu-mă de pumnul unuia dintre neferi, şi-am început să fug, strigând cât mai tare:

— *Aman, Buiurun!* Dreptcredincioşi ostaşi, ajutați-mă! Sunt nevinovat! Ajutați-mă, şi Allah vă va ajuta şi el în luptă!

Se strânseră în jurul meu încă vreo patru ieniceri şi, din fericire, veni şi-o căpetenie de-a lor. Mă întorsei spre acesta, umil:

— Strălucite usta, scapă-mă. Şi-l blagoslovii cu un lung citat din Coran, pe care-l recitai curgător şi cântat. Surprins, turcul se arătă gata să mă sprijine şi să mă însoțească spre cortul secretarilor şi scribilor - dar unul din neferi îl trase de o parte şi-i grăi ceva, încet.

Usta ridică din umeri către mine:

— Neguțătorule, aceşti oameni au primit poruncă să te

lege şi să te ducă la tacrir. Trebuie să-i urmezi.

Am gâfâit, ştiind că, de mă va lăsa pe mâna celor patru, nu voi apuca ziua de mâine.

— Cinstite ostaş al dreptății, aceşti oameni vor să mă omoare fără a mă judeca. Sunt mahomedan - am drept la judecată. Te rog în genunchi să mă ajuți. Îți voi fi recunoscător, sunt înstărit, nu te voi uita.

— Cum să fac să te-ajut? mormăi usta, binevoitor.

— Dă-mi un ienicer de-al tău ca martor - să vegheze ca să nu mă omoare careva la tacrir. Şi mă-ntorsei iute spre unul dintre ienicerii ce mă ascultau cu interes:

— Îl voi răsplăti pe cel ce mă va ajuta!

— *Ewett,* zise usta, aşa e drept.

Mă scotocii în sân, aveam două pungi cu arginți - pe una i-o azvârlii ienicerului ce se pregătea să mă urmeze, pe cealaltă i-o înmânai căpeteniei:

— Încă o clipă, îngăduie-mi doar să scriu o jalbă către judecătorul oştii.

Cei trei oşteni ai omului cu buza crestată se foiră:

— Ce faci, usta? Ce atâta zarvă pentru un păduchios de renegat?

— Gura, zise acesta. E musulman. Are drept la judecată. Şi cântărind în palmă punga, zâmbi către mine:

— Ai cu ce să scrii, neguțătorule? Călimară, pană... şi?

Aveam. Am întocmit la iuțeală o jalbă, pe o fâşie lungă de pergament, am luat de jos un pumn de țărână şi l-am presărat peste cernelurile ude, apoi am dat sulul acelei căpetenii...

La tacrir m-au bătut până am leşinat. Voiau să mă facă să recunosc că nu mă cheamă Iusuf bin Iagup, şi

să-mi spun numele adevărat. Ienicerul meu s-a amestecat şi el zicând să fiu mai bine dat pe mâna cadiilor, căci altminteri Profetul îi va pedepsi pe toţi. Mormăia mereu zicând că ăi de vor greşi pot da ochii curând cu alt judecător - cu Cel de Sus.

M-au lăsat o zi întreagă, să-mi vin în fire. Pierdusem nădejdea c-o să scap. Singurul lucru ce mă liniştea puţin era faptul că Cerchez şi neferii lui dispăruseră, mai către seară. Pe urmă, noaptea, mă lăsară iarăşi în cort, legat dar netorturat.

Afară, tabăra părea că înnebunise. Toată noaptea răsunară certuri, răcnete, rugi, glasuri care se văitau - pe urmă porunci şi forfoteală. Ienicerul meu veni în zori şi-mi şopti pe furiş:

— Ai noroc, Iusuf bin Iagup. Se pare că unul dintre cărturarii ce se află strânşi în cortul Divanului a citit jalba ta şi i-a spus Muftiului c-o să te cerceteze negreşit.

Am răsuflat mai împăcat şi-am încercat să-l trag de limbă:

— Numa' să nu vină Diavolul acela de *Kaziklu*[1] *p*este noi să ne jupoaie. Era atâta zgomot az-noapte, că mi-a fost frică...

Ienicerul se răsti:

— Taci, bre, Iusufe. Nu mai pomeni de şeitanul ăla, că se-ncreţeşte pielea pe mine...

Am urmat, căinându-mă:

Mi-e teamă, cinstite prietene... Mi-e teamă... N-ai auzit zgomotele de az-noapte? Ce era? Năvăliseră vlahii?

— *Allah-Akbar!* zise cutremurat turcul. Blestemaţii n-au cutezat... Da' l-au trimis pe Omar-bei, fiul cel tânăr şi viteaz al sandgeacului de Sofia, îndărăt la noi pe mal...

1 Kaziklu (în limba turcă) - Ţepeş. (n.a.)

Legat de armăsarul său, tânărul e fără nas, fără urechi... L-au trecut turcii noştri Dunărea... Ienicerul se apropie mai mult de mine şi-mi şopti: Se zise că din cei cinci mii de spahii din aripa noastră dreaptă, Omar-bei a fost singurul care s-a-ntors... Ta-su a înnebunit de jale... Plânge şi-l roagă pe Sultan să dea semn s-o pornim cu toții dincolo... Asta era... De-aia se-auzea atâta zarvă...

— Când o să porniți, eu ce-o să mă fac?

Ienicerul râse încet:

— Nu pornim, bre, încă vreo câteva zile... Poate că până atunci să ai şi tu noroc... Aşa-s ăi de au parale... Au câteodată şi noroc...

— Sunt nevinovat, m-am tânguit eu, zbuciumându-mă în barba mea roşie.

— Oi fi, bre Iusufe, dar şi Omar era... Şi acu - iată, e mort. Voința lui Allah e uneori de neînțeles pentru robii lui!

— Am să-ți dau de două ori prețul pus pe capul meu, dacă scap, am murmurat. Sunt nevinovat, vreau să trăiesc...

După ruga a doua, nişte neferi m-au dus la cortul judecătorilor. Judecătorul cel mare al oştirii lipsea; nu erau de față decât doi kiatibi ai săi şi, în fundul otacului, pe nişte blănuri, un om lungit, cu spatele întors spre lumină.

Nu l-am văzut întâi, şi nici nu l-aş fi luat în seamă. Priveam cu încordare spre cei doi secretari ai cadiului.

— Fiu al lui Iagup - îmi spuse unul dintre ei, întinzându-mi beratul, actele tale nu sunt calpe, totuşi am vrea să ne lămureşti cine te-a învățat să scrii aşa de frumos.

Răspunsul îmi era ticluit de mult:

— Tata, slăvitul meu cadiu, a fost în tinerețele sale robul unui cărturar din Brussa care l-a învățat literele sfinte. De la dânsul le-am deprins şi eu. Zicea că o să-mi prindă bine...

Din fundul cortului, dintre blănuri, se înălță atunci un glas ce-mi era cunoscut, o voce calmă, tărăgănată şi ironică, deşi uşor agasată, ca a unui bătrân sau suferind.

— Şi cu o asemenea pană dăruită te-ai făcut neguțător de vite, drept-credinciosule Iusuf? N-am mai întâlnit o scriere aşa frumoasă decât la un vechi scrib de-al meu, carele a murit...

Nu mai încăpea nici-o îndoială. Vocea era a lui Torgud. Ce naiba căuta cronicarul în Nicopole? m-am întrebat, fulgerat de surpriză.

O clipă lungă m-am lăsat pătruns din nou de valurile acelui sentiment ciudat şi-amestecat, pe care mi-l stârnea beiul meu.

Mă gândii că Torgud ar fi putut să dezvăluie secretarilor cine sunt, dar numai şovăiala aceasta, destul de omenească, mă umplu de mânie împotriva mea şi-a destinului meu.

M-am pomenit murmurând un vechi proverb, pe care cronicarul îl rostea deseori, luând în derâdere cele sfinte:

— *Virmenge Maabud ne eite sun Mahmud*[1]...

Inima îmi bătea cu putere. Credeam în prietenia lui Torgud, totuşi mă înciudai puțin când el, fără a mă privi, spuse:

— Are dreptate negustorul... Dacă Allah i-ar fi hărăzit meseria scrisului, ar fi azi ori scribul unui nobil ca mine, ori nobil el însuşi prin scris, şi n-ar fi vândut şi

1 Cu sensul de : Dacă D-zeu nu vrea, ce poate face omul ? (în limba turcă), (n.a.)

cumpărat boi, în piață.

Se-ntoarse pe blănuri, gemând şi strâmbându-se de durere, şi-mi zâmbi, complice:

— Asta cumperi, omule, nu-i aşa? Boi şi viței?

— Da. Vite de tot felul, prea slăvite effendi-bei, am făcut eu pe prostul.

— Şi vinzi pielea lor pe băț? râse cronicarul mai departe.

— Vând tot ceea ce-mi îngăduie legea mea sfântă, răspunsei iute. Sunt doar un neguțător drept-credincios.

Unul dintre secretari îmi întinse beratul:

— E bun. Ia-ți-l.

— Sunt slobod, aşadar? Pot aduce mulțumire lui Allah?

— Sigur, omule, zise celălalt kiatib. Lui Allah, dar şi acestui bei, pe care-l vezi în cortul nostru. Ți-a pus o vorbă bună pe lângă judecător. Era cât pe-aci să luăm în serios jurămintele bulgarului, care zicea că porumbeii sunt ai tăi şi numai ai tăi.

M-am înclinat spre Torgud, cu semnele celui mai adânc respect:

— Slăvite bei, ai făcut o faptă bună, pe care n-o voi uita. Spune-mi în ce otac dormi şi dă-mi voie să-ți aduc deseară, drept recunoştință, cel mai gras berbec pe care-l am.

— *Olmas!* râse Torgud. Hakimul mi-a interzis să mănânc carne. Zice că, la boala mea, dacă mă hrănesc mai departe cu grăsimi, nu voi mai apuca să văd nici măcar apropiata zi când Sultanul îşi va sărbători izbânda împotriva lui Dârak-oglu! De vrei, vino totuşi în cortul celui de-al treilea defterdar, după ruga de seară. Şi adu-mi doar nişte fructe sau legume - ce-oi găsi!

Fireşte, m-am dus, încărcat de daruri şi bucuros să mai schimb o vorbă cu el. Nu-l văzusem de foarte mulți ani. Cronicarul se retrăsese la Magnissa, rareori mergea la Stambul, la Noul-Serai; la Adrianopole nu mai venise de la moartea lui Murad.

Mă aştepta. Era singur, întins pe nişte blănuri. Acelaşi surâs ironic, depărtat şi îngăduitor i se citea pe chip, dar, Dumnezeule, cât îmbătrânise! La lumina opaițului gălbui din cort, părea descărnat, cu obrazul măsliniu, lucind de-o sudoare verzuie, vlăguit de-o suferință ascunsă ori poate surpat numai de pustiirile haşişului. Mi-a şoptit, mulțumit că mă vede:

— Altă dată, scumpul meu învățăcel, când îți vei vopsi barba, vezi să-ți schimbi barem caligrafia, dacă nu vocea şi ochii.

— Mi lala, n-aş fi gândit niciodată să ne-ntâlnim aci. Mă bucur însă că Allah a rânduit să ne mai vedem. Dar ce ai? Pari bolnav.

— Birul vremelniciei... mormăi cărturarul cam sîcâit. Gemu. Campaniile astea lungi nu sunt făcute pentru mădularele mele greoaie şi neînvățate de la un timp cu ostăşia. Bănuiam eu că n-o să-mi priască marşurile; nu ştiam însă c-o să mă obosească într-atât.

— De ce n-ai rămas în Anatolia? La Magnissa, la poalele munților Sipyl, vremea e minunată acum. Ce demon te-a împins să-ți laşi seraiul tău înconjurat de cipri, şi să vii în Kara-Iflak?

— Curiozitatea, dragă Harefta, curiozitatea mea de cronicar. E adevărat, puteam să nu mă-nfățişez la oaste, aş fi putut plăti câțiva neferi şi călăreți în locul meu. Sunt destul de bătrân... aşa că tânărul nostru-leu din Stambul nu şi-ar fi zbârlit nici măcar o sprânceană, oricât m-ar fi ponegrit înainte-i istoriografii săi aflați la

Sublima Poartă. Dar m-a mânat aci curiozitatea şi dorința - cam nesăbuită pentru anii mei zişi înțelepți - de a însemna într-un *defter,* poate ultimul meu caiet, toată bătălia Sultanului cu vlahii, în amănunt, şi cu gustul ei adevărat, de mânie şi neprevăzut, de scrum şi sânge, de măreț şi barbar...

— Se zice, mi lala, că nu te prea bucuri la Noul-Serai de onorurile cuvenite învățăturii tale alese şi faptului că ai fost bibliotecar împărătesc. Tânărul tău prinț din Magnissa te-a dezamăgit în aşteptări, de când e Sultan.

— Mărturisesc că da, în multe... zâmbi cronicarul, desprins parcă de cele ce-l înconjurau. Acu vreo optsprezece ani, au fost clipe când am crezut pe de-a-ntregul în Mehmed Celebi... îmi plăcea spiritul său viu, deschis spre cunoaşteri şi înnoiri, interesul subtil pe care-l arăta atât filosofilor şi poeților persani, şi mai ales ideilor nobile ale nefericitului de Fadlallah[1]... Poate-ai auzit şi tu, eu însumi am fost unul din adepții ascunşi ai persanului. Mi se părea că aceşti eretici *hurufi* sunt destul de înrudiți în esență cu bunicul meu, Bedreddin... Credeam, încă mai credeam, că pe pământul ăsta e cu putință întronarea unui duh de pace şi toleranță... Unui şah sau prinț pătruns de astfel de înțelegeri, m-aş fi închinat cu trup şi suflet... Mehmed era pe atunci câştigat de Fadlallah... L-a ascuns chiar în palatul său, în timpul răzmeriței din Edirne[2].

— Şi cu toate astea, - am rânjit la rându-mi ironic - tot Mehmed l-a dat pe mâna lui Kalil-paşa şi-a muftiului, şi-a stat de față când l-au ars pe rug, ca

1 Iranianul Fadlallah, căpetenie a unor eretici musulmani numiţi hurufi, avea pe la 1440—1444 foarte mulţi adepţi In Balcani. Unele din ideile de egalitate socială şi toleranţă religioasă erau moştenite de la şeicul Bedreddin (n.a.)

2 In 1444 Kalil-paşa, marele vizir, ca să învingă opoziţia făcută de acei hurufi şi de alţi nemulţumiţi, a pus la cale o răscoală a ienicerilor împotriva prinţului Mehmed, care era acuzat de erezie şi de prietenie cu străinii, (n.a.)

eretic.

— Da. Kalil, blestematul, ne-a înfrânt atunci. Îi avea cu el pe ienicerii răsculați... Dar nu atunci când l-a trădat pe şeic muftiului n-am mai crezut în Mehmed, ci mult mai târziu, după ce-a îmbrăcat hilatul a treia oară[1], şi mai cu seamă după ce-a cucerit Bizanțul şi-a consfințit vechile datini ale osmanlâilor.

— E un *haidar*[2] setos de glorie şi sânge, am zis prevăzător, şi m-am gândit că Țepeş al nostru (aşişderi setos de glorie, şi pe deasupra hotărât să răzbune nişte suferințe uriaşe ale Țării, vânturată de prea multe vijelii) o să-i smulgă lui Mahomed ghearele, dacă nu coama toată...

— Toți suntem însetați de glorie, Harefta, spuse scăzut cronicarul, cu amărăciune amuzată. Toți, de parcă viața fiecăruia ar dăinui cât lumea... Şi fiecare caută un soi de glorie, pe potriva mărimii sau micimii kismetului său.

Chiar şi tu, înțeleptule lala?

(Țin minte că, aşteptând răspunsul lui, am luat atunci din coşul cu fructe o caisă, şi-am muşcat-o. Gustul ei acruț, mireasma aceea caldă, de soare dospit şi rod mustos, urcă *şi acum* de undeva, din acea noapte nelinişitită a amintirii, spre cugetu-mi înghețat, de azi... Dacă nu l-aş fi întâlnit *atunci,* în ajunul marilor răfuieli, pe Torgud-bei, mi-ar fi fost mult mai uşor, m-aş simți iertat de-o grea povară... aş muri împăcat...

În clipele acelea însă, mestecând încet caisa, trăgând cu urechea la zgomotele taberei otomane, chibzuind încordat în ce chip să fug în zori la Țepeş, cutreierând cu mintea livezile mele argeşene, desigur în pârg în acel

1 Mahomed a împărțit domnia cu tatăl său de două ori, ca Sultan al Răsăritului, iar a treia oară a îmbrăcat veşmintele imperiale după moartea lui Murad, în 1451. (n.a.)

2 Haidar (în limba turcă) — leu. (n.a.)

Florar, împletindu-mi lucida aşteptare a bătăliei de neînlăturat - pe viaţă şi pe moarte, apropiată şi încrâncenată - cu bucuria că-mi voi vedea fiul, şi cu vechea mea dorinţă de a respira din nou văzduhul primei mele copilării, şi de-a regăsi umbrele înalte ale brazilor de la Cozia, şi liniştea aceea a lor, demult pierdută, vie însă, îl priveam pe Torgud, deplin încredinţat că n-o să-l mai văd niciodată, că mă voi despărţi de el pentru totdeauna, şi printr-însul, de acel trecut al meu, ciudat şi dureros, şi totuşi înveşmântat parcă de-atunei în ceţoasele şi dulcile culori ale depărtării...).

— *Chiar şi tu, înţeleptule lala?*

Beiul se-ntoarse pe blănuri, gemând uşor.

— Da, şi eu caut gloria, iubitul meu învăţăcel de odinioară... Sunt gata s-o plătesc destul de scump, după cum vezi.

M-am mirat, cunoscând disprețul lui pentru acele „cronici de laudă", la modă printre istoriografii Porții.

— Nu te mai înţeleg, mi lala... Să-ţi pui viaţa-n joc, ca să aduci slavă lui Mahomed il Fatih? Asta puteai s-o faci şi stând acasă, în Anatolia.

El râse:

— Mărturisec că înfruntarea dintre ambiţiosul cuceritor al Bizanţului şi diavolul vostru de Kaziklu mi se pare a fi un spectacol pasionant, demn de pana unui poet... E ca o luptă între un leu furios şi un jaguar mândru, cel din urmă cu puteri mai mici, din întâmplare, dar cu un curaj şi-o viclenie la fel de mare ca şi a *Şahului nisipurilor*... Însă nu gloria de a cânta o astfel de *întrecere* m-a atras aci.

— Atunci?

Cronicarul a zâmbit din nou, încreţindu-şi faţa

pergamentoasă ce-mi păru deodată a fi un portulan uscat şi preţios, brăzdat de linii fine şi cunoscute.

— Năzuiesc să-mi cumpăr privilegiul de a răspândi copiile ultimului meu manuscris, un poem filosofic, cu acest preţ cam ridicat, de a alcătui mai înainte o *Teffe-rudj-namé.*[1] La curtea marilor noştri sultani e calea cea mai sigură de a face ochi dulci gloriei, ştii doar.

— Speri să reintri aşadar în graţia lui Mahomed printr-un schimb de glorii care-ar putea fi şi postume?

— Iubitul meu învăţăcel, nu râde, e singura cale azi pentru un poet. Altmintrelea poemul îmi va rămâne îngropat în filele unui caiet, fără a fi vreodată cunoscut de oameni.

Am tăcut. Mi se părea straniu şi totuşi atât de potrivit pentru Torgud, să se gândească la viaţa unui poem încă netranscris, în loc să se-nfioare pentru viaţa lui, ori pentru miile de vieţi ce se vor stinge în luptă, *mâine...*

L-am întrebat curios:

— Nu te temi de moarte, mi lala?

A clătinat capul şi mi-a citat nişte versuri de-ale sale din tinereţe:

— Sângele ce e sortit să curgă nu poate sta prea mult în vechiul lui ulcior de lut... Izvorul său' se va întoarce în Marea Cerului, acolo unde aştrii plutesc asemeni florilor pe ape...

— Mi lala, i-am grăit, întristat deodată de grabnica şi neîndoioasa noastră despărţire. M-ai ajutat şi mi-ai arătat totdeauna prietenie... De ce?

— Când poţi să dai, nu te mai întrebi de ce.

Ochii săi întunecaţi, la fel de tineri şi scormonitori, ca în prima zi a întâlnirii noastre, mă cercetară cu o blândă

1 Tefferudj-namé (în limba turcă) — cronică a expediţiilor, (n.a)

ironie: E rândul meu să te descos, Harefta... Spune-mi, prințul tău, căruia i-ai închinat ce-aveai mai bun, nu te-a dezamăgit până azi?

N-am ştiut îndată ce să-i răspund. Bănuise oare că Vlad, cu firea sa tiranică, făcuse să şovăie crezul meu omenesc într-nsul? De multe ori mă întrebasem singur dacă toți anii mei de tinerețe, toată flacăra din mine, jertfele mândriei şi liniştii mele, i se cuveneau oare unui astfel de Domn, şi dacă n-ar fi fost mai prielnic şi mai drept să le-ntorn spre alte țeluri, mai puțin împătimate şi lumeşti, mai blânde, chiar eterne...

Într-o străfulgerare de cumpene mi-am desluşit atunci, *mie însumi,* că nu pot şi nu doresc a întoarce nimic din destinul meu. La urma urmei, *nu lui Țepeş mă închinam, nu lui îi slujeam, ci ideii pe care o întrupa el pentru mine,* gândului că *el e răzbunătorul Țării întregi,* şi desigur şi-al suferințelor mele, şi-ale cnezului Nanu ot Lovişte, şi-ale altor buni şi străbuni ai mei, demult pristăviți... Am murmurat, bucuros că nu mint şi nu mă prefac:

— Nobile bei, ştii doar că sunt credincios legii şi Țării mele... Celelalte au o însemnătate cu totul mijlocie şi trecătoare.

Torgud se-ntoarse gemând uşor:

— Ewet... E bine să poți judeca astfel... Cândva, şi eu... Se-ntrerupse brusc şi oftă sleit: Crede-mă, Harefta, mi-aş fi dorit un fiu ca tine, fie şi adoptiv. Tu ai urmaşi?

Am dat din cap, plin de mândrie. Pe atunci nici nu-mi văzusem încă fiul, născut la două luni după plecarea mea din Argeş, dar ardeam de nerăbdare să-l țin în brațe, să-l legăn stângaci ca un urs, şi *să trec asupră-i,* o dată cu întâiul meu sărut părintesc, aspru şi fericit, povara bărbătescului nostru destin de lupte şi nădejdi,

aşa cum e dat să treacă la noi, la români, din tată-n fiu, în sânge şi-n duh, până-ntr-o zi când toate răzbunările şi cumplirile cele vechi vor fi fost plătite, până când fiii fiilor noştri vor avea răgaz să se bucure de-acest văzduh, atât de bun şi de albastru, ce acoperă pământul valah, ca un sărut neprihănit, înalt şi peren...

Din nou glasul cronicarului turc, răsunând departe dar viu în urechile mele, mă readusese în siniliul întunecat şi văratic al acelui Florar apus:

— E bine să fugi din tabără, Harefta. Bănuiesc că ai de gând s-o faci. Grăbeşte-te. Bulgarul acela era omul lui Radu-bei. A plecat az-dimineață peste Dunăre, n-o să te mai pândească. Dar fii grijuliu; mai sunt ochi asupra ta. Dacă totuşi rămâi în tabără, n-ar fi bine să ne vorbim, înțelegi de ce.

I-am atins mâna. Ardea. Părea bolnav, dar senin şi - ciudat - mi se năzări iarăşi că Torgud seamănă cu monahul Filotei, cel din ceasul când m-am despărțit de copilărie. Şi-acum mă despărțeam de o anume *trăire,* ne care nu ştiam a o numi; era *ceva* topit pare-se într-un fel de amurg mereu viu şi fugar; nu era însă *trecutul* meu, nu, de acela mă depărtasem când lin, pe nesimțite, când brusc, prin smulgeri silnice, şi nu-l mai resimțeam decât ca pe un lanț fără greutate şi fără clinchet, stânjenitor numai prin slăbiciune şi prezență. Despărțirea de acum nu avea nume, dar avea în schimb un chip, împrumutase (simțeam stăruitor) chipul asiatic, pergamentos, al acestui cronicar îmbătrânit, cu nişte mari şi fixe agate negre, prin oglinda cărora lucea o îngăduitoare înțelegere şi o tristețe adânc omenească.

Am spus, vrând să cred ceea ce buzele mele rosteau:

— Poate că ne vom mai întâlni, mai târziu, mi lala... Poate că între raiurile sau iadurile noastre nu se află

hotare, deşi cărțile sfinte zic c-ar fi şi pe-acolo...

Cronicarul surâse:

— Prostii, Harefta. Nimeni nu ştie nimic sigur. Dacă însă Allah a creat, într-adevăr, mai multe ceruri - câte unul pentru fiecare credință în parte - să nădăjduim că barem un *Urf*[1] de-al său, cel al prieteniei curate, va fi deschis tuturor deopotrivă, cândva...

În prima zi a lui Cireşar, forfota din tabăra otomană crescuse. Liber acum, mergeam cu căruța mea cu merinde, de la un cazan de ieniceri la altul, fireşte fără să mă pot apropia de corturile agalelor şi-ale beilor, cu atât mai puțin de cele ale Sultanului. Mă mulțumii să dau târcoale de departe țărmului, ochind locul unde pregătirile de debarcare erau în toi şi trăgând cu urechea la şoaptele neferilor şi caraulelor de lângă păduricea Nicopolului.

Vorbeau cu toții, scăzut şi cu teamă, de prăpădul care lovise tiumenele marelui vizir. În cele trei nopți ce trecuseră de la pornirea lui Mahmud-paşa peste Dunăre, din cei 30.000 de oşteni încercați ai săi nu mai scăpaseră cu viață decât vreo mie. Şi în ce hal! Răzlăbiți, spăimântați, ruşinați că sunt siliți să dea dosul şi să sentoarne la oastea Sultanului cu flamurile împuținate şi inimile îngrozite. Căci, de-ai fi fost să dai crezare poveştilor murmurate în şoaptă de acei puțini ieniceri întorşi din morți, Vlad şi ghiaurii săi nu păreau oameni, ci duhuri ale pădurii, năluci ale nopții, după cum erau de iuți, de neauziți şi de crânceni. Nici nu ştii când vin şi când pier. Nu-i vezi, nu-i simți. Te trezeşti cu ei în cârcă - şi gata! Poți să te închini frumos lui Allah, să spui

1 Urf (în limba turcă) — purgatoriu. (n.a.)

versetul cel din urmă, şi să fii fericit dacă mori săgetat de arc sau tăiat de coasă. Fiindcă diavolul de Kaziklu le hărăzeşte prinşilor o moarte mai înfricoşătoare decât săgeata şi tăişul, cum numai tâlharilor le e sortit în Turcia: țeapa. Şi apoi, cum să nu te ia cu răcori?

Iuzbaşii au poruncă să biciuiască pe cel care răspândeşte astfel de veşti. Dar dacă ele n-ar fi adevărate, de ce s-ar teme atunci căpeteniile? Dacă vlahii sunt aşa de puțini la număr, cum zic martolozii şi beii, de ce nu se hotărăşte Marele Sultan să treacă fluviul şi să-i împrăştie pentru totdeauna?

— Cred că la mijloc e ceva necurat, o vrăjitorie de-a lor, diavolească... îmi mărturisi încet, până şi usta, cel care mă scăpase de Cerchez, în timpul prânzului, pe când se înfrupta din bunătățile dăruite de mine.

— Allah e mare, ziceam eu, înghițindu-mi zâmbetul odată cu pilaful ce-mi stătea în față.

— E solomonie curată, şoptise usta, cu gura plină. Am să-ți arăt pe unul dintre cei abia scăpați din ghearele şeitanului de Kaziklu. Zace în corturile răniților. E un voinic frumos. Spahiu. Singurul rămas viu din ortaua cu însemnele lui Omar-bei. N-are nici-o rană grea, deşi pe trup e tăiat în mai multe locuri. Pesemne, Kaziklu l-a vrăjit; i-a luat glasul. Gaziul nostru roteşte ochii, geme, dar nu grăieşte niciun cuvânt. E ca şi mut. Şi-i zărghit de-a binelea.

Mă făcuse curios. Aşa că, îndată după masă, l-am însoțit la iurtele răniților.

Când am dat de o parte macatul ce acoperea intrarea şi-am văzut, printre ăilalți treizeci de osmanlâi rămaşi fără nas, buze sau urechi, pe mutul despre care istorisea usta, m-am holbat cu mare uimire şi mi-am spus că, într-adevăr, vlahii noştri trebuie să fie nişte

diavoli împieliţaţi, ori djini în carne şi oase, nu oameni ca oricare alţii. Căci spahiul cel mut şi-atât de crâncen întors dintre morţi nu era altul decât tânărul meu prieten, căpitanul Codre ot Argeş, înveştit în nişte scumpe şi însângerate straie de rumeliot get-beget, cu cealmaua strânsă frumos pe fruntea lui smolită, cu o amuletă păgână la gât şi inele persieneşti pe degete.

Sfinte-Dumnezeule, mi-am zis, ăsta nu se teme nici de Mahomed, nici de Scaraoţki! Dar şi-aşa, să-ţi cauţi moartea cu lumânarea, era prea de tot!

...Zâmbesc acelui fior *de atunci* şi privesc către Codre cel *de azi,* aflat lângă mine, în barca asta neagră, ce ne poartă olaltă pe amândoi spre ţărmul îngheţat, şi-l văd aidoma ca acu 15 ani, în cort, acolo, în tabăra turcilor. Lovit parcă de dambla, clipind iute, prefăcându-se îngrozit, deschizând şi închizând gura arsă de sete, însă holbându-se cu grijă jur-împrejur şi sticlindu-şi spre mine, cu anume înţeles, ochii săi ca oţelul.

— Bietul tânăr! îl căinase usta. Nu ştie să spună nici al cui fiu e. Când şi-o mai veni în fire o să ne raporteze ce-a păţit cu ghiaurii lui Kaziklu.

— Dac-o să-şi vină vreodată în fire, am mormăit cu milostenie multă, chibzuind în ce fel avea să se descurce argeşeanul nostru carele nu ştia decât câteva vorbe turceşti. Pe urmă, mi-a venit un gând îndrăzneţ. I-am pus mutului mâna pe frunte (el m-a muşcat, ca un zărghit, spre hazul milos al celorlalţi) şi m-am adresat căpeteniei din cort:

— Usta, îngăduie-mi să-mi fac pomană cu acest tânăr şi nobil gazi şi să-i aduc ceva de mâncare.

— Milostivii sunt bine priviţi chiar şi de Profet, a răspuns cucernic turcul. N-ai decât să vii, Iusufe bin Iagup. Straja te va lăsa.

N-am aşteptat o altă poftire. Către amurg, m-am şi înfiinţat cu un coş cu merinde. Adusesem ceva pastramă, un şip cu bragă, fructe şi o pâine mare, bulgărească, în care ascunsesem o scrisorică şi un junghier. Trebuia neapărat să-i vorbesc lui Codre, să aflu ce se mai întâmplase în ţară, apoi să încerc să-l trec pe decinde, la Ţepeş.

13

„Trecând Sultanul în Valahia, găsi Ţara deşartă de oameni ca şi de orice fel de provizii, fiind toţi locuitorii retraşi la munte şi la locuri tari. Turcii înaintau cu mare teamă şi băgare de seamă, ferindu-se de Vlad, dar nu se putură păzi într-atât, încât Valahii să nu le facă mari daune. Când turcii se apropiară de munţi, Dracul cu aproape 30.000 de oameni atacă lagărul în două rânduri, făcându-i mari daune şi a doua oară, dacă Turcii nu ar fi fost înştiinţaţi, se ţine drept sigur că le-ar fi produs o grozavă panică. Dintre Valahi pieriră 5000, dintre turci 15.000, ceea ce văzând Sultanul ridică în grabă lagărul şi trecu fluviul îndărăt şi ajunse în 11 a prezentei luni în Adrianopol. El lăsă la hotarul Valahiei pe fratele lui Dracul, cu oaste turcească, pentru a încurca spiritele Valahilor, dacă ar voi să părăsească pe Dracul şi să se dea de partea celuilalt. Acum se zice că 4000 de turci au fost prinşi şi puşi în ţeapă."

Dintr-un raport al ambasadorului veneţian
DOMENICO BALBI, trimis din Constantinopole
către Doge la 28 iulie 1462[14].

Codre?

Amărâţii ăştia de călugăraşi trag la vâsle din greu. Al naibii mai suflă vântul împotriva noastră. Şi barca se clatină, se clatină şi abia înaintează... îmi vine să sar din ea şi s-o iau de-a dreptul prin apă, până la mal. Ce nerozie... Aşa mă apucă, nerăbduriu cum sunt, neroziile...

Hm... aşa-mi venise şi în noaptea aceea când aşteptam semn de la jupan Harefta, în anul bătăliei cu Mahomed, bătu-l-ar ciuma pe Sultan!

Tot într-o barcă stăteam. Nerăbduriu. Cu inima strânsă. Numai că era vară. Barca se clătina, se clătina... Şi nu mai aveam răbdare...

De cum a căzut întunericul - şi era o noapte fără lună, adâncă, liniştită - am aşteptat încordat la locul pe care mi-l însemnase Harefta pe o fâşie de pergament; o pădurice deasă de sălcii, aproape de nişte cocioabe bulgăreşti, pustii acum, pe malul turcesc, lângă Nicopole. Mai la vale, dincolo de fort, turcii începuseră de cu seară trecerea Dunării. Şeicile şi ghixniile lor lunecau pleoscăind încet de la un mal la altul, ducând câte două-trei sute de pedestraşi deodată pe țărmul românesc, apoi se întorceau să ia alți ieniceri, din şirul lung ce aştepta la capul podului. Nu puteam vedea bine ce se petrecea *acolo,* pe malul nostru, dar, după țipetele şi chiuiturile lungi şi înfricoşătoare, înțelegeam că vitejii noştri - cu cei şapte mii de călăreți domneşti în frunte - îi zăpristeau desigur pe vrăjmaşi, lovindu-i dinspre codrii de plute stufoase, ce coborau pe lângă cetățuia veche a Turnului, până la vad.

Eram neliniştit, încordat. Încercând să străpung cu privirea prin negură, când dincolo de încâlcitura pletoasă a sălciilor dinspre Nicopole şi când dincolo de albia Dunării către Turnu, țipam în răstimpuri ca buha, după semnul ştiut de mine şi de boier Harefta. (Mă învățase mai demult, la Târgovişte, să chem aşa, jalnic, de trei ori şi apoi încă de două ori). Aşteptam răspunsul său, cu inima strânsă, pitit după o răgălie uriaşă, cu mâna încleştată pe-un cuțit lat.

Într-un târziu, Harefta mi-a răspuns, dar a mai trecut vreme până ce-am auzit paşi. Cineva fugea tupilându-se printre trunchiuri şi un altul, un turc-sadea, mormăia şi înjura alergând de-a dreptul spre mine. Glasul era gros,

supărat, şi ploaia de ocări era rostită într-un dialect anatolian curat, aşa că am aruncat cuțitul în plin spre cel care striga. Turcul a mai răcnit o dată şi a căzut în ierburi, apoi în sfârşit l-am zărit pe Harefta.

Ne-am îmbrățişat frățeşte, o clipă, pe urmă ne-am aşezat lângă un trunchi adus de ape, ca să ținem sfat în mare grabă şi taină.

— Boierule, i-am grăit tremurând de nerăbdare, după câte înțeleg, puhoiul turcilor a pornit spre noi. Cabazul tău zicea că sunt vreo două sute şi ceva de mii de păgâni. Porunca e să-i oprim, chiar dacă ar fi să fie câtă frunză şi iarbă.

— Oastea de sprijin, dată de Mattia Craiul a sosit? m-a întrebat în şoaptă Harefta.

— Nimic până acum, am dat eu din cap, cu ciudă.

— Atunci?

— O să-i ținem pe țărm, la Turnu, cât om putea. Pe urmă ne vom trage în păduri, aşteptând să vedem ce şleah apucă armia blestemaților.

Harefta era bucuros că Mitri trecuse Dunărea la timp prielnic. Voia să facă şi el, cât mai repede, la fel. Dar l-am oprit.

— Avem destui ochi de şoimi pe aci, prin copaci. Acu; în clipe ca astea, până şi țărănuşii noştri de doiş'pce ani fac pe olăcarii şi dau de ştire despre toate mişcările vrăşmaşilor. Dar iscoade pricepute ca domnia ta, care să ştie pe deasupra aşa de bine turceşte, sunt puține. Mai ales *înăuntrul* taberei lui Mohamed.

— Şi ai venit tu să le-ntăreşti? s-a stropşit cu necaz bătrânul meu prieten. Tot n-a sunat ceasul să mă-ntorc la români?

— Nu... Eu am căzut în capcană... Credeam c-am mierlit-o de tot, de nu dădeam peste domita, jupane!

— Dar ce-ai pățit? încă n-ai avut timp să-mi povesteşti.

— Ascultă, am râs eu înăbuşit. Acu trei zile i-am mânat în codru pe frumuşeii lui Omar-bei. Cinci mii de călăreți nobili. Tuiurile, cu fâşii de mătase galbenă şi fir, ca la nuntă. Armele, cu încrustături şi podoabe. O minunăție de prăzi, ce mai! Voievodul l-a înapoiat doar pe Omar plocon, să vorbească fără glas - că nu mai are limbă, nefericitul. A rămas, dintre toți ai săi, singurul neînțepat.

— Ştiu. A murit în tabăra turcilor, mormăise Harefta.

— Pesemne. Dar şi dacă trăia, tot nu putea să spună că eu nu sunt turc de-al lor. Priveşte-mi mătasea de pe piept (Purtam într-adevăr o fâşie cu însemnul cetelor de spahii ale lui Omar-bei; un fulger albastru pe galben şi monograma sandgeacului, în arabă).

— Şi ce căutai aici, în tabără, căpitane Codre?

— Ia-mă încet, îmi amintesc că i-am zis, şi-ți spun tot. N-am vrut să intru în tabără, ci doar s-o cercetez. Mă îmbrăcasem turceşte şi mă apropiasem doar. M-au văzut însă nişte ieniceri. Lua-i-ar naiba! Erau vreo douăzeci. Răsăriseră dintr-un şanț. N-aveam cum fugi, şi nici nu puteam lupta acolo cu ei, aşa că am făcut pe mutu' şi m-am aruncat drept în brațele lor.

— Noroc că nu te-au dus la tacrir. Te dibuiau până la urmă.

Râsesem răstit:

— Ei şi? Muream, asta era. Muream. (Pe urmă am tras adânc aer în piept.) Bine totuşi că nu m-au dus. Nu mi-am încheiat socotelile cu viața. Şi-apoi, Țara mai are nevoie de brațul meu, ce zici?

— Şi de-al meu, nu?

— Şi de-al tău, boier Stepane. Dar nu chiar acu.

(Harefta zâmbise din nou pe sub mustața lui vopsită roşie ca morcovul.) Încă n-a ajuns aci peste Dunăre omu' lui Mitri cabazul şi-al dumitale? Era trimis de Vodă să-ți spună o vorbuliță, jupane.

— N-a ajuns. Ştii tu ce porunca îmi aducea?

— Ştiu. Țepeş voieşte să rămâi în tabăra turcilor şi să faci ce te-o tăia capul, ca să le dai pe gârlă cât mai multă zaherea de-a lor.

— Va fi greu. E păzită straşnic.

— Trebuie totuşi să-i înfometăm din două părți. La noi, pe şesuri, până dincolo de Târgovişte, nu vor găsi nimic. Totul a fost chibzuit de astă primăvară. Grânele sunt strânse - verzi, cum erau... Satele, arse. Vitele, la pădure şi bălți. Bătrânii, muierile şi copiii, în munți şi în ascunzători. Țara e pustie.

Țara e pustie, gândisem şi, deşi cunoşteam această veche şi fără greş capcană a românilor în vreme de lupte, ceva se strânsese în inima mea. Ca şi acum când văd pustiul ăsta alb... şi mă gândesc la Țara ruptă-n două... Biata Țară... Când s-or sfârşi toate aste lupte şi pustiiri? Murmurasem abătut:

— Fă ce te-o tăia capul, jupan Harefta, dar înfometează-i şi pe ei, dinăuntru.

— O să încerc să pun foc sacilor cu orez. Sau o să mân spre Codrii Vlăsiei harabalele cu merinde.

— Bine. Dar asta nu-i tot.

— Ce mai trebuie să fac?

M-am apropiat de bătrânul meu tovarăş de arme şi i-am rânjit strepezit:

— Să te ții de Radu cel Frumos, ca un îngeraş. Să vezi ce unelteşte. Ce boieri i se închină pe furiş. Sau când o ajunge pe pământurile noastre, să bagi seamă către cine răpede el ştafete. În țară s-au prins de curând nişte

răvaşe viclene. Drept răspuns, ascuțim țepele, să-i ridicăm în slăvi. Am râs, către jupan Harefta, amar: De nu-s încă boierii ăştia, vânzători de țară, sătui de slavă, încai ştiu că vor fi sătui de-nălțime!

Harefta mi-a spus apoi că unul, Cerchez, a trecut iarăşi Dunărea, căutând să ia legătura cu boierii Dăneşti, pesemne. Mi-a mai spus şi tot ce ştia despre piața taberei şi numărul chervanelor turceşti.

Pe urmă ne-am despărțit. Pe când încercam să mă strecor dincolo, am auzit focurile balgemezurilor turceşti puşcând de pe decinde. Şi tabăra turcilor toată era în picioare, deşi era încă noapte în toi.

Chervanele cu banii vistieriei (ştiam de la boier Harefta) porniseră în goană spre Dunăre, însoțite de cei mai buni călăreți şi ostaşi ai Porții. Şi-acolo, pe țărm, în timp ce ienicerimea trecea vadul rânduri-rânduri şi se-ncleşta în luptă cu cavaleria iute şi dârză a lui Țepeş, însuşi Sultanul poruncise defterdarilor şi zarafilor Porții să înnumere treizeci de mii de aspri noi căpeteniilor de ieniceri pentru a plăti pedestraşilor simbria ce li se cuvenea pe ultimele două luni.

Apărați de focul secăluşelor de pe corăbii şi-al tunurilor ajunse pe țărm, ostaşii împărăteşti se bulucirăapoi în şeici, plute şi galioane.

De la miezul nopții şi până-n zori, osmanlâii tot trecură şi trecură pe Dunăre, de vale. Es-timp, vitejii lui Vlad se topiseră ca duhurile, în cețurile dimineții şi-n pădurile silhui. Malul românesc gemea, însă acum, de mulțimea vrăjmaşilor. La amiazi, Mahomed şi silihdarii săi ajunseră şi ei dincolo. Abia a doua zi veni rândul slujbaşilor din otacurile cancelariilor să treacă apa pe ghimii. Cu ei trebuia să treacă şi jupan Harefta.

... „Oastea a pornit ca valurile puternice ale mării. Când s-au apropiat de locul hotărât, a sosit de la oastea din față, purtătoare de victorie, știrea că în acel loc nu se găsește nici-o picătură de apă pentru potolirea setei. Toate carele și animalele s-au oprit acolo. Arșița soarelui era așa de puternică, încât pe veșmintele de zale ale gaziilor se putea face chebap."

TURSUN-BEI

„Istoria Sultanului Mehmed-han, părintele cuceritor"[15].

Harefta:

Cumplită bătălie a mai fost şi cea împotriva lui Mahomed!

Şi viteaz a mai fost Voievodul nostru!... îmi amintesc...

Era într-un amurg, când am pus şi eu piciorul pe pământul nostru. Aş fi sărutat iarba aceea înnămolită de pe țărm, dar m-am temut de cei ce debarcau odată cu *mine.*

Mi-am aşteptat căruța şi calul - şi-apoi m-am înşiruit în alaiul oştilor, la coadă, în caravana fcrmanlâilor.

Două săptămâni a tot înaintat urdi-alaiul prin şesurile pârlite şi pustii ale Valahiei, sub soarele nemilos de vară. Sultanul dăduse straşnice porunci ca nici achângiii, nici azapii, nici ăilalți ostaşi de jaf care-or mai fi fost să nu se-mprăştie după pradă cum le era obiceiul, ci să meargă strâns, în ordine de luptă, cât e ziua de lungă, spre Cetatea de scaun a lui Țepeş.

Mă durea inima când vedeam câmpiile pârjolite şi fânețele pălite, când întâlneam fântânile cu apa tulbure

şi puţurile cu adâncul otrăvit sau spurcat, şi cătunele şi satele arse până-n temelii.

Mă durea inima, dar mă şi bucuram de obida şi neliniştea turcilor, care începuseră să murmure, din ce în ce mai sleiți. Murmurau printre dinți şi vorbeau între ei, şi chiar cu mai-marii lor, zicând că arşița din Kara-Iflak e aşa de cumplită, încât pe zalele gaziilor s-ar putea face chebap, de s-ar găsi în zahereaua oştii niscai ciosvârte de berbec bune, nu din alea împuțite, cum îți dădea ciorbagi-başa la prânz. Şi nici tainul celalt - ziceau - nu era cât se cuvenea zilnic unui ienicer. În loc de o sută de drahme pe om, două pâini şi treizeci drahme de unt sau seu, li se împărțea acum doar câte o lingură de fiertură chioară şi un sfert de pâine acră. Şi apă rece, proaspătă - ioc.

Iar setea îi sfâşia pe dinăuntru ca o cățea. Sacagiii s-au dat de aceea cu Eblis cel întunecat, şi vând gaziilor câte-o gură de apă clocită la un preț neruşinat. Şi nu numai că alaiul vitejilor lui Mahomed trebuie să umble ziua cu burta chiorăind şi cu gâtlejul uscat, dar nici măcar nopțile nu au rămas de odihnă ca lumea. Dikatet![1] , ziceau turcii. Somnul nu mai era somn, ci o porcărie. De-abia pui capul prin şanțurile săpate în grabă, la adăpostul câte unui dâmb, şi îndată străjile sună alarma. Căci din zare, de sub umbra lungă şi neagră a codrilor merei, răsar cetele de ghiauri călări, iuți ca nişte fiare, tăcuți ca nişte strigoi şi amarnici ca un pârjol. Cad aşa, fulger fără zgomot, noapte de noapte, în cârca ortalelor de osmanlâi, făcând multă spaimă şi destulă pagubă, zăpăcindu-i şi hărțuindu-i pe turci că le vine să-şi ia lumea-n cap.

1 Dikatet! (expresie turcă) — Atenţie ! Fii atent! (n.a.)

Căpeteniile spun întruna, în gura mare că ghiaurii nu sunt deprinşi cu meşteşugul războaielor şi că-s puțini, abia vreo zece mii, adică de două ori cât alaiul de cavaleri cu care slăvitul Mahomed il Fatih obişnuieşte să iasă la vânătoare prin Rumelia.

O fi! murmurau oştenii de rând ai Urdialaiului, înghițind praful şi predicile, cu aceeaşi mahmureală. O fi! Da' ghiaurii ăştia sunt diavoli, pe barba Profetului că-s diavoli! Doară şi beiul lor e fiul lui Eblis; e corcitură de djin. Ptiu, drace! Dacă, nu, atunci de ce-l cheamă Draculya?

Zâmbeam pe ascuns în bărbuța mea roşcată, în timp ce; rotindu-mi ochii cu groază prefăcută şi grijă atentă, vindeam neferilor câte-un pumn de roşcove sau câte un posmag, povestind, la rându-mi, ce grozăvii auzisem despre acest *Beglerbei-Kaziklu.* Ştiau oare drept-credincioşii ostaşi ai lui Mahomed că pe solii Sultanului, pe Iunus-bei şi pe Hamza-paşa, i-a prins Kaziklu astă-toamnă şi le-a bătut piroane în turban, fiindcă nu voiseră să se dezvelească la cap înaintea lui şi a boierilor săi? Aflaseră oare că pe prinşi îi jupoaie de vii, ori îi pune cu şezutul în pari ascuțiți? Ştiau că în toată țara lui a pregătit păduri de-astea de țepe? Unele pentru boierii săi care-l viclenesc, altele pentru turci... Pentru turci, cică, le-ar fi rânduit Vodă-Draculya după tot şartul armiei: în linia întâia a pus țepoaie înalte şi aurite, cică, pentru agale şi seraschieri. Ba, şopteam eu înfiorat, Allah să ne păzească, se zice că şi pentru prea luminatul Sultan ar fi una, anume mai înaltă, şi de aur curat...

Noului meu „prieten", usta, aveam grijă să-i spun însă altfel de poveşti, aflate, cică, de la nişte neguțători. Ziceam că Dârak-oglu a primit întărituri de la fiul lui

Iancu Huniadul şi că a adunat oaste multă între apa Ialomiței şi a Argeşului, şi în munți. A zecea zi de când trepădam prin pustiul câmpiei arse, usta mârâi şi el către mine, scârbit:

— Barem să ajungem în munți, Iusufe, că mi s-a făcut lehamite de-atâta uscăciune. Când oi da de-un izvor, îl beau pe tot, ca un căpcăun... Nu ştiu de ce mi-e aşa de sete, aş bea şi-un râu întreg, doar-doar să mă satur odată. Parc-aş avea vintre de cămilă rătăcită, în deşert. Se uită bănuitor împrejur, apoi mă trase lângă el şi-mi şopti mai departe, cu spaimă;

— Tu ai auzit?

— Ce anume?

Turcul dădu din cap, grijuliu, şi-şi pipăi gâtul:

— Despre molimă.

N-am ce să aud, nu e nimic, am râs ca să-l stârnesc.

Aşa cum prevăzusem, se mânie şi-mi turui pe nerăsuflate, apucându-mă de caftan:

— Neguțător zevzec! Taci, nu râde! în tabără a intrat ciuma. Jură să-mi vinzi numa' mie fructele tale dospite şi poşirca ta de kefir! Jură ! Nu uita că te-am scăpat şi eu, mai deunăzi, de bulgarul ăla care-ți voia moartea!

— Ewett, usta, aşa e. Nu uit. Îți vând numai ție tot kefirul. Dar nu-mi vine să cred că a dat peste noi molima cea cumplită. Allah e deasupra şi n-ar îngădui-o...

— Geanabet căpățânos, scuipă turcul, cu scârbă. Te-ncredințez că *Moartea Neagră* ne dă târcoale. E lucru sigur. Primul hakim al oştilor ştie de câteva zile. Ieri, chiar înaintea Iui Mahomed Gazihanul, s-a prăbuşit din şa feciorul cel mic al beiului Turakham. Hakimul l-a cercetat pe cel căzut, apoi l-a tras de-o parte pe Mahomed, vestindu-l de molimă. Acum e turbat de

groază şi Sultanul însuşi, Dar nu dă îndărăt. Şi nici nu îngăduie să se vorbească despre asta. E poruncă să-l bată cu bice pe ăl de iscă harhalâc.

Usta îşi mai pipăi o dată gâtul şi adăugă, cu glas schimbat:

— Nu cumva şi eu... de-aia mi-o fi aşa de sete, că mor de sete, întruna mi-e sete...

M-a trecut un fior lung, din creştet până-n tălpi. De dimineață băusem kefir amândoi dintr-acelaşi vas.

Dar usta nu se-mbolnăvi de ciumă, din fericire pentru mine. El, oricum, tot n-a scăpat cu viață. L-au prins ai noştri, peste două zile, în apropiere de Târgovişte, în noaptea îndrăznețului atac al lui Țepeş, când am izbutit să fug în sfârşit din tabăra otomană.

În ajunul acelei nopți plouase zdravăn. O ploaie ca de Sânt-Ilie, cu trăsnete şi bulbuci, repede şi umflată-n pâraie, pe care drumul prăfos al Târgovişte şi câmpia pălită o înghițiseră lacome, lăsând turcilor, ici-colo, abia câte o gârliță sau un şuvoi tulbure prin gropile şi şanțurile şleahului cel mare, ori în urma carelor cu balgemezurile grele.

După ploaie, arşița se întețise. Cu fiecare stadiu străbătut, văzduhul devenea mai încins şi parcă îmbibat de-un iz nou, lânced şi ciudat. Dar lunca se desprindea clar, verde şi îmbietoare, către miazănoapte; satele - e drept, arse şi pustii - se înmulțiseră, iar Cetatea de Scaun se afla destul de aproape. De aceea, în ziua de 16 Cireşar, Sultanul îşi grăbi călăreții: cetele de achângii fură slobozite şi ele după jaf, însă cu porunca de a nu se răzleți prea mult de grosul oştirii. Şi seara tăcută, zăpuşitoare, cu stele mici şi străine răsărite pe uraniscul înalt, cu totul altfel decât cel al Anatoliei, găsi urdialaiul, poposit în grabă, lângă o vâlcea plină de greieri şi de

umbre...

În acea noapte de pomină, deşi ostenit, n-a fost chip să adorm. Stăteam în acelaşi şanț cu usta, de care mă țineam scai, pândind să văd dacă nu care cumva, doamne păzeşte, i se umflă gâlcile şi cade în drum, ca alții. Suferea într-adevăr de sete; cred că avea fierbințeală, dar din alte pricini, nu datorită molimii celei negre, ce-şi alesese victimele, pare-se, mai ales printre neferii Anatoliei.

Usta al meu dormea tun, cu cealmaua aplecată pe-o parte, cu gura deschisă. În afara străjilor dese, puse îndeosebi pe lângă tabăra Sultanului şi corturile comandanților, către miazănoapte, unde fuseseră ridicate în pripă şi nişte palisade, întreg dibalaiul se cufundase în somn.

Aveam de gând să ies din şanțul meu şi să cercetez tiptil aripa unde erau rânduite cămilele, carele cu zaherea, şi sacagiii. Chitisem mai înainte, de vreo două ori, să dau foc harabalelor cu orez şi grâu însă nu izbutisem. Dar şi fără ajutorul meu, merindea turcilor se împuțina. Usta nădăjduia, ca şi toată armia, că boierii alipiți lui Radu cel Frumos o să dea grâu şi vite, îndată ce Mahomed va ajunge la Târgovişte.

Estimp Sultanul lăsase pe Radu-bei, lângă Dunăre, cu un tiumen de ieniceri, şi cu câteva cete pipernicite de slujitori de-ai săi cu gând să-i ademenească pe boieri de partea sa. Jupanii cei mari din Târgovişte nu se închinaseră încă lui Radu, deşi nici cu Țepeş nu veniseră toți, ştiam asta de la Codre. Aşteptau să vadă dincotro bate vântul. Aveam să aflu că, de fapt, *aşteptau* ca Mahomed să fie încolțit bine de Țepeş, şi poate - cine ştie - chiar de Mattia Craiul şi de-abia atunci, ei să-şi ticluiască pactul de împăcare cu marele cuceritor al

Bizanțului şi - bineînțeles - târgul cu tânărul şi fluşturaticul Radu.

Mă gândeam, mi se pare, chiar la tocmirile politicii acelor vicleni, când, din şanțul unde mă aflam, am auzit foarte departe nişte țipete de bufniță, câte trei la rând, şi apoi, după o vreme, alte două, la fel de jalnice şi de ciudate, aidoma celor pe care le scoteau câțiva din credincioşii lui Codre ca să-şi răspundă în pădure, prin semne numai de ei ştiute. Numai de ei, de Codre şi de mine.

Mi-am încordat auzul şi-am sărit din şanț. Nu eram sigur de semne. Totuşi mi se năzări că, în stânga vâlcelii, dintr-acel cot de unde veneau parcă şi țipetele de pasăre, am zărit (iarăşi departe) câteva lumini, pâlpâind printre tufişurile înecate în întuneric.

Cu urechea lipită de pământ, aşteptam un nou semn. La început nimic. Doar inima mea. Când am auzit primele zgomote înfundate, depărtate, îmi amintesc numai bucuria aceea puțin smintită ce mă cuprinsese, deşi eram încă îndoit de ceea ce putea fi sau nu un tropot de călăreți, un atac de noapte, ca în alte dăți.

Mi-am dezlegat calul de la căruță, l-am încălecat şi-am prins să alerg în neştire spre acea zarişte, cufundată în umbră pentru toți, luminoasă doar pentru mine. Ca o nălucă alergam, trecând uşor pe lângă întărituri, ocolind străjile, depărtându-mă de turci.

După vreo treizeci sau patruzeci de stadii, mi-au tăiat drumul nişte achângii. Găsiseră câțiva cai într-un sat şi târau după ei ca pradă un bătrân olog, călare pe o văcuță îndărătnică.

Unul dintre turci a pus mâna pe arc şi-a călărit după mine.

— Hei, başbuzucule, încotro fugi?

I-am arătat cu mâna ceva, pe câmpie, un trunchi uscat ce aducea şi cu un ciot de cumpănă.

— Spre puțul sau apa aceea.

— Nu-i nici-o apă acolo, mârâise celălalt turc, împingând vaca şi pe românul cel olog cu vârful săbiei sale încovoiate, întoarce-te, başbuzucule. Nimeni n-are voie să părăsească tabăra. Ştii doar.

Erau cinci. Mă înconjuraseră. Nu puteam lupta cu ei; Aşa că m-am chircit în şa, ținându-mă de vintre, şi-am bâiguit:

— Fie-vă mila. Poate găsesc ceva de băut. O apă cât. de clocită, din şanț. Mă arde în măruntaie. Mor de sete. Gâtul mi s-a uscat şi mi s-a umflat.

În vreme ce mă văităm aşa, tropotul se auzea din ce în ce mai tare.

— Ce-o fi? întrebă un alt turc. Voi auziți?

— Da. răspunse primul achingiu. Poate e vreun *hugium*[1]. Să cercetăm.

Ferindu-se cu teamă de mine, ca de unul însemnat de ciumă, turcii rămaseră totuşi pe loc, încercând să privească prin noaptea înstelată.

Tropotul sporea şi, curând, am văzut un şir strâns de călăreți, gonind pe câmpie drept către tabără.

— Ghiaurii, şopti uscat cineva dintre otomani.

— Taci, bre Hassane, şi uită-te mai bine. Sunt osmanlâi de-ai noştri or de-ai lui Radu-bei. Au turbane şi tuiuri. Se zăresc bine, acum, uite-i, după cotul vâlcelii. Ştii doar că Sultanul a îngăduit unor agale să iasă la jaf.

Se vedeau într-adevăr, în capul coloanei de călăreți, o ceată de spahii, cu turbanele mai luminoase decât veşmintele şi cu flamurile desfăşurate. Ropotul creştea,

1 Hugium (în limba turcă) - atac, năvală, (n.a.)

se auzea acum şi nechezatul cailor, cu pintenii vârâți în burtă.

— Să mergem, Hassane, grăi mai marele dintre cei cinci achângii. Să ne grăbim, nu cumva vreun spahiu din ăştia nobili să râvnească la văcuța şi caii noştri.

Apoi se-ntoarse către mine şi-mi porunci:

— Țin-te după noi, başbuzucule. Vom vedea noi ce-i cu tine. Te ducem la hakim. Mişcă, bre, dacă vrei să nu-ți dau una cu iataganul în ceafă.

Am strâns frâul, gata totuşi s-o rup la fugă în altă parte decât înspre tabără. Mă tot uitam încotro s-o apuc şi să mă pitesc, până vor trece şi spahiii. Trebuia, oricum, să mă păzesc de călărețiі turci, mai dihai ca de străji. A doua oară n-aş fi scăpat uşor de bănuielile cadiilor.

Nehotărât, m-am ținut în urma celor cinci achângii, întorcându-mă din drum vreo câteva stadii. Noroc că ei călăreau la trap domol.

În clipa în care eram pregătit să-mi înfig pintenii în burta lui Nour al meu şi să-l îndemn spre dreapta, unde văzusem un dâmb, am întors capul şi-am văzut acum, destul de aproape de tabără şi cu mult mai clar în lumina lunii, profilate pe zare, primele cete de călărețiі. Goneau ca vântul pulpanele caftanelor fâlfâiau. Tuiurile, ținute sus şi puțin înclinate, aşişderi. Ceva mi se păru totuşi necurat, în acea goană frumoasă şi bine orânduită. Poate sclipirile dintre cai păreau săbii ținute în jos, săbii trase din teacă, întocmai ca pentru luptă. Şi, deodată, din rândul acelor călărețiі cu turbane şi tuiuri, țâşni limpede, departe, tăind noaptea-n două, un chiuit neaşteptat, lung, nişte hăulituri înflorite şi străpungătore cum nu prea auzeai prin stepele Anatoliei, ci mai degrabă pe la noi, prin văi şi codri.

— Iu-u-u-u, haaa - iii-i - de-eeee!

În clipa următoare, mi-am şi întors calul şi-am pornit-o către *spahiii aceia,* într-un galop nebun.

Nu-mi venea a crede; ceea ce întrezăream întrecea prin cutezanță orice vitejie cunoscută mai-nainte, de aceea râdeam bucuros, în sinea mea, fără să-mi îngădui să judec cu capul această nesăbuită strategie a lui Țepeş şi mă lăsam târât de inima ce-mi poruncea să mă alătur cât mai grabnic voinicilor neînfricoşați, în straie de turci dar cu suflete de haiduci români.

— Ayé, bre, zăpăcitule, ce faci? strigă mânios unul dintre cei cinci achângii. Şi îndată vâjâiră pe lângă mine câteva săgeți. Norocul m-a păzit, nu m-au nimerit nici săgețile turcilor, nici altele câteva, trase din față, în semn de amenințare.

Mi-am îmboldit calul mai vârtos drept-nainte şi-am răcnit din răsputeri, ca să acopăr zgomotul iureşului şi nechezatul cailor.

— Frațiloor! Nu stricați săgețile în darn!

Veneam, şi eu şi ei, cu atâta repeziciune, încât era cât pe ce să mă lovesc de primul dintre călărești. Nu l-am recunoscut. Abia avui vreme să mă trag la o parte. Țâşni pe lângă mine în galop strâns, urmat de-o ceată de *spahii,* la fel de ațâțați şi tăcuți, sticlindu-şi ochii arzători şi veseli pe sub turbanele de mătase, înfăşurate cam cu nepricepere, pe-o sprinceană.

Din şirul ce venea mereu, se desprinseră îndată vreo câțiva argeşeni de-ai noştri comandați de Codre, boier Codre, îmbrăcat în acelaşi frumos strai de spahiu în care-l zărisem şi eu câtva timp înainte, cu un sandgeac galben în mâna stângă şi faimoasa lui pală de taban în dreapta.

Ai noştri mă înconjurară învârtind săbiile în loc de

salut. Caii jucau de neastâmpăr. Oamenii râdeau.

— Boier Stepane, îmi spuse Codre, întoarce-te şi hai cu noi. Vom povesti după năvală. Hai, să te vadă Voievodul.

— Săgetați-i dintâi pe cei cinci achângii de pe câmpie, am strigat. Să nu se strecoare în tabără, să spună cine sunteți.

Dar primii călăreți argeşeni şi împliniseră faptul. Întorcându-mă, pe drum, înainte de a mă înfățişa lui Vlad, îi văzui căzuți. Lângă ei, trunchiat de turci, stătea prăbuşit bătrânul valah, cu capul alături de trupul strâmb. Văcuța singură scăpase şi-o luase peste câmp, mugind şi alergând ca lovită de streche.

— Măria Ta, în sfârşit... Dă-mi poruncă! am bolborosit. (Ajunsesem cu Nour al meu, numa' spume, în dreptul armăsarului negru al lui Vlad, oprit alături de bietul olog.)

— Nemernicii! Trebuia să mi-i prindeți cu viață, strecurase printre dinți Țepeş, mânios.

În întuneric, nu-i vedeam bine chipul, îi ghicii însă încruntarea şi-i simții din nou furia aceea veche, adânc cunoscută de mine, imensă, izvorând din el, din glasul şi tremurul făpturii sale, trecând în tremurul strunit al calului, biciuind parcă tăriile din jurul său, scurgându-se în cugetele vitejilor săi - mulțime de fulgere subțiri, nevăzute şi aprige, în mulțime de arbori drepți, înalți, setoşi de furtună.

Mă privi o clipă mut, mai bine zis mă trezi din încordarea mea fărâmițată şi mă sili să-mi adun puterile şi să-mi supun mişcările şi țelurile într-o singură voință, *a lui,* vladnică, răzbunătoare.

— Trebuie să ajungem în tabără până la strigarea străjii a doua! Căpitanii să nu sune din corn decât la

palisade. Boier Stepane, treci o clipă alături de mine, să ne arăți drumu' spre corturile Sultanului. Le-ai însemnat în minte, nădăjduiesc.

— Nici nu-i deloc greu. Dar să ştii, Măria Ta, că Mahomed obişnuieşte să-şi tot schimbe sandgeacurile şi corturile cu beglerbeii şi comandanții săi. Şi apoi, pe întuneric, nici nu le poți deosebi prea bine însemnele.

— O să ne aprindem tortele când vom ajunge în tabăra lor, zise Vlad, întorcând capul spre oştenii ce veniseră aproape de noi. Cât mai multe făclii. Zece mii de făclii. Auziți? Fiecare om - o lumină! Să creadă turcii c-a venit ziua Judecății lor de Apoi.

Şi în timp ce vitejii noştri râdeau scăzut şi plescăiau din limbă îndemnându-şi caii, Domnul îmi strecură sarcastic:

— Mi-aş putea aprinde torța de-a dreptul de la barba ta boier Turcule... Ce dracu i-ai făcut, luceşte ca o coadă de stea. Vezi, nu cumva să le lumineze turcilor de departe...

14

„De acolo am pornit în Ţara Românească pe urma lui Dracul. Iar fratele lui mergea înaintea noastră. Totuşi ne cuprinsese o spaimă mare, deşi Voievodul român avea o oaste mică şi peste tot eram cu mare grijă şi ne îngropam în fiecare noapte în şanţuri, totuşi nu puteam fi siguri. Ne-au lovit într-o noapte, încât au omorât oameni, cai, cămile, au omorât o sută de mii de turci. Când toţi turcii fugind din faţa lor au venit la noi, la ieniceri, ienicerii i-au alungat de la dânşii şi-i ucideau, ca să nu fie cotropiţi de dânşii, aşa încât au făcut mare pagubă Sultanului.

Iar după aceea, a doua zi, au prins câteva sute de români şi Sultanul a poruncit ca pe toţi să-i taie în două."

CONSTANTIN MIHAILOVICI DE OSTROVIŢA
Din „Amintirile ienicerului sârb" sau „Cronica turcească a lui CONSTANTIN DIN OSTROVIŢA"[16].

Codre;

În noaptea atacului împotriva lui Mahomed, atac ce avea să rămână de pomină, totul a curs neînchipuit de neaşteptat şi iute: iureşul nostru al românilor, norii pe cer, timpul, pâlpâirile torţelor, soarta mea şi a lui Vlad- Vodă, şi a ţării întregi...

Înainte de a ne aprinde făcliile ne oprisem să chibzuim din ce parte să-i lovim pe turci... Chiar atunci, pe dâmb, ne întâlnisem cu boier Harefta, tare sluţit de barba lui roşie, văpsită înadins şi de care Domnul şi ceilalţi toţi făcuseră haz. Dar şi jupan Harefta nu se lăsase mai prejos. Râdea şi se tot crucea, minunându-se la rându-i

de straiele noastre turceşti, zicând că Vlad Voievodul străluceşte ca soarele în mătăsăriile de Stambul, iară noi, căpitanii domneşti, suntem mai mândri decât luceferii or decât beii Rumeliei, înşiruiți în alai de vânătoare sau de nuntă, pe şleaul Adrianopolului. Şi că Mahomed, slăvitul, se va uimi fără îndoială, când ne-o vedea la față şi când l-om întreba de viață. Apoi, lăsând de o parte prefăcuta uimire, îl lăudase pe Domn pentru neînchipuit de cutezătoarea lui strategie şi-i arătase locurile mai bune de pătruns.

— Acolo e bine să-i lovim, zisese către Vlad. În vâlcea adastă ienicerii cei mulți, apărați de scuturi. Gândesc că-i mai bine să le cădem turcilor în coastă. Acolo, spre luncă, unde şi-au aşezat anatolienii corturile. În spatele lor e piața, apoi cămilele cu arme, bagajele, caii, chervanele cu zaherea, şi ăilalți pedestraşi.

Țepeş s-a gândit o clipă, a mârâit ceva, un fel de râs scurt, pe urmă s-a întors în şa şi, cu glas şuierat, a repezit câteva porunci: .

— Căpitanii - în şir, după mine, la năvală! Corbac, cu un pâlc mare de-al său, va merge cu boier Stepan Turcu la atacul pieții. Luați cai cât mai mulți. Şi turci vii, dacă e timp. Puneți-i în căruțe, pe cai, oricum. Buciumaşii, ajunşi în tabără vor suna din corn *numai* o dată. Acolo vom aprinde şi torțele. Vom lupta până spre zori. Es-timp beliți cât mai mulți duşmani. Năboiți-i cu sabia. Săturați-i de sânge. Să se cutremure şi să nu mai calce pe aici. Vă-ntoarceți numai când auziți semnalul meu. Ştiți, cornul!... În două suflări. Şi acu, haideți!

Ridică dreapta şi făcu un semn cu sabia lui încovoiată, sclipitoare. Atât. Niciun strigăt nu se mai auzi. Nici măcar o şoaptă. Doar galopul. Galopul tuturor. Galopul care suna adânc, răscolitor, ca o

singură inimă, vânzolită de ură, înnebunită de aşteptare.

Scurt timp, Voievodul goni lângă mine. Îi auzeam respirația, îi simțeam încordarea; marginile mantiei sale de seraschier fâlfâiau şi băteau uşor coapsa şi-apoi gâtul lui Nour, neliniştindu-l. Pe urmă, calul lui Țepeş se smuci cu un nechezat lung şi ne-o luă tuturor înainte. Una cu fugarul său furtunos, înaintea oştilor, Vlad despica noaptea, purtându-ne pe noi, ceilalți, după săgetătoarea şi împătimata lui voință; mi se păru din nou - ca altă dată, când îl văzusem avântându-se în lupte - că văzduhul se rumpe în jurul său, se roteşte biciuit, şi i se agață de umeri, dobândind el însuşi greutatea supraomenească a marilor mânii drepte, răzbunătoare, dezlănțuite.

Câmpia şi timpul deveniră, la rându-le, însuşiri strivitor de grele şi vii ale unui fapt trăit de noi, lunecător desigur, dar ce avea să-ncremenească *mâine* în legendă şi cronică. Simțeam asta, şi nu numai eu, cred că mulți, aproape toți voinicii noştri. În timp ce goneam spre bătălie, simțeam că *noaptea aceea* conține ceva tulburător în goana ei şi-a noastră, în trecerea ei şi-a noastră. Se umplea nevăzut, şi totuşi parcă pipăibil, de gesturi, nădejdi şi dăruiri, de-o uriaşă sforțare de a dăltui prin voință şi dârză-nfruntare a morții ceva neştiut încă, frumos, bărbătesc. Însuşi *Viitorul...*

Ceea ce s-a petrecut apoi mi-a rămas scris în cuget într-un vălmăşag de repezi umbre şi lumini, de înfiorări şi chiote cumplite, în acel văl potopitor al năvalei, prin curgerea căruia nu l-am mai zărit pe Voievod decât de departe, şi fugar, din locul pieții unde eu şi cetaşii mei, laolaltă cu cei ai lui Bode spârcuiam cu înverşunare rândurile de anatolieni. Turcii, încă nedezmeticiți, se-nghesuiseră între cămilele şi catârii înspăimântați şi harabalele aprinse de ai noştri, neînțelegând la început cine îi loveşte, din ce parte, dincotro sună cornul şi de ce zboară printre corturi călăreți cu torțe fumegânde. Îngroziți şi buimaci, se tăiară între ei până ce la întărituri - în inima taberei - răsună o tobulhanea şi un strigăt mânios „Allah Kerim", urmat de tobe multe, porunci, şi de zbieretele ascuțite ale comandanților: „Ghiaurii... Ghiaurii!"

Nu vedeam altceva în jurul meu, prin praful stârnit de frământarea dobitoacelor îngrozite şi prin fumul gros al sacilor aprinşi, decât oameni fugind, obraze înfricoşate, întoarse, ochi bulbucați în găvane, căruțe răsturnate, catâri însângerați, bărbi însângerate, iatagane, scuturi, din nou iatagane, flăcări şi fum... Până la ziuă eu şi

Harefta am pus foc cu mâna noastră la patru harabale încărcate cu grâu şi orez, am dezlegat caii din ceairul anatolienilor şi abia am avut vreme să văd încleştarea cealaltă, a călăreților domneşti ai lui Vlad, cu oamenii vizirilor Mahmud şi Isaac, ce luptau strâns, să nu-i lase pe-ai noştri spre corturile Sultanului.

...Au pălit stelele către zori, cornul lui Țepeş a sunat desturnarea şi, tot aşa de iute şi neauzit cum ne-am implântat în tabăra turcilor, ne-am tras atunci din luptă şi-am gonit îndărăt peste o mirişte leşioasă, udă de rouă, către pădure. În fruntea vitejilor zbura Țepeş cu călăreții săi; în mijloc, încleştați şi îmbulziți între arcaşii de țară, prinşii - pe cai, în căruțe, de-a valma - iar în coada alaiului, lefegii de Curte, plăieşii lui Corbac şi-ai mei, şi steagurile de Argeş, Câmpulung şi Târgovişte.

Pe urma călăreților târgovişteni s-au luat cei mai buni spahii din tiumenul lui Ali Beg Mihaloglu. Caii lor, odihniți(ne-au ajuns din fugă, şi-a mai fost acolo, în câmpie, o luptă cruntă. O mie de români au fost încercuiți şi târâți în tabăra Sultanului. Am aflat că au fost legați de butuci şi tăiați în două cu fierăstraiele sau iataganele.

Dar Vlad făcuse, poate, de o sută de ori mai mare pagubă în armia turcilor. (Acu, de curând, anul trecut, am stat de vorbă la Buda cu un *murtagiu*[1], sârb de neam, pe nume Constantin Mihailovici din Ostrovița. Acesta mersese cu ienicerii lui Mahomed împotriva lui Țepeş, în acea vară de pomină. Sârbul fugise apoi de la otomani, la unguri, apoi la poloni, şi se afla în trecere la Curtea lui Mattia Craiul anul trecut. De multe ori povestea lupta aceea dintre români şi turci. Se zice că ar fi însemnat-o într-o cronică a sa. Şi că acolo ar fi scris

1 Murtagiu (în limba turcă) - turc trecut la creştinism, (n.a.)

câți turci au pierit atunci, noaptea. Vreo zece-douăzeci de mii, spunea el. Deşi am fost şi eu de față, numărul nu-l ştiu lămurit; poate că nici nu are însemnătate câți pieriseră; ce pot spune e că i-am văzut pe turci îngroziți, plini de spaimă neumană, tragică, şi în acea noapte, şi în cea următoare atacului.)

După luptă, ne trăsesem în codrii Târgovişteі, pe cărări cunoscute numai de noi, oamenii locului. Aci, într-un stejăriş cu deschidere spre mlaştinile din marginea Cetății, ne-am încherbat în pripă o tabără de refacere, aşteptând ca sutaşii domneşti să numere prinşii, şi caii, şi prăzile, iar doftorii să oblojească arsurile şi tăieturile voinicilor noştri. Răzlăbit de nesomn, am dormit toată ziua de 17 cireşar. Către seară l-am deşteptat pe Harefta, fiindcă ştia tot şartul turcesc şi graiurile lor, şi-i cunoştea pe mulți dintre osmanlâi. Se trezise buimac şi-mi păruse *atunci* mai bătrân decât azi... Câți ani să fi avut *atunci,* boier Harefta? Vreo patruzeci şi ceva... dar mi se păruse sfârşit. Deşi încă vârtos la trup, avea mişcări încetinite şi o somnolență în priviri, de parcă era sfârşit... Eram şi eu, nu-i vorbă, destul de tinerel, de-abia trecusem de 24 de primăveri, mă făcuse Vlad Vodă boier, mai an, îmi luasem jupâniță pe Brânduşa lu' popa David ot Corbi şi mă țineam tare fudul, crezându-mă bărbat copt, trecut prin ciur şi dârmon, cap de familie, cu toate că n-aveam încă urmaşi şi tata mai zbiera uneori şi pe atunci la mine, fără să-i pese că sunt vătaf în oaste şi port pe trup patru crestături de sabie duşmană.

Tata rămăsese pentru mine fără o vârstă anume, doar *tată.* Pe jupan Harefta îl văzusem la prima noastră întâlnire arătos ca un bărbat adevărat, în floarea tinereții. Şi acum e falnic - un oştean călit şi totuşi

verde. Atunci, în bătălia cu Mahomed, când îl sculasem din somn ca să-i ia la întrebări pe prinşi - al naibii fapt - mi se păruse însă tare bătrân... Îi spusesem:

— Boierule, să trecem să-i vedem pe prinşii mai de seamă. De la unii, ai mai putea scoate nişte veşti. Sunt vreo cincisprezece din Stambul, bei sau muhzur-agale, dracu să-i ştie, într-un cort, lângă străji. Hai cu mine, e porunca lui Vodă, domita eşti tălmaci, e meseria dumitale să-i descoşi din fir în păr înainte de a-i da pe mâna gâzilor.

M-am dus şi eu cu Harefta, şi am stat de față la cercetări. Vreo cinci turcomani s-au purtat cu mândrie; murmurau că nu pot spune nimic despre socotelile Sultanului şi că aşteaptă cu credință să treacă, *dincolo,* în raiul lui Allah, sub umbra steagului martirilor lor din Kerbela... Ceilalți au spus tot ce ştiau; se tânguiau şi urlau ca nişte nemernici, tremurau ca iepurii, bâiguiau făgăduieli bezmetice şi rugăciuni, doar-doar *să scape, să se răscumpere,* nu cumva să-i tragă în țeapă Vlad-Vodă.

Am băgat de seamă că jupan Harefta lasă înadins la urmă pe unul dintre turci. Acela zăcea cu fața la pământ, cu mâinile la spate, în lanțuri. I-am poruncit să se întoarcă; nici nu s-a clintit. Nici Harefta nu s-a grăbit să-l mişte să-i vedem fața. Oşteanul pus de pază la cort a făcut el trebuşoara asta. L-a întors. Cu toții l-am văzut pe turc - un bătrân mândru, smolit la față, după port era nobil - privirile le avea rătăcite aiurea, tulburi, părea foarte bolnav.

Jupan Harefta şi-a înăbuşit o tresărire. A spus repede către strajă:

Pe bătrânul acesta îl cunosc. A fost cândva martoloz al lui Vlad Dracul. Îl iau asupră-mi..

— Şi nu-l mai cercetezi, boierule? s-a mirat târgoviş-

teanul ce se afla de strajă, rânjind într-un fel necuviincios...

— Nu acum. Mai târziu. Vedeți doar că e bolnav, s-a încruntat boier Stepan. Du-te la Voievod şi anunță-l că vin îndată să-i ştiricesc ce-au spus limbile păgâne...

Straja a plecat cu ceilalți prinşi - să-i dea pe mâna gâzilor.

Când a rămas numai cu mine, Harefta mi-a şoptit tulburat:

— Boier Codre... bătrânul acesta e beiul Torgud. E un cronicar de vază din neamul lui Bedreddin şi... mi-a fost stăpân cândva, dar s-a purtat ca un părinte cu mine... Aş vrea să-l fac scăpat... Tot va muri... Ajută-mă, e lucru drept ce-ți cer.

— Cum să te ajut? m-am mirat de jalea ce i se citea în ochi şi-n glas. Ştii şi domnia ta că numărul prinşilor e însemnat pe catastif, l-au văzut şi alții, iar târgovişteanul e om nou, nu te prea iubeşte. Doar Vodă de-o vrea... însă e nebunie curată, să crezi c-o să-ți dăruiască viața beiului. Şi-apoi... tot zici că va muri.

— O să-l rog pe Domn...

Am ridicat din umeri şi m-am aplecat asupra bătrânului cronicar, căutându-i în sân după niscai acte sau arme. N-avea. S-a trezit şi-a murmurat ceva nedesluşit în persană.

— Ce zice?

— Că are multe a-mi povesti - a clătinat din cap Harefta. Şi că Allah m-a trimis să-l scap.

— Să pregătesc o faclă?

— Nu-i trebuință. Dă-mi doar un pergament. Să însemn ce-mi va spune.

— Zi-i să grăiască mai rar, pe turceşte, l-am îndemnat O să scriu eu, pe româneşte, ce-o povesti el. Ştii că pot

înțelege câte ceva din limba lor, deşi o stâlcesc groaznic când vreau să vorbesc.

— Fie, a oftat jupan Harefta şi s-a aşezat pe pământ lângă bătrânul turc.

— Spune ceva, mi lala. Căpitanul acesta aşteaptă să vorbeşti. Începe cum vrei - dar grăbeşte-te. Soarta ta atârnă de asta.

— Ce să spun, Harefta?

— Ce au de gând turcii şi câți au rămas în tabără.

— Jumătate din câți erau, murmură beiul. Şi ce-au de gând, ştiți şi voi: Vor să-l înscăuneze pe celălalt fiu al lui Vlad, pe frumosul tovarăş de vânătoare şi petrecere al lui Mahomed, pe Radu-bei. Ieri noapte, înainte de a fi fost eu lovit de-un vlah de-al vostru şi aburcat apoi pe-un cal, ieri, când m-am trezit la sunetele cornului nostru de luptă, mi-a spus defterdarul doi, cel de Stambul, că Ali Beg Mihailoglu s-a dus la Sultan să ceară dezlegarea de a-şi ridica oamenii la luptă.

— Şi altceva? Ceva însemnat?

Cronicarul ridicase din umeri, încet:

— Sunt doar defterdar de rangul trei. Sfatul de război nu se ține cu noi.

Tăcu şi gemu uşor.

— Şi?

— Ah, se văitase turcul, mă simt slăbit. E adevărat că Vladoglu nu-i iartă niciodată pe prinşi? Aşa se zice pe la noi în tabără. Se zice că-i trage pe toți în țeapă.

— Şi? Ce-a mai grăit Mahomed? l-a îndemnat Harefta, brusc mohorât.

— Nimic despre următorul său plan de bătălie, murmurase liniştit beiul. Povestea Ali Beg că l-a găsit pe Sultan mai mult uimit decât furios, după prima clipă de dezmeticeală. Nu-i venea să creadă că lui Vladoglu al

vostru îi trecuse prin cap să-şi îmbrace oştenii în haine otomane şi să vină să isce hugium noaptea într-o tabără mare ca a noastră, doar cu călăreții săi - vreo şapte sau zece mii – ştii tu mai bine câți. Zicea mereu că Radu e un nevolnic pe lângă frate-său, Kaziklu-Vodă. Au auzit mai mulți, şi Ali Beg Mihailoglu, şi Neşri, cronicarul cel tânăr, şi alți cărturari şi bei din cort. A mai zis Sultanul că un bărbat ca Vlad ăsta, *care face astfel de isprăvi, ar fi vrednic de mai mult, şi că nu poate lua țara de la un Domn ce săvârşeşte lucruri aşa de mari şi mai presus de fire...* Totuşi el, padişahul, trebuie să meargă mai departe, ca nu cumva supuşii din Anatolia şi Rumelia să audă că vlahii sunt de neîmblânzit, deşi-s puțini, şi tunuri n-au, nici ienicerime, nici Profet nebiruit...

— Atât?

— Ce vrei mai mult din partea unui Gazihan care-a supus tot Imperiul creştin de Răsărit şi-a purtat, în doisprezece ani de când e stăpân sublim, douăsprezece războaie victorioase? se căznise să râdă amar Torgud. Spuneți-i asta Domnului vostru; nu-i linguşire din parte-mi, ci adevărul curat. Pasiunea mea de cronicar mă face să repet adevărul auzit, fără înfloriturі.

— Bine, a zis Harefta. Îi voi spune lui Țepeş. Îi voi spune şi despre tine.

Torgud suspină:

— Allah să te binecuvânteze, fiule. Aştept cu nădej-dea-n suflet. Sper să mai am câțiva ani de viețuit, să-mi termin şi poemul. Nici nu ştii ce poftă am să trăiesc, acum, când s-ar putea să mor din clipă-n clipă...

— O să-ncerc să te scap, mi lala, a oftat boier Stepan - şi a ieşit din cort, făcându-mi semn să-l urmez.

În vechiul Caravanserai ce-i spunem lume
Cu porţi prin care trec, pe rând, lumini şi brume
O mie de sultani cu-al lor alai au mas
Un scurt răstimp - şi au pierit ca-ntr-o genune..

OMAR KHAYYAM[17]

Harefta:

Uneori îl văd pe Torgud-bei *aevea*. Ca şi acum, în acest crug încet, pieritor, când trupul meu se află în barca asta neagră ce taie apele înghețate ale Snagovului, depărtându-mă de resturile omeneşti ale fostului meu Domn, şi când, totuşi, sufletul meu îl însoțeşte încă pe Vlad în trecutele lui întâmplări... Umbra Voievodului îmi răscoleşte din nou amintirile, îmi amestecă din nou greşelile mele cu multele, sângeroasele lui păcate, într-acelaşi hău întunecat, unde se plămădesc cețurile groase şi norii străvezii, stihiile şi albele ninsori diafane.

E frig. Vântul suflă. Călugării sparg ici-colo gheața cu toporişca şi trag din greu la lopeți împotriva vântului şi-a şuvoiului de dedesubt... Vom ajunge la țărm cu întârziere. Dincolo ne-aşteaptă oare trimişi de-ai lui Laiotă? Scăpa-vom cu bine?

Ninsoarea deasă îmi biciuieşte cu suflul ei înghețat fruntea, obrazul. E frig. Dar, dintre vălurile reci ce îneacă decindea, alunecă din nou acum spre mine - o *simt, o sorb, o văd,* - creşte şi mă-nvăluie din nou *aevea* acea noapte caldă, cumplită, cu iz înțepător de fum acru şi uneori grețos, cu pale de vânt ce mişcă încet, răsucit,

nioale, frunzele verzi de stejar şi arin, îngroşate cărnos şi nefiresc de limbile aspre ale focului pus de noi, în margine de tabără...

Trebuia să înțeleg *atunci,* după năvală, când m-am-înfățişat lui Țepeş, că nu venise clipa cea mai potrivită să-i cer îndurare pentru Torgud. *Dar nu mai aveam timp,* sutaşii forfoteau prin tabără, adunându-şi oamenii, răniții noştri cereau apă şi cai, prinşii urlau şi strigau tânguitoarele lor rugi către Allah, lefegiii pregătiseră numărul de țepe noi, cioplite iute în cursul nopții din trunchiuri - drepte şi tinere...

Am trecut printre oşteni, şi l-am găsit pe Domn stând în cort, la o măsuță pe care se afla o hârtie cu însemnări, cu ochii pironiți în gol şi obrazul înlemnit de mânia aceea neagră, încă nepotolită, demult ştiută de mine.

Am pus un genunchi pe prag şi i-am urat sănătate.

Şi-a întors deodată privirea verde, lărgită de-o atenție lăuntrică, tristă parcă, şi-a mârâit mahmur:

— Hai, Barbă Roşie, ştiriceşte-ți novitalele.

I-am citit mărturiile luate de la muhzur-agalele prinse, şi-apoi i-am povestit de Torgud şi de Mahomed.

L-a înveselit grozav părerea Sultanului despre el; dar l-a înveselit, otrăvindu-l din nou cu ura aceea clocotitoare ce i-o purta necurmat, din tinerețe. Chipul colțuros şi încordat i se schimbase, schimonosindu-se într-un hohot neaşteptat; în clipirile verzi fulgera o bucurie rea şi nesățioasă.

Trupul ostenit i se scutura de râs - de fapt i se destin-dea în acel tremur de furie şi dor de răzbunare, cu care mă obişnuisem alte dăți, la Edirne. M-am înfiorat, tălmăcind din frazele, scrâşnite amenințător împotriva lui Mahomed, din lucida şi neîndurata patimă dreaptă

ce suna sub veselia strepezită, o sentință cumplită şi pentru mai puțin vinovatul Torgud-bei.

— Să poftească marele Gazihan, Mahomed il Fatih, rânjea Țepeş. Noi îl aşteptăm cum se cuvine. Va vedea ce bărbat destoinic are Kara-Iflak. Va vedea şi se va minuna, nădăjduiesc din toată inima că va avea de ce să se minuneze; mai mult decât a făcut-o până ieri. Să vină, să intre în Cetatea Târgovişteі, hohotea Voievodul, noi îl aşteptăm cu porțile larg deschise, cu inimile mulțumite. Îl vor întâmpina în drum soitarii lui de achângii, şi paşalele sale vrednice, şi oştenii lui iubiți, legănându-se în dulapuri înalte, ca să se bucure *de-acolo* de priveliştea munților de pilaf ai lui Allah şi de salutul muezinilor. Să vină Mahomed, să poftească; am făcut o grădină anume pentru el lângă cetate, cu florimii, de toate culorile turbanelor, cu pomii plini de roade, pe care merită să le guste cel ce ne calcă hotarele...

Am cutezat să-i cer să-şi stâmpere mânia şi să se gândească la Dumnezeu.

Eram şi eu buimac, obosit, n-am ales clipa cea mai bună pentru a-i cere viața lui Torgud. Uitasem cum să-l iau pe Vlad, uitasem, sau credeam că e acelaşi ca la Edirne, când îi puteam spune tot ce gândesc.

După ce a râs din nou, lung şi înfricoşător, după ce mi-a spus că mă iartă totuşi şi că nu-şi uită jurământul făcut în temniță la Egrigöz, a urmat mai scăzut dar tot înveselit:

— Nu-ți pot împlini această plăcere, boier Turcule, nu-ți dau pe Torgud. Crede-mă. Nu e drept.

— Torgud-bei a arătat prietenie şi credință tatălui tău domnesc. Răposatul vel-boier Voicu ot Câmpulung îl avea scris în catastiful martolozilor săi. E drept să fie de aceea iertat, deşi e de neam vrăjmaş. Ce-ar zice ăilalți

martolozi ai noştri, de peste olaturi, dac-ar afla?

E trecut în catastifele secrete ale logofătului nostru de Argeş, ca şi tine, ca Mitri şi ceilalți?

— Nu, stăpâne, am murmurat. În ultimii zece-cinci-sprezece ani, beiul n-a mai jucat jocul nostru cu moartea. Dar nu ne era duşman, dimpotrivă.

— Ia seama ce besăduieşti, boier Stepane! strecurase printre dinți Țepeş. Se vede că străinătățile te-au făcut să uiți că *oricine,* os de Basarab de-ar fi acela, nu turc ca beiul tău, *oricine,* îți zic, îndrăzneşte să calce pământul țărişoarei mele cu arme în mâini şi viclenie în inimă, ne e duşman de moarte! Înțelege !

— Torgud n-avea arme la el. Numai condei şi călimări, am murmurat, căpățânos. Mă pun chezaş pentru el. Nu ne era duşman,

— Hm, zâmbise întunecat Voievodul, coborând vocea şi jucându-se cu o spadă. S-ar putea să grăieşti adevărul...

— Jur, Măria Ta.

— Bine, fie! Nu ne vom purta atunci cu beiul tău ca şi c-un duşman de rând, spuse el sumbru. De aceea, îți las ție, boier Stepane, toată cinstea de a-l omorî. Alege însuți ce moarte-i vei da, de vrei să i-o înlăturăm, cu milostea noastră multă, pe cea obişnuită... o ştii...

— Măria Ta...

Mă întrerupsese iarăşi, cu privirea bănuitoare şi din nou încărcată de-o tristețe ciudată:

— Înțelege, Stepane. Nu pot să cruț un bei. Îmi ceri prea mult. Mai curând un rob aş fi putut ierta. Dar un bei, nu! Judecă însuți: Dacă mâine, când Mahomed va intra în Târgovişte, pe cealaltă parte a pădurii, şi nu va număra cât mai mulți seraschieri şi prinți d-ăştia de-ai săi, printre turcii din țepe, n-o să-l bântuie niciun fior de

adevărată groază... şi vreau să-l scuture bine...

Din nou se înveseli şi şfichiui cu vorbele prin văzduh:

— Sultanul, carele e un strateg luminat şi-un bun părinte pentru vasalii şi credincioşii lui, va şti să mă priceapă mai bine ca tine... Nu te uita în pământ, nu-ți feri gândurile de mine... ziceai doară *acolo, la Edirne,* că trebuie să învăț şi de la Mahomed Celebi... Şi că între lupi trebuie să urli ca lupii... Pe-atunci ziceai că tânărul Sultan citea Strategikonul şi dormea cu Plutarch la căpătâi. Să-şi amintească *aci,* că şi eu, ca şi marele Alexandru pe care şi l-a ales de izvod, ştiu a aduce jertfe zeiței *Groaza...*

Văzându-l înclinat să-şi amintească de trecut, chiar dacă o făcea cu sumbra lui ironie, m-am încumetat să încerc încă o dată.

Mărite Vlad, ai tot dreptul să fii furios pe Mahomed şi să-i dai o pildă de ceea ce poate mânia ta de leu. Dar un bei mai mult sau mai puțin, printre alții, nu înseamnă mare lucru. Numărul căpeteniilor trase în țeapă îl va îngândura orişicum pe Mahomed. Dă-mi-l mie pe cronicar... Fii mărinimos *cu mine,* nu cu acest bătrân. Merit şi eu ca pradă de război măcar un rob nobil...

Țepeş scrâşnise din dinți şi se aşezase din nou la măsuța lui. Cu mâinile tremurânde, boțise într-o clipă hârtia desfăşurată dinainte-i, apoi se căznise să-şi stăpânească supărarea şi-mi grăise uscat, privind peste mine, cu ochii goliți de orice expresie:

— Ai îmbătrânit, Stepane... Virtutea ți s-a înmuiat, inima ta a devenit *inimă de muiere...* Pleacă. Lipseşte dinainte-mi! Şi fă ce ți-a poruncit Domnul şi Voievodul tău! De-abia *după asta,* să vii să-mi vorbeşti.

Luptând în darn să-mi domin zbaterea vuitoare a

sângelui ce izbea iute, ritmic, ca o limbă fluidă de clopot, sub tâmplele-mi asudate, m-am întors în cortul unde cronicarul zăcea legat şi lungit la pământ.

În timp ce-l dezlegam de lanțuri, n-am scos o vorbă. Nici el. A gemut doar, când s-a putut întoarce pe-o coastă, şi-a prins să-şi mişte câte puțin membrele amorțite. În primele clipe n-a îndrăznit să mă privească ori să mă întrebe. Aştepta. Spera.

Am tăcut mai departe, mâhnit şi neputincios.

Pe urmă, n-a mai fost nevoie de cuvinte. În tăcerea mea, încărcată de tunetul încă nerostit al osândei lui Vlad, beiul citi cu limpezime răspunsul.

Se strădui să se ridice în picioare. Izbuti anevoie să se țină drept, apoi trebui să-l sprijin eu însumi, ca să nu cadă.

— De ce n-ai rămas *acolo,* în Anatolia? De ce-ai venit aici? m-am răstit deodată la el, cu glas răguşit şi furie zadarnică.

Mi-a pus mâinile pe umeri (se sprijinea astfel de mine sa nu se clatine) şi mi-a privit lung fața răvăşită, apoi a râs încetişor, cum ştia el să râdă - numai că, prin lucida sa desprindere de clipa trăită, se strecura limpede renunțarea deplină, simțul amar şi ultim al deşertăciunii depline.

— Diavolul vostru de Vlad iubeşte libertatea chiar şi pentru potrivnici, nu-i aşa? E poate mai bine că nu voi fi rob, ci mort. Deşi, Harefta, tare-aş fi vrut să văd, dintr-o zănatecă dorință *de a afla totul,* până la capăt, *cum,* în ce fel te-ai fi purtat tu, fostul meu rob, ca stăpân al meu.

Îl scutură un fior, se stăpâni şi râse mai departe:

— Mi-ar fi plăcut să ştiu la ce trebi m-ai fi pus... Sunt bătrân... poate m-ai fi ținut ca pe-un caraghioz la moşia ta... or m-ai fi pus să-ți copiez ispisoace şi să-ți învăț

pruncii caligrafia arabă şi persană? Sau ce naiba?

Am simțit atunci cât de adâncă, cât de muşcătoare e mila aceea *muierească* a mea, pentru care mă batjocorise cu o clipă mai-nainte Țepeş. Privindu-l pe cronicar, mila îmi creştea în suflet din nou, rămuroasă, deasă şi înfiorată ca un tufiş fabulos, înfigându-şi rădăcinile prin străfundurile întunecate ale amintirilor mele, prin acele straturi uitate, de omeneşti datorii, până în mâlurile lunecoase ale neputinței şi resemnării, vârstate cu fluturii şi şerpii de lumină ai îndurării şi ruşinii.

— N-are rost să grăieşti astfel, mi lala... Dacă l-aş fi înduplecat pe Țepeş să-ți cruțe viața, te lăsam să pleci la Magnissa.

— Oare?... murmură Torgud, abătut deodată şi în silă, luându-şi mâinile de pe umerii mei şi sprijinindu-se de trunchiul din mijlocul cortului.

O, Doamne, cât de rău m-a durut lipsa lui de încredere! M-am pogrăznit de aceea într-o nelinişte mult vinovată, ca într-o vâltoare ce mă trăgea afund şi din care nici astăzi nu pot ieşi decât pe cuget cu mătasea nevăzută, otrăvită de ştimele tăcerii, din lacuri fără țărm...

Mă înecasem în mine însumi, în cercurile clare şi lacome ale unui iaz de vinovății nedorite, şi înțelegeam că mă voi socoti blestemat de-aci înainte, de nu-i voi lămuri *totul,* de nu-l voi întoarce din încredințarea sa falsă. L-am apucat de caftanul rupt, pătat de sânge şi sudori, şi l-am scuturat, ca ieşit din minți:

— Mă cunoşti doar... Priveşte-mă bine. Spune... Crezi c-aş fi un ticălos, un celuitor? Crezi că n-am cerşit cum se cuvine viața ta de la Voievodul meu? Crezi asta? Spune...

Ameţit, mă respinse şi murmură, privind în pământ:

— Lasă, Harefta...

Eu însă doream să vorbesc, să mă dezvinovăţesc, să-i arăt *neapărat,* măcar acum, în ultima noastră clipă, înainte de a ne despărţi aşa cum a trebuit să se întâmple acolo - urât şi tulbure, în noaptea sufocantă, înfiorată de gemetele celorlalţi prinşi - voiam să-i spun că ţin la el, că s-a înşelat dacă socoate altfel, că sunt om, deşi împrejurările ne făcuseră vrăjmaşi, altădată, şi chiar atunci...

— Mi lala, n-am uitat, nu voi uita ce-ai făcut dănăoară pentru mine..., la Amasia, la Edirne, de atâtea ori... Crede-mă. Nu sunt vinovat, jur... Dar spune, recunoaşte, *tu* m-ai fi putut scăpa de moarte, dacă *eu* aş fi fost prins de Mahomed? Am auzit că pe toţi cei o mie de vlahi prinşi de Ali Beg Mihailoglu i-a despicat în două.

Cronicarul ridică din umeri şi tăcu. Am dat de-o parte pătura ce închidea cortul

— Priveşte.

Afară, în înserarea ce se lăsase, oamenii noştri, tologiţi prin iarbă, ori pe câte o cergă, în jurul focurilor aproape stinse, îşi legau rănile ori îşi cercetau cucura şi coasele. Ungurenii, care-i slujeau Domnului de gardă straşnică şi călăi neiertători, stăteau mai departe, în pădurice, şi terminau de cioplit cu barda ramurile acelor arbori subţiri şi drepţi, gătindu-i pentru înfricoşatul judeţ al lui Ţepeş.

Una din străji, nu ştiu nici azi cine, poate tot acel târgovişţean, se apropie de cortul meu şi rânji cu nemilă spre bei.

— Boier Stepane, ce tot trăncăneşti cu stârvul ăsta viu? N-ai mai isprăvit cu...? Ori ţi s-a făcut de ţeapă şi

domitale? M-a trimis Vodă să văd...

Am tras la loc pătura fără să-i răspund. Aşadar, Ţepeş mă urmărea. Mă bănuia. Îşi pierduse încrederea şi în vechiul său slujitor... Cum de ajunsesem aci? Mi se făcu silă de mine, de el, de toate... M-am întors spre Torgud şi i-am întins în tăcere pumnalul meu cu hurmuze.

Cronicarul îl cântări în mâna lui albă, cu vine albastre de bătrân, şi murmură:

— Mulţumesc... Cu toate că aş fi dorit mai degrabă un juvăţ de mătase, cum se cuvine la turci unui nobil.

— Mi lala, n-am frânghie, bolborosii, tot mai mâhnit de ceea ce se întâmpla în jurul meu. Te rog să mă ierţi că n-am... Şi pentru *celelalte* toate ce vor urma, să mă ierţi.

Beiul îşi întorsese spre mine privirile-i rătăcite departe:

— Cât mai am de trăit?

— Până în zori. Când o păli luceafărul, începe înţeparea. Bine-ar fi să nu întârzii (şi-am urmat, răguşit iarăşi, în şoaptă). Aş fi vrut să te scap, crede-mă.

Torgud zâmbise stăpânindu-şi tremurul buzelor şi zisese, dintr-odată ciudat de împăcat cu-acel kismeth al său:

— Nu te mai frământa, învăţăcelule. Înţeleg că, în asemenea vremi, prietenia e ca luna intrată în eclipsă.

Furios, i-am întors spatele şi-am ieşit din cort. Îndată, chiar în acea clipă, am auzit un icnit şi-un geamăt lung şi ceva căzând greu la pământ.

...Am mai rămas un timp, nemişcat, în pragul cortului, vânzolit de gânduri avane, fără să-i văd pe cei care treceau sau se uitau la mine. Într-un târziu, l-am simţit pe Codre că mă ia de umăr şi mă împinge,

zicându-mi repede:

— Jupane, m-a trimis Voievodul să i te-aduc. Are nevoie de ştiința domitale. Dar, pentru Dumnezeu, vezi cum te porți şi ține-ți clonțu'! Nu cumva să te-apuci din nou de vreo predică de-a domitale... Vlad e furios ca Dunărea în revărsare. Adineaori a zburat cu mâna lui capul lui Toxaba! Şi a poruncit să fie înțepați încă doi boieri dâmbovițeni. I-a prins că s-au fost dat şi ei cu Radu cel Frumos. A aflat iar de vânzare de țară, de aceea e turbat de tot. Hai cu mine, şi cată să nu-l mânii...

...Ca să-l judec pe Vlad Vodă azi, la moartea lui, după cincisprezece ani de la acea întâmplare, mi-e greu, mi-e tare greu... Ar trebui să-mi rânduiesc în amintire toate câte-au fost, toate câte s-au amestecat şi vânzolit în viața mea şi-a lui, desigur cu mult înainte de bătălia năpraznică pierdută de Mahomed Nebiruitul, toate cele scuturate cu mult înainte ca fiul lui Vlad Dracul să fi devenit Domnul temut de osmanlâi, de saşii negustoraşi şi vicleni, de boierii vânzători de țară, precum şi de cei slabi de virtute dintr-ai săi...Noi ăilalți, vlahii de rând, țăranii setoşi de libertate, meşteşugarii dornici să se salte deasupra piedicilor puse de neguțătorii Braşovului, cât şi alții, mulți, gata să-şi apere cu ghioaga, cu sabia sau măcar cu bâta, pământul păstrat din moşneni, noi, ăilalți toți, eram cu Vlad pe atunci... În galopul mut şi orb al anilor topiți ca fulgii ninsorilor, abia pot să aleg, să pipăi cu mintea, să caut, să descopăr cum fusesem eu însumi pe-atunci, ce vină am avut, ce-a fost rău, tulbure sau bun în ființa mea... şi într-a lui, a lui Vlad.

Pe Țepeş nu-l pot înțelege de tot nici azi, deşi l-am cunoscut, se pare, mai bine decât mulți alții din preajma

sa, deşi îi ghiceam ades gândurile, deşi îi învățasem toanele, încăpățânările, cruzimile, tăcerile cu tâlc, răcnetele necugetate şi - mai ales, ceea ce nu ştiau să vadă alții - veselia aceea înghețată, dar dreaptă, pe care mă pricepeam să i-o stârnesc cu o frază-două şi să i-o folosesc până nu se pogrăznea îndărăt în dispreţul său muşcător şi fieros.

Ceva însă, ceva mai adânc decât toate câte se lăsau vremelnic dezvelite ochiului meu atent şi matur de curtean, ceva îmi scăpase necontenit, am simțit-o de la prima noastră întâlnire...

15

... „Iar boierii românilor scăpați de teama dușmanului,... au început să urzească lucrături dușmănoase pentru răpunerea lui Dragul, să se dea în lături de la slujba ostășească, să-i laude pe turci, să-i ponegrească isprăvile lui Dragul să declare că izbânda va ajunge odată mai dăunătoare pentru învingători decât pentru învinși, să susțină că ei nu-i pot avea pe turci de dușmani și să-și dea părerea că trebuie încheiată o alianță cu ei, chiar cu stabilirea unui tribut - în vreme ce Dragul, dimpotrivă, se străduia să-i îndemne să nu ceară pace de la învinși, ci să se apere cu armele (apărându-și) și toate ale lor și să-i convingă să trăiască în libertate și în sfârșit să afirme că nu va îngădui niciodată cât va trăi el ca Țara Românească să ajungă tributară turcilor. Și cum el stăruia în această părere, a fost măcelărit prin vicleșug de boieri și în locul lui a fost pus altul."

Din Epistola lui MICHAEL BOCIGNOLI-RAGUZANUL
- din 29 Iunie 1524[18]

Codre:

Aud, dincolo de lac, un nechezat înăbușit. Un cal..? Sau poate sunt mai mulți, cu boturile vârâte-n desagi, ca să nu-și dea de gol stăpânii... Sigur, sunt mai mulți. Ne-au luat urma. Malul, de pe partea cealaltă a mânăstirii, e și el înecat în viscol. Nu se vede de nicăieri vreo primejdie. Dar o simt. M-am nărăvit cu ea. O adulmec fără greș. Vine spre noi, prin văzduhul ăsta rece de Călindar, ca o jivină de Apocalips, nevăzută, necruțătoare... Moartea... Cu ghiare și suflare de foc... De câte ori oare, măiculuța mea, nu mi-a căzut pe la spate? De câte ori oare n-am dus-o în cârcă și nu mi-a

ars cu răsufletul ei fierbinte şi tăios ceafa şi cugetul? Eh, Moartea... O dată şi o dată o să mă muşte de gât sau de inimă şi o să mă soarbă ca o sălămâzdră lacomă, blestemata! Lua-o-ar dracu' de Moarte! O să mor şi n-o să se facă gaură-n cer... Cum zicea adineauri popa în stihirea lui pentru Vlad? *Cu duhurile drepților celor ce s-au săvârşit, odihneşte, Doamne, sufletele robilor.. încă ne rugăm pentru... pentru odihna şi iertarea... strămoşilor... a moşilor... a părinților...* Doamne, mie o să-mi procitească oare cineva troparul? Sau o să mă azvârle în lac ca pe-un buştean fără suflet?... O să-mi facă pomenile Brânduşa mea... Ce-o să mă mai plângă, sărăcuța... Amarnic o să plângă... Dar nu... nici n-o să creadă că sunt mort. Şi dacă voi fi mort, ea tot-viu o să mă creadă, proasta de ea!... Şi o să mă aştepte... un an, doi, doisprezece... O să vrea să creadă că Ursuloiul ei e viu şi după ce-or creşte copiii, şi după ce-o îmbătrâni ea însăşi... şi s-o găti de moarte... cândva... O să stea cu ochii în drum, ziua, oftând... Iar noaptea, noaptea o să mă aştepte, zvârcolindu-se sub țolul rece, dorindu-mă, plângându-mă... Veverița mea dragă... Cum se mai oțăra şi mai încrunta sprâncenele, iar ochii ei frumoşi sticleau ca la sălbăticiuni când îi spuneam în dodii că, de nu mă strânge bine-n brațe şi nu se lasă înfiorată toată, când vreau eu şi de câte ori îmi place, o să-mi aduc din Turchia câteva roabe, odalisce mai vrednice la pat decât la alte trebi... Că alea, ştiu - vezi bine - să prețuiască mângâierile... şi rău a făcut dacă s-a măritat cu un curvariu şi-un ursuloi ca mine... dar dacă aşa a fost soarta ei să mă iubească şi să mă ia, ce să facă?... Să se supună şi pace!... Şi ce bine-i părea că se supune... Şi n-ar mai fi vrut să plec de lângă ea, dimineața...

Of... dor mai îmi e, în clipa asta, de ea! Zău că are

dreptate Brânduşa... sunt un păgân şi-un Diavol, pesemne, dacă şi-n clipa asta de cumpănă, pe-un ger de trosnesc arborii în pădure, întors de la parastasul domnesc, pândit în coastă de pârdalnica de Moarte (lua-o-ar ciuma!) nu-mi vine să mă gândesc la lumea de dincolo şi să spun Crezul, ci-mi vine să mă gândesc la Brânduşa mea!... Ca atunci, în iarna bătăliei noastre cu Mahomed... pe zăpadă, lângă Dunăre... N-aş fi bănuit niciodată cum, dintre atâtea muieri şi fete la care am râvnit sau cu care m-am drăgostit în viaţa mea, o să mă poprească şi-o să mă ţină-n hăţ, pe mine, ditamai armăsarul şi nărăvaşul, o codană ce-mi trecea de-abia de umăr...

Aş fi putut să mă-nsor cu fata oricărui boier drăculesc... cu averi şi neamuri... da' pesemne pe Brânduşa am iubit-o cu adevărat, de m-am prostit ne mai vrând să ştiu de niciuna şi-am luat-o... Şi, martor mi-e Dumnezeu, n-am făcut rău, căci şi ea, sărăcuţa, mă iubeşte cu trup şi suflet, mai mult decât pe copiii noştri. Tremură şi-acum când o strâng la piept... şi...

Of!... dacă mor acum, aci, la Snagov, rău îmi pare că n-am parte s-o mai iau odată în braţe şi s-o mângâi... şi să-i spun cât mi-a fost de dragă... Că numai ea mi-a fost dragă... deşi, direpţ e a zice mă cam duceam în ultimii ani şi pe la altele... Dar cu alea, Doamne iartă-mă, muieri de tot soiul, iubirea era ca un foc de paie, iară cu Brânduşa mea a fost vatră fără moarte, flacără vie, lumină sfântă de soare...

O să mă iubească şi când n-oi mai fi viu, cu tot sufletul din ea, aşa cum numai mama şi ea m-au iubit. Şi mama, de-acolo de unde e, din cerurile zăvorâte, o să se roage Morţii în genunchi să mai mă păsuiască încă o dată, cum se ruga în copilăria mea când mă bolnăveam.

Iar de-oi muri, o să se roage amândouă să fiu iertat de Cel-de-Sus... Doamne, ce păgân sunt... că nici nu pot crede în Tine aşa cum se cuvine... fiindcă nici nu Te văd, nici nu Te aud, nici nu-mi dă prin minte cum eşti... şi de ce m-ai făcut pe mine aşa cum sunt: pieritor, netrebnic, pătimaş şi neajutorat, rău şi bun, crud şi milos, după toanele mele... sau ale Tale... Na! că iar vorbesc ca păgânii!... Socrul meu zicea că am învățat asemenea blestemății de vorbe din oaste sau chiar de la Domnul meu, carele nu prea avea statornicie de bun creştin, deşi (recunoştea şi popa) făcuse mânăstiri, dăduse danii la Sfântul Athos, ținea sfintele sărbători şi cinstea pe preoți...

Popa David al nostru nu-i ierta lui Vlad că asculta şi de mitropolit şi de papistaşii Craiului Mattia şi-ai Vlădicei de la Roma... şi că luase Doamnă catolică... Eh, ce ştia socru-meu de treburile Curților Domneşti din Buda şi Argeş!

Da' să-l fi auzit pe Vlad Vodă îndoindu-se chiar de Tatăl Ceresc, cum l-am auzit eu în zilele bătăliei cu Mahomed, acolo, în margine de Târgovişte... L-ar fi socotit, ca şi starețul ăsta din Snagov, un lepădat de dreapta credință...

Oare să fi fost aşa? N-aş putea băga mâna în foc că ştiu sau că am ştiut vreodată cu adevărat, după ce fel de pravili şi biserici se cârmuia Vlad... în afară de cele trebuincioase cârmuirii însăşi. Nici dacă avea sau nu deplină dreptate să-şi uite omeneştile lui îndatoriri pentru îndatoririle sale de Domn, *uns de Dumnezeu* preste noi toți şi peste toată Țara Românească...

Atunci, la leatul 6970, şi eu şi jupan Harefta îl auzisem mâniat până şi împotriva lui Dumnezeu... Mă trimisese Vlad să-l aduc pe jupan Turcu înaintea lui. Mi

se păruse *că-l bănuia* până şi pe acest bun slujitor al său de trădare... îmi amintesc totul... Cum îl chemase....

— Şi ce pofteşte de la mine? mă întrebase jupan Harefta, cam temător.

— Habar n-am. Dar orice ți-o porunci, supune-te, prietene, că nu-i de şagă cu Țepeş. Îl ştii doar.

— Fost-am eu vreodată altfel decât supus? a mormăit boier Stepan cu amărăciune, şi, pe drum până la cortul domnesc, îmi spusese ce avea pe inimă.

Poate că Vodă nu-i iertase cuvintele. Stepan Turcul se gândise şi el c-o mirare răzvrătită şi-nghețată că Vlad l-ar putea bănui cu *adevărat de viclenie* până şi pe el, robul şi prietenul său din tinerețe... Dar au fost oare măcar pe-atunci *prieteni,* ori numa' Domn şi slujitor, ca-n ultimii ani? Vlad îl răsplătise cu bani şi pământuri, îi întărise vechile ohabe de la taică-său, cnezul, e drept, dar în ultimii ani se îndepărtase mult de jupan Harefta, nu-i mai cerea sfatul, nu-l prea asculta de i-l da, nici nu-l oprise în țară când i-o ceruse fierbinte... îl folosea, atât... Pentru a înlătura din inimă acel ghimpe josnic şi otrăvit de îndoială, Harefta mi se spovedise şi aproape gâfâia nerăbdător şi plin de obidă, când am intrat amândoi în cortul domnesc.

Voievodul dicta ceva unui grămătic de-al său. Ne-a făcut doar semn să ne-apropiem şi să ne uităm peste un pergament făcut sul şi aşezat pe măsuță. Umbla de colo până colo încruntat, înnegrit de furie, dar glasul îi era calm, tăios, hotărât.

— Către mai marele plăieşilor. Să repeadă alergători iuți la Rucăr, Genune şi Prahova. Cu porunci de la noi, Io Vlad Voievod, ca plăieşii şi schilerii să cerceteze toate potecile şi să dea negreşit de urma fugitului Dragomir Udrişte, vel-boierul hainit. Să fie poprit a trece hotarul.

Să-l prindă viu şi să-l predea slugilor mele domneşti, Stan şi Colțea, prin care trimetem aceste cărți. Pune pecetea mică. Atât. Şi dă-mi ciorna scrisorii către Craiul Mattia s-o văd din nou.

Grămăticul i-o întinse. Înainte de a citi, Țepeş se întoarse obosit şi râse:

— Ce-mi stai ca o mireasă dusă la mânăstire, boier Turcule? Priveşte frumusețea de veste pe care am primit-o. Căzneşte-te s-o dezlegi... e pe păsăreşte; şi păsările, se zice, toate pier pe limba lor! Iar pe astea le vei face să ciripească adevărul.

Harefta desfăcu sulul. Cuprindea un răvaş trimis de Udrişte către Toxaba, vornicul. Îl citisem şi eu, dar nu-i dădusem de hac.

După nişte clare şi nevinovate binețe pe slavoneşte, cartea urma, cu aceeaşi scriere în unciale meşteşugite, însă pe româneşte:

„Şi să ştii că morunul nu mi-a plăcut de data asta. Ipac dau ştire că am mai cumpărat douăzeci şi opt de cai, nu puțini, cum credeai. Prețul e cel ştiut. Toamna e mai frumos la vie, ca vara. Ipac să ştii că perperii[1] *aceia ți-i va aduce Buză-de-iepure. Nu în Cireşar. Prin Măsălar, sau după. Strugurii vor fi buni, nădăjduiesc. Cu noi, la cules, va fi şi egumenul. Nu grăbi cumpărarea lânii de cămilă. Nici a mătăsăriei de Stambul. Se vor vinde la preț mai mic, după. Poate vine şi Corbul, dacă nu - avem ajutoare în cuibul său. Închinăciuni Voievodului tău şi-al meu. Leac împotriva ciumii, cenuşă şi rugăciunea noastră. Ipac sănătate - şi să ne vedem la nunta fratelui mic."*

Voievodul nu se uita la jupan Harefta care citea

1 Perper — monedă bizantină de aur care a circulat (bătută cu stemă proprie) şi în Ţările române, în sec. XIV—XV. (n.a.)

silabisind, ci la grămăticul său;

— Întocmeşte-mi zapisul prin care poruncesc să se ia de la Mihail Logofătul toate ocinile sale şi să fie împărtite lui Crăciun şi Ladislau, slugile mele domneşti. Trimite-l o dată cu poruncile către jude.

Harefta nu îndrăznea să-l întrerupă. Încreţise fruntea şi se silea să dezlege răvaşul; în parte nici nu mai era nevoie Mihail fusese prins, auziseră toţi. Toxaba era mort, Udrişte fugit, ceilalţi ascunşi.

Nu-i bine, se aspri vocea Voievodului. Nu-i bine.

— De ce, Măria Ta? zicea grămăticul, cu teamă. I-am scris Craiului după tot şartul, pe lătineşte. Să ştie Măria sa, încă o dată. Fiindcă sluga Măriei tale, grămăticul Radu, nu s-a întors de la Buda, din iarnă, aşa încât...

— Ştiu, ştiu - îl întrerupse nerăbdător Ţepeş, nu eşti vinovat... Nu înţeleg însă care să fie pricina că Farma nu vine cu răspunsul... şi nici oştile cu Craiul. Rescrie poslania, să adăugăm şi numărul turcilor ce vor fi înţepaţi acu în zori. Şi prăzile de ieri noapte, din tabără.

Scrie-i Craiului cât mai limpede. Şi de-abia pe urmă întreabă-l de ajutoare. Şi nu uita, închinăciunile mele pentru ruda sa, contesa. E foarte însemnat asta. Trebuie să înţeleagă marele Huniade, aşa cum i-am scris şi în Făurar, din cetatea Giurgiului, că n-am părăsit gândurile de înrudire cu el. Trimite-i de aceea închinăciunile mele către prea nobila contesă. Să fie gata ciorna cea nouă, înainte de a pleca oastea noastră spre munţi. O vom trimite spre Braşov, cu Ladislau. Se-ncruntă apoi către jupan Harefta

— Hai, boier Turcule, acu să-ţi văd priceperea la păsărească. Desluşeşte-mi poslania ceea.

— Mărite Doamne, bănuiesc că „vreo doisprezece din cei douăzeci şi opt de *„cai”* se află şi pe izvodul cu boierii

închinați lui Radu. Ți i-am trimis prin Mitri Cabazul. „Morunul”, iartă-mă că-ți zic, e porecla pe care unii dintre boierii Dăneşti o dădeau nobilului tău tată, pe subt cumpăt, în scrisorile lor de acu’ douăzeci de ani... Pesemne, te numesc azi pe tine, tot astfel, iartă-mă că-ți zic.

— Te iert, mârâise Vlad. E limpede. Urmează... Ce-i cu lâna şi mătasea ceea?

— Poate că „lână” înseamnă beii din Anatolia - căci acolo se găseşte - şi atunci „mătăsăria de Stambul” ar fi vizirii din Rumelia. Am o bănuială că Buză-de-iepure e unul Cerchez, om al lui Mihail, fostul logofăt.

— Da, ai nemerit-o. Se află un vânzător cu numele Cerchez, întări Voievodul. L-au prins schilerii mei de Lovişte. Şi, din prag, strigă unei străji de-afară: Române, spune-i lui Ianoş, vătaful gâzilor mei, că poruncesc să-l aşeze pe Cerchez în rândul doi, crucea a patra de țepe, printre ăilalți vânzători de țară - să-l vază bine de tot frate-meu Radu şi cetele lui de celuitori, când or trece de Cetate. Rândul doi, crucea a patra... nu uita... Pe urmă, se răsuci din nou spre jupan Harefta.

— Mai departe... zi, cine-i ciuma... Toxaba, nemernicul, n-a recunoscut că poslania are un tâlc. M-am grăbit cu trunchierea lui. Eram plin de scârbă, văzându-l... Ar fi trebuit să mai aştept.

— Cred că Mahomed, Măria Ta, îmi amintesc că i-a spus Harefta. Iară „rugăciunea”, în termenii corespondenței vechi de Bizanț însemna „pact” sau „tratat”. Pesemne, încă nu-s înțeleşi hainiții să trimită închinarea către Sultan. Boierii ăia aşteaptă să duci tu lupta mai departe. Şi să vază dincotro bate vântul biruinței. Cât despre *Corb* pare-se c-ar fi Craiul, dar nu pricep ce înțelegeri pot avea jupanii vânduți turcilor cu

Regele Mattia, aliatul nostru.

— Mda... făcu Vlad, gânditor, nici eu nu înțeleg. Ce poate avea Mattia Crăişorul cu înşii?... Dacă nu cumva... dar nu, e cu neputință. Poate Corbul e altcineva, nu Huniade, altcineva, vreun boier din Corbii noştri, ce zici, s-ar putea?

— Unul dintre foştii credincioşi ai lui Albu...

— Unul dintre noii credincioşi ai lui Radu, urmă Voievodul, unul căruia îi arăt milă şi încredere, şi nu-l ştiu, nu l-am prins încă... poate unul din apropiații mei... *Corbul...* Îi ardeau privirile, ca la o beție sau boală. Scrâşni.:

— Poate unul ca voi...

Mi se făcuse atunci şi mie negru înaintea ochilor, mă îmbățoşasem simțind o mare deznădejde pe dinăuntru, un gust amar în gură; mă bucurasem când jupan Harefta rostise răspicat şi blând, ca şi cum ar fi dojenit un copilandru turbat:

— Măria Ta, ne ştim unul pe altul de atâția ani. Rogute să ne spui ce necaz cumplit îți ia văzul şi te face să nu deosebeşti pe ai tăi de duşmani?

Vlad ne privi lung, parcă fără să ne vadă, închizându-se mohorât în sine, cu ochii ațintiți aiurea, bulbucați, şi verdele privirii împânzit deodată de-o anume tristețe rece.

— În jurul meu e numai trădare... numai trădare...

Frică şi trădare... Ei, nemernicii de boieri, nu înțeleg că, de mă trădează pe mine, într-acest ceas greu pentru Țară, trădează mai mult decât un Domn căruia i-au jurat ascultare... Nemernicii! Câinii ! Ar vrea dumnealor, grozav ar vrea să-l alung totuşi pe Mahomed; asta aşteaptă, sunt dornici s-o vadă, însă *de departe,* din conacele lor tihnite şi ferecate, pe urmă vor sări cu toții

să mă muşte...

Am revenit la ceea ce mă atinsese drept în inimă:

— Eu însă nu! Aminteşte-ți, Doamne, fii drept! Totdeauna am fost cu tine. Şi eu, şi jupan Harefta, şi alții, mulți!

— Voi poate n-o să muşcați, mârâise Voievodul, şi iarăşi se întunecase, vădit scârbit din pricini grave şi dospite-n el de mai-nainte. Deşi azi, după năvală, când tu, boier Turcule, te-ai milogit ca o muiere pentru beiul tău, şi-aşa mort printre vii, erai alb la față, tremurai, şi ți-am citit în ochi...

Îşi curmă fraza, scuturã pletele şi hohoti cu veselia lui prefăcută şi chinuitoare, sub care pândea o nelinişte obscură, clătinată mereu, gata a se-nveşti mereu în forme neaşteptate.

— Tu încă, boier Turcule, nu m-ai trădat, ştiu, dar nici nu vrei să mă urmezi până la capăt. Mărturiseşte, hai, zi-i... Tu însuți socoți, ca şi duşmanii mei, că sunt Diavol, nu om! Mi-ai spus-o şi-n alte dăți, mai demult...

— Măria Ta... bâiguise fără frică, dar şi fără chef bătrânul oştean.

— Nu mă linguşi cu vreo sofisticărie de-a ta, mai bine taci! Dacă minți, mi te lepăd din milă pentru totdeauna... Crezi asta şi tu... că sunt crud ca un Diavol... Poate ai dreptate... Iar tu, jupane ot Corbi, tu ce crezi?

N-am ştiut ce să zic. Dealtfel, cunoşteam de mult plăcerea aceea stranie a lui Țepeş de a se cufunda în mânia sa lăuntrică. Înainte de a o face să irumpă, otrăvindu-se cu ea, încet şi feroce, mai întâi pre sine.

Am tăcut aşadar, şi eu şi Harefta, prevăzători. Voievodul a continuat, din ce în ce mai pătimaş, mai nelinişti, plimbându-se prin cort şi împestrițându-şi

şirul frazelor cu vorbe şi pilde filozoficeşti.

— Eu singur ştiu *de ce* trebuie să fiu neiertător, cumplit. Eu singur înțeleg pricina. Pot să vă lămuresc, pentru cugetele voastre mijlocii şi schilodite de frică, doar atât: că acu, în vremea noastră, sub trişteа noastră, în virtutea unui cârmuitor nu-i loc pentru milă. Mila poate veni abia după ce te simți slobod, puternic, deplin liber, de neînfrânt, aşa cum trebuie să te fi creat Dumnezeu, asemeni *Lui* adică. Dar, până mă voi simți deplin liber, mă văd silit de virtutea mea, văduvită estimp de unele din însuşirile atotputernice ale Părintelui meu Ceresc, să-i întăresc sublima lui voință - cum ar zice unii filosofi aristotelicieni sau eretici de-ai Islamului, aşişderi hrăniți cu logosurile vestitului stagirit - s-o întăresc prin întrupare naturală a ceea ce negăm c-ar fi Ființa Lui Eternă. Vezi dar, boier Turcule, şi tu, Codre ot Corbi, că eu mă străduiesc a împlini Legea şi țelul lui Dumnezeu cel de Sus, supunându-mă fidel cauzalității materiei din sfera noastră pământeană, unde *principiul divin* străbate foarte greu şi aproape de loc până jos, în mințile înguste, îndărătnice, viclene, ale boierilor sau turcilor pe care bine îi cunoşti şi tu, ca şi mine... De aceea, pentru a stăvili nerecunoştința, împilarea, răutatea duşmanilor de toate soiurile şi limbile (fie că-şi zic au nu creştini, fie că sunt au nu păgâni), eu unul mă simt pe acest colțişor de pământ, stăpânit din vremi străvechi de străbunii mei, un fel de răbojar al lui Dumnezeu, *aci*... Şi găsind prea multe crestături şi-nsângerări pe Țară, mă fac cu bucurie ciomag al Cerului ca să lovesc înzecit în duşmanii noştri... Numai fiindcă m-am simțit ciomag al Dreptății lui Dumnezeu ăl Sfânt am fost vladnic să curăț țara de furi, tâlhari şi ticăloşi... Numai cu sabia, cu parul

ascuțit şi cu zăbala în gură îi țin în frâu pe duşmanii mei dinăuntru; numai cu groaza îi pot îmblânzi pe cei din afară... Dar ce poți pricepe tu, Stepane, cu inima ta de muiere... şi tu, Codre, cu mintea ta de țăran bisericos. Vă e frică şi *să gândiți* ceva împotrivă-mi, *şi să-mi urmați gândul meu până la capăt...* Darmite să vă răzvrătiți împotriva sorții, a Cerului, a lui Dumnezeu... Vă e frică...

— Măria Ta, l-a înfruntat cu voce mâhnită şi nepăsare calpă din nou Harefta. Adu-ți aminte de câte ori mi-am jucat viața pentru tine, acolo, la turci. Şi tânărul meu prieten Codre, are pe trup şi în inimă semnele credinței pentru tine şi țară.

— Da, rânji Vlad, mai destins, şi v-am mulțumit pentru asta de fiece dată. Ați fost bărbați vrednici. Şi-acum sânteți. Într-un fel.... Frica voastră nu-mi place, tocmai fiindcă-i de alt soi, e de o sută de ori mai vinovată şi mai netrebnică în ochii mei. Vă e frică nu de judecata mea, de hotărârea mea, ci de *altele,* pe care le credeți rânduite *deasupra.* Tremurați. Tu, Harefta, tremuri barem ca o muiere netare, în sinea ta; ți-e frică de judecata beiului tău păgân, de judecata popilor, a bisericii, a unui Dumnezeu neiertător, aşa cum ți l-au vârât în cap călugării creştini şi filosofii tăi islamici. Rânji. Iar tu, Codre, te temi de un Dumnezeu mult mai rău decât răul din mine, căci el te condamnă pe veci să plăteşti nişte greşeli de-o clipă, pe care tot el ți le-a hărăzit prin jocul trişte tale de om. Cât priveşte *Răul...* Se poticni deodată şi tăcu, respirând adânc, ca şi cum ceva mai mult decât mânia îl sufoca.

Pe urmă îşi zăpristi mânia aceea grozavă şi obscură, o trase parcă în el, în nişte genuni fără zăbrele, şi rămase în picioare tăcut, încruntat, cu brațele încrucişate pe

piept, cu ochii holbați într-o tristețe lucidă şi vană, meditând poate în continuare la deznădejdile sale însingurate, la îndoielile sale profanatoare, răzvrătite, ori poate mult mai pe-aproape, la tocmirile viitoarei sale bătălii... Cine ştie...

L-am privit o vreme înlemniți, şi eu, şi jupan Harefta. Grămăticul, de care uitasem cu toții, şi-a revenit cel dintâi. A tuşit şi s-a aplecat harnic pe măsuța lui, silabisind cu voce tare scrisoarea cerută mai înainte de Domn.

Îi cercetam Voievodului meu obrazul colțuros şi gălbui, dur, de nepătruns; în asemenea clipe părea ieşit din crugul timpului nostru, având sentimentul că ființa *adevărată* a lui Vlad îmi scapă, trece dincolo de pătrunderea mea, dincolo de Bine şi Rău, şi lunecă departe de pădurea ciuntită de arbori, plină de tânguiri şi cumpliri de care el nu era străin, lunecă peste ele şi străbate țara, de la Dunăre până-n munte, încărcându-se el însuşi, *voit încărcându-se,* şi cu poverile nevăzute ale celor pristăviți aci, şi cu cele ale viilor ce vor muri pentru ea, tot într-aceste hotare... Gândeam tulburat c-aş putea să mă număr şi eu, *mâine,* printre morții aceia, când, deodată, Vlad se smulse din visarea lui rătăcită-n profunzimi cetluite doar în el însuşi şi, ca hăituit, reîncepu să umble prin cort, de colo până colo, ciocnindu-se de steagurile înfipte într-un colț, de măsuța grămăticului, de masa domnească cu hârțile rânduite deasupra. Se opri înaintea mea şi-a lui Harefta (stăteam nemişcați pe pragul cortului) şi zise încet, satisfăcut, c-o viclenie împăciuitoare:

— Boier Turcule, îți mai aminteşti *rubaiatul* acela persan, pe care mi-l procitiseşi demult, la Edirne? Spune-i-l şi lui Codre. E bine să-l audă şi el.

— Ce rubaiat? Al cui? se mirase domol jupan Harefta.

— Cel al preaînvățatului cărturar şi şahnamez al lui Malcic, sau Malic-Şah, aşa ceva... Un vers cu tâlc eretic...

— Scris de Abul Fath, fiul celui ce făcea corturi[1] ? De Omar Khayyam? Nu mai ştiu stihurile, Măria Ta.

Domnul rânji:

— Ciudat, boierule... Ai îmbătrânit sau înadins uiți..? Credeam că-ți plăcea foarte rubaiatul acela, în care preaînvățatul tău persan, cu limba şi duhul cutremurat de Orfeu, cum singur ziceai, îi scuipă Creatorului răzvrătirea sa păgână mlădiată în tristul viers divin...

Jupan Harefta a tăcut mai departe.

— Îmi pare rău că nu-ți mai aminteşti. Dar fiindcă totdeauna te-ai arătat simțitor la dulceața Orientului şi-a învățăturii persieneşti, o să-ți fac un hatâr. O să-ți amintesc eu versurile, zisese Țepeş şi cântase, puțin pe nas, în derâdere pe turceşte:

Când pentru mine-ai plămădit un trup din lut
Ştiai că patimilor greu voi da tribut.
De nu-s, Allah, de vină eu de-al meu păcat
De ce atunci pe drum drăcesc m-ai abătut?

Atenția lui Harefta se deşteptase deodată ca o rândunică-n zbor şi rămăsese în aer, până ce Vlad i-o săgetă cu neîndurare:

— Am o misie pentru tine, boier Turcule. De-aia te-am chemat, nu pentru stihuri dulci. Mâine, în zori, după ce trecem de Târgovişte, (Domnul râsese amar) vei întocmi sub dictare o scrisoare diplomaticească şi-un act în

1 E vorba de Abul Fath Omar Khayyam, marele poet şi matematician persan din veacul al XII-lea, creator al unor nemuritoare rubaiate (catrene), poezii de dragoste şi filozofice, (n.a)

turceşte sau arabă, sau în amândouă, cum vrei, către slăvitul Ibrahim-beg, marele han şi prinț al Karamaniei, duşman îndârjit şi temut al lui Mahomed il Fatih, precum ştii.

— O voi face, Doamne, a murmurat bucuros jupanul.

— Stai, că n-am isprăvit. O vei face, eu îmi voi pune monograma şi pecetea mare - n-ai decât să împleteşti şi o tugra din ele - şi poimâine vei şi porni cu scrisoarea spre fortăreața Kavalla, nu departe de Konia, să i-o duci în calitate de trimis special şi *orator* al Domnului Țării Româneşti.

(Ştiam de la jupan Turcu, cât voia să rămână în țară, la moşiile lui de la Argeş, îndată după bătălie.)

Porunca se vedea că-l năucise pe boier Stepan. Îngâimase c-o dârză răzvrătire:

— Doamne, Măria Ta, ce rost are? Mahomed e aci; e învins... Ce rost are să plec tocmai în Karamania, dracu' ştie cât de departe, ca să închei un tratat de prietenie chiar acu?

— Îți spun că ai îmbătrânit, Stepane! râsese Voievodul şi-l privise iarăşi mohorât.

— Nu văd miezul, Doamne...

— Dar *eu* îl văd! urlase Vlad, deodată. Eu care văd mai bine decât tine, ştiu că, de-l voi goni pe Mahomed din țară, tot se va-ntoarce la Dunărea noastră peste un an sau doi, dacă va rămâne liniştit în Stambulul său. Dar, de-i sare în coastă Marele Karaman, Uzun-beg, şi poate şi-alți emiri, atunci încolțit în Anatolia lui, nu va mai ținti câtva timp ochii către noi, spre Dunăre şi Apus! Câtva timp măcar!

„Împăratul trecând pe lângă Cetate şi nevăzând niciun om pe ziduri decât tunari trăgând cu tunurile asupra oştirii, nici tabără n-a aşezat nici de împresurat nu s-a apucat. Dar înaintând a mers ca la 27 de stadii, când i-a văzut pe ai lor traşi în ţepe; oastea împăratului dă peste câmpia cu ţepe... spectacol pentru turci şi pentru însuşi împăratul! Chiar şi împăratul, cuprins de uimire, spunea întruna că nu poate să ia tara unui bărbat care face lucruri aşa de grozave şi, mai presus de fire, ştie sa se folosească aşa de domnia şi de supuşii săi. Mai spunea că acest bărbat, care face astfel de isprăvi, ar fi vrednic de mai mult. Şi ceilalţi turci văzând mulţimea de oameni traşi în ţeapă s-au înspăimintat foarte."

LAONIC CHALCOCONDIL:
„Expuneri istorice"[19]

Harefta:

Când, în acea dimineaţă de vară, de neuitat, am trecut pe lângă Cetatea de Scaun, prin „grădina" lui Ţepeş, gătită cu mii de oameni traşi în pari - morţi, anume strânşi şi rânduiţi acolo încă din iarnă, pentru Mahomed şi hainiţii din suita lui Radu cel Frumos - cerul era leşios. Prin văzduh plutea o duhoare dulceagă şi grea, ca-ntr-o tăbăcărie cu piei de mult putrezite, ori ca-ntr-o zalhana cu stârvuri stătute.

Deasupra noastră zburau corbi leneşi şi graşi. Corbi negri şi mulţi. Prea mulţi...

Călăream tăcut în urma Domnului meu, înfiorat de cele ce vedeam, îngreţoşat de-acel iz spurcat şi stăruitor, necutezând a privi cu-amănunţime armia aceea înfricoşătoare de pari, ca o pădure nălucită din Gheena...

Strângeam frâul calului ce tresărea neliniştit şi el, şi cătam să-mi ţin ochii *deschişi, fără să privesc...* Dar

acele vedenii cumplite, tragice, năvăleau tăcute spre mine, mereu, din dreapta, din stânga, necurmat, strecurându-se pe lângă umărul meu, lunecând prin simțurile mele, sub pleoape, în pori, *agățându-se de mine,* fără voia mea, înecându-se în adâncul meu cutremurat - aidoma cum le zărisem o clipă, ca-ntr-un vis spăimântos şi fugar:

Făpturi mute şi-ncremenite-n durerea lor stinsă... chircite, răsucite, ciorchini de trupuri țepene... pe-alocuri jumătăți de trupuri, ciolane cu zdrențe şi carne putredă pe ele, din care corbii se-nfruptau încă, neruşinați şi lacomi... Capete plecate în piept sau pe-un umăr... Cealmale îndesate sau desfăcute ca nişte flamuri de sperietori... Morți mohorâți, cu ochii albi, scurşi, cu sângele-nchegat pe veşminte, ca o răşină prelinsă din răni vechi...

Voiam să nu privesc, dar arătările acelea din cale mă sorbeau precum genunile spaimei... Îl *văd* de aceea şi-acum, *acolo,* printre alții, pe Hamza-paşa, ceakârgibaşul de Nicopole, în primul rând, în mijloc, într-o țeapă mai înaltă şi aurită la vârf. Nu i se deslușea fața; era toată înegrită şi mâncată de viermi, dar turbanul său scump, cu egreta din pene de struț, mantaua sa de preț, tivită cu samur, rămăseseră întregi, neatinse (nimeni nu îndrăznise să i le fure, fireşte) şi-mi amintesc şi azi cum fâlfâiau de ciudat pe-acel trup țeapăn şi-nchircit...

Pe urmă, hoitul lui Cerchez, cu gura deschisă într-un geamăt mut, şi crestătura aceea albă, mai albă şi mai strâmbă de pe buza de sus... Şi într-un par, lângă beii de Anatolia, Torgud-cronicarul - cu trupul, drept, fără încremenirea chircită a înțepaților, dar cu ochii ficşi, negri şi bulbucați, larg deschişi, şi-aburiți de moarte... Măcar de i-aş fi închis pleoapele... măcar de nu l-aş fi

văzut *acolo... de* nu l-aş fi întâlnit *acolo...* Mi-amintesc cât mă bucurasem că nu-i scoseseră corbii ochii. Sau poate ar fi fost mai bine... Cel puțin, căutătura aceea a lui, oarbă, fără păreri de rău şi mirări, nu m-ar fi urmărit până azi... Cu toate că mi-a procitit iertările popa David ot Corbi, socrul lui Codre, tot îl mai visez uneori pe bătrânul bei... din ce în ce mai rar, e drept... De n-ar fi văzduhul acesta de la Snagov, cu lumina lui iernatică şi cerul său plin de corbi negri, nu-mi aminteam poate în clipa asta de el...

Cum spusese oare Țepeş? A, da... Îi aud pare că şi acum glasul... Atunci, pe când treceam împreună prin „grădina de groază" de lângă Târgovişte, atunci mi-a încolțit în minte să mă rup de legământul făcut şi să fug...

Să plec... Prefăcându-mă că voi lua drumul soliilor mele depărtate la turcomani, să fug la Argeş, să mă pustiesc o vreme în munți, poate chiar la mitohul unde era înhumat Filotei Monahul... (Ce linişte e acolo!... O linişte de sfârşit de lumi, ori poate de-nceput... Mi-e şi-acum dor nespus de-acele locuri şi de aerul lor neîntinat pentru mine, plin de *ceva* neştiut, tainic şi profund...)

— Ei, boier Turcule, îmi fulgerase gândurile Țepeş, călărind lângă mine, în acea dimineață de demult. Ce-mi stai aşa posomorât? Au nu te bucuri că-i vezi pe duşmanii noştri aşezați la locul ce li se cuvine? Au îți miroase prea urât ca să deschizi gura şi să spui ceva?

Câțiva slujitori domneşti, din preajma lui, hohotiseră în râs c-o linguşire grosolană şi grăbită.

— Tăceți, blestemaților! strigase Vlad. Vreau să aud un cuvânt cinstit, nu un râs bezmetic. Hai, zi ceva, Stepane...

L-am privit iute şi fără teamă pe Domn. Era tot

mânios dar parcă puțin înspăimântat şi el ori poate numai scârbit de-asemenea privelişte.

— Măria Ta, i-am grăit, cred că ştii ce vorbă a lățit prin Transilvania şi chiar peste hotarele ei negustorul acela trimis sol de *burgmeisterul* Braşovului, acu câțiva ani, când l-ai primit în Cetate şi i-ai arătat pe deal, lângă biserica lor papistaşă cu hramul Sfântului Bartolomeu, pe cei trei sute de saşi, înțepați după luptele cu Dan pretendentul, protejatul lor...

— Nu mi-a păsat şi nu-mi pasă nici azi ce vorbe-a lățit. Ştiu că s-a scăpat pe el, mişelul, când i-am spus să-şi ia cârpa de la nas când stă de vorbă cu Domnul Țării Româneşti, fiindcă - de nu-i place cum adie pe-un câmp de luptă - atunci o să-l înalț şi pe el într-o țeapă, sus de tot, să nu-l mai ajungă mirosul de hoit... Aşa am zis, îmi amintesc. Da' nu pricep ce te-apucă pe tine, Stepane, să-mi pomeneşti tocmai acu de scârbavnicii aceia de negustori de oi şi lână, râsese mai departe Vlad, tot neguros. Tu, boier Turcule, te-asemeni azi cu una din ibovnicele mele din Buda... Era o papistaşă, o muiere îndrăzneață şi focoasă, care însă tocmai când o strângeam în brațe, gata s-o bucur deplin, îşi făcea tamnesam cruce, cică s-o ierte Jesus Măria că săvârşeşte păcat c-un schismatic necredincios ca mine... Aşa şi tu... nu mă laşi să mă bucur de spaima duşmanilor, mi-o tot fluturi pe-a ta... Hai, zi-i mai departe... N-o să tențep, îți făgăduiesc.

Din nou slujitorii cei mai apropiați de Domn râseră şi-am deslușit atunci clar în hohotul lor gros, salbatec şi necuviincios, plăcerea de a mă vedea pe mine ruşinat şi-alungat din mila Voievodului.

— Doamne, mărite Vlade, nu mă tem de țeapă, fiindcă nu-s vinovat de mi-e nasul mai plăpând decât

supunerea statornică pe care ştii că ți-o port. Îngăduie-mi însă a-ți aminti de scrisoarea aceea a sasului, trimisă în toată Transilvania... după ce i-ai pedepsit pe saşi pentru vânzările şi vicleniile lor. Era plină de scorneli. Dintr-un cuvânt de-al tău, de aspră glumă, potrivnicii tăi ți-au scos însă o cumplire nedreaptă. Din trei sute de morți, au făcut mii de mucenici de-ai lor... Gândeşte-te ce-or să zică diecii şi scribălaşii lor dacă aud de pădurea asta, cu-adevărat duhnitoare? !

— Să zică orice-or pofti! tună Vlad. Să se cutremure de scârbă, să scornească tot ce vor, gura li-i slobodă, câtă vreme nu le-o coase nimeni. Gura le e slobodă negustoraşilor, pui de năpârcă, fiindcă brațul nostru românesc e puternic aci, şi-i ținem pe turci în loc - să n-ajungă nici la Braşov, nici la Sibiu, nici la Buda, să le-o umple turcii cu țărână şi sânge. N-au decât să zică de mine că-s o fiară şi că-mi place mirosul de sânge... Râse din nou, amar, turbat: dacă vrei să ştii, boier Stepane, mie duhoarea duşmanilor biruiți mi se pare chiar plăcută... Şi dacă ție nu-ți place, strâmbă din nas, varsă, dar nu-mi ține predici. Sau n-ai decât să te rogi: roagă-te chiar; îți poruncesc; roagă-te să păzească Dumnezeu țărişoara asta, s-o păzească de vânzători şi de hicleni, că de turci o voi păzi eu; mie îmi e dat s-o păzesc, şi-mi voi duce lucrul până la capăt, altmintrelea va fi vai şi-amar şi va pieri țărişoara asta, cu noi cu toții, de-a valma...

...Acum, abia după atâția ani, înțeleg ce deznădejde trează şi înverşunată îl bântuia pe Țepeş în acele zile de vară de la leatul 6970! Deşi învingător, simțea în aer trădarea. O simțea în jur, strângându-se ca un laț, gata să-l sugrume, chiar în clipa când ar fi putut fi foarte sigur de izbânda cea mare. Simțea, din acea întârziere şi

tăcere a tânărului Crai Mattia, (care cobora încet, mult prea încet şi grijuliu, cu banderiile lui regale prin Transilvania), că nu se poate bizui pe el, nici pe ceilalți cavaleri ai ungurilor sau ai Apusului, nici pe făgăduielile Veneției sau ale celorlalți creştini din jur.

Poate că, în acele zile, Vlad tot mai nădăjduia să-i trimită ceva oaste Papa Pius sau dogele Veneției. Dar războiul sfânt, propăvăduit de înflăcăratul pontif cărturar şi poet, nu găsise răsunetul cuvenit la bancherii şi cârmuitorii cetăților italice, sfâşiate între ele în mărunte lupte şi pizmuiri deşarte, împiedicate să vadă limpede primejdia, cu adevărat mare, ce amenința dinspre Răsărit întreaga, lume creştină...

Mahomed visa cucerirea Pământului, ca un nou Alexandru cel Mare, iar achângiii şi cavalerii săi strigau, în iureşul luptei şi în timpul rugăciunilor urlate de dervişi, *„La Roma, la Roma”!*

Pentru a-l stăvili pe Sultan, trebuiau unite toate puterile: şi cele creştine, şi cele asiatice. Vlad întrezărea asta. Ştia că, în fața puhoiului, e o nebunie să stai *singur,* doar cu ai tăi. Era însă o nebunie dârză şi dreaptă, din care nu dădea îndărăt. Cum îi scrisese lui Mattia, încă din iarnă, de la începerea luptelor, *cu niciun chip nu voia să lase-n drum ce începuse...*

Tăcerea lui Mattia însă îl turba. Şi Radul Farma, grămăticul şi solul trimis la Buda, nu venise îndărăt. Voievodul nu înțelegea *de ce.* Abia peste două-trei luni a înțeles şi el, am înțeles şi eu, şi mulți alții. Dar era târziu. Prea târziu.

În iunie, ajunsesem la Argeş, fugar. În iulie şi septembrie, pe când Țepeş, cu vitejii rămaşi încă nedezlipiți de el, bătea mai departe pe turcii lăsați de Sultan în țară, şi pe boierii alipiți lui Radu, eu stăteam

ascuns la un schit. Prin Brumărel şi Brumar când au auzit că lui Vlad nu i-a mai rămas în țară decât puțină oaste dintr-a norodului, niscai lefegii dintr-ai săi, şi vreo câțiva boieri, credincioşi vechi, mi-am strâns argeşenii pe care îi mai aveam şi eu şi m-am dus la Voievod în munți, rugându-mă de iertare.

— Nu mai e nimic de făcut, boier Stepane, mârâise Țepeş, după împăcarea noastră, de data asta abătut de moarte. Jupanii ăi mari s-au alipit luna trecută fratelui meu, Radu... au întărit, cică, şi-un pact cu Mahomed... făcut şi iscălit la 27 iulie - Ticăloşii!... Mişeii! Iar de la Braşov, Farma mi-a trimis pe-ascuns o veste tare proastă. Burgmeisterii şi negustorii oraşului l-au îmbrobodit bine pe nehotărâtul meu prieten Mattia. I-or fi bălmăjit destule despre vechile mele răzbunări asupra lor, iar el, Crăişorul crud de ani şi fără minte, crede, pesemne... că negustorii saşi sunt nevinovați, iar eu un Diavol. Atât am înțeles: că armia Craiului n-o să-l înfrunte pe Turc. De aceea, Stepane, întoarce-te la Argeş; te iert şi îți poruncesc acum chiar eu să te-ntorci; nu doresc să mă mai însoțeşti... Poate că mai târziu o să te chem din nou lângă mine...

Îl părăsiseră toți. L-a prins Jiskra, un căpitan de-al lui Mattia, iar Craiul a pus de l-a închis, ani de zile, la Vişegrad şi apoi la Buda, într-o casă de piatră, dând crezare uneltirilor şi socotindu-l pe Vlad trădător.

Eu m-am întors la cheile Argeşului, la conacul meu: Radu cel Frumos nu mi-a-ngăduit să m-arăt la Curtea lui, mi-a răpit şi nişte sate, dându-le credincioşilor săi, dar mi-a lăsat şi viața, şi ohaba de la taica... La Argeş am rămas şi în vremea lui Laiotă, până m-a chemat de la Mediaş, în iulie anul trecut Țepeş. Se-mpăcase cu Mattia, se făcuse că uitase umilirea veche... şi sta gata

să pătrundă în Moldova pentru a-i da ajutor lui Ştefan în lupta cu Turcii. Mă gândesc şi-acum, cu mare mirare: Cum de-a crezut tânărul Crai al ungurilor acea scrisoare din Rothel, plăsmuită de potrivnicii lui Vlad de la, Sibii şi Braşov, şi scrisă de-un celuitor, nu de mâna Voievodului?... Scrisoare cu calpă pecete domnească, şi cu tâlc şi mai calp... Era cu putință ca un viteaz mândru ca fiul lui Vlad Dracul să se-nchine umil Sultanului, ca un sclav, şi *să-l roage cu stăruință de iertare şi răscumpărarea greşelii?* El, Vlad Vodă Țepeş, leul rănit de soartă, totdeauna dornic să-l sfâşie pe Mahomed, şi mai cu seamă *atunci,* după ce-l *biruise şi ruşinase*? Aflaseră asta creştinii toți, prin scrisorile unor neguțători creştini din Caffa şi Adrianopole, prin rapoartele şi ştirile oratorilor venețieni de la Buda sau Bizanț, sau prin mărturiile unor martolozi albanezi, sârbi şi greci... Vuise Apusul de războiul *fericit* purtat de Vlad împotriva Sultanului şi de reînturnarea lui Mahomed peste Dunăre în *grabă şi neorânduială* - iar Mattia nu găsise altceva mai bun decât să creadă acea scrisoare mincinoasă şi să-l arunce în temniță!

N-am lămurit cu Vlad, în cea de-a doua şi scurta lui domnie, istoria aşa de tulbure a acelei *cărți din Rothel...* Dar mi-am strâns nişte mărturii şi acte; le-am adunat mai ales fiindcă mi-a deschis ochii Codre şi m-a rugat el. Zicea că i le-a cerut messire Benedetto venețianul, prietenul nostru aflat la Buda. Le-am strâns aşadar, încet, într-un şir de ani, cât şi când am putut, fără să spun nimănui nimic. Mă simțeam oarecum vinovat față de Vlad, fiindcă mă lepădasem de el în acea vară cumplită, şi voiam să-i apăr cinstea, în ochii streinătății şi-n fața celor ce vor veni... Aşa zicea şi Codre că-i bine... Mărturiile acelea i le-am dat anu' trecut, el le-a înmânat

la rându-i venețianului. Am păstrat însă şi eu nişte copii. Poate c-o să-mi folosească mai târziu... Mă bate gândul să încherbez o *cronică,* aşa cum aflu că au facut curtenii unor mari seniori din Apus... O să încerc, de-oi mai apuca să trăiesc. Barem să nu mor înainte de-a spune tot ce ştiu despre Fiul Dracului, Domnul meu şi viteazul cu o trişte prea amară pentru acea dârzenie bărbată dintr-însul!... N-am întocmit până azi decât scrisori şi acte de cancelarie... Acum... o să-ncerc să-nsemn în acea cronică totul despre Vlad... Cum de nu mi-a trecut prin minte una ca asta până azi? Dacă mi-ar fi cerut cineva... Dar Vlad nu mi-a cerut-o niciodată; nici el, nici altul... Torgud zicea că am un scris frumos şi ştiința clară a tocmirii frazei...

Pe când eram rob şi şarhlüz, am tot vorbit cu beiul despre munca unui cronicar... El zicea că trebuie să treci în caiet *tot adevărul,* nu cum fac istoricii Curții, doar o parte a adevărului, cel ce se potriveşte cu fala prințului tău... Să scrii stăpânit de duhul care-ți insuflă dorința de a spune *adevărul tot...* Aş vrea să apuc să trăiesc pentru asta... deşi s-ar putea să fiu foarte aproape de moarte... parcă tot aşa zicea şi Torgud, în vara când... Adevărul e greu de spus, răneşte pe mulți... E totuşi singurul lucru demn de un cărturar... de orice cărturar, fie turc, român, ungur sau talian...

Îmi vine a zâmbi cu tristețe... Poate că m-a şi văzut zâmbind cineva din barca asta... Messire Benedetto... S-a uitat lung... şi unul din călugări s-a uitat... Venețianul a surâs şi el ori mi s-a părut? Codre pare însă un stei mohorât, priveşte malul Snagovului, trestiile înghețate, înecate-n ninsori... Ninsori... Albe ninsori ce-acopcră totul, sub obrocul lor moale şi mut...

16

„Dracula... viteaz întru toate, duşman Turcilor şi foarte războinic, prin voinţa şi hotărârea mea, a fost ales Voievod de locuitorii Ţării Transalpine cu obişnuita solemnitate..."

Dintr-o scrisoare a Regelui MATEI CORVIN
către Papă, trimisă la 8 dec. 1476[20]

Benedetto:

Portretul pe care i l-am făcut lui Vlad, în anul când mă aflam la Curtea Regelui Mattia, mi-a dat multă bătaie de cap.

Întâi, fiindcă Dracullus n-a admis să-mi stea de model ore în şir, ci numai să-l privesc şi să-l schiţez în timp ce mânca, vâna sau povestea cu vasalii săi. Am încercat cu greu să găsesc o unitate în acel contrast de fiziognomii repede-schimbătoare şi subtile, ce oglindeau, fugar deşi viu, când mânia stăpânită, când o dezamăgire ostenind în resemnare, când un sarcasm aproape maladiv, iute învins de o voinţă dispreţuitoare şi serenă.

Uneori principele valah rămânea ţintind în gol, cu ochii săi enormi şi holbaţi, şi-atunci figura lui lua deodată (poate din pricina arcadelor boltite sus şi a sprâncenelor desenate fin şi prelung) aerul fanatic şi trist al picturilor bizantine, supte şi despuiate de omenesc. Dar, în clipa cealaltă, râsul şi glasul lui de bronz batjocoritor îi puneau în vibrare muşchii răsuciţi şi energici ai obrazului, dezvelind - sub mustaţa încreţită cu drotul - nişte dinţi albi de lup şi-un bot de

faun ce rânjeşte, şi atunci părea că din întreg chipul său aspru, prin toți porii aceia pământii; țâşnea o poftă de viață şi o putere neobişnuită, devastatoare; descumpănindu-mi canoanele în care voiam să-l trec de-a surda.

Mohoreala sulfuros-verzuie a privirii, bărbia de piatră; tenul măsliniu şi umed, pometii ascuțiți, fruntea - trădau pe *saturnin;* vivacitatea gesturilor, vinele umflate şi zvâcninde ale gâtului său ca de taur, buza de jos mare, puternicele mâini agile, globul ochilor înroşit brusc de furie - vorbeau de clocotul dominator al *sangvinului.* Nu eram încă hotărât în ce manieră să-l zugrăvesc, dacă să ascult vechile sfaturi ale bunului meu meşter, Domenico (cel suav - chinuit de echilibrul culorilor şi-al compoziției) sau să urmez modele mai noi, flamande, apusene, c-o mai mare libertate de compoziție şi c-o invenție mai fluidă a tonurilor, a culorilor. Şovăiam mereu, nemulțumit de presimțirea stupidă, stânjenitoare, că nu voi izbuti deplin în ceea ce doresc, înciudat iarăşi pe mine însumi şi pe-acest exil voit, în care mi-am pierdut o bună parte din îndemânarea şi încrederea în pictura mea. O, nu, de ce să mă mint singur! Ştiu limpede azi cât am pierdut din îndemânarea mea de portretist, neputând să lucrez în atelierul meu şi alergând după bani, protecții şi aventuri pe la Curțile dogilor, papilor, bancherilor noştri italici sau pe la principii străini. Şi totuşi, de vreme ce zeița Fortuna îmi hărăzise să vin înaintea acelui faimos Dracullus, de care se preocupase atâta însuşi marele papă umanist Aeneas Silvius vrând să ştie *adevărul despre el,* trebuia să profit de împrejurare şi să-l înfrunt pe seniorul valah cu toată luciditatea şi arta mea.

Simțeam totuşi clar că urâțenia principelui (mai bine

zis nepotrivirea chipului său la canoanele Frumosului pe care-l iubisem şi-l acceptasem când eram *alumn* în „Casa gioiosa”, la învățații mei umaniști) cerea mai puțin zugrăvirea pe lemn sau pânză, cât mai ales o neîndurată şi viguroasă sculptură în bronz sau în marmură.

Am regretat atunci în sinea mea că nu sunt sculptor. M-aş fi folosit de metal şi piatră, materiale perene şi telurice, singure demne de gloria unui condottier ca el. Nu i-am spus-o. Îmi amintesc că i-am mărturisit însă o dată că-mi caut cu grijă culorile şi unghiurile pentru a-l picta cât mai real.

Vlad era într-o stare de bună dispoziție neobişnuită. Primise invitația să ia parte la un turnir, unde avea să se discute din nou despre cruciada creştinilor împotriva lui Mahomed.

Împreună cu acei bărboşi şi ciudați *preggadi*[1] ai săi, venise de la o vânătoare şi tocmai se aşeza la masă. Mă pofti şi pe mine, apoi rânji, cu o nu ştiu ce trista schimonosire:

— Să ții socoteală, *pittore,* că ți se plăteşte ca să-mi faci un portret festiv de logodnic. De aceea, îndulceşte-mi cocleala privirii, cârlionțează-mi părul, migăleşte iscusit la rubinele, aurăriile şi podoabele costumului pe care l-am ales; fă-mă, într-un cuvânt *frumos,* ca să plac unei oițe şi să-i par fără cusur, deşi, toți ştiu (şi ea însăşi) că-s înveşmântat din naştere în păr de lup.

1 Preggadi (în limba italiană) — nobili. (n.a.)

Am surâs şi-am spus, cu îndrăzneală curtenitoare, urmând sfatul prietenilor mei valahi sau unguri, buni cunoscători ai faptelor şi firii lui:

— Serrenissime, un principe viteaz şi nobil, ca Domnia Ta, care-a uimit atâtea țări cu faptele sale de arme şi l-a învins şi înfricoşat pe însuşi *il grando Turco,* e de la natura sa înconjurat de o frumusețe şi glorie bărbată, ce poate vrăji şi atrage chiar şi-o oiță înfricoşată de lup.

Vlad mă privise stârnit şi râsese; apoi se-ntorsese către unul din slujitorii săi apropiați:

— Pârcălab Cristiane, ai povestit cinstitului nostru meşter din Italia, aşa cum ți-am poruncit alaltăieri, ce-a pățit în țara mea acel preot şi sol sărac cu duhul, ce nu ştia cum trebuie să vorbească unui Voievod ca mine? Spune-i cât de jalnic se văicărea în țeapă apoi, părințelul, blestemându-şi amar stăpânii ce l-au trimis, blestemând-o pe mumă-sa, pe mine, şi chiar pe Bunul nostru Tată Ceresc?

Valahul a dat din cap tăcut şi-a turnat mai departe vin în cupa stăpânului său (acel pocal, dăltuit splendid de-un meşter din Braşov, mi l-a umplut cu dinari chiar Dracullus şi mi l-a dat, când i-am sfârşit portretul).

— Nu ți-e teamă de mine, *pittore*? mârâise mai departe cu veselie principele valah. Dacă n-o să-mi placă portretul tău? N-ai auzit la Buda, la Roma sau pe-aiurea zicându-se c-aş fi un fel de diavol? Sunt informat că unul din scribălaşii saşilor, un poet de la Curtea împăratului Frederic III, a şi compus o epopee unde m-a numit *Fiara cu chip de om şi nume de Drac.* Frumoasă titulatură pentru un viitor logodnic fără altă zestre decât curajul şi speranța... Hai, tu ce zici, venețianule?

Auzisem şi eu despre poemul în limba germană al unui oarecare Mihael Behaim, care mai înainte fusese în

slujba unor nobili, duşmani ai familiei de Huniade. Se zicea că, pentru a-şi atrage bunăvoinţa Regelui Mattia, lucra cu sârg acum la această *Povestire în versuri* care-i delectase pe nemţi, pe Regele Mattia, ba chiar îl interesa şi pe cardinalul Gobellini, secretarul apostolic. M-am făcut însă că nu ştiu nimic şi am rostit cât mai curtenitor:

— Serrenissime, credeţi-mă, neamţul acela e un istoriograf nemernic, născoceşte prostii şi nu cunoaşte adevărul. Şi, la urma urmei, eu cred că numai Tatăl Ceresc are temei să ştie ce zace cu-adevărat sub chipurile noastre de oameni.

— Da? Crezi că numai El are acest drept, *pittore?* Atunci tu de ce te-ai făcut artist? rânjise din nou Vlad, şi-o anume veselie ameninţătoare scăpără în ochii lui de sulf. Eu socoteam că voi, artiştii, precum vă place să filosofaţi ades, aţi moştenit un fel de har de la Dumnezeu or de la Dracu', care vă face să ghiciţi, ca orbii, ce fel de oameni vă stau în faţă. Dacă nu-i ghiciţi, atunci cum de vă luaţi neghiobul drept de a-i crea încă o dată, oglindind strâmb şi mărunt, ceea ce a fost poate, făcut de El, măreţ şi glorios?

Messer Cristian adăugă repede şi obtuz:

— Magnaţii bătrâni de la Curtea Craiului Mattia au un cuvânt potrivit, Măria Ta, pentru artiştii ăştia înfumuraţi şi răsfăţaţi. Le zic *mascalzzoni,* adică pezevenghi, ori - mai pe româneşte - s-ar tălmăci că-s buni de ştreang şi de ţeapă, fiindcă prea şi-au luat-o-n cap că-s mai învăţaţi şi mai filosofi decât cei ce le plătesc tablourile şi statuile.

Dracullus râse:

— Taci, pârcălabe, prostiile tale le-aud mereu, la fiece ospăţ; acu' doresc să stau de vorbă cu meşterul ăsta din

Italia. Bănuiesc că are ceva duh, doar nu degeaba s-au ostenit preacinstiții consiliari ai Veneției trimițându-l la Buda, şi Craiul Mattia la noi.

— Senioria Voastră să mă ierte, am răspuns deodată, foarte grijuliu din pricina aluziei strecurată în râs. Nu înțeleg prea bine frumoasa voastră limbă valahă. Doriți a şti ceva de la mine? Nu sunt decât un modest zugrav de tablouri, cu oarecare învățătură umanistă, desigur... Vă rog să aveți bunăvoința a mă întreba mai clar. La care Vlad mi se adresă de data asta, în genoveză, limbă pe care o învățase în copilărie, de la un nobil valah ce slujise în *Kaffa*[1].

— Foarte bine, *pittore*. Vorbeşte-mi de meseria ta. Nu o prea pricep. Nici n-am vreme pentru asta; am fost şi sunt un cârmuitor de oşti şi de oameni, nu un Mecena iubitor de odoare, de anticării, de palate, carnavaluri, danțuri moresche, muzici, statui şi pânze, cum aud c-ar fi azi foarte mulți condottieri şi chiar prelați de-ai voştri.

— O Curte princiară, plină de artişti, nu face decât să dea strălucire, în timp de pace, unui conducător strălucit el însuşi în războaie. De aceea, mulți dintre seniorii noştri îşi adună comori de artă în palatele sau oraşele lor. Chiar şi mai marii burgurilor prețuiesc munca noastră, a artiştilor, am murmurat prudent.

— Ştiu! pufni mânios Dracullus. Seniorii şi bogătaşii voştri risipesc o groază de dinari cu voi, fiindcă au strâns aur mult, din jafurile şi negustoriile făcute dibaci şi înăuntru şi în afara cetății lor, naiba să-i ia! Dar pentru o armie aleasă, puternică şi numeroasă, cu care să ținem aci, la porțile Răsăritului şi la Dunărea noastră însângerată, pe barbarii turci ce gândesc să intre în

1 Kaffa — Cetate la Marea Neagră ce a fost a genovezilor pînă în 1475, cînd a cucerit-o Mahomed II. (n.a.)

Italia, în Ungaria, în Francia ori în alte cetăți creştine, pentru o asemenea armie, seniorii şi neguțătorii voştri n-au decât bani înnodați cu şapte noduri.

Vinele i se umflaseră la gât, şi pe tâmple doi şerpi albaştri îşi desenau mânia zvâcnită brusc - semn al unei ciude vechi ce-i otrăvea pesemne demult sângele. Am tăcut, el a urmat, mai domolit şi totuşi sarcastic:

— Poți să le spui chiar şi cinstiților senatori din Consiliul Veneției tale părerea mea sinceră. (Din nou făcea o aluzie la legăturile mele cu Consiliul Cetății Sfântului Marcu. Ştiuse oare ceva despre mine, despre prietenii mei? îl informase oaee Harefta?).

— Da, messere, vorbise mai departe principele, cercetându-mă cu aceeaşi suspiciune batjocoritoare. Da, da! Noi, valahii, n-am prea avut până acum timp şi bani pentru operele voastre. Când nu vom mai fi hărțuiți la hotare, când în țară va fi linişte, când nimeni nu ne va mai prăda aurul, atunci vom clădi, vom ridica burguri, palate, catedrale... Se încruntă, murmurând ca pentru sine:

— De voi lua iarăşi domnia, ştiu bine, de rândul ăsta, ce am de făcut...

— Totdeauna ai ştiut, Măria Ta, intervenise măgulitor un alt curtean de-al său, un oştean bărbos, în straie somptuos orientale, c-o tăietură de sabie peste ochiul stâng.

— Taci, armaşule, mârâi seniorul său, cu țâfnă. Taci, nu-mi pomeni de trecut. Dac-aş fi chibzuit mai bine cumpenile, dac-aş fi țesălat mai cu grijă coama gloriei mele din afară, dac-aş fi avut *atunci* mintea mea *de-acum*... Mintea Românului a de pe urmă! Doamne-Sfinte, multe-aş fi rostuit eu într-altfel!

— Las' că bine le-ai făcut hiclenilor, hoților şi tuturor

duşmanilor, râsese gros Cristian pârcălabul. Adu-ți aminte că, pe vremea Domniei tale, în Valahia, drumețul bea de la fântână cu o cană de aur şi o lăsa pe ghizduri îndărăpt fără s-o fure, neguțătorul îşi poprea netemător carul cu marfă în mijlocul pieții Târgoviştei şi-l afla a doua zi neatins; cerşetorii, furii şi tâlharii nu se mai găseau nici de sămânță, iar vrăjmaşii tremurau şi se scăpau pe ei, neîndrăznind să lucre şi să murmure.

— Şi totuşi, tună nobilul valah, viclenii şi trădătorii au uneltit mai departe, la umbra țepelor mele. Cu spaima în suflet, şi tot m-au vândut... Pesemne nu ajunge să fii tare doar înlăuntru... Când voi lua iarăşi puterea, *voi şti.*

— Vrei să zici, Măria Ta, hohoti din nou armaşul său, c-o să fim blânzi ca mieii şi că n-o să mai...? Hai, deloc? Nici pe câțiva?

— Ba da, boier Stoiko, ba da, râse şi principele său. O să-i înțepăm, dar mai cu măsură... Doar pe câțiva... Şi, cui n-o şti să-şi ție limba, o să i-o tăiem... Iar pe cei ce se vor sluji de limbă, spre gloria mea şi-a Țării, îi voi procopsi şi eu ca şi Mattia... Cum am făcut cu voinicii mei ce se slujesc de spadă. Vom trimite şi noi, unde trebuie şi unde se cuvine, mai mulți şambelani şi oratori, şi soli şi limbuți de încredere, vom tocmi pacea şi cu prietenii şi cu duşmanii, şi afară şi înăuntru! Iar năvălitorilor le vom da ce le-am mai dat: ghioage, şi una-n dos!

— Aşa, Măria Ta! mârâiră înveseliți cei doi nobili valahi aflați cu Dracullus la masă. Aşa să-ți ajute Dumnezeu!

— Amin! râsese principele, dând peste cap cupa cu băutură, apoi îşi şterse mustața neagră cu latul mâinii şi păru că-şi aminteşte brusc de mine, fiindcă se-ntoarse şi mă scormoni cu privirile lui galbene şi tăioase:

— Raportează asta italienilor tăi, messere... Mai spune-le că, după ce-i voi pune pe duşmani cu botul pe labe îmi voi face şi eu o Curte regală, ca a lui Mattia sau ca a dogelui Veneției. Atunci îmi voi aduce şi Doamnă - desigur o Doamnă cu bune purtări şi rude princiare - o *madonna* mai curând cucernică decât *bellissima,* care să suspine când voi înjura urât, din greşeală, înaintea ei. Îmi trebuie o oiță sus-pusă şi cultivată, care să ciripească duios, în mai multe limbi şi chiar în alemană, despre cavalerii Sfântului Graal, despre Cezari şi palatini, fiindcă, fără toate mirozeniile astea, n-o să pot înfuleca oița cea fragedă şi durdulie, după care îmi lasă gura apă...

Credincioşii principelui hohotiră din nou, fără nici-o sfială sau teamă de stăpânul lor, iar el îmi făcu semn să mă apropii şi să mă înfrupt la rându-mî din merindele aşezate pe masă.

...Pe urmă au vorbit mult despre felul cum luptă diferiți seniori şi diferiți barbari, despre amorurile secrete sau ştiute ale cardinalilor Curiei Papale şi despre vânzarea de slujbe şi iertăciuni, au sporovăit cu aceeaşi dezinvoltură burlescă, întocmai ca la un banchet de-al umanistului Poggio Bracciolini sau de-al principelui Sforza.

Ca să mă potrivesc şi eu coloritului acelei mese, i-am recitat principelui valah două istorioare de-ale lui Boccacio şi o *burlă* nevinovată despre cei mai iscusiți artişti de pe astă lume, care (după cum m-a învățat pe mine unchiu-meu, veselul şi iubețul pittore Domenico) ar fi femeile din Florența.

Aceste sus-zise artiste - i-am zis - îți schimbă, la iuțeală, negrul în alb şi albul în negru; dintr-o fată negricioasă ca o maură îți fac, cu grăsime de guşter şi

alte dresuri din albuş şi melc, o *donzella* albă ca lebăda, şi dintr-o văduvioară gălbejită de tânjală şi uscată de dor, o frumusețe pictată cu roze în obraz şi împlinită cu bumbac pe unde mai trebuie, adică pe la sâni şi şolduri, de mai-mai să crezi, privind-o, c-a sculptat-o însuşi Praxiteles.

— Ei bine, a râs la sfârşit şi puțin cam amețit seniorul valah, acu' spune-mi, *pittore,* cum o să-mi dregi tu mie însumi chipul cu meşteşugul tău vrăjitoresc... Chipul pe care-o să mi-l pui pe pânză... înşişi turcii, care sunt nişte nătărăi plini de credințe barbare şi ele scorneli pioase, zic despre zugravii italieni c-ar fi de-a dreptul djini, vrăjitori. După ei, trebuie să fii închinat lui Lucifer ca să ciopleşti sau să pictezi un om. Tu ce gândeşti? Ia seama, dacă nu ai măcar un solz de djin în tine, nu te las să mă nemureşti...

— Serrenissime, (mi-am amintit că am zâmbit) cât despre mine, zău că nu-s decât un biet mânuitor de penel şi, la nevoie, de spadă. N-am nici învățătura unui Aristoteles sau Gallenus spre a îmbina părădigme, nici geniul unui Dante ori Giotto, ca să te creez din duh şi culori eterne, totuşi - aşa neînsemnat şi nevolnic pe lângă acei titani - tot voi cerca să te fixez pe pânză, zugrăvindu-te mereu de-aceeaşi vârstă bărbată ca în realitate, şi chibzuind cu măsură asemănarea cu modelul.

— Dacă-mi va plăcea lucrul tău, *pittore,* te voi chema în Valacchia îndată ce voi lua iarăşi domnia. Vreau să dau strălucire Curții mele, să-i suflu cu aur şi lumină temeliile însângerate, s-o împodobesc şi s-o ridic... De voi avea răgaz...

Nu bănuiam pe-atunci c-o să-şi amintească de mine, când se pregătea să ia a treia oară domnia. M-a chemat

astă primăvară, când se pregătea şi lupta cu turcii. Eu eram de mai-nainte hotărât să plec cu orice preț la creştinii din Turcia şi arhipelag, ca să aduc de-acolo în Italia nişte manuscrise rămase de la filosoful Gemistos Plethon şi să le vând Bibliotecii Sfântului Marcu.

În vara aceea, la Curtea din Buda, se vorbea cu bucurie despre cei 93 000 de ducați, aur trimis de Papa Sixtus Regelui Mattia, pentru a purta mai departe războiul cu turcii. Oratorii Florenței şi Veneției ştiau de o înțelegere între Regele Ungariei şi principele Stefano al Moldovlahiei, „atletul Iui Hristos", sprijin de nădejde al Creştinătății împotriva lui Moametto, aşa cum fusese şi Iancu de Hunedoara. Serrenissimul Mattia aştepta cu ardoare nunta cu frumoasa şi tânăra fiică a regelui Aragonului şi Neapolelui, după cum şi glorioasa sa rudă, Dracullus, aştepta la fel de-nfrigurat să intre în Valacchia şi să-l alunge pe Basarab Laiotă, cel supus turcilor.

În toamnă am urmat oştile regale, conduse de vice-voievodul Bathory, şi peste munți ne-am unit cu alți valahi ai lui Dracullus şi cu moldovenii principelui Stepano, care venise şi el în ajutorul lui Vlad.

Ca prin minune am scăpat neatins în cele trei mari bătălii, unde-am luptat alături de valahi şi de moldovenii lui Ştefan. Ca prin minune... Când solul trimis de Rege lui Bathory a ajuns la noi, mă aflam împreună cu principele valah şi cu ser Harefta într-un castru, lângă oraşul Bucureşti. Asta s-a întâmpulat pe la mijlocul lui Novembre. Boierii valahi s-au închinat atunci lui Vlad. I-am văzut cu ochii mei, rând pe rând intrând în cortul lui Dracullus, pe acei *pregadi* ce-l slujiseră şi pe Basarab Laiotă. Bărboşi şi mohorâți, cu ciudate potcapuri şi căciuli peste plete, cu armuri puse pe sub tunicile lor

orientale, muiate în aur. Umblau însoțiți de numeroşi curteni. Pesemne gândeau chiar de-atunci o trădare. În preajma lui Dracullus stăteau însă vitejii săi credincioşi, iar în afara cortului, cei trei sute de oşteni lăsați de Stefano al Moldovei să-l păzească de viclenia celor ce i se închinau de nevoie.

Pe la sfârşitul lui Novembre anul trecut, Vlad fusese ales şi înscăunat Domn, printr-o mare adunare sărbătorească, unanimă, a boierilor Țării, a mitropolitului şi episcopilor. Niciun nobil n-a cutezat să se opună atunci.

Au fost de față mulți seniori şi baroni din cele trei țări, delegatul lui Ştefan Bathory, vicevoievodul Transilvaniei şi delegați ai Regelui ungur, soli şi informatori străini. De față era însuşi marele principe al Moldovei, viteazul Ştefan, cu care Vlad s-a îmbrățişat frățeşte, în uralele oştenilor lor şi bucuria poporului valah ce-i privea sperând din inimă că forțele tuturor se vor opune planului turcesc de aservire a Țărilor creştine de la Dunăre.

Bucuros, m-am grăbit atunci să trimit şi eu printr-un sârb, o informare Veneției, şi i-am scris şi lui Ser Antonio Victuri, bailul Veneției la Buda, ca să fiu mai sigur. Era în ultima marți a lunii. Marii seniori valahi potrivnici Drăculeştilor n-au îndrăznit să-l lovească atunci, ori în luptă, pe față. Abia cinci săptămâni mai târziu unul dintre boierii din facțiunea fostului Domn Basarab l-a străpuns cu o suliță, pe la spate - tâlhăreşte. Vlad izgonise nişte cete de turci, veniți să dea ajutor fostului Domn, ce intrase şi el peste Dunăre. Îi tăiaseră bine valahii pe turci şi-i urmăreau tocmai spre nişte mlaştini ninse, în apropierea Bucureştiului, zburând pe caii lor mauri, răcnind de furie. Dracullus

rămăsese pe-un deluşor, ca să privească lupta.

După ce fugărisem cu folos nişte spahii, eu, ser Codre, tânărul *capitaneus* al oştii, şi bătrânul meu amic, Stepano Turco tocmai ne întorceam în fruntea unor călăreți domneşti şi-a unei cete de țărani valahi - aceştia din urmă cu ghioage şi coase în mâini, încălecați pe deşelate pe nişte căluți păroşi şi iuți.

Străbăteam tocmai în trap năduşit, obosiți, o pădurice rară de trunchiuri desfrunzite şi negre, subțiratice şi nalte ca nişte coloane gotice, când, noi, cei din primul şir, am văzut (prin acel văzduh siv şi înghețat ce începuse arar să-şi cearnă fulgii piezişi şi mici) toată scena trădării, de departe.

Ucigaşul l-a străpuns pe la spate, pe neaşteptate pe Dracullus; Voievodul şi-a întors brusc, c-o smucitură de hăț, calul, a mai avut putere să rotească sabia (poate a şi răcnit un blestem - cine ştie?), apoi s-a frânt din şa, deodată, îmbrățişând gâtul negrului său armăsar şi-a lunecat în jos. Cabrat, animalul l-a târât, un timp; câțiva curteni uneltitori, vânduți lui Laiotă, au înfipt alte sulițe în principele răpus şi în cal, iar alți curteni i-au ciopârțit cu sabia. Pe urmă, fiindcă noi am urlat şi ne-am avântat spre deal, în goana goanelor, boierii şi curtenii aceia n-au mai avut încotro şi-au ținut lupta. Ne-am încleştat, oricum, în zadar... Mult mai târziu, când oamenii trădătorilor se risipiseră sau plătiseră cu viața, l-am căutat pe Domn printre cei căzuți şi frământați în copitele cailo»...

Se lăsase noaptea. În vale, pădurea rară şi dreaptă închipuia o vastă *hipostilla* cu un plafon străveziu şi totuşi greu de ninsori, în timp ce, la picioarele noastre, câmpia îşi schimbase omătul într-un fel de ceruză groasă, moale, pătată cu cinabrul sângelui omenesc.

(Ah! Sunt şi acum adânc întristat şi mă-ntreb din nou la ce slujeşte oare un destin clădit cu-atâta trudă şi luptă, dacă moartea vine la netimp, înainte de a-ți împlini gloria? Mă simt înspăimântat şi mult ostenit, gândindu-mă şi la drumul pe care trebuie să-l fac dincolo de Dunăre, în pofida iernii, către Grecia...)

Şi atunci, în noaptea ce-a urmat uciderii mişeleşti a lui Vlad Dracullus, eram trist, foarte trist. Mă smulsese din meditație Codre, şoptindu-mi:

— Să ne grăbim, *pittore;* turcii şi oamenii lui Basarab Laiotă vor prinde curaj şi ne vor aştepta în zori, pe-aproape, într-o nouă bătălie. Să ne strecurăm cât mai bine spre castru, învelindu-ne cât putem în întuneric, risipindu-ne unde-om vedea cu ochii.

— Fără leşul Voievodului nostru nu părăsesc acest câmp, mormăise prietenul meu Harefta. Gândeşte-te, nepoate Codre, trebuie să împlinim față de *el* ultimele noastre îndatoriri. Cele sufleteşti, căci de altele Vlad nu mai are trebuință.

— El nu, dar Țara da, a şuierat aspru Codre. De aceea nu țin să mor aci, pe câmp, ca-ntr-o capcană albă. Voi fugi, voi trece la oastea Voievodului Ştefan al Moldovei... Ai văzut, aci ne-am străduit cât s-a putut. Nu-i vina noastră că nu-i găsim trupul.

— Am găsit o bucată mare din chivără lui... şi şaua, şi calul mort... Dacă n-ar fi atâta zăpadă... a naibii zăpadă...

— Bine că totuşi ai găsit ceva... Mă-ntreb, jupan Stepane. Oare n-o fi avut soartă să scape?

— Prostii, frate Codre, prostii - mormăise bătrânul luptător. Ai văzut cu ochii câți îl înconjuraseră. Şi cum l-au târât...

— Desigur, prostii... zisese şi celălalt oştean.

— Ce-o să spunem însă poporului, curtenilor, popilor? Să-l lăsăm pe Vlad fără slujbe? Să scornească mai târziu duşmanii c-a fost cu-adevărat necreştin, păgân?

Codre rânji spre noi:

— Ai dreptate... O să-l îngropăm, bunii şi cinstiții mei prieteni, creştineşte, în ctitoria moşului său, Mircea, cu slujbe, cu tot ce se cuvine... Ce însemnătate are leşul? Poporul trebuie să afle că Voievodul Vlad s-a săvârşit din viață, iar sicriul său i-a fost coborât în țărâna strămoşească, în Țara noastră, pe care a slujit-o cu vrednicie. E bine asta, şi-i tot ce mai putem face.

I-am ascultat cuvintele şi-am strâns, iute într-o tolbă, apoi într-o raclă, cele câteva rămăşițe ale principelui. Ne-am întors în ascuns la Bucureşti şi am venit apoi aci la mânăstirea de pe insula Snagovului... De s-ar termina bine această aventură. De-am ajunge mai repede la caii noştri, legați pe mal. De-am ajunge odată...

Poate mai târziu, când luptele se vor linişti, mă voi întoarce din nou în Valacchia... îi făgăduisem lui Dracullus... un nou portret sau chiar o frescă bogată la palatul lui din Bucureşti. De-i va urma pe tron un Voievod din facțiunea Drăculeştilor, Harefta, sau alt boier prieten, mă va recomanda să lucrez... De nu...

Tabloul acela, făcut de mine în Ungaria şi care se află, zice-se, în galeria regală de la Buda, nu mai îmi pare că-l oglindeşte aidoma pe Dracullus, deşi m-am căznit mult să-i semene.

L-am pictat ca pe un cârmuitor trist, iritat de nesațul unei glorii neîmplinite, cu buzele strânse sarcastic şi ochii deschişi larg spre visul său lăuntric şi devorator. Însă visul, visul acela al lui, *esența acelei năluciri ardente,* n-am putut-o surprinde atunci şi n-am făcut-o să transpară din nici-o lucire, din niciun relief de

muşchi, din nici-o tuşă. N-am întrezărit atunci că tocmai visul acela de glorie şi răzbunare era *altfel* la el. Vlad nu era un simplu condottier viteaz, însetat de glorie şi aur, ci un posedat lucid, ce-avea un singur țel: să-şi răzbune poporul, iubitul său *regniculum* , să-şi apere hotarele, libertatea, mândria... Şi pentru acel scop al său nu-i păsa că devine fiară, diavol, bici al moirei, fulger drept şi tăios...

Ce va desluşi Istoria, peste ani şi ani, cercetând portretul pe care i l-am pictat, chipul acela livid şi claustrat ori imaginile sângeroase din defăimătoarele scrieri ale saşilor, toate purtând pecetea unor adevăruri limitate uman şi colorate cu pasiunile ființei noastre temporale?

Dar nici Istoria nu poate descifra uneori lămurit caracterul şi sensul unui destin, căci ea însăşi nu-i decât un lung lanț de istorii mai mărunte, de cronici de Curte, contradictorii şi ades părtinitoare, de umbre prea vii, de fapte lăsate înadins în umbră, de simboluri şi căutări. Oricum, numai ea poate rosti - târziu fireşte, poate peste secole, într-un fel de final lucid - ultimul cuvânt.

...Şi, bineînțeles, Judecătorul nostru din Ceruri... îl va judeca pe Vlad, curând... Şi pe mine... cândva... ori poate *foarte curând...* Madonna mia, ce gânduri funeste!... Desigur, de vină e şi vântul ăsta care geme... Şi lacul ăsta înghețat... Şi amintirile trecutei lupte... Oare şi cinstiții mei prieteni de-aci din barcă se gândesc la El?

17

„Fii omeneşti, până când veţi fi cu inimi grele, până când veţi iubi cele deşarte şi veţi cerca minciunile?”

GAVRIL PROTUL[21]

Viscolul pare să fi trecut de prima lui dezlănțuire. Apele tulburi ale Snagovului se mai zbat totuşi, din ce în ce mai aproape de țărm.

Încă vreo trei sau patru lopeți puternice - şi lotca neagră, ce poartă în matricea ei primitivă pe credincioşii lui Țepeş, întorşi din insulă, se va opri îndată pe decindea alburie, lunecând încet prin undele Istoriei şi-ale acelui crug de îngheț şi tăcere.

În adâncimea stufărişului sticlos şi des - straniu şi nepământor decor de țepe rânduite solemn şi văduve de cap - se strevăd acum câteva umbre omeneşti, închegate neclar în lumina piezişă. Un fâşâit sec şi prelung trece prin trestiile de lângă mal. Dar oamenii din barcă au şi prins freamătul acela nefiresc, de clepsidră sonor curgătoare, şi gândurile lor se adună deodată, unitar şi atent şi se sincronizează cu gesturile de apărare. Pumnii li se-ncleştează pe mânerele săbiilor, vâslele încremenesc într-o nemişcare încordată, privirile caută rapid în jur, şoaptele din gând se despart distinct de nălucile amintirii, stăpâne până atunci, şi devin glasuri reale.

— Frate Codre, mă auzi? îi vezi?

— Sst... Caii ne sunt acilea, după primul cot, popriți de răgălia sălciei şi cu traista-n bot... îi văd. Nemernicii...

Dacă ajungem însă la cai, suntem scăpați.

— Boierilor, zice cu frică unul dintre călugării de la vâsle, *abia suflând de osteneală. Boierilor, fie-vă milă... Să ne-ntoarcem la sfânta noastră mânăstirc... Țăranii care-au mas la praznic or să vă apere de oamenii Voievodului Laiotă. Că singuri, pe țărmure, ne-or prăpădi cu săgețile. Să ne-ntoarcem, rogu-vă...*

— Taci, netotule, pufneşte mânios Harefta. Insula voastră popească ar fi negreşit capcană şi moarte pentru alde noi. Trage mai iute la mal, şi-apoi n-ai decât să dai dosul, să te-ntorci pe apă.

Codre scuipă prin pojghița spartă a gheții şi zice întunecat:

— De unde-or fi ştiind oştenii ăia ai lui Laiotă că am vint şi noi la-ngropăciune? Ce socoți, boier Turcule?... Şi doară te-am prevenit să nu pui să-i tragă clopotul...

— Că era să-l las fără, *ca pe-un păgân, mormăie ca pentru sine bătrânul oştean, şi-şi strânge c-o mişcare bruscă în jurul trupului mătăhălos mantia îmblănită, pusă peste armură. Mai bine luam o zeghe fumurie, gândeşte scârbit. Una de cioban. Oricare. Să nu fi fost neagră cum e camelotul ăsta. Veşmânt de moarte, desigur. Ptiu... Dracu' s-o ia... A cui moarte vreau să zic? Măcar să mă-nfăşoare într-însa, da' ăia de pe mal mi-o fură, că-s neoameni. Nici la besearecă nu ne-au lăsat ca...* Şi ne păzeşte pre noi de moarte năpraznică... *Eh! Rugă pentru muieri şi copii... Dară noi? Noi, oştenii, ha, moartea asta am văzut-o de-atâtea ori, încât... O să le-arăt io... Sunt doar abia câțiva... Poate sunt mai mulți, n-aş crede... Ei şi? Pentru un ghiuj bătrân ca mine, nici-o pagubă dacă... Da' întâi să-mi vânz pielea scump... Lua-i-ar dracu', Doamne iartă-mă, că am jurat să nu mai zic numele necuratului, şi tot... Sămânță de păcătos îs, oricât m-aş*

struni să... Harefta priveşte încordat spre Ieronim care senchină întruna, în vreme ce tovarăşul său de vâsle leagă cu mare frică lotca de ţărm.

„Iepure mânăstiresc, nu cumva starețul ăla al tău ne-a vândut lu' Laiotă? Nu, că abia în zori i-am repezit popii ştafeta, şi Domnul Laiotă trebuie să fie departe, la castru... Mai are încă de furcă şi cu moldovenii lui Ştefan... Şi... îmi vine să crez că turci nu-s ăi dintre trestii, adică... aşa... fiindcă nu le văz dolbenele... Sunt doar chici slugoi - şi poartă căciuli, nu turbane... Eh!... puținei... Om vechea care pe care... Îi căsăpim noi acmuşi..."

— Haideți! strecoară Codre, sărind pe ţărm şi trâgând primul sabia. Messer *Benedetto, pregăteşte-te de luptă. Se vede că* ăştia *nu doresc să ne săgeteze, ci să ne prindă vii.*

Şi urmă la rându-i, în gând: „Pe mine, mă, neisprăviților? Pe mine, mă, să... Crucea şi Dumne... cui v-a făcut! Pe mine, carele-am tăiat atâția, sute, naiba ştie câți, voi cercați să mă prindeți viu şi să mă cercetați? Odată şi-odată tot o să mor, vezi bine, dar nu poftesc să vă fac vouă placul, aci.... câinilor, slugoi vânduți, vitencălțate... fierbe sângele în mine, mă, nătărăilor! Şi îndată o să"...

— Începem vendetta? *râde uşurel şi cam înghețat venețianul, descopciindu-şi mantia grea şi lăsând-o să-i lunece pe mal, în zăpadă.*

Fără blana ceea nu-ți va fi uşor pe drum, la întoarcere, şuieră strepezit Codre. Ia-ți-o, iubite pittore, *altmintrelea o să-ți înghețe măduva în tine prin Codrii Vlăsiei.*

— Cu ea însă risc aci să mă sufoce moartea mai repede. Nu m-ați văzut, cinstiții şi bunii mei amici, luptând în alte dăți, numai în armură uşoară? Şi pictorul se bate, demonstrativ, cu palma peste platoşa subțire, albăstruie,

cu încrustații negre. Am pe dedesubt o haină de lână, altfel mă râcâie oțelul pe la-ncheieturi... Camelota o fi tare bună, credo, *da-i grea... căptușită. Nu-s învățat să lupt cu ea. O s-o iau mai pe urmă, de unde-am lăsat-o...*

Surâse în sinea lui: „Dacă scap, desigur... Ar fi şi păcat s-o las în zăpadă... costă scump, iar blănile sunt frumoase... Ca un hirsut sau ca un barbar o să mă-mbrac pentru drum, de mâine... Ce-ar zice prietenii ăştia ai mei, valahi, să ştie pentru ce anume mă duc tocma' în fundul Thraciei, printre turci?... Madonna mia! *Prima oară când am fost la Constantinopole eram tinerel, neliniştit pentru soarta mea şi tare dornic să împlinesc poruncile Senatului, să iscodesc ce principi creştini caută pacea cu turcii... Că aurul trimis de Sanctissimul Pius al II-lea pentru oastea de cruciați îl subțiase Craiul ungurilor, dracu' ştie de ce, nici n-a fost chip să aflu, era şi el un imberb trufaş, ori poate l-au pungăşit trezorierii lui. Cert e că nu i-a dat* atunci *lui Dracullus niciun chior; am auzit că în iarna acelei bătălii de neuitat, valahii erau, săracii, mai mult despuiați - cum am şi scris în acea* relație *către Consiliu şi către Papă. Când să fi fost bătălia asta? Da... în '62, cu vreo doi ani înainte de moartea Papei Piccolomini, în care-mi pusesem şi eu atâtea nădejdi să mă scoată din încurcătură... Sfinte Marcu, ce tânăr eram! Pe-atunci încă mai visam să mă-ntorc la Veneția... în Cetatea mea splendidă... imensă scoică de-ocean, prin fibrele şi canalele căreia se strecoară solemn duhul apelor verzi şi eterne, duh acvatic, domesticit de Sfântul Marcu şi preschimbat într-un leu de veghe semeț şi blând, ce priveşte printre pleoapele-i de piatră-întredeschise prelingerea gondolelor aurite, a mulțimii fremătătoare şi pestrițe, a îndrăgostiților legănați în făgăduieli deşarte şi dulci, şi-a harnicilor noştri corăbieri şi negustători, plecați*

în cele patru zări ale lumii... Pe-atunci tot mai visam să intru şi eu pe Riva degli Schiavoni, *ca falnicii biruitori sau înavuțiții norocoşi, într-o corabie încărcată cu bogății, uimind lumea şi mai cu seamă pe* donna *Lucia, întâia mea pasiune... Şi pe altele, câteva, cărora le cântam ca truverii sub ferestre... Aş fi vrut să mor când am fost silit s-o părăsesc pe donna Lucia... Câți ani să tot fie de-atunci? Vreo cincisprezece, ori mai mulți...* Donzelele *ei s-or fi măritat... M-a uitat, fără-ndoială... Şi nici eu nu mă gândesc decât arar la ea... Acum, ce m-o fi apucat? Tot duhul Veneției a fost de vină... El m-a mânat departe, şi-i sunt robit, şi ard de dorința de a mă întoarce mereu, pe puntea unei caravelle... De-a pleca şi de-a mă întoarce... Dacă mă voi întoarce"...*

Îl scutură un fior. „E frig, are dreptate Codre, şi totuşi, cu mantia pe umeri n-o să pot lupta... Ce-ar fi să las şi taşca asta care mi-e prinsă în curele de şold? E grea, hârtiile sunt grele... La drept vorbind, ele sunt averea mea, erau averea mea, *dacă nu murea principele valah... Barbară moarte şi groapă a mai avut, brr, mă cutremur... Actele astea le-am strâns şi le-am purtat aci cu mine, gândind să mă țiu de promisiune față de el... (*

Dar e prea târziu... O să le mai pot folosi, fără-ndoială, în Veneția sau la Roma... Cărțile au preț mai bun, scrisorile nu prea... în sfârşit, las taşca aci, mă stânjeneşte în mişcări, e a naibii de grea"...

— De ce-ți lapezi torba ceea, pittore? *Crezi c-o să mai avem timp a ne întoarce după luptă? Hai? şopteşte Codre.*

— Nu sunt mulți, doar cinci - râde gâtuit Harefta. O să ne-ntoarcem. Trage sabia, pittore, *pentru Dumnezeu, nu-i vezi că vin?*

Oamenii lui Laiotă răsar acum dintre trestii. Cinci dorobanți de rând. Apoi încă cinci, şi pe urmă alții, vreo

douăzeci de mercenari, cu săbiile scoase. Răcnesc:

— Azvârliți armele!

— Necugetaților ! Aci rămâneți! Iiu-hu!

— Slugoii Dracului, păziți-vă!

— Nu vă-mpotriviți, proştilor! Suntem oşteni domneşti! Dați-vă prinşi!

— Câini domneşti sunteți! urlă Codre. Vânzători de țară sunteți! Hai, nelegiuiților, apropiați-vă, dați, dați odată, că noi o să stăm ca netoții să ne jupuiți voi pielea acolo, la Curte!

— Țepeş a murit, Țara însă nu! strigă Harefta. Ce vreți să faceți, nelegiuiților?! Să dați în frații voştri, oşteni creştini ca şi voi?

— Lasă predica, boierule, gâfâie Codre, lipindu-se cu spinarea de spinarea bătrânului oştean. Nu-ți strica sufletul în darn. Bizuie-te pe mine şi taie-i cât poți. O să murim, prietene, da' încai murim cum am trăit, vitejeşte!

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri... *zice deodată Stepan Turcu în gura mare şi învârte vârtos sabia lui lată, zburând la iuțeală brațul unui potrivnic, care se ridicase asupră-i.*

— Aoleo, maică... se văietă amar cel tăiat şi cade în zăpadă, şiroind de sânge, în vreme ce soții lui îşi încleştează acum săbiile multe, sclipitoare, cu cei trei credincioşi ai lui Țepeş, înconjurându-i, hărțuindu-i, umplând văzduhul alb cu răcnetele lor aţâţate şi cu scrâşnetele oțelului lovit.

— Taie-i că şi ei au tăiat d-ai noştri, de-ai lui Basarab Laiotă!

— Dă-le la mir!

— Ho l

— Al dracului bătrân, m-a atins! Na, satură-te, boaită!

— Hmm... Doamnee... geme Harefta, lovit în țeastă, şi

cade murmurând: Şi ne iartă nouă... greşelele... pre... cum...

Aude mai departe sunetul săbiilor izbite, şi parcă şi glasuri mâniate, totuşi neclare, înfundate, depărtate, ca printr-un vârtej gros de zăpadă.

Călugăraşii au înlemnit în barcă şi se închină, holbându-se totuşi cu o ciudată curiozitate la cei ce se bat, la câțiva paşi depărtare de ei, pe mal.

— A căzut şi talianu', bietul om, murmură Ieronim şi pipăie cu ochii locul unde pictorul îşi lăsase mantia şi taşca.

— Dobitocilor, vitelor, răsună strigătele lui Codre, deasupra izbiturilor lui seci, de apărare. Vite-nzăuate, mişeilor, vânzătorilor de țară... Ar fi trebuit să mor, mă, boilor, altfel, mă, în luptă cu păgânii ăi mari, mă, nu cu voi! Pentru libertate...

— Mai taci odată şi du-te la Dracu', pe urma stăpânutău! răcneşte un glas rău, foarte aproape de el, şi Codre simte cum un tăiş greu şi rece îl izbeşte în grumaz. Căzut cu fața-n zăpadă, mânios, scuipă un val cald, sărat, apoi horcăie anevoie, încăpățânat.

— Cu turcii... pentru liberta... pentru liber...

Din nou ceva îl străpunge în spate. Se răsuceşte, bâjbâie puțin prin zăpadă, simțind că nu se mai poate ridica; simte alte patru săbii străbătându-i prin cămaşa subțire de zale şi răsucindu-i-se în trup.

..Moartea e rece şi arde totuşi ca focul", gândeşte Codre mirat. Şi în timp ce ochii lui începțoşați mai prind a zări cum pe zăpadă, chiar lângă obrazul său a înflorit un bujor (..eu, eu sunt şi zăpada, şi sângele îşi spune), gândul său ultim zboară ca un fulg spre femeia lui care-l aşteaptă ascunsă în casa bătrânească din Corbii Argeşului, cu cele două fete mai micşoare şi cu pântecul greu de pruncul ce

va veni curând fără ca el să-l vadă vreodată...

— Haideți, porunceşte un glas, la sfârşitul acestei împresurări neloaiale. Luați-i pe ăştia doi. Îi ducem Voievodului Basarab Laiotă, să-i vază. Treizeci de arginți vom lua de fiecare.

— Şi cu streinul, cu viniținul *ce facem?*

Cel care poruncise, o căpetenie, pesemne, ridică din umeri, îşi şterge sabia în zăpadă, apoi arată cu bărbia spre călugăraşii care-au înghețat în barcă de frig şi de frică.

— Pe *talian să-l ia monahii ăştia şi să-l îngroape unde-or dori. Dă-ncoace straiele mortului. Sunt frânceşti şi-s scumpe. Ar fi păcat să le vândă popii ăştia şi nu noi. Hm, mă întreb, ce naiba o fi căutat veneticul printre oamenii lui Drăculea? Da' ce-a căutat, a găsit!*

Dar nici pe picior n-au mai apucat să-l îngroape. Călugării din barcă au plecat în grabă, spre mânăstire, închinându-se şi tremurând, uitându-se înfricoşați când pe mal, la oamenii lui Laiotă care începuseră să se certe pentru hainele şi armele morților, când în sus, spre văzduhul mohorât ce se pregătea pentru o nouă viscolire.

Şi-a nins apoi mereu, iarnă de iarnă, un fulg, mii, stoluri de mii, întuneric alb şi imens de năluciri aparent imateriale căzând şi amestecându-se încă din plutirea lor rânduită şi iute-pieritoare cu însăşi viețile şi gândurile oamenilor de pe acest pământ iubit şi frumos, lacom de rod şi linişte, de-nțelepciune şi-nnoire, de dăruiri şi perenitate...

SFÂRŞIT

NOTE

1 Scrisoarea a fost trimisă de Vlad Țepeş la 11 Febr. 1462 din cetatea Giurgiu către regele Matei Corvin, printr-un curier secret şi sol care era - în cazul de față însuşi grămăticul domnesc - Radu Farma, alcătuitorul textului latin. După obiceiul vremii, scrisoarea a fost dictată de domn secretarului său care a scris-o în *limba latină,* însă cu întorsături de frază şi forme sintactice proprii limbii române. O copie a acestei scrisori latine a fost descoperită de Nicolae Iorga între documentele istoricului Hartmann Schedel, în Biblioteca de Stat din München. Textul pe care l-am folosit ca motto pentru întreg romanul meu e reprodus după G. Mihăilă şi Dan Zamfirescu *Literatura română veche,* Ed. Tineretului, 1969, vol. I, pg. 43-44. Această scrisoare rămasă de la Țepeş (printre alte acte şi scrisori în latină şi slavonă) poate fi considerată o veritabilă şi dramatică filă de cronică a Țării Româneşti incluzând în ea motivările politice şi diplomatice ale viteazului domn în anul 1462, anul marii înfruntări dintre români şi Mahomed, cuceritorul Bizanțului, şi de asemeni *un document biografic* (prin cele câteva date precise despre acțiunile şi planurile lui Vlad Țepeş) şi chiar un fel de portret moral al voievodului a cărui viață nu se cunoaşte cu exactitate, din lipsă de surse sigure. De aceea îmi îngădui în continuare la această notă, să reproduc întreg conținutul scrisorii către Matei Corvin, folosind textul de care vorbeam mai sus.

Copie a scrisorii către preaînălțatul domn, regele Ungariei, de la Vlad, voievodul Țării Transalpine, din părțile turceşti.

Preaînălțate Principe şi Doamne, milostiv nouă! În alte scrisori am scris Măriei Tale cum turcii, duşmanii cei mai crunți ai crucii lui Hristos, au trimis la noi solii lor cei mari, ca să nu mai ținem pacea şi legătura făcută şi întocmită între Măria Ta şi noi şi să nu mai serbăm nunta, ci să ne alipim numai de dânşii şi să mergem la Poarta împăratului însuşi al turcilor, adică la curtea lui; iar dacă nu ne vom lăsa de pacea şi de legătura şi de nunta Măriei Tale, atunci nici turcii nu vor voi să țină pace cu noi. Au mai trimis şi pe un sfetnic de frunte al împăratului turcesc, anume Hamza beg de Nicopol, ca să hotărască granița la Dunăre, pentru ca, dacă acel Hamza bey ar fi putut să ne aducă în vreun chip, cu şiretenii ori pe credință, ori cu altă înşelăciune, la Poartă, bine, iar de unde nu, să caute a ne prinde şi a ne duce prins.

Dar, cu îndurarea lui Dumnezeu, pe când mergeam spre hotarul acela, am aflat deşpre şiretenia şi vicleşugul lor şi noi am fost aceia care am pus mâna pe acel Hamza beg, în ținutul şi în țara lor, lângă o cetate numită Giurgiu. Deschizând turcii cetatea, la strigătele oamenilor noştri, cu gândul ca să intre ai lor, ai noştri - amestecându-se cu ei - au intrat şi au dobândit cetatea, pe care am şi ars-o îndată...

...Măria Ta să ştii că, de astă dată, acestea le-am săvârşit în paguba lor, a celor care ne tot îndemnau cu stăruințele lor să lăsăm pe creştini şi să ne alipim lor. Deci să ştii, Măria Ta, că am călcat pacea cu ei nu pentru vreun folos al nostru, ci pentru cinstea Măriei Tale şi a sfintei coroane a Măriei Tale şi pentru păstrarea

creştinătății întregi şi pentru întărirea legii catolice.

Văzând ei ceea ce am făcut, au părăsit gâlcevile şi certurile pe care le aveau până acum în toate alte părți, atât dinspre țara şi coroana cea sfântă a Măriei Tale, cât şi din toate celelalte părți, şi şi-au aruncat toată turbarea asupră-ne. Cum se va deschide vremea, adică primăvara, au de gând să vie duşmăneşte, cu toată puterea lor. Însă vaduri n-au, căci vadurile lor de la Dunăre, în afară de Vidin, am pus să le ardă, să le nimicească şi să le facă pustii. Deoarece pe la Vadul Vidinului prea puțin pot să ne aducă vreun rău, ei ar vrea să-şi aducă vasele de la Constantinopol şi Galipole, pe Mare, la Dunăre.

Deci, Măria Ta, milostive Doamne, dacă voia Măriei Tale este să ai luptă cu ei, atunci strânge-ți toată țara şi tot poporul de oaste, atât călăreții, cât şi pedestraşii, adu-i în această țară de peste munți a noastră şi binevoieşte să te bați aici cu ei. Iar dacă nu vrei să vii Măria Ta însuți, atunci fii bun şi trimite-ți oastea întreagă în Părțile transilvane ale Măriei Tale, încă de la sărbătoarea Sfântului Grigorie. Dacă însă Măria Ta nu dai toată oastea, atunci dă numai cât ți-e voia, măcar Transilvania şi părțile secuieşti. Iar dacă Măria Ta voieşti să dai vreun ajutor, atunci Măria Ta să fii bun a nu ne zăbovi,. să ne spui cu adevărat gândul Măriei Tale. Pe omul nostru, care aduce scrisoarea, de data aceasta să nu-l întârzii, mă rog, Măria Ta ci să mi-l trimiți înapoi, îndată şi iute. Pentru că în nici un chip nu vrem să lăsăm în drum ce am început, ci să ducem lucrul la capăt. Căci, dacă Dumnezeu cel atotputernic va asculta rugăciunile şi dorințele creştinilor şi-şi va apleca auzul cu bunăvoință spre rugăciunile umiliților săi şi ne va da astfel de biruință împotriva păgânilor, duşmani ai crucii lui Hristos, va fi cea mai mare cinste şi folos şi ajutor sufletesc pentru

Măria Ta şi sfânta coroană a Măriei Tale şi pentru toată creştinătatea cea adevărată; deoarece nu vrem să fugim înaintea sălbăticiei lor, ci să avem, în orice chip, luptă cu ei. Iar dacă vom ajunge, ferească Dumnezeu, la un sfârşit rău şi va pieri această ţărişoară a noastră, nici Măria Ta nu vei avea folos şi înlesnire de aşa ceva, pentru că va fi spre paguba creştinătăţii întregi. De altminteri, să crezi ce va spune Măriei Tale acest om al nostru Radul Farma (Gramaticul), ca şi cum am grăi noi de faţă cu Măria Ta.

Din cetatea Giurgiu, în ziua a cincea (joi), de sărbătoarea, fericitei fecioare Scolastica, anul 1462.

2 *Aeneas Sylvius Piccolomini* (1405-1464), erudit şi umanist italian, ajuns papă sub numele de Pius II (pontificatul său între 1458-1464) a scris numeroase lucrări literare, istorice, memorialistice, discursuri etc.

Dintre acestea fac parte: o Cosmografie (în latină, cu subtitlul *Historia rerum ubique gestarum locorumque descriptio,* rămasă în mss. până în 1489 când a fost tipărită în ediţie princeps la Memmingen; o vastă lucrare memorialistică intitulată: *Comentarii rerum memorabilium quae temporibus suis contigerunt* adică *Comentarii despre faptele demne de amintire petrecute în vremea sa.*

În ambele lucrări foarte însemnate pentru istoria Europei în secolul al XV-lea există numeroase şi precise informaţii şi mărturii despre români, Ţara Romârtească şi Transilvania, despre limba română, despre politica şi războaiele românilor cu turcii, despre domnii români contemporani cu Pius al II-lea etc.

Am folosit multe dintre aceste date din opera marelui pontif (cât şi *despre* el, prin intermediul unor cunoscuţi istorici şi cercetători români ai epocii, ca N. Iorga, I.

Minea, Şerban Papacostea, Nicolae Stoicescu, G. Lăzărescu, Matei Cazacu ş.a.) în cap. 7 al romanului meu.

3 *Walerand de Wawrin* (născut pe la începutul sec. XV - mort după 1469), cavaler burgund, şambelan al ducelui Filip cel Bun, a fost comandant al flotei burgunde trimise în Cruciada din 1444-1445 împotriva turcilor, în sprijinul lui Ioan Paleologul, împăratul Bizanțului. A scris o interesantă *relație a călătoriei sale în Balcani şi pe Dunăre,* care a fost încorporată de unchiul său, cronicarul Jehan de Wawrin, în *Anchiennes Cronicques d'Engleterre.* Cuprinde foarte numeroase date pentru istoria românilor, a bizantinilor, ungurilor şi - în genere - a popoarelor din Balcani, în vremea Cruciadei din 1444-45 la care Walerand a participat direct.

4 *Vlad Vintilă,* voievod al Țării Româneşti, cunoscut şi sub numele de Vlad Vintilă de la Slatina, a domnit între 1532-1535.

5 *Cicero Marcus Tullius Cicero* (106-43 î.e.n.), om politic, scriitor, şi orator latin, consul (63), partizanul lui Cezar şi apoi al lui Octavian – moare asasinat din ordinul lui Antonius. Dintre discursurile sale politice cele mai cunoscute sunt *Catilinarele* şi *Filipicele.*

A scris tratate de retorică şi de stil, studii filosofice, scrieri etice, maxime etc.

6 *Alexandru Aldea,* fiul nelegitim al lui Mircea cel Bătrân; a domnit între 1431-1436.

7 *Letopisețul Cantacuzinesc,* cronică anonimă a Țării

Româneşti, atribuită de unii istorici logofătului Stoica Ludescu. E scrisă de pe poziţii favorabile grupării boiereşti a Cantacuzinilor. Relatează evenimentele până la 1690.

8 *Niccolo de Modrussa* (Nicolaus Modrusienses), episcop în Dalmaţia, diplomat şi istoric italian. A fost legat papal la Buda între 1462 şi 63 ; a scris, ceva mai târziu după misiunea sa diplomatică din Ungaria, o *Istorie a Războaielor goţilor* (germanilor) în care există preţioase date despre luptele creştinilor cu turcii.

9 *Mehmed Neşri,* cronicar turc (născut în sec. XV, mort la începutul sec XVI, cca 1520), care a trăit în vremea domniei sultanilor Murad al II-lea (1421-1451) Mehmed al II-lea: (1451-1481), Baiazid al II-lea (1481-1512) şi Selim I. Cronica lui despre *Istoria dinastiei otomane* a stat în atenţia orientaliştilor şi turcologilor şi reprezintă unul dintre izvoarele cele mai însemnate pentru sec. XV şi începutul sec. XVI.

10 *Pretendentul Dan* (Dan al III-lea sau Dan ce] Tânăr) era fiul lui Vladislav al III-lea. A intrat în 1456 în Ţara Românească cu oaste şi a fost prins şi ucis de Ţepeş, care - după legendă - l-ar fi pus pe Dan să-şi sape singur groapa şi apoi l-ar fi decapitat.

11 *Filippo Buonaccorsi Callimachus* (1437-1496), istoric de origină italiană, a trăit la Curtea Polonă, fiind preceptorul fiilor regelui Cazimir şi cronicarul oficial de curte al acestuia.

12 Din Instrucţiunile senatului veneţian către trimisul

său - din aprilie 1463.

13 Hodja Saadeddin sau complet *SA'ADEDDIN Mehmed Hodja Efendi,* cărturar de seamă care a trăit în sec. XVI, ajuns Hodja, adică sfetnic, apoi şeih al islamului, conducător al bisericii mahomedane, a scris cea mai amănunțită relatare a istoriei turcilor de la începutul secolului XIII până la moartea lui Selim I (1520) - intitulată *Coroana Istoriilor.*

14 *Domenico Balbi* a fost ambasadorul Veneției la Constantmopol în anul 1462; în această calitate a informat permanent Republica Sf. Marcu despre războiul purtat de Mahomed al II-lea în 1462 la Dunărea de Jos. Raportul lui din 28 iulie 1462 e o sursa sigură despre victoria lui Vlad Țepeş asupra Sultanului.

15 *Tursun Bei* a trăit în vremea sultanilor Mehmed al II-lea (li.11 -1481) şi Baiazid al II-lea (1481-1312). A asistat în 1453 la asediul şi cucerirea Constantinopolului şi apoi la alte expediții ale lui Mehmed al II-lea. În timpul luptei dintre Mahomed al II-lea şi Vlad Țepeş, Tursun Bei era *secretar de divan,* funcție înaltă în aparatul administrativ otoman al vremii. A rămas cunoscut în istoriografia otomană prin opera sa principală *Istoria sultanului Mehmed-han, părintele cuceritor.*

16 *Constantin Mihailovici* (sau Mihail Constantinovici după unele copii) a trăit între 1435 şi 1501. Era sârb din Ostrovița. A căzut prizonier la turci în prima tinerețe şi a ajuns ienicer în oastea lui Mahomed al II-lea, participând direct la luptele din 1462 împotriva lui Vlad

Țepeş. A căzut prizonier din nou, de data asta la unguri (1463), de unde a izbutit apoi să ajungă în Polonia. Acolo, între 1496-1501, la bătrâneţe deci, şi-a *dictat* amintirile, care au fost cunoscute apoi sub denumirea de *Memoriile unui ienicer* sau *Cronică turcă între* 1497-1501.

17 *Omar Khayyam.* Poet, om de ştiinţă şi filosof persan care a trăit între 1040-1123. Celebritatea sa literară se datoreşte *catrenelor* sale numite *Rubaiate,* traduse în multe limbi europene.

18 *Michael Bocignoli din Raguza* (- mort după 1534) a stat în Ţara Românească puţin înainte de 1512 şi a strâns numeroase informaţii despre români şi luptele lor cu turcii. Epistola sa scrisă în 1524 către unul dintre secretarii împăratului Carol Quintul e compusă după tipicul scrisorilor informative de propagandă împotriva turcilor, conţinând şi o scurtă Schiţare geografică şi istorică a Ţării Româneşti, considerată un pion important în lupta pentru stăvilirea turcilor pe Dunăre.

19 *Laonic Chalcocondil* cronicar bizantin (născut probabil prin 1423, mort probabil la 1470, sau chiar 1490).

Lucrarea sa *Expuneri istorice* (cu subtitlul: *Creşterea puterii turceşti, căderea împărăţiei bizantine)* conţine descrierea evenimentelor marcante, dinaintea şi după căderea Bizanţului, evenimente al căror martor ocular şi cronicar a fost autorul însuşi. Pentru compunerea cronicii sale, Chalcocondil a strâns informaţii foarte multe despre popoarele din Balcani şi despre cele cu care turcii veniseră în contact, printre care şi poporul

român. Războiul din 1462 dintre Mahomed II şi Vlad Ţepeş e înfăţişat pe larg, autorul exprimându-şi admiraţia şi uimirea în faţa vitejiei românilor şi a rezistenţei organizată de Ţepeş împotriva turcilor.

20 *Matei Corvin,* rege al Ungariei între 1458-1490, a revenit asupra atitudinii lui ostile faţă de Vlad Ţepeş la câtva timp după ce l-a arestat. În 1475 Vlad e numit Căpitan al armatelor regale ungureşti în luptele împotriva turcilor; în 1476 Matei îi ajută să-şi recâştige domnia, alăturându-se deci acţiunii de recunoaştere a meritelor lui Vlad în sprijinul creştinităţii, în cruciada antiotomană.

21 *Gavril Prutul. Gavriil,* conducătorul sau *Protul* comunităţii călugăreşti de la Muntele Athos, cărturar de seamă din sec. XVI, reprezentant al literaturii hagiografice şi istorice din acel timp. În lucrarea sa hagiografică *Viaţa lui Nifon* (care e de fapt biografia lui Nifon al II-lea, patriarhul Constantinopolului dintre 1486-1488) există numeroase date *reale* din istoria vremii, precum şi relatarea evenimentelor politice din Ţara Romanească între 1504-1521, find în acelaşi timp şi un fel de Cronică a domniei lui Neagoe Basarab.

Georgina Viorica Rogoz

(5 aprilie 1927, Timişoara) este o prozatoare şi traducătoare. Este fiica Stelinei Ionescu-Sadova, autoare a trei cărți (publicate abia după 1990), şi a lui George Paul Huber, procuror al Curții de Conturi înainte de 1947. Urmează la Bucureşti cursurile Liceului „Ion Heliade-Rădulescu", apoi pe cele ale Facultății de Litere şi Filosofie, absolvite în 1950. Debutează încă de pe băncile şcolii, cu volumul de povestiri Schițe (1943), semnat, ca şi o parte din scrierile ulterioare, **Viorica Huber.**

A scris la început literatură pentru copii, basme, poveşti, snoave: Vălurea (1953), Căluțul de foc (1957), Ulcicuța cu vraji (1957) etc. Trece apoi la literatura SF: Strania maladie sideralã (1963), Aventura în Gondwana (1964), Eu şi bătrânul lup de stele (1966), publică basmele SF din vol. Taina Sfinxului de pe Marte (1967), dar şi literatură SF propriu-zis, Anotimpul sirenelor (1975), Să nu afle Aladin (1981) pentru care a primit Premiul celui de-al IX-lea Concurs European (Trento, Italia, 1982) şi Premiul Asociatiei scriitorilor din Bucuresti, cât şi proză de inspirație istorică Pe Arges în sus (1964), Vlad, fiul Dracului (1970), Draculeştii (1977) pentru care a primit Premiul Asociatiei Scriitorilor din Bucuresti.

Din 1985 s-a stabilit în Germania (Hessen),

Sursa- http://www.crispedia.ro/Georgina_Viorica_Rogoz

Ilustrația copertei: ADRIAN IONESCU